

**İKİ DİLLİ ÖĞRENCİLER İÇİN HAZIRLANMIŞ METNE DAYALI
TÜRKÇE SINAVLARININ METİNSELLİK ÖLÇÜTLERİ VE
BARRETT TAKSONOMİSİ DOĞRULTUSUNDA
DEĞERLENDİRİLMESİ: HOLLANDA ÖRNEĞİ**

Ayça Tuğçe Bozkırlı

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
YURT DIŞINDAKİ TÜRK ÇOCUKLARINA TÜRKÇE ÖĞRETİMİ
BİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

MART, 2023

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren üç (3) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Ayça Tuğçe
Soyadı : Bozkırlı
Bölümü : Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi
İmza :
Teslim tarihi :

TEZİN

Türkçe Adı: İki Dilli Öğrenciler İçin Hazırlanmış Metne Dayalı Türkçe Sınavlarının Metinsellik Ölçütleri ve Barrett Taksonomisi Doğrultusunda Değerlendirilmesi: Hollanda Örneği

İngilizce Adı: The Evaluation of Text-Based Turkish Exams for Bilingual Students in Accordance With Textile Criteria and Barrett Taxonomy: The Example of The Netherlands

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar adı Soyadı: Ayça Tuğçe Bozkırlı

İmza :

JÜRİ ONAY SAYFASI

Ayça Tuğçe Bozkırlı tarafından hazırlanan “İki Dilli Öğrenciler İçin Hazırlanmış Metne Dayalı Türkçe Sınavlarının Metinsellik Ölçütleri ve Barrett Taksonomisi Doğrultusunda Değerlendirilmesi: Hollanda Örneği” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Gazi Üniversitesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Özlem Bayrak Cömert

Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Gazi Üniversitesi

.....

Başkan: Dr. Öğr. Üyesi Hatice Çiğdem Yıldırım

Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Başkent Üniversitesi

.....

Üye: Doç. Dr. Ülker Şen

Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Gazi Üniversitesi

.....

Tez Savunma Tarihi: 09/02/2023

Bu tezin Gazi Üniversitesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Şaban Çetin

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

.....

*Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk'ün aziz hatırasını kalbinde yaşatanlara,
yaşamın her anını çiçek bahçesine çeviren kadınlara.*

TEŞEKKÜR

Desteğini ve ilgisini benden esirgemeyen, ihtiyacım olduğu an bana yol gösteren, tez yazma sürecim boyunca attığım küçük adımlarda dahi benimle birlikte aynı sevinci yaşadığını bildiğim ve her an yanımda olduğunu hissettiğim kıymetli danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Özlem Bayrak Cömert'e sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Hayatım boyunca her zaman bana destek olan, fedakârlık yapan, kendi ayaklarım üzerinde durabilmeyi öğreten canım babam Ergün Bozkırlı'ya; her zorluğa ve her yanılsa karşı dik durmanın mümkün olduğuna beni inandıran annem Fatma Bozkırlı'ya teşekkür ediyorum. Yirmili yaşlarımdayken bile beni küçük kız kardeşiymişim gibi seven, merak eden, telaşlanan, her başarımla gurur duyan, varlığına her an şükrettiğim sevgili ablam Tuba Ünal'a teşekkür ediyorum.

Hayatımın en umutsuz anlarında bile yüzümü güldüren, birlikte büyüdüğüm, her işin üstesinden gelebileceğimi onunla birlikte öğrendiğim canım dostum Hatice Ceco'ya; aynı sıraları paylaştığım, benden sevgisini ve yardımını esirgemeyen arkadaşlarım Hazel Karanfil ve Yağmur Ermiş'e; yüksek lisans dönemimi güzelleştiren ve tez yazma sürecimde yanımda olan kıymetli arkadaşım Gizem Altın'a; umutsuzluğa kapıldığım anlarda bana destek olmaktan çekinmeyen iş arkadaşlarım Züleyha Şimşekoğlu ve Çağatay Taşel'e teşekkür ediyorum.

Bana öğretmen olmanın ne demek olduğunu öğreten, beni her sene biraz daha büyüten, birlikte eğlendiğim, üzüldüğüm sevgili öğrencilerime yaşattıkları her duygu için teşekkür ediyorum.

**İKİ DİLLİ ÖĞRENCİLER İÇİN HAZIRLANMIŞ METNE DAYALI
TÜRKÇE SINAVLARININ METİNSELLİK ÖLÇÜTLERİ VE
BARRETT TAKSONOMİSİ DOĞRULTUSUNDA
DEĞERLENDİRİLMESİ: HOLLANDA ÖRNEĞİ
(Yüksek Lisans Tezi)**

**Ayça Tuğçe Bozkırlı
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
Mart 2023**

ÖZ

Bu araştırmanın amacı, Hollanda merkezli bir ölçme değerlendirme kurumu olan CITO tarafından, iki dilli öğrenciler için 2017-2019 yılları arasında hazırlanan ve uygulanan VWO ve HAVO Türkçe sınavlarının metinsellik ölçütlerinin metin merkezli özellikleri ve Barret Taksonomisi basamakları doğrultusunda incelenmesidir. Çalışmanın kapsamını 2017-2019 yıllarında uygulanan VWO ve HAVO merkezî Türkçe sınavındaki metinler ve metin altı soruları oluşturmaktadır. Araştırmada verilerin, 2017-2019 yıllarında uygulanan VWO ve HAVO Türkçe sınavlarında kullanılan metinlerin ve metin altı sorularının bulunduğu yazılı materyaller yoluyla toplanması ve araştırma konusunun söz konusu soruların niteliği ile ilgili olması dolayısıyla nitel araştırma yöntemlerinden biri olan betimsel yöntem kullanılmıştır. Araştırma verilerinin analizi yapılırken araştırmacı tarafından kontrol listeleri oluşturulmuş ve betimsel analiz yöntemi kullanılarak, bulgular araştırmacı tarafından oluşturulan kategorilere göre yorumlanmıştır. Kontrol listeleri oluşturulurken Lawshe tekniğinden yararlanılmıştır. Araştırmada kullanılan 2017-2019 yılları VWO ve HAVO Türkçe sınavındaki metinlere ve sorulara, Hollanda merkezli ölçme değerlendirme kurumu olan CITO'nun resmî internet sitesinden erişilmiştir. Sınavlarda kullanılan metinler metinsellik özelliklerine göre incelenmiştir. İnceleme yapılırken yalnızca “Metin Merkezli Özellikler” dikkate alınmıştır. Sınavlarda kullanılan metinlere yönelik sorulan metin altı soruları ise Barrett Taksonomisinin okuma anlama düzeylerine göre incelenmiştir. Araştırma sonucunda, 2017-2019 yılları arasında uygulanan VWO ve HAVO sınavlarında kullanılan metinlerin metin merkezli metinsellik ölçütleri bakımından kontrol listesindeki birçok maddeye uygun olduğu ancak metinlerde değiştirime dayalı bağdaşıklıkların sayıca az

olduğu tespit edilmiştir. Sınavlarda sorulan metin altı sorularının Barrett Taksonomisinin okuma anlama düzeyleri ve yeterlilikleri doğrultusunda incelenmesi sonucunda ise, en sık soru sorulan basamağın “Basit Anlama” basamağı olduğu tespit edilmiştir. Araştırmada ulaşılan sonuçlara dayalı öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler : Hollanda, CITO, VWO, HAVO, Barrett Taksonomisi, metinsellik
ölçütleri, Türkçe, ana dili, iki dillilik, sınav
Sayfa Adedi : xviii + 146
Danışman : Dr. Öğr. Üyesi Özlem Bayrak CÖMERT

**THE EVALUATION OF TEXT-BASED TURKISH EXAMS FOR
BILINGUAL STUDENTS IN ACCORDANCE WITH TEXTILE
CRITERIA AND BARRETT TAXONOMY: THE EXAMPLE OF THE
NETHERLANDS**

(M.S. Thesis)

Ayça Tuğçe Bozkırılı

GAZI UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES

March 2023

ABSTRACT

This research aims to examine the VWO and HAVO Turkish exams prepared and administered by CITO, a Netherlands-based assessment and evaluation institution for bilingual students, between 2017-2019, in line with the text-centred features of the textuality criteria and the steps of Barret's Taxonomy. The scope of the study consists of the texts and sub-text questions in the VWO and HAVO central Turkish exams applied in 2017-2019. In the research, the descriptive method, which is one of the qualitative research methods, was used because the data were collected through written materials containing the texts and subtext questions used in the VWO and HAVO Turkish exams administered in 2017-2019 and the research subject was related to the quality of the questions in question. While analyzing the research data, checklists were created by the researcher, and the findings were interpreted according to the categories created by the researcher using the descriptive analysis method. The Lawshe technique was used while creating the checklists. The texts and questions in the 2017-2019 VWO and HAVO Turkish exams used in the research were accessed from the official website of CITO, a Netherlands-based assessment and evaluation institution. The texts used in the exams were examined according to their textuality characteristics. Only "Text-Centered Features" were taken into account while doing the review. The sub-text questions asked about the texts used in the exams were examined according to the reading comprehension levels of Barrett's Taxonomy. As a result of the research, it was determined that the texts used in the VWO and HAVO exams administered between 2017-2019 were suitable for many items in the checklist in terms of text-centred textuality criteria, but the number of coherences based on modification in the texts was low.

As a result of examining the sub-text questions asked in the exams in line with the reading comprehension levels and proficiency of Barrett's Taxonomy determined that the most frequently asked step was the "Simple Comprehension" step. Suggestions based on the results of the research are presented.

Keywords : CITO, VWO, HAVO, Barrett's Taxonomy, textuality criteria, Turkish, native language, bilingualism, exam
Page Number : xviii + 146
Supervisor : Dr. Öğr. Üyesi Özlem BAYRAK CÖMERT

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	iii
İTHAF	iv
TEŞEKKÜR.....	v
ÖZ	vi
ABSTRACT	viii
İÇİNDEKİLER.....	xi
TABLolar LİSTESİ.....	xvii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xviii
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ.....	xix
BÖLÜM I	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.2.1. Alt Amaçlar.....	3
1.3. Araştırmanın Önemi.....	4
1.4. Araştırmanın Varsayımları.....	5
1.5. Kapsam ve Sınırlılıklar.....	6
1.6. Tanımlar	6
BÖLÜM II.....	7
KURAMSAL TEMELLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	7
2.1. Kuramsal Temeller	7
2.1.1. İki Dillilik	7

2.1.2. Hollanda’da Eğitim ve Merkezî Sınavlar	9
2.1.2.1. Hollanda’nın Eğitim Sistemi.....	9
2.1.2.2. Hollanda’da Merkezi Sınav Uygulaması.....	13
2.1.3. Metin Merkezli Metinsellik Ölçütleri.....	15
2.1.3.1. Bağdaşıklık.....	16
2.1.3.1.1. Gönderim	17
2.1.3.1.1.1. Art Gönderim	17
2.1.3.1.1.2. Ön Gönderim	17
2.1.3.1.2. Bağlaçlar	17
2.1.3.1.3. Değiştirim	18
2.1.3.1.4. Eksilti	18
2.1.3.1.5. Kelime Bağdaşıklığı.....	18
2.1.3.1.5.1. Yineleme	18
2.1.3.1.5.2. Eşdizimlilik.....	18
2.1.3.2. Tutarlılık.....	18
2.1.4. Barrett Taksonomisi	19
2.1.4.1. Basit Anlama.....	21
2.1.4.1.1. Fark Etme ve Hatırlama	22
2.1.4.2. Yeniden Organize Etme	23
2.1.4.3. Çıkarımsal Anlama	24
2.1.4.4. Değerlendirme.....	25
2.1.4.5. Takdir	26
2.2. İlgili Araştırmalar	27
BÖLÜM III	31
YÖNTEM.....	31
3.1. Araştırmanın Modeli	31
3.2. Araştırma Grubu	31
3.3. Verilerin Toplanması.....	33
3.3.1. Veri Toplama Araçları	33
3.4. Verilerin Analizi.....	34
BÖLÜM IV	36
BULGULAR VE YORUM	36
4.1. Metinsellik Ölçütlerine Dayalı Bulgular	36

4.1.1. 2017 Yılına Ait VWO Türkçe Sınavı Metinlerinin Metinsellik Ölçütlerine Dayalı Bulguları.....	36
4.1.1.1. <i>Gönderimsel Bağdaşıklık ile İlgili Bulgular.....</i>	<i>37</i>
4.1.1.2. <i>Değiştirmeye Dayalı Bağdaşıklık ile İlgili Bulgular</i>	<i>40</i>
4.1.1.3. <i>Bağlaçlara Dayalı Bağdaşıklık ile İlgili Bulgular.....</i>	<i>41</i>
4.1.1.4. <i>Eksiltiye Dayalı Bağdaşıklık ile İlgili Bulgular.....</i>	<i>44</i>
4.1.1.5. <i>Yinelemeye Dayalı Bağdaşıklık ile İlgili Bulgular</i>	<i>46</i>
4.1.1.5.1. <i>Aynı Sözcüklerin Yinelenmesi.....</i>	<i>47</i>
4.1.1.5.2. <i>Yakın Anlamli Sözcüklerin Yinelenmesi</i>	<i>48</i>
4.1.1.5.3. <i>Üst ve Alt Anlamli Sözcüklerin Yinelenmesi.....</i>	<i>48</i>
4.1.1.6. <i>Eşdizimliliğe Dayalı Bağdaşıklık ile İlgili Bulgular.....</i>	<i>49</i>
4.1.1.7. <i>Konu Birliği ve Sürekliliği ile İlgili Bulgular.....</i>	<i>50</i>
4.1.1.8. <i>Başlık ve İçerik Uyumu ile İlgili Bulgular</i>	<i>50</i>
4.1.1.9. <i>Paragraflar/Bölümler Arası Uyum ile İlgili Bulgular</i>	<i>52</i>
4.1.2. 2017 Yılına Ait HAVO Türkçe Sınavı Metinlerinin Metinsellik Ölçütlerine Dayalı Bulguları.....	52
4.1.2.1. <i>Gönderimsel Bağdaşıklık ile İlgili Bulgular.....</i>	<i>52</i>
4.1.2.2. <i>Değiştirmeye Dayalı Bağdaşıklık ile İlgili Bulgular</i>	<i>54</i>
4.1.2.3. <i>Bağlaçlara Dayalı Bağdaşıklık ile İlgili Bulgular.....</i>	<i>55</i>
4.1.2.4. <i>Eksiltiye Dayalı Bağdaşıklık ile İlgili Bulgular.....</i>	<i>58</i>
4.1.2.5. <i>Yinelemeye Dayalı Bağdaşıklık ile İlgili Bulgular</i>	<i>59</i>
4.1.2.5.1. <i>Aynı Sözcüklerin Yinelenmesi.....</i>	<i>59</i>
4.1.2.5.2. <i>Yakın Anlamli Sözcüklerin Yinelenmesi</i>	<i>60</i>
4.1.2.5.3. <i>Alt ve Üst Anlamli Sözcüklerin Yinelenmesi.....</i>	<i>60</i>
4.1.2.6. <i>Eşdizimliliğe Dayalı Bağdaşıklık ile İlgili Bulgular.....</i>	<i>61</i>
4.1.2.7. <i>Konu Birliği/Sürekliliği ile İlgili Bulgular.....</i>	<i>62</i>
4.1.2.8. <i>Başlık ve İçerik Uyumu ile İlgili Bulgular</i>	<i>62</i>
4.1.2.9. <i>Paragraflar/Bölümler Arası Uyum ile İlgili Bulgular</i>	<i>63</i>
4.1.3. 2018 Yılına Ait VWO Türkçe Sınavı Metinlerinin Metinsellik Ölçütlerine Dayalı Bulguları.....	63
4.1.3.1. <i>Gönderimsel Bağdaşıklık ile İlgili Bulgular.....</i>	<i>64</i>
4.1.3.2. <i>Değiştirmeye Dayalı Bağdaşıklık ile İlgili Bulgular</i>	<i>67</i>
4.1.3.3. <i>Bağlaçlara Dayalı Bağdaşıklık ile İlgili Bulgular.....</i>	<i>69</i>
4.1.3.4. <i>Eksiltiye Dayalı Bağdaşıklık ile İlgili Bulgular.....</i>	<i>70</i>

4.1.3.5. Yinelemeye Dayalı Bağdaşıklık ile İlgili Bulgular	71
4.1.3.5.1. Aynı Sözcüklerin Yinelenmesi	71
4.1.3.5.2. Yakın Anlamli Sözcüklerin Yinelenmesi	72
4.1.3.5.3. Alt ve Üst Anlamli Sözcüklerin Yinelenmesi	72
4.1.3.6. Eşdizimliliğe Dayalı Bağdaşıklık ile İlgili Bulgular.....	73
4.1.3.7. Konu Birliği/Sürekliliği ile İlgili Bulgular	75
4.1.3.8. Başlık ve İçerik Uyumı ile İlgili Bulgular	75
4.1.3.9. Paragraflar/Bölümler Arası Uyum ile İlgili Bulgular	76
4.1.4. 2018 Yılına Ait HAVO Türkçe Sınavı Metinlerinin Metinsellik Ölçütlerine Dayalı Bulguları.....	77
4.1.4.1. Gönderimsel Bağdaşıklık ile İlgili Bulgular.....	77
4.1.4.2. Değiştirmeye Dayalı Bağdaşıklık ile İlgili Bulgular	79
4.1.4.3. Bağlaçlara Dayalı Bağdaşıklık ile İlgili Bulgular.....	80
4.1.4.4. Eksiltiye Dayalı Bağdaşıklık ile İlgili Bulgular.....	81
4.1.4.5. Yinelemeye Dayalı Bağdaşıklık ile İlgili Bulgular.....	82
4.1.4.5.1. Aynı Sözcüklerin Yinelenmesi	83
4.1.4.5.2. Yakın Anlamli Sözcüklerin Yinelenmesi	83
4.1.4.5.3. Üst ve Alt Anlamli Sözcüklerin Yinelenmesi	83
4.1.4.6. Eşdizimliliğe Dayalı Bağdaşıklık ile İlgili Bulgular.....	84
4.1.4.7. Konu Birliği/Sürekliliği ile İlgili Bulgular	85
4.1.4.8. Başlık ve İçerik Uyumı ile İlgili Bulgular	85
4.1.4.9. Paragraflar/Bölümler Arası Uyum ile İlgili Bulgular	86
4.1.5. 2019 Yılına Ait VWO Türkçe Sınavı Metinlerinin Metinsellik Ölçütlerine Dayalı Bulguları.....	87
4.1.5.1. Gönderimsel Bağdaşıklık ile İlgili Bulgular.....	87
4.1.5.2. Değiştirmeye Dayalı Bağdaşıklık ile İlgili Bulgular	90
4.1.5.3. Bağlaçlara Dayalı Bağdaşıklık ile İlgili Bulgular.....	91
4.1.5.4. Eksiltiye Dayalı Bağdaşıklık ile İlgili Bulgular.....	92
4.1.5.5. Yinelemeye Dayalı Bağdaşıklık ile İlgili Bulgular	93
4.1.5.5.1. Aynı Sözcüklerin Yinelenmesi	94
4.1.5.5.2. Yakın Anlamli Sözcüklerin Yinelenmesi	94
4.1.5.5.3. Alt ve Üst Anlamli Sözcüklerin Yinelenmesi	95
4.1.5.6. Eşdizimliliğe Dayalı Bağdaşıklık ile İlgili Bulgular.....	96
4.1.5.7. Konu Birliği/Sürekliliği ile İlgili Bulgular	97

4.1.5.8. Başlık ve İçerik Uyumu ile İlgili Bulgular	97
4.1.5.9. Paragraflar/Bölümler Arası Uyum ile İlgili Bulgular	98
4.1.6. 2019 Yılına Ait HAVO Türkçe Sınavı Metinlerinin Metinsellik Ölçütlerine Dayalı Bulguları.....	98
4.1.6.1. Gönderimsel Bağdaşıklık ile İlgili Bulgular.....	99
4.1.6.2. Değiştirmeye Dayalı Bağdaşıklık ile İlgili Bulgular	100
4.1.6.3. Bağlaçlara Dayalı Bağdaşıklık ile İlgili Bulgular.....	100
4.1.6.4. Eksiltiye Dayalı Bağdaşıklık ile İlgili Bulgular.....	101
4.1.6.5. Yinelemeye Dayalı Bağdaşıklık ile İlgili Bulgular	102
4.1.6.5.1. Yakın Anlamlı Sözcüklerin Tekrarlanması	103
4.1.6.5.2. Alt ve Üst Anlamlı Sözcüklerin Tekrarlanması.....	103
4.1.6.6. Eşdizimliliğe Dayalı Bağdaşıklık ile İlgili Bulgular.....	104
4.1.6.7. Konu Birliği/Sürekliliği ile İlgili Bulgular	105
4.1.6.8. Başlık ve İçerik Uyumu ile İlgili Bulgular	106
4.1.6.9. Paragraflar/Bölümler Arası Uyum ile İlgili Bulgular	106
4.2. Merkezi Sınav Sorularının Barrett Taksonomisinin Basamaklarına Göre Sınıflandırılmasına Dayalı Bulgular	106
4.2.1. 2017 Yılına Ait VWO Türkçe Sınav Sorularının Barrett Taksonomisine Göre Sınıflandırılmasına Yönelik Bulgular	108
4.2.2. 2017 Yılına Ait HAVO Türkçe Sınav Sorularının Barrett Taksonomisine Göre Sınıflandırılmasına Yönelik Bulgular	108
4.2.3. 2018 Yılına Ait VWO Türkçe Sınav Sorularının Barrett Taksonomisine Göre Sınıflandırılmasına Yönelik Bulgular	109
4.2.4. 2018 Yılına Ait HAVO Türkçe Sınav Sorularının Barrett Taksonomisine Göre Sınıflandırılmasına Yönelik Bulgular	110
4.2.5. 2019 Yılına Ait VWO Türkçe Sınav Sorularının Barrett Taksonomisine Göre Sınıflandırılmasına Yönelik Bulgular	111
4.2.6. 2019 Yılına Ait HAVO Türkçe Sınav Sorularının Barrett Taksonomisine Göre Sınıflandırılmasına Yönelik Bulgular	112
4.2.7. 2017-2019 VWO ve HAVO Sınavı Türkçe Sorularının Barrett Taksonomisine Göre Dağılımına İlişkin Bulgular.....	114
BÖLÜM V	115
SONUÇ TARTIŞMA VE ÖNERİLER	115

5.1. Sonuç	115
5.2. Tartışma	122
5.3. Öneriler	128
KAYNAKLAR.....	130
EKLER.....	136
Ek 1. 2017 VWO ve HAVO Örnek Sınav Metni (Kaynak: İnternet sitesi)	137
Ek 2. 2018 VWO ve HAVO Örnek Sınav Metni (Kaynak: Atlas Dergisi)	138
Ek 3. 2019 VWO ve HAVO Örnek Sınav Metni (Kaynak: Gazete).....	139
Ek 4. 2017 VWO Örnek Sınav Soruları.....	141
Ek 5. 2017 HAVO Örnek Sınav Soruları.....	142
Ek 6. 2018 VWO Örnek Sınav Soruları.....	143
Ek 7. 2018 HAVO Örnek Sınav Soruları.....	144
Ek 8. 2019 VWO Örnek Sınav Soruları.....	145
Ek 9. 2019 HAVO Örnek Sınav Soruları.....	146

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. <i>Barrett Taksonomisine Göre Okuma Anlama Düzeyleri ve Yeterlilikler</i>	21
Tablo 2. <i>Yıllara Göre VWO Türkçe Sınavı Metin ve Soru Sayısı</i>	32
Tablo 3. <i>Yıllara Göre HAVO Türkçe Sınavı Metin ve Soru Sayısı 4</i>	32
Tablo 4. <i>Metin Merkezli Metinsellik Özellikleri Kontrol Listesi</i>	34
Tablo 5. <i>Barrett Taksonomisi Okuma Anlama Düzeyleri Kontrol Listesi</i>	34
Tablo 6. <i>2017 Yılına Ait VWO Türkçe Sınavı Metinlerinin Metinsellik Ölçütlerine Uygunluğu</i>	36
Tablo 7. <i>2017 Yılına Ait HAVO Türkçe Sınavı Metinlerinin Metinsellik Ölçütlerine Uygunluğu</i>	52
Tablo 8. <i>2018 Yılına Ait VWO Türkçe Sınavı Metinlerinin Metinsellik Ölçütlerine Uygunluğu</i>	63
Tablo 9. <i>2018 Yılına Ait HAVO Türkçe Sınavı Metinlerinin Metinsellik Ölçütlerine Uygunluğu</i>	77
Tablo 10. <i>2019 Yılına Ait VWO Türkçe Sınavı Metinlerinin Metinsellik Ölçütlerine Uygunluğu</i>	87
Tablo 11. <i>2019 Yılına Ait HAVO Türkçe Sınavı Metinlerinin Metinsellik Ölçütlerine Uygunluğu</i>	98
Tablo 12. <i>2017-2019 Yıllarına Ait Soruların Dillere Göre Dağılımı</i>	107
Tablo 13. <i>2017-2019 Yıllarına Ait Soruların Soru Türlerine Göre Dağılımı</i>	107
Tablo 14. <i>2017-2019 VWO ve HAVO Sınavı Türkçe Sorularının Barrett Taksomisi'ne Göre Dağılımı</i>	114

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Hollanda eğitim sistemi	9
Şekil 2. 2017/18 yılı VWO mezunlarının ortalama final notu	11
Şekil 3. 2017/18 yıllarına ait Hollanda’da yaşayan farklı kökenli öğrencilerin kurumlara göre mezun olma oranları	13
Şekil 4. CITO’nun farklı ülkelerdeki şubeleri ve temsilcilikleri	14
Şekil 5. CITO’nun farklı ülkelerdeki şubeleri ve temsilcilikleri	15
Şekil 6. Metinsellik ölçütleri	16
Şekil 7. 2017 yılında uygulanan VWO Türkçe sınavı sorularının Barrett Taksonomisi basamaklarına göre dağılımı	108
Şekil 8. 2017 yılında uygulanan HAVO Türkçe sınavı sorularının Barrett Taksonomisi basamaklarına göre dağılımı	109
Şekil 9. 2018 yılında uygulanan VWO Türkçe sınavı sorularının Barrett Taksonomisi basamaklarına göre dağılımı	110
Şekil 10. 2018 yılında uygulanan HAVO Türkçe sınavı sorularının Barrett Taksonomisi basamaklarına göre dağılımı	111
Şekil 11. 2019 yılında uygulanan VWO Türkçe sınavı sorularının Barrett Taksonomisi basamaklarına göre dağılımı	112
Şekil 12. 2019 yılında uygulanan HAVO Türkçe sınavı sorularının Barrett Taksonomisi basamaklarına göre dağılımı	113

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
CITO	Centraal Instituut voor Toetsontwikkeling (Merkezi Sınav Geliştirme Enstitüsü)
HAVO	Hoger Algemeen Voortgezet Onderwijs (Yüksek Genel Ortaöğretim)
VWO	Wetenschappelijk Voorbereidend Onderwijs (Bilimsel Hazırlık Lisesi)

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problemine, amacına, önemine, sınırlılıklarına ve araştırma konusu ile ilgili tanımlara ilişkin bulgular yer almaktadır.

1.1. Problem Durumu

Dünyada yaşanan göç hareketleri, geçen zaman içinde yeni kavramların doğmasına ortam hazırlamıştır. Yer değiştirmeler, insan topluluklarının etkileşimini de beraberinde getirmiştir. Bu durumun neticesinde, kültürlerarası araştırmalar bir gereklilik hâlini almıştır. İnsanlığın varoluşundan bu yana süregelen anlaşma ihtiyacı yeni bir boyut kazanmış ve çok dilli/çok kültürlü ortamlar oluşmuştur. Bununla birlikte, insanların anlaşabilmek adına, ana dilleri dışındaki dilleri öğrenmeleri de iki dillilik kavramının karşımıza çıkmasına sebebiyet vermiştir.

Araştırmacılar tarafından iki dillilik olgusunun tanımı ile ilgili bir görüş birliği bulunmamaktadır. İki dillilik en genel hâliyle iki farklı dilin bireyler tarafından kullanılır durumda olmasıdır. Tüm tanımların ortak noktası ise bireyin birden fazla dili kullanmasıdır. Tanımlamalardaki farklılık, bahsi geçen durumun süreç içerisinde değişkenlik göstermesinden kaynağını alır. Bireylerin tek dilli iken aldıkları eğitim sonucunda iki dilli olması ya da öğrenilen ikinci dilin zamanla kullanımın azalmasıyla tek dilliliğe dönme gibi durumlar, iki dillilik için ortak bir tanım yapmayı da güçleştirmektedir. Yapılan tanımlarda iki dilliliğe farklı açılardan yaklaşılmasının sebebi budur (Yılmaz, 2014). İki dillilik durumu içerisinde ana dili dışında kullanılan ikinci dil ise genellikle içinde yaşanılan toplumun dilidir çünkü iki dillilik göç hareketlerinin bir sonucudur ve gidilen yerdeki uyum sürecinin tamamlanmasının önemli bir basamağıdır. İkinci dil kavramını bireyin ana dili dışındaki bir dili kullanması durumu olarak açıklamak mümkündür ancak ikinci dili yabancı dil kavramı ile karıştırmamak gerekir. Yukarıda da belirttiğimiz üzere, ikinci dil ferdi olunan toplumda

kullanılan dildir, belli bir bölgede kullanılır ve toplumdaki çoğu kişi için birinci dil konumundadır (Durmuş, 2018). İki dillilik ve ikinci dil gibi kavramların Türk insanı için duyulur hâle gelmesi ise Batı Avrupa'ya göç serüveninin 1960'larda başlamasıyla gerçekleşmiştir.

Başta Almanya olmak üzere, çeşitli Batı Avrupa ülkelerinden gelen işgücü talebini karşılamak maksadıyla, işçi sıfatıyla yurt dışına göç eden Türkler, geçici işçi sıfatıyla gittikleri ülkelerde birçok sebebe bağlı olarak uzun yıllar boyunca kalmışlardır. Almanya'nın ardından göçler; Hollanda, Belçika, Avusturya, Fransa gibi ülkelerde devamlılık göstermiştir. Batı Avrupa ülkeleri ise geçici oldukları düşünülen göçmenler için politikalar üretmemiş ancak zamanla kalıcı oldukları anlaşılan göçmenlerin topluma uyumunu sağlamak amacıyla oluşturulan politikalarla, başta öngörülemeyen bu durumun kontrol altına alınması hedeflenmiştir. Politikaların yoğunlaştığı alanlardan biri eğitim olmuştur.

Türkiye'den Batı Avrupa'ya göçler ilk aşamada ekonomik kaygılar nedeniyle gerçekleşmiştir. Dolayısıyla birinci kuşak göçmenler için eğitim ve dil ikinci plânda kalmıştır. Bu durum, kalıcı hâle gelen göçmenlerin topluma uyumunu zorlaştırmıştır. Böylece, gelecek kuşakların da eğitim ve dil anlamında sorunlar yaşaması kaçınılmaz olmuştur. Sonraki kuşaklarda ana diline ve bulundukları ülkenin diline hâkim olamayan çocuklar yetişmiştir. Yurt dışında yaşayan Türk çocukları günümüzde de birçok problemle karşılaşmaya devam etmektedir. Bu problemler birçok çalışmada dile getirilmekle birlikte hâlâ çözüme kavuşmuş değildir. Bu problemlerden biri de ana dili sorunudur. Ana diline hâkim olamama durumu özellikle son kuşaklarda ciddi bir problem hâline gelmiştir. Bu durum çocuklarda ana dilini bilip konuşma ancak dil bilgisi ve ifadelerin yetersizliği şeklinde kendini göstermektedir (Şen, 2016). Ana diline hâkim olamama sorunu, beraberinde toplumla bağların kopması problemini doğurmuştur. Ana diline hâkimiyet kuşakların yaşadıkları toplumla olan ilişkilerin geliştirilmesi ve bağ kurulması açısından büyük önem arz etmektedir. Aynı zamanda içinde yaşanılan toplumun dilinin öğrenilmesi akademik başarının ön koşulu niteliğindedir. Bu sebeple ana dili ve ikinci dil arasında bir seçim yapmak yerinde olmayacaktır. Bu durum dilbilimsel açıdan da oldukça yanlıştır (Yağmur, 2010). Ana dilindeki eksikliğin ikinci dilin öğrenimine yansıdığı görülen çocuklar, genellikle alt seviyelerdeki okullara yerleştirilmiştir. Böylece problem daha da içinden çıkılmaz bir hâl almıştır.

Göçlerin başladığı ilk yıllarda, göçmenlerin ülkelerine geri dönecekleri düşünüldüğünden, döndüklerinde uyum problemi çekmemeleri adına verilen ana dili eğitimleri, mevcut durumdaki değişim sebebiyle artık gereksiz bulunmaktadır. İkinci dilin öğrenilmesinde bir engel olduğu iddia edilen ana dili eğitimi bazı ülkelere de kaldırılmıştır. Ana dili eğitiminin kaldırıldığı ülkelerden biri Hollanda'dır. Ana dili eğitiminin kaldırıldığı Hollanda'da, ülkenin merkezi ölçme ve değerlendirme kurumu CITO aracılığı ile çeşitli dillerde sınavlar yapılmaya devam etmektedir. Türkçe sınavları da bunlardan biridir.

Bu araştırmada, "CITO'nun Hollanda'da uyguladığı merkezî Türkçe sınavlarındaki metinlerin metinsellik ölçütlerine ve bu metinlere ilişkin soruların Barrett Taksonomisine uygunluğu nedir?" sorusuna cevap aranmıştır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı; Hollanda'da CITO tarafından uygulanan HAVO ve VWO ortaöğretime geçiş sınavlarından biri olan Türkçe sınavlarında kullanılmış metinleri metin merkezli metinsellik ölçütleri, bu metinlere ilişkin soruları Barrett Taksonomisinin basamakları doğrultusunda incelemektir.

1.2.1. Alt Amaçlar

1. 2017 VWO ve HAVO Türkçe sınavlarındaki metinlerin metin merkezli metinsellik özelliklerine uygunluğu nedir?
2. 2018 VWO ve HAVO Türkçe sınavlarındaki metinlerin metin merkezli metinsellik özelliklerine uygunluğu nedir?
3. 2019 VWO ve HAVO Türkçe sınavlarındaki metinlerin metin merkezli metinsellik özelliklerine uygunluğu nedir?
4. 2017 VWO ve HAVO Türkçe sınavlarındaki soruların Barrett Taksonomisine göre dağılımı nasıldır?
5. 2018 VWO ve HAVO Türkçe sınavlarındaki soruların Barrett Taksonomisine göre dağılımı nasıldır?
6. 2019 VWO ve HAVO Türkçe sınavlarındaki soruların Barrett Taksonomisine göre dağılımı nasıldır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Bu çalışma, yurt dışındaki iki dilli Türk çocuklarının girdiği, Hollanda merkezli ölçme değerlendirme kurumu CITO'nun hazırlamış olduğu Türkçe sınavlarında kullanılan metinleri ve soruları belirli ölçütlere göre incelemek üzerinedir. Metinsellik ölçütleri ile ilgili Türkiye'de yapılan çalışmalar incelendiğinde, edebiyat alanında yapılmış çalışmaların ön plâna çıktığı görülmüştür. Türkçe eğitiminde yer alan çalışmalar ise genellikle Türkçe ders kitabında bulunan metinlerin incelemeleri şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Yurt dışında iki dilli çocukların dil düzeylerini ölçmek amacıyla yapılan sınavlarda kullanılan metinlerin metinsellik ölçütlerine göre incelenmesi üzerine yapılan herhangi bir çalışma alan yazında bulunmamaktadır. Bunun yanında, Avrupa ülkelerinde yapılan ve yurt dışındaki Türk çocuklarının girmiş olduğu sınavlarda kullanılan Türkçe metinlerin incelenmesi üzerine yürütülmüş araştırmalar incelendiğinde ise konuyla ilgili yalnızca bir çalışma bulunmuştur.

Hayatın her alanında karşılaştığımız sınavlarda, sorular çeşitli metinlere dayalı biçimde oluşturulmaktadır ve metin özellikleri soruları yanıtlamayı doğrudan etkilemektedir. Yurt dışındaki Türk çocuklarının ana dili düzeylerinin ölçümü ile ilgili araştırmalarda, çocukların ana dili düzeylerinin istenilen şekilde olmadığı ortaya konmuştur. Bu sebeple, özellikle yurt dışında yapılan Türkçe sınavlarındaki metinler müdahale gerektirmektedir. Kullanılan metinlerin düzeye uygunluğu şu an için bir soru işaretidir. Bu konuyla ilgili gerekli çalışmaların yapılması açısından araştırmamız önem arz etmektedir. Aynı zamanda, yurt dışında yaşayan Türk çocuklarının dil düzeylerinin belirlenmesine yönelik çalışmalarda, dil düzeyleri araştırmacılar tarafından belirlenmiş ölçütlerce değerlendirilmiştir. Bu duruma göre, ana dili düzeyinin ölçümünde belirli standartlar henüz oluşmuş değildir. Dolayısıyla, iki dilli çocukların bulunduğu ülkelerde devlet eliyle belli başlı standartlar çerçevesinde ölçümlerin yapılmasının, sorunlara çözüm üretmek açısından daha sağlıklı olacağı düşünülmektedir. Böyle bir ölçüm; akademik başarı, dile hâkimiyet, topluma uyum gibi birçok konuda çözüme ulaşmayı kolaylaştıracaktır. İki dilli çocuklar için devletler tarafından yapılan merkezî sınavlar oldukça sınırlıdır. Bu durumun görünür hâle gelmesi açısından çalışmamız son derece önemlidir.

Çalışmanın bir diğer boyutu, yurt dışında yapılan Türkçe sınavlarında sorulmuş soruların Barrett Taksonomisine göre incelenmesidir. Barrett Taksonomisi, metin altı sorularını anlama ile ilgili bir taksonomidir. Türkiye'de bu taksonomi ders kitaplarında yer alan metin altı sorularını ve Türkçe öğretmenlerinin hazırladığı Türkçe sınav sorularını incelemek amacıyla kullanılmışsa da bu çalışmalar oldukça sınırlıdır. Yurt dışında yapılan Türkçe

sınavlarını ise Barrett Taksonomisini ölçüt olarak araştıran bir çalışma henüz yoktur. Oysa CITO tarafından hazırlanan sorular tamamen metinleri anlamaya dayalıdır. Bu çalışma ile alan yazındaki boşluğu doldurmak hedeflenmiştir.

Bu sebepler göz önüne alındığında, yurt dışında yapılan Türkçe sınavlarında kullanılmış metinlerin ve soruların incelenmesi yönündeki bu çalışmanın, Yurt Dışındaki Türk Çocuklarına Türkçe Öğretimi alanında ortaya çıkan ihtiyaçların bir kısmının giderilmesine yardımcı olacağı düşünülmektedir.

1.4. Araştırmanın Varsayımları

2017-2019 yıllarında uygulanan VWO ve HAVO Türkçe sınavlarındaki metinlerin metin merkezli metinsellik ölçütleri bakımından yeterli olduğu varsayılmaktadır.

2017-2019 yıllarında uygulanan VWO ve HAVO Türkçe sınavlarındaki soruların Barrett Taksonomisinin okuma anlama düzeyleri bakımından yeterli olduğu varsayılmaktadır.

1.5. Kapsam ve Sınırlılıklar

Bu araştırma; CITO tarafından uygulanan HAVO ve VWO olarak adlandırılan ortaöğretime geçiş merkezi sınavları, CITO'nun HAVO ve VWO merkezî sınavlarındaki Türkçe sınavları, 2017-2019 yıllarında yapılmış olan Türkçe sınavlarında kullanılmış metinler ve sorularla sınırlı tutulacaktır.

1.6. Tanımlar

Ana dili: Belli bir yaşa gelene kadar farkında olmadan bir insanın zihnine işlenen dil kuralları ile sözcüklere ana dili denir (Yakıcı, Yücel, Doğan, Yelok, & Savaş, 2004).

İkinci dil: Kişinin ana dilinden sonra öğrendiği herhangi bir dildir (Durmuş, 2018) .

Dil düzeyi: Temel dil kullanımı (A1-2), bağımsız dil kullanımı (B1-2), yetkin dil kullanımı (C1-2) olarak ifade edilen düzeylere karşılık gelir (GmbH, 2013).

İki dillilik: İki dile sahip olma, iki dille konuşma ya da iki dilli olma durumudur (W.Field, 2011).

Taksonomi: Sınıflandırılma ve bu sınıflandırmada kullanılan kurallar bütünü (Türk Dil Kurumu).

BÖLÜM II

KURAMSAL TEMELLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Kuramsal Temeller

Bu bölümde; iki dillilik, metinsellik ölçütleri ve Barrett Taksonomisi hakkındaki ilgili araştırmalar ile bilgilere yer verilmiştir.

2.1.1. İki Dillilik

Küreselleşme, insan hayatının birçok alanında etkisini göstermektedir. İletişim araçlarının çeşitlenmesi ve ulaşımın kolaylaşması dünya üzerindeki insan topluluklarının her geçen gün birbirine daha fazla yaklaşmasına ortam hazırlamaktadır. Etkileşimin artmasıyla beraber insanların birden fazla dili konuşabilme zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. İki ya da daha fazla dile hâkim olmak günümüz dünyasında birçok meslek alanında ve bütün yaş gruplarında bir ihtiyaç hâline gelmiş durumdadır.

Toplumu ve insanı inceleyen bilim dallarının son dönemlerde araştırma konusunu oluşturan iki dillilik terimi için farklı tanımlamaların yapıldığını görmek mümkündür. Tanımlamaların farklılaşması iki dillilik üzerinde birden fazla değişkenin etkili olmasından ve terimin durağan olmamasından kaynaklanmaktadır. Örneğin; tek dilli olarak okula başlayan bir çocuk aldığı eğitim neticesinde iki dilli hâle gelebilir veya ikinci dilin çocuk tarafından öğrenilmesi sürecinde kullanım alanı dışında kaldığından ana dilinde kayıplar görülebilir ve böylece çocuk süreç içerisinde tek dilli hâle gelebilir (Yılmaz, 2014). Aynı zamanda iki dilliler birbirinden farklı özellikler göstermektedir. Dolayısıyla iki dilliliğin bağdaşık bir yapıda olduğunu söylemek mümkün değildir. Örneğin; annesiyle İngilizce babasıyla Türkçe konuşan bir çocuk, göç eden ve evde Türkçe konuşup arkadaş çevresinde ya da resmî makamlarda Almanca konuşan bir göçmen, Amerika’da yaşayan ve uzun yıllardır Türkçeyi kullanmayan Türk göçmen... (Bican, 2017). Tüm bu örneklerdeki kişilerin iki dilli olduğunu

söyleyebiliriz ancak örnekler tek tek ele alındığında her birinin farklı şekillerde iki dillilik özelliğini taşıdığını görürüz. Yurt dışındaki Türk çocukları için iki dillik, ana dili ile ikinci dilin bir arada gelişmesi şeklinde gerçekleşir ancak okullarda devletlerin resmî dilleri ile eğitim verilmesi sebebi ile ana dili geri plânda kalmaktadır (Şen, 2011, s. 23). Bu durum beraberinde birçok sorun doğurmaktadır. Ana dilinin geri plâna itilmesi yalnızca okullardaki eğitimin ülkenin resmî diliyle yapılması değildir. Örneğin; Türkçe ve Türk Kültürü derslerinin yapıldığı Belçika’da öğrencilerin motivasyonlarının düşük olması, derslerin yapıldığı ortamın fiziki koşullarının yetersizliği, teknoloji kullanımındaki eksiklikler, Türkçe ve Türk Kültürü derslerinin okul ders saatine dâhil edilmeyişi, ailelerin ilgisizliği, ders kitaplarının yetersizliği, öğretmenlerin kullandığı yöntem ve tekniklerin eksik olması gibi sebepler de ana dili öğretimini etkilemektedir (Ekmekçi, 2012, s. 49-50). Bunların dışında, ana dili öğretimine yönelik hazırlanan programlar birtakım koşulları yerine getirememektedir. Hazırlanan kitapların ve programların yeterince öğrenci odaklı olmaması istenen başarının sağlanmasında engel teşkil etmektedir (Göçmenler, 2019, s. 325). Hazırlanan programların ve kitapların yanı sıra, ailelerin çocuklarıyla iletişim kurarken tercih ettikleri dil önem taşımaktadır ancak aile içerisinde Türkçe konuşulsa da çocuklar günlük hayatlarında iletişim kurarken ülkenin resmî dilini tercih edebilmektedir (Bayat, 2016, s. 146). Buradan hareketle, çocukların ana dili öğrenme ve kullanma konusunda yeterince desteklenmediğini söylemek mümkündür. Oysa iki dilli çocuklar tek dilli çocuklara göre bazı görevlerde daha başarılıdır (Canan, 2012, s. 6). Karslı (2015)’nın yaptığı çalışmada; iki dillilerin karar alma, öğrenme duygusu ve bilişsel esneklik düzeylerinin tek dillilerden daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla, iki dilli Türk çocuklarının ana dili ve ikinci dil bakımından eş zamanlı desteklenmesi olumlu bir sonuç doğuracaktır. Aksi takdirde ana dillerinden kopmuş nesiller yetiyecektir. Ana dilinden uzaklaşma durumu ise nesilleri birbirinden koparak kültürel bağların erimesine sebep olacaktır (Çoban, 2018, s. 114). Bu sebeple yurt dışındaki Türk çocukları için ana dili ve kültür derslerinin bir gereklilik olduğunu söylemek mümkündür.

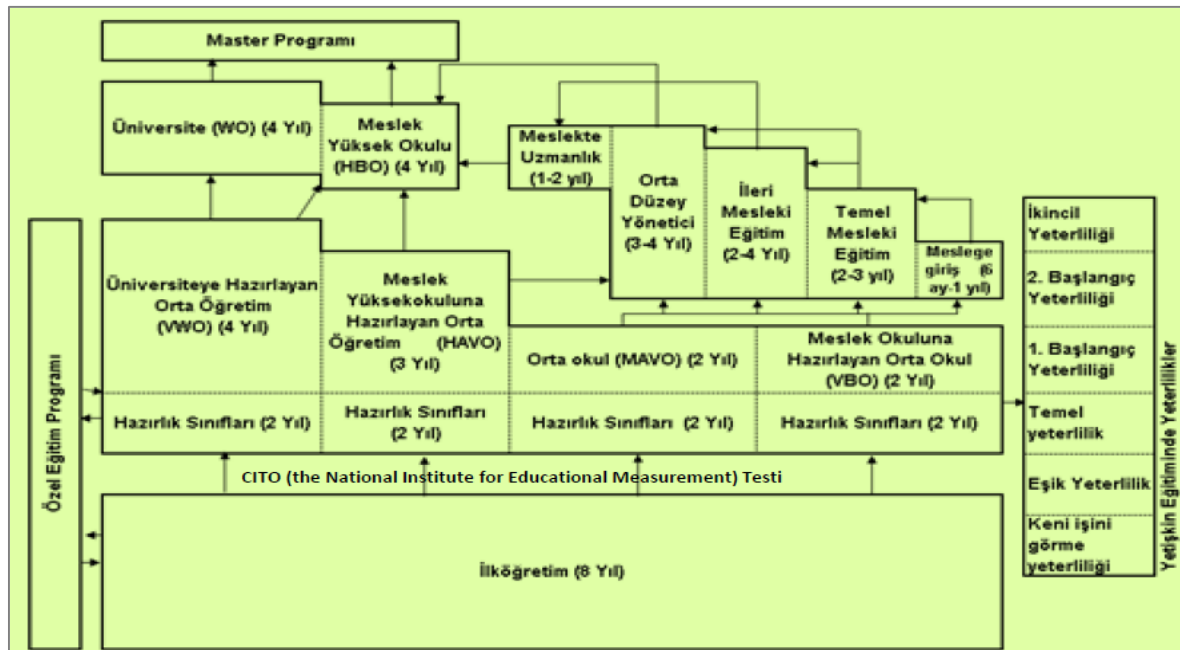
İki dilliliğin farklı alanlarda araştırılması ve birbirinden farklı durumları barındırması yönetsel sorunlara sebep olmaktadır. Hoffman (1991)’a göre bu sorunlar, bireysel davranışı tanımlayan faktörlerin çeşitliliğine ve bu faktörler arasındaki kompleks bağıntılara dayanmaktadır. Bu nedenle iki dilliler hakkında yapılan genellemeler büyük ölçüde hükümsüzdür (Hoffman, 1991, s. 17). Tanımlamalardaki farklılıklar iki dillilik terimini inceleyen farklı bilim dallarından insanların yalnızca o alanla ilgili bir bakış açısı ortaya

koymasından ve iki dilliliğe farklı yönlerden yaklaşmasından da kaynaklanır. Bir dilbilimcinin iki dillilik tanımı ile eğitim bilimcinin iki dillilik tanımı birbirinden elbette farklı olacaktır.

İngilizce karşılığı “*bilingualism*” olan iki dillilik terimi, Latince “*iki*” anlamına gelen “*bi*” ve “*dil*” anlamına gelen “*lingua*” sözcüklerinin birleşmesiyle oluşmuştur. TDK Güncel Türkçe Sözlük’te “*iki dilli*” terimi “İki ayrı dili okuyup yazma gücünde ve becerinde olan.” şeklinde tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu). İki dilliliğin karmaşık yapısından dolayı araştırmacılar ortak bir tanımda birleşememişlerdir. Alanda yapılan çalışmalarda iki dilliliğin farklı yönlerine odaklanılması ise araştırma sonuçlarının değişkenlik göstermesine sebep olmuştur. Bu durum; çalışmalarda kimi zaman hatalı sonuçlara ulaşılmasına ortam hazırlamıştır. İki dillilere yönelik hatalı çıkarımlar geçmiş dönemlerde birçok sorunu beraberinde getirmiştir. İki dilliler birbirinden farklı özelliklere sahiptir. Bu sebeple, tek bir ölçüte bakarak çalışma grubunun belirlenmesi araştırma sonucunu olumsuz etkileyecektir.

2.1.2. Hollanda’da Eğitim ve Merkezî Sınavlar

2.1.2.1. Hollanda’nın Eğitim Sistemi

Şekil 1. Hollanda eğitim sistemi. Altın, R. (2016), Hollanda. Milli Eğitim Bakanlığı, Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü, s.5.

Hollanda eğitim sistemi incelendiğinde; 1985 yılında çıkarılan İlköğretim Yasası ile 2 yıllık anaokullarının ve 6 yıllık ilkokulların birleştirilerek 8 yıllık temel eğitim okullarının oluşturulduğu görülmektedir. Temel eğitim okulları 4-12 yaş aralığını kapsamaktadır ve zorunludur (Yanık, 2011). 1985 yılında çıkarılan yasa ile ilköğretim kavramı yeni bir boyut kazanmıştır. İlköğretimin ardından öğrenciler, ülkenin sınav merkezi olan CITO(the National Institute for Educational Measurement) tarafından hazırlanan sınavlara girmekte ve bu sınav sonucunda aldığı puanlara dayalı olarak ortaöğretime yerleştirilmektedir. CITO sınav puanlarının yanı sıra; öğretmenlerin, öğrencilerin performanslarını ve notlarını barındıran raporları, okul yönetiminin yönlendirmeleri ve veli görüşü de önemlidir. İlköğretim sonunda öğrenciye diploma ya da sertifika verilmemektedir (Yanık, 2011). Öğrenciler sınavlar yoluyla ortaöğretim kurumlarına yerleştirilmektedir.

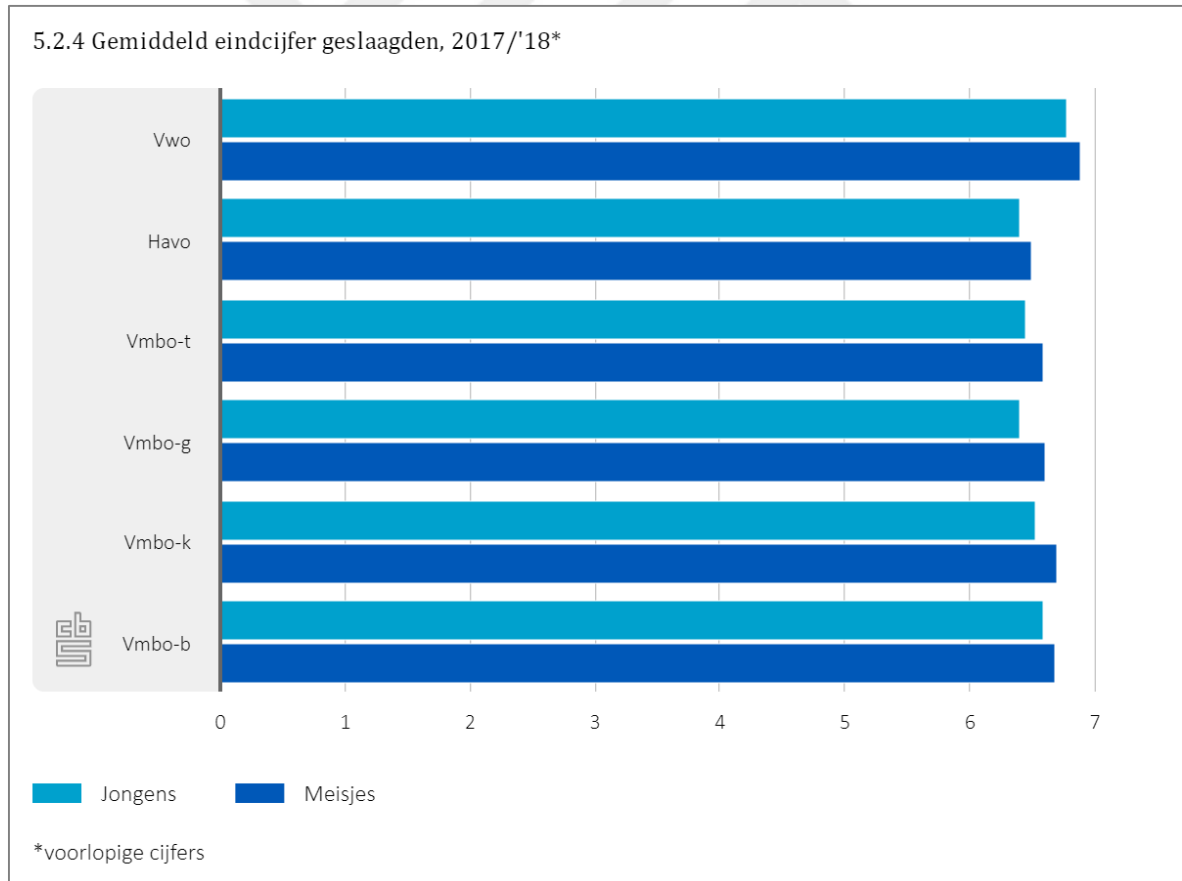
Ortaöğretim de ilköğretim gibi zorunludur ve I. ve II. kademe olarak ayrılmıştır. Ortaöğretime geçişte öğrencilerin seçebileceği üç tür okul bulunmaktadır. Bunlar; mesleki ortaöğretim olan VMBO(Pre-vocational secondary education), genel ortaöğretim kurumu olan HAVO(Senior general secondary education) ve üniversiteye hazırlık eğitimi veren VWO(Pre-university education) olarak sıralanmıştır. Bu kurumlarda öğrenciler ilk 2 yılda aynı dersleri görmektedirler ve bu sınıflara köprü sınıfı adı verilir. Belirlenen okul türünde öğrenci 2 yıl boyunca hazırlık eğitimi görür ve 2 yılın sonunda öğrencinin başarı durumuna göre eğitim görmekte olduğu okulda kalıp kalmayacağı belirlenir (Altın, 2016, s. 9). CITO tarafından yapılan sınavlar aracılığıyla öğrencilerin yönlendirildiği kurumlar değişkenlik göstermektedir.

Ortaöğretim kurumlarından biri olan VMBO ön mesleki eğitim veren kurumdur. Eğitim süresi 4 yıldır ve öğrenciler 12-16 yaş aralığında eğitim görür. Kurumda eğitim gören öğrenciler 2 yılın sonunda sektör seçiminde bulunur. Bu kurumlarda eğitim gören öğrenciler seçtikleri alanlara göre çeşitli meslek gruplarında yeterliliğe sahip olarak mezun olurlar. Yalnızca VMBO diploması temel yeterlilik taşımamaktadır. Bu sebeple hemen hemen tüm VMBO mezunları bir sonraki okul yılında eğitimine devam etmekte ve HAVO, VWO veya MBO kurumlarıyla bağlantılı olarak 2 seviyeli bir diploma almaktadır (Altın, 2016, s. 11).

Bir diğer ortaöğretim kurumu olan HAVO genel ortaöğretim kurumu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kurum yüksek mesleki eğitime hazırlık kurumu olarak tasarlanmıştır. Eğitim süresi 5 yıldır ve öğrenciler 12-17 yaş aralığında eğitim görür. Bu kurumda öğrenciler 3 yıl temel eğitim dersleri alırken son 2 yılda ise alan seçimi yaparak yüksekokullara

hazırlanırlar. Bu kurumdan mezun olan öğrenciler HBO yani meslek yüksekokullarına doğrudan kabul edilmektedirler (Altın, 2016, s. 10-11).

Üniversite öncesi hazırlık kurumu olan VWO'da eğitim süresi 6 yıldır ve öğrenciler 12-18 yaş aralığında eğitim görür. Temel eğitimde başarılı olan öğrenciler doğrudan VWO'ya yönlendirilir. Kurumdaki öğrenciler ilk 3 yıl temel eğitim dersleri görmekte son 3 yıl ise alan seçimi yapmaktadır. Bu kurum öğrencileri üniversiteye hazırlamaktadır ve kendi içerisinde ikiye ayrılmaktadır. Bunlardan biri Latince ve Antik Yunanca derslerin okutulduğu ve öğrenciyi doğrudan Tıp Fakültesine hazırlayan GYMNASIUM, diğeri ise Latince ve Antik Yunanca derslerinin olmadığı ATHENEUM'dur (Yanık, 2011). Hollanda Merkezi İstatistik Kurumu'nun 2019 yılı Ulusal Gençlik İzleme Raporu'na göre; VWO öğrencileri ortalama olarak en yüksek final notunu almaktadır. Aşağıdaki grafikte 2017/18 yılı VWO mezunlarının ortalama final notu verilmiştir (Jaarrapport Landelijke, 2019):

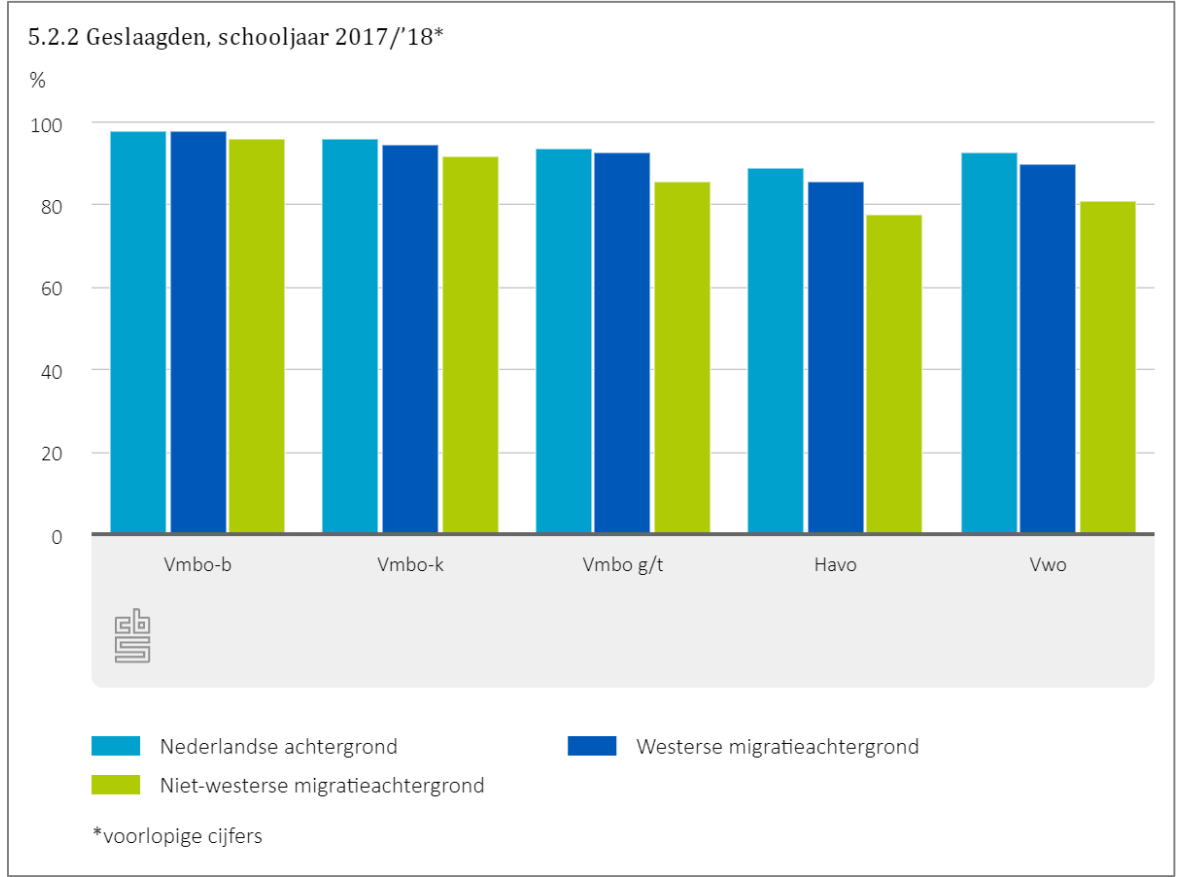

Şekil 2. 2017/18 yılı VWO mezunlarının ortalama final notu. Jaarrapport Landelijke, 2019, s. 64.

VWO mezunları ortalama 6.8 ile tüm ortaöğretim kurumları arasında en yüksek ortalamaya sahiptir. HAVO mezunlarının ortalama final notu ise 6.6'dır (Longreads).

Kurumlar arasında geçiş yapılabilir. Temel dersleri almış bir VMBO öğrencisi başarı durumuna göre HAVO kurumunun 4. sınıfına geçiş yapabilir ya da temel dersleri alan bir HAVO öğrencisi yine başarı durumuna göre VWO kurumunun 5. sınıfına geçiş yapabilir (Longreads).

Hollanda Merkezî İstatistik Bürosu'nun 2019 yılında yayınladığı Gençlik Raporu (Jaarrapport Landelijke, 2019, s. 60-65)'na göre; batılı olmayan bir geçmişe sahip ortaokul öğrencilerinin %63'ü meslek öncesi ortaöğretimde eğitim görmektedir ve bu oran Hollandalı veya batılı göçmen geçmişine sahip öğrencilere nispeten yüksektir. Raporda öğrenciler; Hollandalı geçmişli olan kişi, batılı olmayan göçmen geçmişine sahip kişi, batılı göçmen geçmişli olan kişi olarak sınıflandırılmıştır. Hollandalı geçmişli olan kişi; doğduğu ülke ne olursa olsun, her iki ebeveyni de Hollanda'da doğmuş kişi olarak kabul edilirken; batılı olmayan göçmen geçmişine sahip kişiler Afrika, Latin Amerika ve Asya kıtalarındaki (Endonezya ve Japonya hariç) veya Türkiye'deki ülkelerden birinde göçmenlik geçmişli olan, batılı göçmen geçmişine sahip kişi ise, Avrupa kıtalarının (Türkiye hariç), Kuzey Amerika ve Okyanusya veya Endonezya veya Japonya ülkelerinden birinde göçmenlik geçmişli olan kişi olarak kabul edilir. Sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel konumları temelinde, Endonezya ve Japonya'dan göç geçmişine sahip kişiler Batı kökenli insanlar olarak kabul edilmektedir. Göçmenler birinci ve ikinci nesil göçmenler şeklinde de ayrılmaktadır. Birinci nesil göçmenler; ebeveynlerinden en az biri ya da kendisi yurt dışında doğmuş kişilerken ikinci nesil göçmenler Hollanda'da doğmuş kişilerdir. VMBO'da Hollanda'da doğmamış birinci nesil göçmen öğrencilerin Hollanda'da doğan ikinci nesil göçmen öğrencilerden sayıca fazla olduğu görülmektedir. 2018/19 yıllarında yapılan final sınavlarında ise, özellikle HAVO ve VWO kurumlarında Hollanda kökenli ya da batılı göçmen kökenli öğrencilerin final sınavında en yüksek geçme oranına sahip olduğu, batılı olmayan özellikle birinci kuşak göçmenlerde geçme oranının ise Hollanda kökenli öğrencilere göre HAVO'da %17, VWO'da %16 daha düşük olduğu belirtilmiştir. Aşağıdaki grafikte 2017/18 yıllarına ait Hollanda kökenli(Nederlandse achtergrond),batı kökenli göçmen(westerse migratieachtergrond) ve batılı olmayan geçmişe sahip göçmen(niet-westerse migratieachtergrond) öğrencilerin kurumlara göre mezun olma oranları verilmiştir (Jaarrapport Landelijke, 2019):

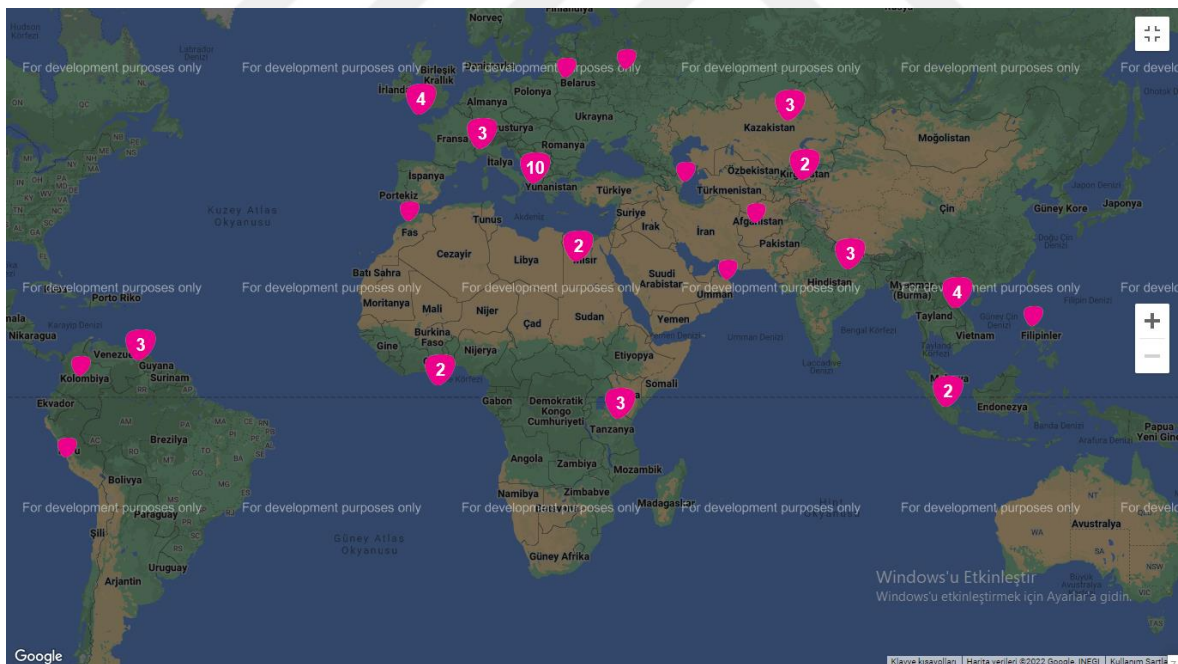
Şekil 3. 2017/18 yıllarına ait Hollanda’da yaşayan farklı kökenli öğrencilerin kurumlara göre mezun olma oranları. Jaarrapport Landelijke, 2019, s. 62.

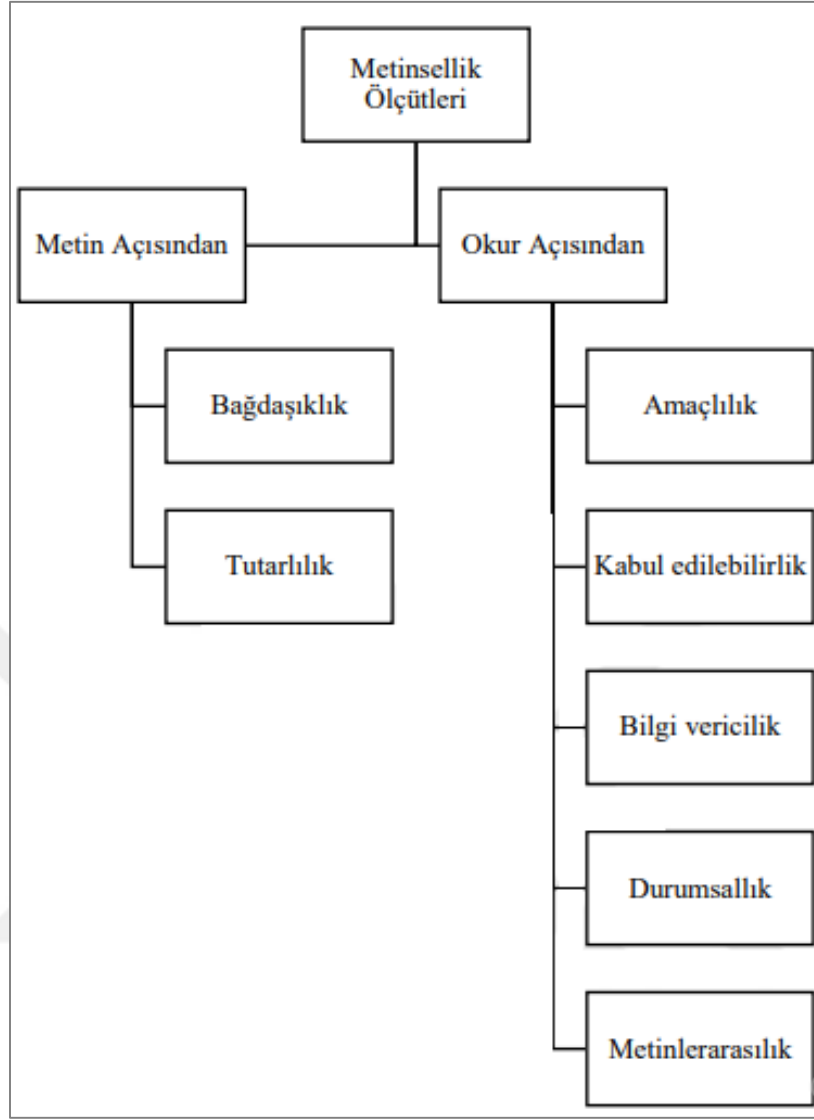
Hollanda eğitim sisteminde yükseköğretime bakıldığında ise, ortaöğretimden mezun olan öğrencilerin mezun oldukları ortaöğretim kurumuyla bağlantılı bir kuruma devam ettiklerini ve eğitimlerini tamamladıklarını söylemek mümkündür. Hollanda’da HBO(Hoger Beroepsonderwijs) ve WO(Wetenschappelijk Onderwijs) olmak üzere iki yükseköğretim kurumu bulunmaktadır. WO yükseköğretim kurumları akademik eğitim veren üniversiteler olarak nitelendirilirken, HBO yükseköğretim kurumları ise meslek yüksekokulları olarak nitelendirilir (Jaarrapport Landelijke, 2019).

2.1.2.2. Hollanda’da Merkezi Sınav Uygulaması

Hollanda eğitim sisteminde öğrenciler 12 yaşından itibaren ortaöğretim kurumlarında eğitim görmeye başlamaktadır. Ortaöğretime başlayacak olan öğrenciler ülkenin merkezi sınav kuruluşu tarafından hazırlanan çeşitli sınavlara girmektedir. Bu sınavlarda öğrenciler ortaöğretim kurumlarına yerleşebilmek için değerlendirmeye tabii tutulurlar.

Hollanda’da yapılan tüm ulusal sınavları 1968 yılında, ölçme değerlendirme kuruluğu olarak kurulan CITO(Centraal Instituut voor Toetsontwikkeling) yani Merkezi Sınav Geliştirme Enstitüsü hazırlar. 2018 yılında 50. yılını kutlayan kurum, CITO’nun üzerine inşa edildiği temellerin adil ve yüksek kaliteli test olduğunu belirtirken; amaçlarını ise yol göstermek, ilham vermek geleceğe hazırlamak olarak açıklar (CITO). CITO’nun günümüzde birçok ülkede şubeleri ve temsilcilikleri bulunmaktadır. Bu ülkeler aşağıda verilen haritada gösterilmiştir:

Şekil 6. Metinsellik ölçütleri. Karatay, H. (2014), Okuma Eğitimi Kuram ve Uygulama, s. 73.

2.1.3.1. Bağdaşıklık

Metni oluşturan öğelerin anlamsız şekilde birbiri ardınca sıralanması bir metin meydana getirmez. Metin oluşturan öğelerin mantıklı biçimde sıralanması ve okur için anlam ifade etmesi gerekir. Bu sebeple, metni oluşturan öğeler arasında çeşitli bağlar oluşturulmalıdır. Bir metin ancak bağlarla işlevsel hâle gelir.

Metin merkezli özelliklerden biri olan bağdaşıklık, metni oluşturan öğelerin anlamı ve sıralaması açısından bağlantılı olması olarak tanımlamak mümkündür (Toklu, 2015, s. 132). Metni oluşturan öğelerin sıralanışı ve anlamlı hâle gelmesi açısından bağdaşıklık özelliği önem arz etmektedir. Bağdaşıklık, bir yazının metin olmasını sağlar ve metin içi bağlar kurar

(Günay, 2007, s. 71). Dolayısıyla, metinlerdeki iletilerin okuyucuya doğru şekilde ulaşması için bağdaşıklık özelliği dikkate alınmalıdır.

Bağdaşıklık birtakım öğelerden oluşmaktadır. Bu öğeler; gönderim, değiştirim, eksilteler, bağlaçlar ve kelime bağdaşıklığıdır (Güven, 2014).

2.1.3.1.1. Gönderim

Bağdaşıklık öğelerinden biri olan gönderim, dilin etkileyici şekilde kullanılmasını ve metnin konusunun okuyucu için anlaşılır olmasını sağlayan öğelerdendir. Metinlerdeki bazı sözcükler metin içerisinde çeşitli öğeler ile tekrarlanır (Dilidüzgün, 2017, s. 51-52). Gönderim öğeleri “art gönderim” ve “ön gönderim” olarak ikiye ayrılır. Gönderimin gerçekleştirmesini sağlayan öğeler ise; kişi zamirleri, ilgi, işaret ve dönüşlülük zamirleri ve ekleri, belirteçler veya işaret sıfatları şeklinde sıralanabilir (Karatay, 2014, s. 74).

2.1.3.1.1.1. Art Gönderim

Gönderimsel bağdaşıklık türlerinden biri olan art gönderim; metin içinde daha önce adı geçmiş olan bir varlığın ya da eylemin, metinde sonradan kullanılan gönderim öğeleriyle tekrarlanmasıdır (Dilidüzgün, 2008, s. 60). Çeşitli öğelerle art gönderim yapılabilir.

2.1.3.1.1.2. Ön Gönderim

Gönderimsel bağdaşıklığın unsurlarından biri olan ön gönderim; metinde daha önce zamirler kullanılarak bahsedilen bir varlığın ya da kavramın, metin içinde sonradan adının verilmesidir (Dilidüzgün, 2008, s. 62). Çeşitli öğelerle ön gönderim yapılabilir.

2.1.3.1.2. Bağlaçlar

Dilimizde, metinleri oluşturan öğeleri anlamsal açıdan birbirine bağlayan yapılar mevcuttur. Dilin işlevsel yönünü etkileyen bağlaçlar, metin içinde bir bütünlük yaratır ve metinlerde bağdaşıklığın oluşmasında etki gösterir. Bağlaçların yanında edat ve zarflar da cümleleri bağlama görevinde bulunabilir (Karagöl, 2020, s. 158-181).

2.1.3.1.3. Değiştirim

Metinde dile ait bir unsurun başka bir unsurla değiştirilmesidir. Değiştirimler üç şekilde gerçekleşir. Bu değiştirimler; isme dayalı, fiile dayalı ve cümleye dayalı olabilir (İşeri, 2017, s. 119).

2.1.3.1.4. Eksilti

Eksilti, metinde anlam kaybı yaratmadan bir cümleden bazı sözcükleri atarak gerçekleşir. Atılan sözcükler anlatımda eksiklik yaratmaz (Günay, 2007, s. 84). Eksiltelerde, cümleden düşürölen sözcükler anlaşılabilir olmalı ve metnin anlamında eksikliğine sebep olmamalıdır.

2.1.3.1.5. Kelime Bağdaşıklığı

Metinlerde kelime bağdaşıklığı; kelimelerin tekrarlanması, eş ya da yakın anlamlı kelimelere yer verilmesi, kelimelerin üst anlamlarının kullanılması ya da genel anlamlı kelimelere yer verilmesi şeklinde yapılabilir (Karagöl, 2020, s. 158-181). Kelime bağdaşıklığı, yineleme ve eşdizimlilik olmak üzere iki alt başlığa ayrılır.

2.1.3.1.5.1. Yineleme

Yinelemeler, metinlerdeki anlatımın etkili olabilmesi için bazı kelimelerin tekrarlanması yoluyla yapılır. Yinelemelerin yapılmasında adılar, eş anlamlı sözcükler ya da çağrışımlar adlandırmalar rol oynar (Günay, 2007, s. 75).

2.1.3.1.5.2. Eşdizimlilik

Eşdizimlilik, benzer kavram alanındaki kelimelerin bir arada kullanılması olarak ifade edilebilir. Eşdizimsel yapılar aynı kavram alanındaki kelimeler kullanılarak çağrışım yoluyla yapılabilir (İşeri, 2014, s. 97).

2.1.3.2. Tutarlılık

Metin merkezli metinsellik ölçütlerinin bir diğer unsuru olan tutarlılık, metnin anlamı ve mantıksal bütönlüğü ile ilgilidir. Metnin okuyucu tarafından anlaşılmasında en önemli unsur

metnin anlamlı olmasıdır. Anlamlı olmayan bir metin, okuyucusuna bir ileti ulaştıramaz. Tutarlılık, metindeki mantıksal bağlarla ilgilidir. Metinlerin tutarlı olması için bazı özellikleri taşıması gerekir. Bu özellikler Günay tarafından aşağıdaki şekilde açıklanmıştır (Günay, 2007, s. 117-121):

1. Metinlerin tutarlı olması için metni oluşturan unsurların tekrarlanması ve çeşitli öğelerle gönderimler yapılması okur tarafından metnin anlaşılmasını yardımcı olur.
2. Yeni bilgilerin öncekilerle bağlantısının olması, metnin tutarlı olmasında etkilidir.
3. Metinlerin iyi düzenlenmiş olması tutarlılığın sağlanmasında rol oynamaktadır.
4. Metinlerde yalnızca gerekli bilgilerin verilmesi, eksiltelerin ve çağrışım yoluyla verilen bilgilerin doğru düzenlenmesi metnin tutarlılığında önemlidir.
5. Metinde çelişkilere yer verilmemesi ve anlamsal tutarlılığın sağlanması tutarlılığı etkiler.

2.1.4. Barrett Taksonomisi

Okuma ve okuduğunu anlama becerisi çocuğun eğitim hayatının başlangıcından itibaren edinmesi gereken dört temel dil becerisinden biridir. Okunan metni oluşturan parçalar arasında bağ kurma ve metni anlamlandırma çocuğun kendisini ifade etme becerisinin gelişmesine de yardımcı olmaktadır. Söz konusu dil becerisi zihinsel bir süreç gerektirdiğinden çocukların bir durum ya da olay üzerine soru sorma, çıkarımda bulunma ve değerlendirme yapma gibi etkinliklerde de başarılı olmasını sağlayacaktır (MEB, 2018, s. 7). Aynı zamanda dil becerilerinin gelişimi birbirinden bağımsız olmadığından, okuma becerisi gelişmiş bir bireyin dinleme, konuşma, yazma becerilerinin gelişmesine de katkıda bulunacaktır (Arıcı & Taşkın, 2019). Bu sebeple çocukların okuma anlama becerileri desteklenmelidir.

Alan yazında okuduğunu anlama becerisinin ortak bir tanımı bulunmamaktadır. Bu durumun sebebi, okumanın kendi içerisinde karmaşık bir süreç olmasından kaynağını alır (Kurudayıoğlu, 2011). Dolayısıyla, okuma anlama becerisini ölçmek de oldukça zordur.

Okuduğunu anlama sürecinin ölçülüp değerlendirilmesi araştırmacıların sıklıkla ilgilendiği bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır ancak okuduğunu anlama birçok faktörden etkilenmesi sebebi ile konuyla ilgili standart bir ölçme aracı geliştirmek oldukça zordur ancak bu konuda ölçme araçlarına ihtiyaç vardır (Ülper, Çetinkaya, & Bayat, 2017). Araştırmacılar okuyuculara yönelttikleri sorular ile metnin anlaşılabilirliğini ölçebilmektedir. Dolayısıyla

sorular okuduğunu anlamayı ölçmede sıklıkla kullanılan bir yöntem haline gelmiştir. Soru sorma yöntemi okuyucunun metinle bağ kurmasına yardımcı olmakta ve metni kolaylıkla kavramasını sağlamaktadır (Akyol, Yıldırım, Ateş, & Çetinkaya, 2013). Bu yöntemin yalnızca okuma sonrasında değil okuma öncesi ve okuma sırasında da uygulanması metnin anlaşılmasını kolaylaştıracaktır (Uğur & Tavşanlı, 2022). Anlama sürecinde sorulan sorular metnin anlaşılmasına yardımcı olmakla beraber okuyucuda metni okumaya karşı istek ve motivasyon da uyandırmaktadır (Akyol, Yıldırım, Ateş, & Çetinkaya, 2013). Aynı zamanda okurun metne karşı ilgi düzeyini de artırmaktadır.

Soru sormayı sistemleştirmek ve kategorilere ayırmak için çeşitli taksonomiler geliştirilmiştir. Bu taksonomilerden biri okuduğunu anlamaya yönelik sorulan soruları kategorileştiren Barrett Taksonomisi'dir. Bu taksonomi öğrencilerin okuma anlama becerilerini ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Barrett kendisinden önce yapılan çalışmalardan da yararlanarak "Okuduğunu Anlamanın Bilişsel ve Duyuşsal Taksonomisi" ni geliştirmiştir. Taksonominin geliştirilme sürecinde ise Bloom(1956), Guilford (1958), Sanders(1966), Letton (1958) ve Guszak(1965)'in çalışmalarından faydalanılmıştır (Kaldırım, 2020, s. 63). Taksonomide okuduğunu anlama beş farklı kategoriye ayrılmaktadır. Bu kategoriler; basit anlama, yeniden organize etme, çıkarımsal anlama, değerlendirme ve takdir şeklinde sıralanmıştır. Her bir kategoride belirli görevler ve bu görevlerle ilgili örnekler verilmiştir. Temel kategoriler kolaydan zora doğru sıralanmıştır (Clymer, 1968). Aynı durum her bir kategorinin içerdiği yeterlilikler için de görülmektedir.

Barrett Taksonomisi, okuduğunu anlamanın birçok farklı yönü olduğu düşünülerek oluşturulmuştur. Bu sebeple, Barrett Taksonomisi'nden faydalanarak okuma anlama sürecini yönetmek mümkündür (Clymer, 1968). Barrett Taksonomisinde yer alan anlama düzeyleri ve bu düzeylerdeki yeterlilikler aşağıdaki tabloda toplu olarak verilmiştir (Clymer, 1968):

Tablo 1

Barrett Taksonomisine Göre Okuma Anlama Düzeyleri ve Yeterlilikler

BASİT ANLAMA	
Fark Etme	Hatırlama
Detayları fark etme	Detayları hatırlama
Ana fikri fark etme	Ana fikri hatırlama
Olayların sırasını fark etme	Olayların sırasını hatırlama
Neden-sonuç ilişkilerini fark etme	Neden-sonuç ilişkilerini hatırlama
Karşılaştırmaları fark etme	Karşılaştırmaları hatırlama
Karakter davranışlarını fark etme	Karakter davranışlarını hatırlama
YENİDEN ORGANİZE ETME	
Sınıflama	
Ana hat belirleme	
Özetleme	
Sentezleme	
ÇIKARSIMSAL ANLAMA	
Destekleyici detaylara yönelik çıkarımda bulunma	
Ana fikre yönelik çıkarımda bulunma	
Olayların sırasına yönelik çıkarımda bulunma	
Karşılaştırmalara yönelik çıkarımda bulunma	
Neden sonuç ilişkisine yönelik çıkarımda bulunma	
Karakter davranışlarına yönelik çıkarımda bulunma	
Sonucu tahmin etme	
Mecazi dile yönelik çıkarımda bulunma	
DEĞERLENDİRME	
Gerçek ve kurguyu değerlendirme	
Gerçekleri ve fikirleri değerlendirme	
Yeterliği ve geçerliği değerlendirme	
Uygunluğu değerlendirme	
Metnin değerini, ilgi çekiciliğini, kabul edilebilirliğini değerlendirme	
TAKDİR	
İçeriğe duyuşsal tepki	
Karakterlere ve olaylara tepki	
Yazarın kullandığı dile tepki	
İmgeleme/betimleme	

2.1.4.1. Basit Anlama

Barrett Taksonomisinin basit anlama düzeyinde, okurdan metinde açıkça verilen bilgileri fark etmesi hatırlaması beklenir. Basit anlama düzeyinde sorulacak sorular basitten karmaşığa doğru sıralanabilir. Bu düzeyde sorulan sorular diğer düzeylere göre kolayca cevaplanabilir gibi görünür ancak bu durum basit anlama sorularının güçsüz olduğu anlamına gelmemektedir çünkü taksonomideki her bir düzey bir sonraki düzeyin temelini atmaktadır (Yıldırım K. , 2012). Bunun yanında sorulan sorular, okurun metinde verilen yalnızca bir durumu ya da olayı fark etmesine ve hatırlamasına yönelik olabileceği gibi birden fazla olayı ya da durumu fark edilmesi ve hatırlanmasına yönelik de olabilir (Smith, R., & Barrett, T. C., 1974, s.53, akt. Kaldırım, 2020, s.65). Böylece basit anlama düzeyinde sorulan sorular kompleks hâle gelerek okuru soru üzerinde düşündürebilir. Tüm bunlara

karşın yine de bu düzeyde odaklanılması gereken temel durum, soruların cevaplarının metin içerisinde açıkça ifade edilmiş olmasıdır. Bu anlama düzeyinde sorulan soruların taşınması gereken özelliklere ilişkin bilgiler ve örnek sorular aşağıda açıklanmıştır.

2.1.4.1.1. Fark Etme ve Hatırlama

Bu düzeyde, metinde doğrudan verilen bilgilere ve fikirlere odaklanılmaktadır. Okurun metinde açıkça ifade edilmiş bilgileri ve fikirleri fark etmesi ve tanımlaması istenir (Yıldırım K. , 2012). Bu aşamada okura metinde doğrudan verilmiş olan bilgileri ve fikirleri ortaya çıkarmalarını sağlayacak sorular sorulabilir. Metindeki bilgileri fark etmeye yönelik görevler şu şekilde sınıflandırılmıştır (Baştuğ, Hiğde, Çam, Örs, & Efe, 2021, s. 239-240; Clymer, 1968, s.19-20; Kaldırım, 2020, s. 65-66; Yıldırım K., 2012, s.48-49):

- ✓ Detayları fark etme ve hatırlama: Okurun, verilen metindeki olayı, olayın geçtiği yeri ve zamanı, karakter isimlerini bulması ve tanımlaması beklenir. “Olay nerede geçmektedir?, Olay hangi zamanda geçmektedir?, Metindeki karakterler kimlerdir?, Karakterler birbirlerine ... hakkında neler söylemişlerdir?” gibi sorulara cevap verilebilmesi okurun bu aşamadaki olayları bulabildiğini ve tanımlayabildiğini göstermektedir.
- ✓ Ana fikri fark etme ve hatırlama: Okurun, metnin bir bölümünde ya da daha büyük bir kısmında açıkça ifade edilen ana fikri fark etmesi ve hatırlaması beklenir. “Yazarın ifade etmek istediği temel düşünce nedir?, Metinde vurgulanan düşünce nedir?, Metin aşağıda verilen düşüncelerden hangisini desteklemek üzere yazılmıştır?” gibi sorulara cevap verilebilmesi okurun ana fikri fark ettiğini ve hatırlayabildiğini göstermektedir.
- ✓ Olayların sırasını fark etme ve hatırlama: Okurun metinde doğrudan verilen olayların sırasını fark etmesi ve hatırlaması beklenir. Olayların öncesi ve sonrası ile ilgili sorular sorulabilir. “..... gerçekleşmeden önce karakterin başından geçen olay neydi?, ... ile ilgili yaşanan olaydan sonra metindeki karakter neler yaşamıştır?” gibi sorulara cevap verilebilmesi okurun olayların sırasını fark ettiğini ve hatırladığını gösterir.
- ✓ Karşılaştırmaları fark etme ve hatırlama: Okurun metinde açıkça ifade edilen yer, zaman, karakterlere ilişkin bilgiler arasındaki benzerlik ve farklılıkları bulması ve hatırlaması beklenir. “Metindeki karakterler hangi özellikler açısından benzerlik gösterir?, Metinde tasvir edilen mekanlar arasındaki farklılıklar nelerdir?” gibi sorulara cevap verilebilmesi okurun metindeki karşılaştırmaları fark ettiğini ve hatırladığını gösterir.

- ✓ Neden sonuç ilişkilerini fark etme ve hatırlama: Okurun, metinde geçen olaylarda açıkça ifade edilen neden sonuç ilişkilerini fark etmesi ve hatırlaması beklenir. “....ile sonuçlanan olayın nedeni nedir?, ...hangi sebebe bağlı olarak gerçekleşmiştir?” gibi sorulara cevap verilebilmesi okurun metindeki neden sonuç ilişkilerini fark ettiğini ve hatırladığını gösterir.
- ✓ Karakterlerin davranışlarını fark etme ve hatırlama: Okurun, karakterler hakkında metinde doğrudan verilen verilmiş bilgileri ve karakterlerin davranışlarını fark etmesi ve hatırlaması beklenir. “Metinde geçen hangi cümleler karakter hakkında bilgi verir?, Karakter hangi davranış biçimlerine sahiptir?, Karakteri öne çıkaran en önemli özelliği nedir?” gibi sorulara cevap verilebilmesi okurun karakterlerin davranışlarını fark ettiğini ve hatırlayabildiğini gösterir.

2.1.4.2. Yeniden Organize Etme

Bu anlama düzeyinde okurdan beklenen metinde yazar tarafından açıkça ifade edilmiş olan bilgilerin analiz edilmesi, sentezlenmesi ya da yeniden organize edilmesidir. Yeniden organize etme düzeyinde okur, bir düşünce üretirken yazarın ifadelerini aynı şekilde kullanabilir veya metnin içeriğini kendi ifadeleriyle yeniden ortaya koyabilir. Bu anlama düzeyinde metin yeniden ele alınır ve çeşitli açılardan düzenlenir. Okur, okuduğu metni oluşturan hikâye unsurlarını gruplandırabilir, yazarın düşüncelerini yorumlayabilir, analiz edebilir ve metnin özetini çıkarabilir (Kaldırım, 2020). Bu anlama düzeyinde sorulan soruların taşınması gereken özelliklere ilişkin bilgiler ve örnek sorular aşağıda açıklanmıştır (Baştuğ vd., 2021, s.240; Clymer,1968, s.20-21; Kaldırım, 2020, s.67; Yıldırım, 2012, s.50-51):

- ✓ Sınıflama: Okurdan beklenen metinde geçen olayları, olguları, mekânları, karakterleri, nesneleri belirlenmiş özellikler açısından sınıflamasıdır. Bu anlama düzeyinde; “Belirlenmiş kategorilerden hangisi karakterin özelliklerini en iyi şekilde yansıtmaktadır?”, “Metinde geçen mekânları en iyi betimleyen kategori hangisidir?” gibi sorulara cevap verilebilmesi okurun, metni belirlenmiş kategoriler açısından sınıflayabildiğini gösterir.
- ✓ Ana hat belirleme: Okurun, verilen metinden alıntılar yaparak metnin ana hatlarını oluşturması beklenir. “Metne verilebilecek en uygun başlık nedir?”, “Metni bölümlere ayırdığımızda her bir bölüm için kullanılabilecek en uygun başlıklar neler olabilir?” gibi

sorulara cevap verilebilmesi okurun, metin için doğru bir çerçeve belirleyebildiğini gösterir.

- ✓ Özetleme: Okurun özetleme kurallarına uyarak, metindeki ayrıntılara yer vermeden metni özetlemesi beklenir. Okur özetleme yaparken metinden doğrudan ya da dolaylı alıntılar yapabilir. “..... bölümünden sonra metinde hangi olaylar oldu?”, “Metnin bütünü en iyi ifade eden cümle nedir?” gibi sorulara cevap verilebilmesi okurun, okuduğu metin için özetleme yapabildiğini gösterir.
- ✓ Sentezleme: Okurun, metnin içerisinde açık bir şekilde ifade edilmiş olan birden fazla bilgiyi bir araya getirerek yeni bir anlam ortaya çıkarması beklenir. Bu anlama düzeyinde önemli olan sentezlenmesi istenen bilgi ya da düşüncelerin metinde doğrudan yer alması ve bu bilgi ya da düşüncelerden yola çıkılarak tek bir cevaba ulaşılmasıdır. “..... gerçekleştikten sonra metinde neler olmuş olabilir?”, “Karakterin metinde verilen davranış biçimlerine bakıldığında şeklinde gerçekleşen bir olayda nasıl tepkiler vermesi beklenir?” gibi sorulara cevap verilebilmesi okurun metinden yola çıkarak yeni bir bilgiye ulaşabildiğini gösterir.

2.1.4.3. Çıkarımsal Anlama

Bu anlama düzeyinde okurdan, ön bilgilerinden yararlanarak metinde açık bir şekilde ifade edilmemiş olan bilgi ya da fikirlere ulaşması ve derinlemesine düşünmesi beklenir. Yeni bilgiye ulaşmak için öncesinde metinde doğrudan verilmiş olan bilgilerden yararlanılması gerekmektedir (Yıldırım K., 2012). Okur doğrudan verilen bilgileri kullanarak tahminler yürütebilir. Olaylar arasında neden sonuç ilişkisi kurabilir, metinde doğrudan verilmeyen ve metnin bütünü kapsayan ana düşünceye ulaşabilir. Bu anlama düzeyinde sorulan soruların taşınması gereken özelliklere ilişkin bilgiler ve örnek sorular aşağıda açıklanmıştır (Baştuğ vd., 2021, s.240; Clymer, 1968, s.20-21; Kaldırım, 2020, s.67; Yıldırım, 2012, s.50-51):

- ✓ Destekleyici detaylara yönelik çıkarımda bulunma: Okurun, yazarın metni daha ilgi çekici ve bilgilendirici hâle getirmek için metne eklenebilecek detaylarla ilgili tahmin yürütmesi ve çıkarımda bulunması beklenir.
- ✓ Ana fikre yönelik çıkarımda bulunma: Okurun, metinde doğrudan ifade edilmeyen ana fikre ulaşması, metnin önemini ve ahlaki değerini tespit etmesi beklenir.
- ✓ Olayların sırasına yönelik çıkarımda bulunma: Okurun, metinde doğrudan ifade edilmiş iki olay arasında neler olabileceğine yönelik tahminde bulunması, metnin gerçekte

olandan farklı bir şekilde bittiğini düşünerek sonrasında yaşanacak olaylar hakkında tahmin yürütmesi beklenir.

- ✓ Karşılaştırmalara yönelik çıkarımda bulunma: Okurun hikâyeyi oluşturan unsurlar arasındaki benzerlik veya farklılıklar ile ilgili çıkarımda bulunması beklenir.
- ✓ Neden sonuç ilişkisine yönelik çıkarımda bulunma: Bu anlama düzeyinde metindeki neden sonuç ilişkileri hakkında tahmin yürütülmesi gerekmektedir. Okurun karakterlerin kişiliklerinin, davranış biçimlerinin, tepkilerinin zaman ve mekânla olan etkileşimleri hakkında hipotez oluşturması beklenir. Bunun yanında metin yazarının kullandığı ifadelerin, eylemlerin altında yatan nedenler sorgulanmaktadır.
- ✓ Karakter davranışlarına yönelik çıkarımda bulunma: Okurun, metinde karakterlerle ilgili verilen ipuçlarından yararlanarak çıkarımda bulunması beklenir. İpuçları kullanılarak metinde karakterlerle ilgili açık bir şekilde ifade edilmeyen özelliklerin bulunması beklenir.
- ✓ Sonucu tahmin etme: Bu anlama düzeyinde metni oluşturan bölümlerin sonuçları hakkında tahmin yürütülmesi beklenir. Okura metnin belli bir bölümü verilerek sonucu ile ilgili düşünmesi ve fikir üretmesi istenir.
- ✓ Mecazi dile yönelik çıkarımda bulunma: Okurun, yazarın kullandığı mecâzi anlam oluşturan kelimeleri, deyimleri vb. söylemleri fark ederek bunlarla ilgili çıkarımlarda bulunması beklenir.

2.1.4.4. Değerlendirme

Bu anlama düzeyinde başka bir kaynak tarafından oluşturulan dış ölçütler ve bireyin deneyimlerine, kişisel değerlerine ve bilgisine dayalı oluşturduğu iç ölçütler kullanılarak yargıya ulaşılması beklenir. Değerlendirmede çeşitli sorgulamalar yapılır ve bu sorgulamalar metnin doğruluğu, kabul edilebilirliği, ilgi çekiciliği, gerçekleşme olasılığı, eksiksizliğini belirlemeye yöneliktir (Yıldırım, 2012). Bu anlama düzeyinde sorulan soruların taşınması gereken özelliklere ilişkin bilgiler ve örnek sorular aşağıda açıklanmıştır (Baştuğ vd., 2021, s.240; Clymer,1968, s.20-21; Kaldırım, 2020, s.67; Yıldırım, 2012, s.50-51):

- ✓ Gerçek ve kurguyu değerlendirme: Okurun metni oluşturan unsurların gerçekte var olup olamayacağını iç ölçütlere göre değerlendirmesi beklenir.
- ✓ Gerçekleri ve fikirleri değerlendirme: Okurun, yazarın kanıtlanabilir düşüncelere yer verip vermediğini ya da yazarın, okurun düşüncelerini etkilemek için çeşitli yöntemlere başvurup başvurmadığını değerlendirmesi beklenir.

- ✓ Yeterliği ve geçerliği değerlendirme: Okurun konuyla ilgili ön bilgilerini ya da yazarın işlediği konu ile ilgili farklı kaynakları kullanarak, bu kaynaklarla yazarın ifade ettiği bilgi ve düşünceler arasındaki çelişkileri ve metindeki eksiklikleri değerlendirmesi beklenir.
- ✓ Uygunluğu değerlendirme: Okurun, metni oluşturan bölümleri tek tek ele alarak bu bölümleri karşılaştırmalı şekilde incelemesi ve yazarın ele aldığı konunun ve metnin içeriğinin bu bölümlerle ilişkisini değerlendirmesi beklenir.
- ✓ Metnin değerini, ilgi çekiciliğini, kabul edilebilirliğini değerlendirme: Okurun, i ölçütlere dayanarak metnin değerini, ilgi çekiciliğini ve kabul edilebilirliğini değerlendirmesi beklenir.

2.1.4.5. Takdir

Bu anlama düzeyinde sorulan soruların belirli bir cevabı bulunmamaktadır. Bu durumun sebebi okurun i ltleri ve duyuşsal becerilerini kullanarak metinle ilgili duygu ve düşüncelerini ifade etmesinin beklenmesidir (Changpakorn, 2007, s. 30-31, akt. Kaldırım, 2020, s.70). Takdir düzeyinde sorulan sorular, metnin konusuna ve içeriğine hâkim olmayı da gerektirmektedir ancak okurun duygu ve düşüncelerini konu/içerikten yola çıkarak cevaplaması istenmemektedir. Bu anlama düzeyinde önemli olan okurun kendi iç dünyasından yola çıkarak söylemde bulunmasıdır. Okunan metinle ilgili okurun i dünyasını yansıtan ifadelere yer vermesi metnin ne derece anlaşıldığını da ortaya koymaktadır. Bu anlama düzeyindeki yeterlilikler şu şekilde sıralanmaktadır (Baştuğ vd., 2021, s.240; Clymer,1968, s.20-21; Kaldırım, 2020, s.67; Yıldırım, 2012, s.50-51):

- ✓ İçeriğe duyuşsal tepki: Bu anlama düzeyinde, okurun metni okurken hissettiği duyguları ifade etmesi beklenir. Metne yönelik duygusal açıdan verilen tepkiler bu düzeyin konusunu oluşturur.
- ✓ Karakterlere ve olaylara tepki: Bu anlama düzeyinde okurun karakterlere, olaylara ve yazarın ifade ettiği düşüncelere karşı verdiği tepkiler sorgulanır. Okurun; empati, sempati, duyarlılık gibi duygularından yola çıkarak kendisini ifade etmesi beklenir.
- ✓ Yazarın kullandığı dile tepki: Okurun, yazarın fikirlerini ifade ederken kullandığı dil ile ilgili tepkileri sorgulanır. Kullanılan dilin okurun duyguları üzerindeki etkisinin söylenmesi beklenir.

- ✓ İmgeleme/betimleme: Okurun, okunan metnin; görme, tatma, koklama, hissetme vb. duyulara ne derece hitap ettiğini ifade etmesi beklenir. Yazarın kelimeleri kullanarak insan zihninde yarattığı görüntülere ilişkin duygulara odaklanılır.

2.2. İlgili Araştırmalar

Şen (2011), “Belçika’da Yaşayan Türk Çocuklarının Türkçeye Yönelik Tutumları ve Yazma Becerileri” isimli doktora tezinde Belçika’da yaşayan Türk çocuklarının Türkçeye yönelik tutumlarını ortaya koymayı ve ana dilde oluşturdukları yazılı anlatımlarını değerlendirmeyi amaçlamıştır. Araştırmanın sonucunda, Belçika’da yaşayan Türk çocuklarının ana dillerine karşı olumlu tutum sergiledikleri sonucu çıkmasına karşın yazılı anlatım becerilerinde yeterli olmadıkları ortaya çıkmıştır.

Canan (2012), “Okul Öncesi Dönem Çocuklarda İki Dilliliğin Zihin Kuramı Gelişimi Üzerine Etkisi” isimli yüksek lisans tezinde, okul öncesi eğitimde iki dilli ve tek dilli çocukların dil gelişimlerini, üst dil becerilerini ve zihin kuramı gelişimlerini inceleyerek iki dilli olmanın zihin kuramı gelişimi üzerindeki etkilerini saptamayı amaçlamıştır. Çalışmanın sonucunda, zihin kuramı gelişiminde iki dilli ve tek dilli olmanın istatistiksel olarak anlamlı bir etken olduğu ancak üst dil becerilerinin bir etkisinin olmadığı ortaya çıkmıştır.

Ekmekçi (2012), “Belçika’da Türkçe Öğretimi ve Karşılaşılan Sorunlar” isimli yüksek lisans tezinde, 1961’de Türkiye’den Belçika’ya göç etmiş ailelerin çocuklarına verilen Türkçe eğitiminin durumunu belirlemeyi ve Türkçe eğitimi veren öğretmenlerin problemlerini tespit etmeyi amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin motivasyon düzeyinin düşük olduğu saptanmıştır. Bununla birlikte, öğretmenlere karşı, aileden biri gibi algılayıp, farklı tutumlar sergilendiği görülmüştür. Ders kitaplarının ise yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Kitapların tek kademeye yönelik hazırlanması da ayrıca bir problem olarak değerlendirilmiştir. Ders öğretmenlerinin genellikle sunuş yolunu ve anlatım yöntemini kullandığı, değerlendirmelerin ise sürece bağlı gerçekleştiği görülmüştür. En dikkat çeken problem ise fiziki ortam yetersizliği ve velilerin ilgisizliği şeklindedir.

Karslı (2015), “Bilişsel Esneklik, İki Dillilik ve Üstbilişsel Kararlar Arasındaki Gelişimsel Bağlantılar” isimli yüksek lisans tezinde iki dilli ve tek dilli çocukları üstbilişsel kararların doğruluğu ve bilişsel esneklik düzeyleri açısından incelemiştir. Çalışmada tek dilli ve iki dilli çocukların bilişsel esneklik düzeylerinde üstbilişsel kararların doğruluğunun düzenleyici rolü araştırılmıştır. Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçları, eşit düzeyde ve eşit

olmayan düzeyde iki dilli olan gruplar arasında bilişsel esneklik, üstbilişsel kararların doğruluğu ve Türkçe alıcı dil becerileri açısından anlamlı farklılaşma olmadığını göstermiştir. İki dilli her iki grubun da tek dilli grup ile arasında bilişsel esneklik düzeyleri ve üstbilişsel kararların doğruluğu açısından tek dillilerden yüksek performans gösterdikleri bulunmuştur. Tek dilli grupta öğrenme kararlarının doğruluğunun bilişsel esneklik düzeyini anlamlı şekilde açıkladığını göstermiştir. İki dilli grupta ise bilişsel esneklik düzeyi üzerinde üstbilişsel kararların doğruluğunun bir rolü olmadığı tespit edilmiştir.

Bayat (2016), “İki Dillilik Bağlamında İngiltere’de Yaşayan Türk Çocuklarının Ana Dili Türkçeyi Öğrenme Durumları” isimli yüksek lisans tezinde, İngiltere’de yaşayan Türk çocuklarının dil tercihlerini, öğrencilerin, velilerin ve öğretmenlerin Türk diline ve Türkçe öğretimine yönelik düşüncelerini belirlemeyi ve değerlendirmeyi amaçlamıştır. Araştırma sonuçlarına göre, öğrenciler aileleriyle genellikle Türkçe konuşurken arkadaşlarıyla İngilizce konuşmaktadır. Evde genellikle kullanılan dil ise Türkçedir. Evinde Türkçe konuşulan çocukların derslere ve öğretmenlere karşı daha olumlu tutum sergiledikleri tespit edilmiştir. Öğrencilerin iyi derecede Türkçe öğrenmeyi istediği ve Türk televizyon programlarını izlemekten keyif aldıkları saptanmıştır.

Bican (2017), “Danimarka’da Türkçe Danca Konuşan Öğrencilerin Dil Görünümlerinin İki Dillilik Temelinde İncelenmesi” isimli doktora tezinde, Danimarka’da yaşayan ve ana dili Türkçe olan lise öğrencilerinin, dil boyutlarının baskınlık ve beceri düzeyi açısından incelenmesini amaçlamıştır. Araştırma sonucunda katılımcıların baskın dilinin Danca olduğu, Türkçe-Danca dil öğrenme süreleri ve kullanım oranları arasında anlamlı farklılıklar olduğu bulunmuştur.

Çoban (2018), “Türkçe-Fransızca İki Dillilerde Türkçenin Terk Edilmesinin ve Dil Kaybının Sebepleri” isimli yüksek lisans tezinde, Fransa’da yaşayan Türkçe Fransızca iki dilli bireylerin Türkçeyi terk etmelerinin sebeplerini araştırmıştır. Araştırma sonucunda Türkçe Fransızca iki dillilerde Türkçenin terk edilmesinde genel ortalamanın; toplumsal, eğitim, siyasi, demografik, dilsel ve basın yayın algılarının yüksek düzeyde olduğu, kültürel algıların orta düzeyde olduğu ve ekonomik algıların düşük düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Göçmenler (2019), “Amerika Birleşik Devletleri’ndeki Türk Çocuklarına Ana Dili Öğretimindeki Sorunlar ve Çözüm Önerileri: Program ve Kitap Ölçeğinde” isimli doktora tezinde, Amerika’da yaşayan Türk çocuklarının Türkçe öğrenme sorunlarına dikkat çekmiştir. Çalışmada Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2009-2010 yılları arasında hazırlanmış 1-3., 4-5. ve 6-7. sınıf öğretim programı ve ders kitapları incelenmiştir.

Çalışmanın kapsamında Amerika'nın Teksas Eyaleti'nde iki dilli çocuklar için hazırlanan TELPAS programı ve inside ders kitapları incelenerek Türkçe ve Türk Kültürü programı ve ders kitapları ile karşılaştırılmıştır. Araştırma sonucunda, Türkçe ve Türk Kültürü ders kitapları ile ilgili önemli eksiklikler olduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda çocuğa görelilik ilkesinin ihmal edildiği ve didaktik bir öğretimin benimsendiği ortaya çıkmıştır.

Kaldırım (2020)'ın “Barrett Taksonomisi'ne Dayalı Öğretim Programının 7. Sınıf Öğrencilerinin Okuduğunu Anlama Becerilerine Etkisi” isimli doktora tezinde amaç, planlanmış etkinlikler içeren Barrett Taksonomisine Dayalı Öğretim Programının 7. sınıf öğrencilerinin okuduğunu anlama becerilerine etkisini tespit etmektir. Araştırma sonucuna göre, Barrett Taksonomisine Dayalı Öğretim Programı'na katılan öğrencilerin okuduğunu anlama başarılarının deneysel işlem öncesinden deneysel işlem sonrasına istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir.

Dilidüzgün (2008), “Türkçe Öğretiminde Metindilbilimsel Bağlamda Uygulamalı Bir Yaklaşım” isimli doktora tezinde, Türkçe öğretimi uygulamalarında metindilbilimin öngördüğü etkinlikler yapısının Türkçe öğretiminde ne derece yer aldığını sorgulamıştır. Çalışmada metindilbilim verilerini temel alarak nitelikli bir Türkçe öğretimi ortamı için uygun öğrenme ortamları oluşturmak amaçlanmıştır. Çalışma sonucunda Türkçe öğretiminde metindilbilimsel bir yaklaşımın temel alındığı tespit edilmiştir.

Şimşek (2012), “Türkiye ve ABD’ de Ana Dili Öğretimi (6. Sınıf Ana Dili Ders Kitaplarındaki Metinlerin Karşılaştırılması)” isimli doktora tezinde, Türkiye ve ABD’de gerçekleştirilen ana dili öğretimini karşılaştırmalı olarak ele almıştır. Araştırmada metin odaklı bir ana dili öğretiminde dilbilimsel yaklaşımın ana dili öğretimine katkısını göstermek amaçlanmıştır. Araştırma sonucuna göre ana dili ders kitaplarında yer alan metinler, dilsel örüntüleri bakımından ne kadar zengin olursa öğrenciler de o ölçüde dil evrenlerini geliştirme ve genişletme fırsatı bulabilmektedirler.

Şahin (2015)'in “Yurt Dışındaki Türk Çocukları İçin Hazırlanmış Olan Pilot (5. Sınıf) Ders Kitabının Metinsellik Ölçütleri Bağlamında Çözümlemesi” isimli yüksek lisans tezi, Almanya’da yaşayan Türk çocuklarına Türkçe öğretmek amacıyla hazırlanan ders kitabında yer alan metinlerin metinsellik ölçütleri bakımından ele alınarak metinlerin kullanılabilirliğini tespit etmek üzere hazırlanmıştır. Araştırma sonucuna göre, seçilmiş metinlerde bağdaşıklık ve tutarlılık bakımından bir eksik görülmemiştir. Metinlerin kısa ve eğitici olması ise incelenecek metin bulmayı zorlaştırmıştır.

Gözlet (2018), “İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Metinlerin Bağdaşıklık ve Tutarlılık Özellikleri” isimli yüksek lisans tezinde; metni, metindilbilimi ve ikisi arasındaki ilişkiyi incelemeyi ve Türkçe Ders Kitabı’ndaki Bilim ve Teknoloji temasında yer alan metinlerin metindilbilimin metin merkezli ölçütleri olan bağdaşıklık ve tutarlılık açısından ne düzeyde olduğunu tespit etmeyi amaçlamıştır. Çalışma sonucunda, bağdaşıklık ve tutarlılık unsurlarının çeşitlilik gösterdiği gözlemlenmiştir. Tutarlılık açısından metinlerin başından sonuna kadar sağlam bir kurgu olduğu görülmüştür. İncelenen metinlerde önemli sayıda bağdaşıklık unsuruna rastlanmıştır.

Gürbüz (2016), “İki Dilli Öğrencilere Yönelik Ölçme ve Değerlendirmede Merkezi Sınavlar: Hollanda Örneği” isimli yüksek lisans tezinde, Hollanda’da CITO tarafından düzenlenen ortaöğretime geçiş sınavında kullanılan metinlerin okunabilirliğini tespit etmeyi ve bu metinlere ilişkin soruları Yenilenmiş Bloom Taksonomisi’nin bilişsel süreç boyutu basamakları doğrultusunda incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma kapsamında 2011-2015 yılları arasında uygulanan Türkçe sınavı soruları kullanılmıştır. Çalışmanın sonucunda metinlerin sınavlara göre ortalama okunabilirlik düzeylerine bakıldığında sınavların 5 tanesinin orta güçlükte olduğu 5 tanesinin ise zor düzeyde olduğu görülmüştür. Sınav sorularına ilişkin bulgularda en çok soru bulunan basamağın anlama basamağı olduğu, anlama basamağını takip eden basamağın hatırlama basamağı olduğu tespit edilmiştir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

İki boyutlu olan bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmaların içinde doküman analizi, görüşme gibi birçok yöntem kullanılabilmektedir. Bunlar birer nitel veri toplama yöntemidir. Nitel araştırmalarda olaylar ya da durumlar gerçeğe uygun bir biçimde ortaya konulur (Yıldırım & Şimşek, 2018). Bu çalışmada nitel araştırma desenlerinden biri olan betimsel inceleme kullanılmıştır. Daha önce belirlenmiş kategorilere göre sınıflamaların yapıldığı bu yaklaşımda amaç elde edilen verilerin düzenli şekilde özetlenmesi ve yorumlanmasıdır (Yıldırım & Şimşek, 2018). Araştırmada, verilerin HAVO ve VWO Türkçe sınav metinleri ve sorularının bulunduğu yazılı materyaller yoluyla toplanması ve araştırma konusunun söz konusu metin ve soruların niteliği ile ilgili olmasından dolayı nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır.

Araştırmanın birinci boyutu CITO tarafından uygulanan Türkçe sınavlarında kullanılan metinlerin metin merkezli metinsellik ölçütlerine göre incelenmesi, ikinci boyutu ise CITO tarafından uygulanan Türkçe sınavlarında sorulan soruların Barrett Taksonomisine göre incelenmesidir.

3.2. Araştırma Grubu

Bu araştırma, Hollanda merkezli bir ölçme değerlendirme kurumu olan CITO'nun, HAVO ve VWO isimli ortaöğretim kurumlarına geçiş amacıyla uygulanan Türkçe sınavları üzerinedir. Sınavlar 2002-2023 yılları arasında uygulanmıştır. Aşağıdaki tabloda yıllara göre verilmiş metin ve soru sayıları bulunmaktadır.

Tablo 2

Yıllara Göre VWO Türkçe Sınavı Metin ve Soru Sayısı

	Yıl	Metin Sayısı	Soru Sayısı
VWO	2002	12	47
	2003	11	44
	2004	11	44
	2005	12	44
	2006	12	44
	2007	12	42
	2008	12	47
	2009	12	43
	2010	12	47
	2011	10	53
	2012	11	47
	2013	12	47
	2014	11	49
	2015	11	54
	2016	11	49
	2017	10	51
	2018	10	44
	2019	10	44
	2020	-	-
	2021	10	43
	2022	10	46

Tablo 3

Yıllara Göre HAVO Türkçe Sınavı Metin ve Soru Sayısı 4

	Yıl	Metin Sayısı	Soru Sayısı
HAVO	2002	11	44
	2003	12	44
	2004	11	42
	2005	12	45
	2006	12	42
	2007	12	43
	2008	12	41
	2009	12	42
	2010	11	46
	2011	12	53
	2012	10	45
	2013	12	46
	2014	13	47
	2015	11	52
	2016	12	51
	2017	10	47
	2018	10	42
	2019	10	42
	2020	-	-
	2021	11	42
	2022	11	48

Araştırmada, CITO'nun 2017-2019 yılları arasında HAVO ve VWO isimli ortaöğretim kurumlarına geçiş maksadıyla uygulanan Türkçe sınavlarında kullanılmış metinler ve metinlere dayalı sorular incelenmiştir. Araştırmaya 2020 yılında başlanmıştır. Araştırma grupları seçilirken sınavların son 3 yılda uygulanmış olması ölçüt olarak belirlenmiştir.

3.3. Verilerin Toplanması

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman incelemesi ile veriler toplanmıştır. Doküman incelemesi, araştırılan konu ile ilgili çeşitli bilgilerin olduğu yazılı materyallerin analizidir. Nitel araştırmalarda doküman incelemesi tek başına bir veri toplama yöntemi olarak kullanılabilir (Yıldırım & Şimşek, 2018). Bu çalışmada doküman incelemesi tek başına bir veri toplama yöntemi olarak kullanılmıştır.

İki boyutlu olan çalışmada kullanılan 2017-2019 yılları arasında yapılmış olan Türkçe sınavlarındaki metinlere ve sorulara, Hollanda merkezli ölçme değerlendirme kurumu olan CITO'nun resmi internet sitesinden erişim sağlanmıştır.

Sınavlar Türkçe ve Felemenkçe sorular barındırmaktadır. Felemenkçe soruların Türkçeye çevirisi CITO'da sınav uzmanlığı yapmakta olan Mehmet UZ tarafından yapılmıştır.

3.3.1. Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada araştırmacı tarafından, daha önce metinsellik ölçütleri ve Barrett Taksonomisi ile ilgili yapılan çalışmalar incelenerek oluşturulmuş kontrol listeleri kullanılmıştır. Kontrol listeleri oluşturulurken Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalında görev yapan 5 akademisyen, 1 Ölçme Değerlendirme Uzmanı ve 5 Türkçe öğretmeninden görüş alınmıştır. Uzman görüşlerinin alınmasında Lawshe tekniğinden yararlanılmıştır. Lawshe tekniği, hazırlanan ölçeklerde kullanılan maddelerin uzman görüşleri ile gereksinim oluşturan olgusal ve yargısal verileri kapsayarak yeterli olup olmadıklarını belirler (Yeşilyurt & Çapraz, 2018). Çalışmada kullanılan kontrol listeleri aşağıda verilmiştir.

Tablo 4

Metin Merkezli Metinsellik Özellikleri Kontrol Listesi

Metinsellik Özellikleri Kontrol Listesi		
Sınav yılı ve adı:		
Metin adı:		
Metin Merkezli Metinsellik Özellikleri	Evet	Hayır
Metinde gönderimsel bağdaşıklık vardır.		
Metinde değiştirmeye dayalı bağdaşıklık vardır.		
Metinde eksiltiye dayalı bağdaşıklık vardır.		
Metinde eşdizimliliğe dayalı bağdaşıklık vardır.		
Metinde yinelemeye dayalı bağdaşıklık vardır.		
Metinde konu birliği ve sürekliliği bulunmaktadır.		
Metin başlık ve içerik açısından uyumludur.		
Metnin paragrafları ve bölümleri uyumludur.		

Tablo 5

Barrett Taksonomisi Okuma Anlama Düzeyleri Kontrol Listesi

Barrett Taksonomisi Kontrol Listesi					
Sınav yılı ve adı:					
Soru Numarası	Basit Anlama	Yeniden Organize Etme	Çıkarımsal Anlama	Değerlendirme	Takdir
1					
2					
3					
4					
5					

3.4. Verilerin Analizi

Verilerden elde edilen bulguların çözümlenmesi için betimsel analiz kullanılmıştır. Betimsel analize göre; araştırma sonucunda elde edilen veriler, daha önce araştırmacılar tarafından oluşturulmuş kategorilere göre yorumlanır. Bu yaklaşımda, doğrudan alıntılara başvurulduğu sık görülmektedir. Betimsel analizin amacı, elde edilen verilerin düzenli şekilde bir araya getirilmesi ve araştırmacının bu verileri kategorilendirerek yorumlamasıdır.

(Yıldırım & Şimşek, 2018). Bu çalışma, sınav metinleri ve soruları üzerinden yürütülmüştür ve araştırmacılar tarafından oluşturulmuş kategoriler kullanılmıştır.

CITO tarafından uygulanan ortaöğretime geçiş merkezî sınavlarından biri olan Türkçe sınavlarında kullanılmış metinler incelenirken, metin merkezli metinsellik ölçütleri kontrol listesi temel alınmıştır. Metinler yıllara ve sınav türlerine göre sınıflandırılarak incelenmiştir. Hollanda’da uygulanan Türkçe sınavlarında sorulmuş metne dayalı sorular, Barrett Taksonomisinin basamaklarına göre analiz edilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

4.1. Metinsellik Ölçütlerine Dayalı Bulgular

4.1.1. 2017 Yılına Ait VWO Türkçe Sınavı Metinlerinin Metinsellik Ölçütlerine Dayalı Bulguları

Tablo 6

2017 Yılına Ait VWO Türkçe Sınavı Metinlerinin Metinsellik Ölçütlerine Uygunluğu

Metin Merkezli Özellikler	Erguvan Mevsimi	Kahvenin Öyküsü	Konya Ovasında Bir Mütze: Sille	Astronom Van Gogh	Kokuların Sırrı	Karl Marx Kimdir?	Bees & Biz	Fransa Bisiklet Turu	Moğolların Gizli Tarihi	Küre Dağları
Bölümler gönderimsel bağdaşıklık taşımaktadır.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Bölümler değiştirmeye dayalı bağdaşıklık taşımaktadır.	+	-	+	+	-	+	+	+	+	+
Bölümler bağlaçlara dayalı bağdaşıklık taşımaktadır.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Bölümler eksiltiye dayalı bağdaşıklık taşımaktadır.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Bölümler yinelemeye dayalı bağdaşıklık taşımaktadır.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Bölümler eşdizimliliğe bağlı bağdaşıklık taşımaktadır.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Bölümler konu birliği/sürekliliği taşımaktadır.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Bölümler başlık ve içerik açısından uyumludur.	+	+	+	-	-	+	-	+	+	+
Bölümler paragraflar/bölümler arası uyum taşımaktadır.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+

4.1.1.1. Gönderimsel Bağdaşıklık ile İlgili Bulgular

2017 VWO Türkçe sınavı metinleri incelendiğinde gönderimsel bağdaşıklığın farklı dil öğeleri ile gerçekleştirildiği belirlenmiştir. Metinlerde kişi zamirine, işaret zamirine, işaret sıfatına, ilgi zamirine, dönüşlülük zamirine yönelik kullanımlar tespit edilmiştir. Metinlerde gönderimin en çok işaret sıfatları aracılığıyla yapıldığı görülmüştür. Metinlerdeki gönderimlerin art ve ön gönderim biçiminde olduğu tespit edilmiştir. Metinlerden alınan aşağıdaki alıntılarla gönderimler örneklendirilmiştir:

- ...Toplumun idrakini oluşturan edebiyat bile, erguvan çiçeğini İstanbul ile özdeşleştirmiştir: “Her sene yalıya dönünce, baharın genç, mavimtırak günlerine kavuşurduk. Hayat sanki yeniden doğar, ağaçlar yeniden yeşillenirken, beyaz pembe çiçekleri ile erguvanlar lâl’den alevlerini açarken, çiçek kokularıyla dolgunlaşan hava gönlümüzü saadetle kaplardı.” der Abdülhak Şinasi Hisar. Gerçi edebiyatçının idealize ettiği gibi erguvanın baskın bir kokusu olmasa da, sorun değildir. Erguvanlar bu mevsimde çiçek açan mor salkımların, erkenci güllerin ve leylakların kokusunu alır harmanlar ve kendi kokusu gibi bize sunar! (CITO, WVO Bijlage, 2017, s. 2).

Erguvan Mevsimi isimli metinden alınan yukarıdaki paragrafta işaret sıfatı “bu mevsim”, dönüşlülük zamiri “kendi” ifadeleriyle gönderimsel bağdaşıklık sağlanmıştır.

- ...Kahve’nin 15. yy.’dan itibaren İstanbul’da yaygınlaşması, doğal olarak İstanbul ile Avrupa arasındaki ticareti yürüten Levanten tüccarların dikkatini çekti. 16. yy. sonlarında Avrupa ticaretindeki etkinlikleri giderek azalan Venedikli tüccarlar bu üstünlüklerini kaptırmamak için 1615 yılından itibaren Arap ülkeleri ile ilişkilerini arttırarak Moka’dan Avrupa’ya kahve getirmeye başladılar. Bunu izleyerek Osmanlıya gelen çeşitli Avrupalı gezgin ve yazarlar kahveden bahsetmeye başladılar. Ancak Avrupa’nın gerçek anlamda tüketilebilecek miktarda kahve ile tanışması, Osmanlı İmparatorluğu’nun 1683 Viyana yenilgisi ile olmuştur. Osmanlı orduları Viyana kapılarından çekilirken geride bol miktarda kahve bırakmışlardı. Bu savaş sırasında Osmanlı ile Viyana arasında tercümanlık yapan, bazılarına göre casus olan Georg Kolschitsky kahvenin tadını bilmekte idi. Savaş bitince, hizmetleri karşılığı bu 500 çuval kahveyi almış ve Viyana’daki ilk kahve dükkanını açmıştır (CITO, WVO Bijlage, 2017, s. 5).

Kahvenin Öyküsü isimli metinden alınan yukarıdaki paragrafta işaret sıfatları “bu üstünlüklerini, bu savaş”, işaret zamiri “bunu” ifadeleriyle gönderimsel bağdaşıklık sağlanmıştır.

➤ ...Eylülün son haftasında da Silles Barajı civarında Silles günü yapılıyor ki hâlâ ‘fırsat olsa da katılsak’ diye geçiriyoruz aklımızdan... Konya’ya bir sonraki ziyaretimizde Silles’ye iki gün ayırmamız gerektiğini şimdiden öğrenmiş olduk. Bir de bu gezide şunları öğrendik, hemen sayalım:

- 1- Gezi planı yaparken popüleritesi yüksek yerlere takılıp, az bilinen yerleri boş vermemek. Biz bu yüzden Silles’yi kaçıramırdık.
- 2- Yemek öğünlerinden birini gidilecek yere ayırmak. Mesela Silles’de müthiş kahvaltı veriyorlarmış ama geç saatte gidince mahrum kaldık. Hepimizin kulağına küpe olsun (CITO, WVO Bijlage, 2017, s. 8).

Konya Ovasında Bir Müze: Silles isimli metinden alınan yukarıdaki paragrafta işaret sıfatı “bu gezi”, işaret zamiri “şunları”, kişi zamiri “biz”, belgisiz zamirler “birini, hepimizin” ifadeleriyle gönderimsel bağdaşıklık sağlanmıştır.

➤ ...Üstelik, resimdeki şiddet ve dalgalanmalar, sanatçının o tarihte içinde bulunduğu psikolojik durumu da yansıtıyordu. 1889 yılında, psikolojik sorunlar nedeniyle, Van Gogh Saint-Remy-de-Provence’deki hastaneye kaldırılmıştı. Çünkü, iki ay önce dostu Paul Gauguin ile büyük bir kavga etmiş, hatta onu öldürmeye çalışmıştı. Daha sonra, kendisine bir ceza olarak bir kulağını kesip, kendi portresini yapmıştı. Kısacası, sanatçının o günkü psikolojik ortamından yola çıkarak, bu tablolarla astronomik kaygılar göttüğünü söylemek çok zor... (CITO, WVO Bijlage, 2017, s. 9).

Astronom Van Gogh isimli metinden alınan yukarıdaki paragrafta işaret sıfatları “o tarih, o günkü, bu tablolar”, kişi zamiri “onu” ifadeleriyle gönderimsel bağdaşıklık sağlanmıştır.

➤ ...No 5’in sırlarından biri de onu yaratan ‘burun’, yani Ernest Beaux’dur. Beaux, Fransız bir anne babadan Rusya’da doğmuştur, 17 yaşında parfümeri işine girmiş, kısa zamanda çarın bile dikkatini çekmiştir. Ta ki Bolşevik Devrimi’ne kadar. Devrimden sonra Beaux Fransa’ya, ... doğduğu Grasse bölgesine göç eder. Burada bir laboratuvar kurar. Eski Rus asilzadeleri aracılığıyla Chanel ile tanışmasının ardından, tüm enerjisini onun istediği kadın kokusunu yaratmaya yönlendirir. Ürettiği sayısız parfüm arasından 5’inci sıradakini seçen Chanel, içine sadece Grasse bölgesinde yetişen yaseminlerden daha fazla eklenmesini ister. Böylece No 5 son haline kavuşur. Yani ünlü parfümü yaratan

Beaux'dur ama **onu** eşsiz kılan bizzat Chanel'in ta kendisidir (CITO, WVO Bijlage, 2017, s. 13).

Kokuların Sırrı isimli metinden alınan yukarıdaki paragrafta kişi zamirleri “onu, onun”, işaret zamiri “burada, onu” ifadeleriyle gönderimsel bağdaşıklık sağlanmıştır.

- ...Zengin sayılmasa da refah sahibi denebilecek bir ailede dünyaya gelen Marx, Bonn Üniversitesi'ne kayıt yaptırdı. Burada hukuk öğrenimi gören Marx, herhangi bir öğrenci gibi yerel birahane bira içer, siyaset konuşur, diğer öğrencilerle kavga bile ederdi. Çocuklarının akademik ciddiyetten yoksun olduğunu ve agresif bir mizacının olduğunu düşünen ailesi, onu daha emek isteyen bir okul olan Berlin Üniversitesi'ne transfer ettirdi. Akademik bir kariyer beklentisi ile 1841 yılında felsefe doktorasına başlasa da muhafazakar ve anti-semitik bir toplumda yaşayan Yahudi asıllı bir liberal olarak Marx'ın beklentileri karşılıksız kaldı. Gazeteciliğe döndü, önce muhabirlik daha sonra da liberal bir gazetenin editörlüğünü yaptı. Sonrasında çocukluk aşkı ile evlenip Paris'e taşındı ve burada Friedrich Engels ile tanıştı. Neredeyse kırk yıl boyunca sürece bu arkadaşlık aynı zamanda felsefî ve siyasi bir ortaklığı da beraberinde getirdi (CITO, WVO Bijlage, 2017, s. 15).

Karl Marx Kimdir? isimli metinden alınan yukarıdaki paragrafta işaret zamiri “burada”, kişi zamiri “onu”, işaret sıfatı “bu arkadaşlık” ifadeleriyle gönderimsel bağdaşıklık sağlanmıştır.

- ...Ama tehlike çanları çalmaya başladı. Dünya çapında, özellikle Kuzey Yarımküre'de giderek artan arı ölümleri, hem bilim çevrelerini hem de arıcılık yapan ülkeleri tedirgin ediyor. Türkiye'de düzenlenecek olan Dünya Arıcılar Birliği Kongresi (API-MONDIA) için ön incelemede bulunmak amacıyla İstanbul'a gelen, Dünya Arıcılar Birliği Başkanı Gilles Ratia'nın verdiği bilgiye göre, %10 oranındaki arı ölümleri normal kabul ediliyor. Ancak bu rakam, günümüzde %20'lere çıkmış durumda. Hatta kimi ülkelerde bu seviye dahi aşıldı (CITO, WVO Bijlage, 2017, s. 18).

Bees & Biz isimli metinden alınan yukarıdaki paragrafta işaret sıfatları “bu rakam, bu seviye” ifadeleriyle gönderimsel bağdaşıklık sağlanmıştır.

- ...İki dünya savaşı sırasında ara verilen Fransa Turu, 2013 yılında 100. kez düzenlendi. Son 25 senedir mutlaka Fransa dışında bir ülkeye uğrayan tur, bu özel yılda sadece Fransa topraklarında koşuldu. Korsika'nın Porto Vecchio kentinde 29 Haziran 2013'te başlayan yarış, adada koşulacak üç etaptan sonra Nice'te 'takım zamana karşı' etabıyla devam etti. Tek yıllarda saatin ters yönünde koşulması gelenek olmasına karşın, Fransız

Alpleri'ndeki meşhur yokuşları sona saklamak için Fransa Turu bu sene Nice'ten Pireneler'e doğru yöneldi; 10 Temmuz'da 33 kilometrelik 'bireysel zamana karşı' etap Fransa'nın en güzel yerlerinden biri olarak bilinen Normandiya'daki Mont Saint Michel'de yapıldı. Turun parkuru daha sonra Fransa'yı kuzeybatıdan güneydoğuya doğru keserek aşağı indi. En heyecan verici etaplardan biri yine Mont Ventoux idi (15. etap). Provence'ın bu çıplak dağı, bisikletçiler için yokuşun zorluğu, sıcak ve rüzgâr nedeniyle hep korkutucu olmuştur; 1967'de İngiliz bisikletçi Tom Simpson'un bu yokuşta hayatını kaybetmesi tırmanışa ayrı bir anlam katıyor (CITO, WVO Bijlage, 2017, s. 22).

Fransa Bisiklet Turu isimli metinden alınan yukarıdaki paragrafla işaret sıfatları “bu özel yılda, bu sene, bu yokuşta” ifadeleriyle gönderimsel bağdaşıklık sağlanmıştır.

- ...Ülkemiz adına onur verici bu olay, son zamanlarda yöreden gelen acı haberlerle gölgeleniyor. Arıt üzerinden Kurucuşile'ye ulaşmak amacıyla bir yol açılması için çalışmalara başlandı. Ancak yol güzergâhı, ne yazık ki milli parkın ekolojik bakımdan kalbi sayılan 'Mutlak Koruma Zonu'ndan geçiyor. Şimdiye kadar insan müdahalesi görmemiş bu ormanları yok etme pahasına açılacak yol, Arıt'a bağlı köyler için vazgeçilmez bir öneme sahip değil (CITO, WVO Bijlage, 2017, s. 25).

Küre Dağları isimli metinden alınan yukarıdaki paragrafta işaret sıfatları “bu olay, bu ormanları” ifadeleriyle gönderimsel bağdaşıklık sağlanmıştır.

4.1.1.2. Değiştirmeye Dayalı Bağdaşıklık ile İlgili Bulgular

Metinlerde “öyle” ve “böyle” ifadeleri kullanılarak değiştirmeye dayalı bağdaşıklıklar yapıldığı tespit edilmiştir. Metinlerdeki paragraflar incelendiğinde cümleye dayalı değiştirmelere rastlanmıştır. Metinlerden alınan aşağıdaki alıntılarla değiştirmeye dayalı bağdaşıklıklar örneklendirilmiştir:

- ...No 5'in formülünün hiç anlatan ve bir asır boyunca orijinal kokunun değişmemesi için aldıkları önlemlerden bahseden Polge'a son olarak, yazar Patrik Suskind'in 'Koku' romanını soruyoruz. Roman, kendine bir koku arayan ve arayışın sonunda Grasse bölgesine de gelen Jean Baptiste'in trajik hikâyesini anlatıyor. Sevgi arayışındaki Bapteste sonunda bir koku buluyor, onu sürdüğü zaman insanlar ona dokunmak için üstüne saldırıyorlar, ta ki onu parçalara ayırana kadar. Polge'a “Böyle bir

kokulu yaratmak mümkün mü” diyorum, “Asla” diyor... (CITO, WVO Bijlage, 2017, s. 14).

Kokuların Sırrı isimli metinden alınan yukarıdaki paragrafta “böyle” sözcüğü kendisinden önceki cümlelerin yerine kullanıldığı için cümleye dayalı değiştirim yapılmıştır.

- ...Başlangıçta Avrupa’da ilaç olarak kullanılan kahvenin Venedikliler tarafından fırınlanmasının öğrenilmesi ile Avrupa’da kahvehaneler açılmaya başladı. Bu eğilim 1759 yılında Venedik’te 206 kahve dükkanı olmasına yol açtı. Her ne kadar Venedikliler 18. yy.’a kadar kahve ticaretini ellerinde tuttularsa da Hollanda, kolonilerinde yetiştirdiği kahve ile Avrupa’nın kahve ticaret merkezi, Amsterdam da bu ticaretin başşehri oldu. Hollanda’da kahve tüketimi daha farklı idi; genellikle sokak kahvehaneleri yerine evde tüketilmekte idi. Tüm bunlara rağmen Hollanda, Avrupa’da bir tekel oluşturmadı ve 1714’te Amsterdam’dan Fransız Kralı XIV. Louis’e bir hediye gitti. Bu hediye, kahve kökleri idi. Bu kökler Versay sarayında yetiştirildi. Bu dönemde Fransa’da kahve çok ilgi görmekte idi. 1723 yılında Gabriel de Clieu adlı kaptan, Martinik’teki Fransız kolonisine yolculuk yaparken yanında bu köklerden bazılarını götürdü. Martinik’te yetişen bu köklerden 1777 yılında 18-19 milyon ağaç oluştu. Kahve’nin Amerika kıtasına yolculuğu böyle başladı (CITO, WVO Bijlage, 2017, s. 5).

Kahvenin Öyküsü isimli metinden alınan yukarıdaki paragrafta “böyle” sözcüğü kendisinden önceki cümlelerin yerine kullanıldığı için cümleye dayalı değiştirim yapılmıştır.

4.1.1.3. Bağlaçlara Dayalı Bağdaşıklık ile İlgili Bulgular

Metinlerde farklı işlevlerde birçok bağlaç kullanıldığı tespit edilmiştir. Kullanılan bağlaçlar ile kelimeler ve cümleler birbirine bağlanarak bağdaşıklık sağlanmıştır. Metinlerde en fazla ve (156) ve da/de (89) bağlacına yer verilmiştir. Bunların yanında ise (22), ama (9), ki (8), ancak (9), ya da (3), ile (40), veya (8), eğer (4), bile (7), hem...hem (5), böylece (5), çünkü (4), yine (2), tabii (1), bunun için (1), rağmen (1), bu yüzden (1), hatta (4), bakımdan (2), üstelik (2), nitekim (1), fakat (1), yani (4), sanki (1), zira (2) gibi bağlaçlar da kullanılmıştır.

Metinlerde “ve, ancak, eğer, hem...hem, böylece, çünkü, tabii, bunun için, hatta, üstelik, nitekim, yani” bağlaçlarının cümle başında kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu bağlaçlar cümleleri ve paragrafları birbirine bağlamak amacıyla kullanılmıştır. Metinlerde kullanılan bağlaçlar aşağıda örneklendirilmiştir:

- “Roman, kendine bir koku arayan ve arayışın sonunda Grasse bölgesine de gelen Jean Baptiste’in trajik hikâyesini anlatıyor” (CITO, WVO Bijlage, 2017, s. 14).
- “Erguvanlar bu mevsimde çiçek açan mor salkımların, erkenci güllerin ve leylakların kokusunu alır harmanlar ve kendi kokusu gibi bize sunar!” (CITO, WVO Bijlage, 2017, s. 2).
- “Bunun üzerine Kaldi bu yemişleri dener ve kendini dinç hisseder. Uzun yıllar kahve çekirdekleri çiğnenerek veya kırılarak ve yağla karıştırarak yenmiştir” (CITO, WVO Bijlage, 2017, s. 4).
- “Ama bu gelişimizde şehirde yapacaklarımız bitince ve daha da gezmeye vakit kalınca gözümüzü karartıp o uzak yola, Sille’ye doğru sürdük” (CITO, WVO Bijlage, 2017, s. 7).
- “Uzaktan çok şirin Kaya kiliselerinin girişleri merak uyandırıcı. İçerisi ise soru işaretleriyle dolu” (CITO, WVO Bijlage, 2017, s. 8).
- “Bölgede yasemin eylül, gül ise mayıs ayında toplanıyor” (CITO, WVO Bijlage, 2017, s. 12).
- “Adalet Ağaoğlu ise ‘Bahar Fısıltıları’nda şöyle der: “Marmara’da boğazın sularında gün batımlarının ayak izleri hâlâ erguvandır” (CITO, WVO Bijlage, 2017, s. 3).
- “En bilineni ise çok uyuklayan keçilerini gezdiren Kaldi adında bir çobanın keçilerinin bazı yemişleri yedikten sonra canlandığını görmesi ile başlar” (CITO, WVO Bijlage, 2017, s. 4).
- “Ama bu gelişimizde şehirde yapacaklarımız bitince ve daha da gezmeye vakit kalınca gözümüzü karartıp o uzak yola, Sille’ye doğru sürdük” (CITO, WVO Bijlage, 2017, s. 7).
- “Yıllar onun çekiciliğine, efsanesine, gizemine çok şey kattı ama formülü hiç değişmedi” (CITO, WVO Bijlage, 2017, s. 12).
- “Ama eninde sonunda artık tabiat dayanamaz, insafa gelir ve nisan ortalarından itibaren İstanbul’da, özellikle Boğaziçi’nde erguvan ağaçları çiçeklenmeye başlar” (CITO, WVO Bijlage, 2017, s. 2).
- “Eylülün son haftasında da Sille Barajı civarında Sille günü yapılıyor ki hâlâ ‘fırsat olsa da katılsak’ diye geçiriyoruz aklımızdan” (CITO, WVO Bijlage, 2017, s. 8).
- “Ancak Avrupa’nın gerçek anlamda tüketilebilecek miktarda kahve ile tanışması, Osmanlı İmparatorluğu’nun 1683 Viyana yenilgisi ile olmuştur” (CITO, WVO Bijlage, 2017, s. 5).

- “Hem Roma ve Bizans’tan çıkıp Kudüs’e uzanan yol üzerinde bir dinî merkez hem de İpek yolu hattında bir durak olduğundan, bu bölge tarih boyunca önemli olmuş” (CITO, WVO Bijlage, 2017, s. 7).
- “Chanel, bu numunelerden beş numaralı olanını seçer ve bir efsane böylece doğmuş olur” (CITO, WVO Bijlage, 2017, s. 13).
- “Çünkü Küre Dağları, tropikal ormanları bile kısıktırarak biyolojik zenginliğini, kendine özgü jeolojik yapısına ve yüzyıllar boyu insan geçişine olanak vermemesine borçlu” (CITO, WVO Bijlage, 2017, s. 25).
- “Tabii, bütün bu hammaddelerin karışım oranı sır gibi korunuyor” (CITO, WVO Bijlage, 2017, s. 14).
- “Biz bu yüzden Sillesini kaçırmıştık” (CITO, WVO Bijlage, 2017, s. 8).
- “Polge çiçeklerin üretimini, hasadını, esansın elde edilmesini ve onların Paris’e getirilerek uygun karışımlarda parfüme dönüşmesini ve hatta şişelenmesini tek tek denetliyor” (CITO, WVO Bijlage, 2017, s. 14).
- “Küre Dağları, dünyada eşine az rastlanır nemli ormanları, bitki türü ve yaban hayatı zenginliğiyle ekolojik bakımdan önemi uluslararası düzeyde kabul edilmiş ender dağlar arasında” (CITO, WVO Bijlage, 2017, s. 25).
- “Üstelik Konyalıların ‘Sille bayağı uzak’ uyarısıyla başlayan yol tarifleri gözümüzü korkutmuştu” (CITO, WVO Bijlage, 2017, s. 7).
- “Önceden belediyesi bile varmış, fakat her nedense yıllar önce tenzili rütbeye uğratmışlar” (CITO, WVO Bijlage, 2017, s. 7).
- “Nitekim olay, geçtiğimiz haftalarda özellikle yerel basına ve kamuoyuna da yansdı ve Orman Bakanlığı’nın müdahalesi ile çalışmalar geçici olarak durduruldu” (CITO, WVO Bijlage, 2017, s. 25).
- “No 5’in sırlarından biri de onu yaratan ‘burun’, yani Ernest Beaux’dur” (CITO, WVO Bijlage, 2017, s. 13).
- “Hayat sanki yeniden doğar, ağaçlar yeniden yeşillenirken, beyaz pembe çiçekleri ile erguvanlar lâl’den alevlerini açarken, çiçek kokularıyla dolgunlaşan hava gönlümüzü saadetle kaplardı.” der Abdülhak Şinasi Hisar” (CITO, WVO Bijlage, 2017, s. 2).
- “Sille, 2-3 katlı yapılardan oluşmuş bir yerleşke. Eski Rum evlerine rastlıyoruz; zira buralar 1924 mübadelesine kadar Rum nüfusun ağırlıkta olduğu bir yermiş ve 60 civarında kilise varmış” (CITO, WVO Bijlage, 2017, s. 8).

- “Gidilmez dedikleri yer, 8 km kadar sonra karşımıza çıktı. Sille, bir derenin iki yamacında kurulmuş, ilçe ile köy arası büyüklükte bir yer olsa da resmi statüsü mahalle” (CITO, WVO Bijlage, 2017, s. 7).
- “Kahve’nin 15. yy.’dan itibaren İstanbul’da yaygınlaşması, doğal olarak İstanbul ile Avrupa arasındaki ticareti yürüten Levanten tüccarların dikkatini çekti” (CITO, WVO Bijlage, 2017, s. 5).
- “Bu savaş sırasında Osmanlı ile Viyana arasında tercümanlık yapan, bazılarına göre casus olan Georg Kolschitsky kahvenin tadını bilmekte idi” (CITO, WVO Bijlage, 2017, s. 5).

Metinlerde kullanılan bağlaçlar metne çeşitli anlamlar katarak gönderimsel bağdaşıklık oluşmasını sağlamıştır.

4.1.1.4. Eksiltiye Dayalı Bağdaşıklık ile İlgili Bulgular

Metinlerde birçok eksilti tespit edilmiştir. Bu eksiltilerin tek bir öge üzerinden yapıldığını söylemek mümkün değildir. Yapılan eksiltieler metin içinde anlam bozulmalarına sebep olmamıştır. Aşağıda farklı metinlerden alınmış eksilti örnekleri verilmiştir:

- ...Oya Baydar ‘Erguvan Kapısı’ kitabında şöyle yazıyor: (O) Kurtarmak için kayıp ruhunu şehrin / (O) Gizli (bir) (kapıdan) (giriyor), viran bir kapıdan giriyor / Erguvan kapısından (giriyor) / (Onun) Başında erguvan tacı (var) / (O) Erguvan giyinmiş / (Onun) Yaraları erguvan / Münkir bir kesişin ardından / (O) Kutsal bilgeliğe doğru yürüyor (CITO, WVO Bijlage, 2017, s. 2).
- ...İlk bilgiler 10. yy’da bir Arap doktoru olan Rhazes’e uzanırsa da, (kahveyi) kullanım MS 575 yıllarında başlar. Kahvenin ilk elde edildiği ağaç olan Coffea Arabica (ağacı), Etopya’da yetişmiştir. Daha sonra kahve elde edilen diğer ağaçlar olan Coffea robusta (ağacı) ve liberica (ağacı) da Afrika’da yetişmiştir. Etopya’da başlangıçta az olan (kahveyi) üretim, bu ağaçların Yemen’de yetiştirilmesi ile artmıştır. Bu bölgelerde kahve yemişleri başlangıçta bütün olarak veya (kahve yemişleri) kırılarak, (kahve yemişleri) yağ ile karıştırılıp yenmekte idi. Kahvenin fırınlanması ise 13. yy’ı bulmaktadır. Kahve Yemen’den Mekke’(ye) (yayılmış) ve Medine’ye yayılmış ve 15. yy. sonunda Müslüman gezginler tarafından İran’(a) (yayılmıştır), (Müslüman gezginler tarafından) Mısır’(a) (yayılmıştır), (Müslüman gezginler tarafından) Türkiye’(ye) (yayılmıştır) ve

(Müslüman gezginler tarafından) tüm İslam dünyasına yayılmıştır (CITO, WVO Bijlage, 2017, s. 4).

- ...Sille, 2-3 katlı yapılardan oluşmuş bir yerleşke. (Sille'de) Eski Rum evlerine rastlıyoruz; zira buralar 1924 mübadelesine kadar Rum nüfusun ağırlıkta olduğu bir yermiş ve (Sille'de) 60 civarında kilise varmış. (Sille'de) Son yıllarda yapılan evler geçmişle bir bağ kurmasa da Sille'nin tarihî dokusu hâlâ ilçeye hâkim durumda (CITO, WVO Bijlage, 2017, s. 8).
- ...(Van Gogh) Bir arkadaşına yazdığı mektupta, galaksilerin ilk fotoğraflarını bu eserde gördüğünden söz etmişti. İşte bu gerçeklerden hareket eden astrofizikçi Jean-Pierre Luminet, sanatçının bazı eserlerindeki gökyüzü(nü) (incelemiştir) , yıldız(ları) (incelemiştir) ve gezegenlerini yeniden bilgisayar aracılığıyla yakından incelemiştir. Bunu gerçekleştirirken, öncelikle sanatçının bu tabloları yaparken hangi mekânda olduğunu (araştırmıştır) ve bulunduğu yönü araştırmış (CITO, WVO Bijlage, 2017, s. 10).
- ...(Biz) Buna 'kokunun mabedine (yaptığımız yolculukta tanık olduk), Fransa'nın Grasse bölgesine, yaptığımız yolculukta tanık olduk. Grasse, uçsuz bucaksız bahçeleriyle Fransa'nın parfüm merkezi olmasının yanı sıra (Grasse) bir tarih ve kültür kenti; bölge de adını bu yerleşimden alıyor. (Grasse) Cannes'a 20 kilometre uzakta (bulunuyor), 300 metre yükseklikteki bölgenin doğası, kozmetik firmalarının parfümleri için gerekli çiçeklerin üretilmesine çok elverişli (CITO, WVO Bijlage, 2017, s. 12).
- ...Karl Marx, 1818 yılında Almanya'nın Renanya Eyaleti'ndeki Trier şehrinde doğdu. (Karl Marx) Yahudi asıllı Alman siyaset bilimci(dir), (Yahudi asıllı Alman)filozof(tur), (Yahudi asıllı Alman) düşünür(dür), (Yahudi asıllı Alman) iktisatçı(dır) ve (Yahudi asıllı Alman)sosyolog(dur). (Karl Marx) Marxizm ideolojisinin temellerini atmıştır. (Karl Marx'ın) Babası bir avukattı ve (Karl Marx'ın babası) dönemin Yahudi karşıtı yasaları nedeniyle mesleğini icra edebilmek için Protestanlığa geçiş yaptı (CITO, WVO Bijlage, 2017, s. 15).
- ...Hiç kuşkusuz, İstanbul Teknik Üniversitesi'nin yürüttüğü bu proje sadece Türkiye için (değerli) değil, tüm dünya için çok değerli. Ancak insanlığın ortaya çıkmasından çok önce var olduğu bilinen arıların ölümlerini (bu projenin) tek başına önleyemeyeceği de aşîkâr. Projenin sürdürülebilir olması ve (projenin) tam anlamıyla verimlilik sağlayabilmesi, zararlı kimyasalların devre dışı bırakılması(na) (bağlıdır) ve iklim değişikliğinin kontrol altına alınması gibi insanlığın çevresel izlerinin azaltılmasına bağlı. (Bizim) Ağzımızdan bal damlamayacak çünkü, Dünya Meteoroloji Örgütü

Direktörü Michel Jarraud hiç de haksız değil: “Zaman gerçekten de tükeniyor (CITO, WVO Bijlage, 2017, s. 20).

- ...Bisiklet sürmek dünyanın en eğlenceli işlerinden biri(dir). Sadece pedal çevirerek hızla yol alabilmek, (Sadece pedal çevirerek) yüzünde rüzgârı hissetmek, (Sadece pedal çevirerek) dudaklarda bir gülümsemenin, kahkahanın hep hazır olması (eğlencelidir)... Çocukluğun en güzel (yoludur), çocukluğa dönüşün de en kolay ve yararlı yolu olsa gerek. Bisiklet sporu ise dünyanın en zor işlerinden biri(dir). Yılın en az 300 gününü bisiklet üstünde geçirmek (zordur), ağır antrenmanlar yapmak (zordur), zor yarışlar koşmak (zordur), o yarışlarda illa ki düşmek ve yaralanmak (zordur), kilo almamak için acımasız bir diyetle mahkûm olmak (zordur) (CITO, WVO Bijlage, 2017, s. 21).
- ...Orijinal adı Manghol-un Niuça Tobça'an ve Çince tercümesinin adı YüanCha'o Pi-Shi olan eser, Ahmet Temir tarafından Prof. Haenish'in Almanca ve S. Kozin'in Rusça tercümesinin Moğolca aslı ile karşılaştırılarak Türkçeye tercüme edilmiştir. Eser bir müddettir tükendiği için yeni baskısı yapılmıştır (4. baskı). Temir'in 'Moğolların Gizli Tarihi Hakkındaki Araştırmalara Umumî Bir Bakış' başlıklı girişiyle başlayan eser, Moğollar hakkında - efsanevî menşeden başlayarak Ogodai zamanına kadar- en eski bilgileri içine alır. Yazarı meçhul olan eser 1240 yılında tamamlanmıştır. (Manghol-un Niuça Tobça'an) Bu hâliyle 700 yıldan fazla bir geçmişe sahiptir. Eserde kaydedilen hadiselerden bir çoğu görülerek (tespit edilmiştir) ve yerinde tespit edilmiştir. Kitap, kendisinden sonra yazılan birçok Moğolca eserin kaynağı durumundadır. (Manghol-un Niuça Tobça'an) Türk-Moğol devri için de önemli bir eserdir (CITO, WVO Bijlage, 2017, s. 23).
- ...Nitekim olay, geçtiğimiz haftalarda özellikle yerel basına (yansıdı) ve (olay) kamuoyuna da yansıdı ve Orman Bakanlığı'nın müdahalesi ile çalışmalar geçici olarak durduruldu. Doğal mirasımızın üzerine bir kâbus gibi çöken bu yıkıma son verilmeli(dir). Çünkü Küre Dağları, tropikal ormanları bile kışkındıracak biyolojik zenginliğini, (Küre Dağları) kendine özgü jeolojik yapısına (borçludur) ve (Küre Dağları) yüzyıllar boyu insan geçişine olanak vermemesine borçlu(dur) (CITO, WVO Bijlage, 2017, s. 25).

4.1.1.5. Yinelemeye Dayalı Bağdaşıklık ile İlgili Bulgular

Metinlerde yineleme okuyucunun karşısına sıkça çıkmaktadır. Yinelemeler; aynı sözcüklerin yinelenmesi, yakın anlamlı sözcüklerin yinelenmesi, üst ve alt anlamlı sözcüklerin yinelenmesi şeklinde kullanılmıştır. Metinlerde en fazla aynı sözcüklerin tekrarı

ile yineleme yapılmıştır. Aşağıda farklı metinlerden alınmış yineleme örneklerine yer verilmiştir:

4.1.1.5.1. Aynı Sözcüklerin Yinelenmesi

- ...İstanbul'da bahar geç gelir! Kış boyunca o şiddetli soğuklarla kavrulmuş Anadolu yaylalarında bile artık badem çiçekleri dökülmüş ve ağaçlar artık yeşile dönmüşken, İstanbul henüz Karadeniz'den kopup gelen poyrazların soğukluğu ile titremektedir. Ama eninde sonunda artık tabiat dayanamaz, insafa gelir ve nisan ortalarından itibaren İstanbul'da, özellikle Boğaziçi'nde erguvan ağaçları çiçeklenmeye başlar. Bu yeni bir mevsimdir ve İstanbullu için kış mevsiminin karanlığı, bunalımları sona ermiş, aydınlık günlerin müjdesi verilmiştir artık! (CITO, WVO Bijlage, 2017, s. 2).
- ...Kahvenin Osmanlı İmparatorluğu'na geliş tarihi kesin bilinmemekle birlikte tarihçiler tarafından, ilk defa 1519 yılında I. Selim'in Mısır seferinden sonra İstanbul'a geldiği belirtilmektedir. Kahvenin gelmesi ile ilk kahvehanenin açılması arasında yaklaşık 30 yıl vardır (1551). Kahve özellikle Mısır ve İskenderiye'den Eminönü'ne gelmekte idi. Başlangıçta özellikle gelir düzeyi yüksek ve okuryazarlar tarafından tüketilen kahve, hızla tüm İstanbul'a yayılmış ve çok sayıda kahvehane açılmıştır. Evliya Çelebi'ye göre XVII yy.'da İstanbul'da 55 kahve dükkanı ve 300 kahve deposu vardı (CITO, WVO Bijlage, 2017, s. 4).
- ...Üstelik Konyalıların 'Sille bayağı uzak' uyarısıyla başlayan yol tarifleri gözümüzü korkutmuştu. Ama bu gelişimde şehirde yapacaklarımız bitince ve daha da gezmeye vakit kalınca gözümüzü karartıp o uzak yola, Sille'ye doğru sürdük. Gidilmez dedikleri yer, 8 km kadar sonra karşımıza çıktı. Sille, bir derenin iki yamacında kurulmuş, ilçe ile köy arası büyüklükte bir yer olsa da resmi statüsü mahalle (CITO, WVO Bijlage, 2017, s. 7).
- ...Usta, acaba astronomi biliminin o günkü verileriyle ne kadar iç içeydi? Yoksa, tablolarında gökyüzünü işlerken, sadece içinde bulunduğu bunalımın etkisinde miydi? Birkaç yıldır, bu sorular konunun uzmanlarını karşı karşıya getiriyor. Özellikle, ünlü ressamın 4 tablosu tartışılıyor: 'Rhone Üzerindeki Yıldızlı Gece', 'Saint-Remy-de-Provence Üzerindeki Yıldızlı Gece', 'Arles'te Gece, Kahve Terası' ve 'Beyaz Ev, Gece'... Sanatçı, gerçekten de bu tablolarında gökyüzünün işlenişine önemli yer ayırıyor. Hatta, o günlerde kız kardeşine yazdığı bir mektupta "Yıldızlı bir gökyüzünü resimlemek

için, kuşkusuz, siyah bir zeminin üzerine beyaz noktalar koymak yetmiyor” diye yazıyor (CITO, WVO Bijlage, 2017, s. 9).

4.1.1.5.2. Yakın Anlamli Sözcüklerin Yinelenmesi

- “Sadece pedal çevirerek hızla yol alabilmek, yüzünde rüzgârı hissetmek, dudaklarda bir gülümsemenin, kakhahanın hep hazır olması” (CITO, WVO Bijlage, 2017, s. 21).
- ...Moğolların Gizli Tarihi
 - I. İlk tarih, Temucin’in dünyaya gelişi ve çocukluğu.
 - II. II. Temucin’in gençliği, Tayçi’ut’lar tarafından esir edilmesi, Kereyit’lerden OnghanMa dostluk, Merkit’lerin imhası
 - III. III. Bozkır savaşları, Temucin’in Çinggis-ljahan unvanıyla Moğol hükümdarı ilân edilmesi IV. Düşmanların Camuha etrafında toplanışı, Camuha’nın geçici üstünlüğü ve yenilmesi V. Naiman’lara karşı ilk zafer, Ongfran’la bozuşma
 - IV. VI. Halahalcit savaşı. Kereyit’lerin sonu VII. Onghan ve Sanggum’un ölümü. Naiman’ların sonu. Merkitlerin yenilmesi” (CITO, WVO Bijlage, 2017, s. 23).
- “Küre Dağları, dünyada eşine az rastlanır nemli ormanları, bitki türü ve yaban hayatı zenginliğiyle ekolojik bakımdan önemi uluslararası düzeyde kabul edilmiş ender dağlar arasında” (CITO, WVO Bijlage, 2017, s. 25).

4.1.1.5.3. Üst ve Alt Anlamli Sözcüklerin Yinelenmesi

- “Buna ‘kokunun mabedine’, Fransa’nın Grasse bölgesine, yaptığımız yolculukta tanık olduk. Grasse, uçsuz bucaksız bahçeleriyle Fransa’nın parfüm merkezi olmasının yanı sıra bir tarih ve kültür kenti; bölge de adını bu yerleşimden alıyor” (CITO, WVO Bijlage, 2017, s. 12).
- ...Burada hukuk öğrenimi gören Marx, herhangi bir öğrenci gibi yerel birahane bira içer, siyaset konuşur, diğer öğrencilerle kavga bile ederdi. Çocuklarının akademik ciddiyetten yoksun olduğunu ve agresif bir mizacının olduğunu düşünen ailesi, onu daha emek isteyen bir okul olan Berlin Üniversitesi’ne transfer ettirdi (CITO, WVO Bijlage, 2017, s. 15).
- “Bazı sözler vardır, önemi yıllar sonra anlaşılır, bilim insanı Albert Einstein’ın şu cümleleri gibi: “Eğer arılar yeryüzünden kaybolursa insanın sadece dört yıl ömrü kalır.

Arı olmazsa dölleme, bitki, hayvan ve insan olmaz”” (CITO, WVO Bijlage, 2017, s. 18).

4.1.1.6. Eşdizimliliğe Dayalı Bağdaşıklık ile İlgili Bulgular

Metinlerde eşdizimliliğe dayalı bağdaşıklıklara sıkça yer verilmiştir. Eşdizimlilik aynı kavram alanına giren ya da birbirini çağrıştıran sözcükler yoluyla yapılmıştır. Aşağıda çeşitli metinlerden alınan örnekler verilmiştir:

- ...Başka şehirler kusura bakmasınlar ama, erguvan ağacı ve erguvan çiçekleri mevsimi en çok İstanbul'a yaraşır! Ve özellikle Boğaziçi'nde bu mevsimde korular o kahverengi ve siyahi yeşil rengini bırakır, yerini uyanan tabiatın fosforumsu yeşili ile harmanlanmış erguvan çiçeklerinin adını bu çiçekten alan erguvan renginden, onun tonları olan mor, pembe ve magenta rengi alır (CITO, WVO Bijlage, 2017, s. 2).
- “En bilineni ise çok uyuklayan keçilerini gezdiren Kaldi adında bir çobanın keçilerinin bazı yemişleri yedikten sonra canlandığını görmesi ile başlar. Bunun üzerine Kaldi bu yemişleri dener ve kendini dinç hisseder” (CITO, WVO Bijlage, 2017, s. 4).
- ...Sırasıyla gezip altını üstüne getirmeye ve bolca fotoğraf çekmeye geçiyor çünkü gerçekten güzel, doğal ve mistik bir görüntü veriyorlar. Ama bu biraz meşakkatli bir yol; yerde sıra sıra mezar gibi açılmış, dörtgen ve çok sayıda sığ çukur var. İçeride yürürken biraz zorlanıyoruz” (CITO, WVO Bijlage, 2017, s. 7).
- ...İzlenimciliğin en büyük temsilcilerinden olan Van Gogh'un tablolarına yakından bakıldığında, yıldızlar parlıyor, gezegenler dönüyor. Kimilerine göre, bunlar bunalım içindeki bir sanatçının halüsinasyonları... Kimilerine göre ise, yıldızların ve gezegenlerin tablolarındaki yeri, astronomi bilimine tümüyle sadık (CITO, WVO Bijlage, 2017, s. 9).
- ...Yasemin ve gülün üretiminde hiçbir kimyasal madde, gübre kullanılmıyor. Çiçeklerin toplanması da sabahın çok erken saatlerinde, güneşin yakıcı etkisi kendisini hissettirmeden önce başlıyor (CITO, WVO Bijlage, 2017, s. 12).
- ...Marx'ı siyasi anlamda daha da radikalleştiren, polis ile yaşadığı tecrübelerdir; zira sansür, kamulaştırma ve kapatma gibi cezalara maruz kaldıktan sonra nihayet hakkında arama kararı çıkmıştı. Almanya'ya dönemeyeceğinden geçici olarak gittiği sürgünde 1883'te ölümüne kadar kalacaktı (CITO, WVO Bijlage, 2017, s. 15).
- “Ama tehlike çanları çalmaya başladı. Dünya çapında, özellikle Kuzey Yarımküre'de giderek artan arı ölümleri, hem bilim çevrelerini hem de arıcılık yapan ülkeleri tedirgin ediyor” (CITO, WVO Bijlage, 2017, s. 18).

- “Kazanana şöhret ve zenginliğin kapılarını açan, bitirebilmenin bile büyük takdir topladığı, yarışı yarıda bırakanın hüngür hüngür ağladığı, teknolojideki tüm ilerlemelere karşın hiç kolaylaşmayan, dünyanın en önemli, en büyük, en çok seyredilen, en ilgi çeken bisiklet yarışı” (CITO, WVO Bijlage, 2017, s. 21).
- “Moğolların Gizli Tarihi
- “İlk tarih, Temucin’in dünyaya gelişi ve çocukluğu.
II. Temucin’in gençliği, Tayçı’ut’lar tarafından esir edilmesi, Kereyit’lerden OnghanMa dostluk, Merkit’lerin imhası” (CITO, WVO Bijlage, 2017, s. 23).
- ...Genişliği ne olursa olsun, milli parkın en önemli bölgesinden geçirilecek yol insan ulaşımını kolaylaştıracak, yaban hayatının yaşam alanını biraz daha daraltacak, ormanın bozulma sürecini hızlandıracak, değerli yaşlı ağaçlar ve nadir ağaç türlerinden yasadışı faydalanma peşinde olanların arayıp da bulamadıkları bir ortam yaratacak (CITO, WVO Bijlage, 2017, s. 25).

4.1.1.7. Konu Birliği ve Sürekliliği ile İlgili Bulgular

2017 VWO Türkçe sınavına ait metinler incelendiğinde, metinlerin tamamının bilgilendirici metinlerden seçildiği tespit edilmiştir. Metinlerin tamamı bilgi vermek amacıyla yazılmış olmasına karşın tüm metinler farklı bir konu üzerine kaleme alınmıştır. Dolayısıyla sınava ait metinlerin tamamı göz önünde bulundurulduğunda bir konu birliğinden ve sürekliliğinden söz edilememektedir.

Metinler tek tek ele alındığında ise, bir metnin tamamında konuya sadık kalındığı ve sürekliliğin sağlandığı, paragraflar arasında konu ve süreklilik bakımından bir uyumsuzluğa rastlanmadığı görülmüştür.

4.1.1.8. Başlık ve İçerik Uyumu ile İlgili Bulgular

2017 VWO Türkçe sınavında 10 adet metin kullanılmıştır. Bu metinlerin başlıkları şu şekildedir (CITO, WVO Bijlage, 2017, s. 2-25):

- Erguvan Mevsimi
- Kahvenin Öyküsü
- Konya Ovasında Bir Müze: Sille
- Astronom Van Gogh
- Kokuların Sırrı

- Karl Marx Kimdir?
- Bees & Biz
- Fransa Bisiklet Turu
- Moğolların Gizli Tarihi
- Küre Dağları

Metinler incelendiğinde; Erguvan Mevsimi, Kahvenin Öyküsü, Konya Ovasında Bir Müze: Sille, Karl Marx Kimdir?, Fransa Bisiklet Turu, Moğolların Gizli Tarihi isimli metinlerde başlık ve içerik açısından bir uyumsuzluk görülmezken; Astronom Van Gogh, Kokuların Sırrı ve Bees & Biz isimli metinlerde kullanılan başlıkların metnin içeriğini yeterince yansıtmadığı tespit edilmiştir.

Astronom Van Gogh isimli metinde; ünlü ressam Van Gogh'un araştırmalara konu olan tabloları ve araştırmacıların ulaştıkları sonuçlar anlatılmıştır. Metinde, Van Gogh ile ilgili tartışma yaratan iki durumdan bahsedilmiştir. Bunlardan birincisi; Van Gogh'un eserlerinin, ressamın gördüğü halüsinasyonlara dayandırılması, ikincisi ise Van Gogh'un astronomi bilgisine sahip olarak eserlerini meydana getirmesidir. İki yönlü bir tartışmadan bahsedilen metnin başlığında ise yalnızca bir noktaya odaklanılmış olması başlık ve içerik açısından uyumsuzluk yaratmıştır.

Kokuların Sırrı isimli metinde; 1921 yılında ortaya çıkan Chanel marka bir parfüm olan No5'in ortaya çıkış süreci, başka bir markanın aynı kokuyla bir parfüm piyasa süremeyişinin sebepleri ve parfümün hayata geçirilmesinde önemli rol oynayan kişiler ile bu kişilerin görevleri anlatılmıştır. Metinde özel olarak tek bir parfüme yer verilmiş olması ve tüm metnin bu parfüm üzerine kaleme alınması başlık ile içerik açısından bir uyumsuzluk yaratmıştır.

Bees & Biz isimli metinde; arı ölümlerinin sebepleri, arıların tamamen yok olmasının ne gibi sonuçlar doğuracağı anlatılmış ve arı ölümlerinin önüne geçmek adına hazırlanan bir projeden ayrıntılı şekilde bahsedilmiştir. Metni okuduğumuzda ise projeye vurgu yapıldığı açıkça görülmektedir. Bees & Biz başlığının ana konusu proje olan bir metin için yetersiz olduğu ve metnin yalnızca bir bölümünü yansıttığı tespit edilmiştir.

4.1.1.9. Paragraflar/Bölümler Arası Uyum ile İlgili Bulgular

2017 VWO Türkçe sınavında kullanılan metinlerde paragraflar arasında bir uyumsuzluk söz konusu değildir. Her paragraf bir öncekiyle bağlantılıdır ve metnin akışını bozmadığından mantıksal açıdan uyumludur. Okuyucunun anlamakta zorlanacağı ya da önceki paragraflarla ilişki kuramayacağı bir paragrafa rastlanılmamıştır.

4.1.2. 2017 Yılına Ait HAVO Türkçe Sınavı Metinlerinin Metinsellik Ölçütlerine Dayalı Bulguları

Tablo 7

2017 Yılına Ait HAVO Türkçe Sınavı Metinlerinin Metinsellik Ölçütlerine Uygunluğu

Metin Merkezli Özellikler	Bir Yamız Nazar Bir Yamız Boncuk	Güzellik Algisında Son Durum	Hapırma	Konya Ovasında Bir Müze: Sille	Elveda Burgaz	Kokuların Sırrı	Erguvan Mevsimi	Kahvenin Öyküsü	Küre Dağları	Bisikletin Tekereği
Bölümler gönderimsel bağdaşıklık taşımaktadır.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Bölümler değiştirmeye dayalı bağdaşıklık taşımaktadır.	+	-	+	-	-	+	-	+	-	-
Bölümler bağlaçlara dayalı bağdaşıklık taşımaktadır.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Bölümler eksiltiye dayalı bağdaşıklık taşımaktadır.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Bölümler yinelemeye dayalı bağdaşıklık taşımaktadır.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Bölümler eşdizimliliğe bağlı bağdaşıklık taşımaktadır.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Bölümler konu birliği/sürekliliği taşımaktadır.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Bölümler başlık ve içerik açısından uyumludur.	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+
Bölümler paragraflar/bölümler arası uyum taşımaktadır.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+

4.1.2.1. Gönderimsel Bağdaşıklık ile İlgili Bulgular

2017 HAVO Türkçe sınavı metinleri incelendiğinde gönderimsel bağdaşıklığın farklı dil öğeleri ile gerçekleştirildiği tespit edilmiştir. Metinlerde kişi zamirine, işaret zamirine, işaret sıfatına, ilgi zamirine, dönüşlülük zamirine yönelik kullanımlar belirlenmiştir. Metinlerde gönderimin en çok işaret zamirleri aracılığıyla yapıldığı görülmüştür. Metinlerdeki

gönderimlerin art ve ön gönderim biçiminde olduğu tespit edilmiştir. Metinlerden alınan aşağıdaki alıntılarla gönderimler örneklendirilmiştir:

- ...Mahmut Sür, ‘Yaşayan insan hazinesi’ öyküsünü ise şöyle anlatıyor: “2010’da, Ege Üniversitesi’nden Prof. Dr. Metin Ekici, kaybolmaya yüz tutmuş el sanatlarını yaşatan 16 kişi arasında yer aldığımı söyledi. O yıl, rahmetli Neşet Ertaş da vardı. O, ödülünü 2010’da almıştı. Ben de geçen sene bu ödüle layık görüldüm. Böylece, nazar boncuğu dünya miras listesine girdi. Ama bu ödülü aldıktan sonra İzmir’i yöneten belediye başkanından valisine kimse bir teşekkür etmedi. Bu beni çok üzdü (CITO, HAVO Bijlage, 2017, s. 3).

Bir Yanımız Nazar, Bir Yanımız Boncuk isimli metinden alınan yukarıdaki paragrafta işaret sıfatları “o yıl, bu ödül”, kişi zamirleri “o, ben”, işaret zamiri “bu” ve belgisiz zamir “kimse” ifadeleri ile gönderimsel bağdaşıklık sağlanmıştır.

- ...Bu tartışma elbette çok eskilere dayanıyor. 60’lardan başlayalım; o dönem için oldukça ‘sıska’ kabul edilen Twiggy’nin top model oluşuyla ‘olgun ve dolgun model’ evresi kapanmıştı. Son yıllardaysa on yılları bile bulmayan bir hızla güzellik anlayışı değişmekte. Mesela 80’lerde çocuk yıldız Brooke Shields’in Calvin Klein iç çamaşırı reklamları, 90’larda klasik güzelliğin karşıtı, çelimsiz ve çıplak bir Kate Moss’la; 2010’larda, yeni Brigitte Bardot olarak lanse edilen dolgun hatlı Lara Stone ve son olarak da Kim Kardashian’ın kardeşi günümüzün yeni popülerlik sembolü Kendall Jenner’la devam etmekte (CITO, HAVO Bijlage, 2017, s. 4).

Güzellik Algısında Son Durum isimli metinden alınan yukarıdaki paragrafta işaret sıfatları “bu tartışma, o dönem” ifadeleriyle gönderimsel bağdaşıklık sağlanmıştır.

- ...Hapşırmanın doğal bir refleks olmasıyla beraber, birtakım hastalıklara eşlik eden bir belirti olduğu da bilinir. Peki, bu olası hastalıklar nelerdir? Nezle ve grip gibi üst solunum yolu enfeksiyonlarında hapşırma görülür. Burada hapşırmanın nedeni burun mukozasına yerleşmiş bakteri ve virüsleri temizlemektir. Bunun için de salgı hızlı bir şekilde dışarı atılmak istenir (CITO, HAVO Bijlage, 2017, s. 6).

Hapşırma isimli metinden alınan yukarıdaki paragrafta işaret sıfatı “bu olası hastalıklar”, işaret zamirleri “burada, bunun için” ifadeleriyle gönderimsel bağdaşıklık sağlanmıştır.

- ...Adanın ön cephesinde hızla artan yük trafiği ise kötü planlama, daha doğrusu planlamama sonucu. Benim gençliğimde sadece itfaiye araçları vardı adada. Sonra polis, çöp kamyonu ve ambulans (içinde doktor yok) eklendi. Tamam. Daha sonra bir motorlu

taşıma kooperatifi, adanın SİT alanı olan, Atatürk büstünün berisindeki alanda peydah oldu ve onların da araçları trafiğe eklendi. Çöp kamyonları Atatürk büstünün olduğu mekâna pek yakışmıyor ama sahilin en güzel kısmına demir atmış durumdalar. Buna ek olarak adanın en güzel yerinde açıkta duran çöpler ve umumi tuvalet yüzünden sahilde gezinirken çirkin görüntülerin dışında burnumuzu tutmak zorunda kalıyoruz. Hijyenik mi acaba bu durum? Bunların dışında bu sene taşıma trafiği tavan yaptı. Farklı farklı şirketlerin yük taşıma araçları, devasa vinçler ve kasalı yük kamyonları yolu tamamen kilitliyorlar. Hem biz adalılar hem de adaya gelen ve sayıları giderek artan turistler için adanın uzun yıllardır titizlikle korunmuş ruhuna ve görüntüsüne hiç uygun değil (CITO, HAVO Bijlage, 2017, s. 10).

Elveda Burgaz isimli metinden alınan yukarıdaki paragrafta kişi zamirleri “benim, onların, biz” ifadeleriyle gönderimsel bağdaşıklık sağlanmıştır.

- ...Bu nedenle; Hollandalı arkeolog Emilie Haspels’den, Anadolu’da Frigya kazılarında onun çalışma arkadaşı Halet Çambel’e Prens Claus Ödülü verilmesine; bugünkü Kars’ın şehir planını 1890’larda Rusların Hollanda’dan getirdikleri mühendisler yaptırmışından, Amsterdam’da yaşayan Türk asıllı yazar Sadık Yemni’nin yapıtlarına; Türk şair Fazıl Hüsnü Dağlarca’nın ‘Hollanda Dörtlükleri’nden, Anne Frank’ın kestane ağacına; Anne Frank’ın annesinin reçel kavanozlarından, birçok kez Hollanda’da konuşmalar yapmış Türk yazar Sunay Akın’ın kurduğu İstanbul Oyuncak Müzesi’ne; kamuoyunda ‘Badem’ diye bilinen Akdeniz foku yaralı bir yavru olarak bulunduğu onu hayata döndüren Hollanda SRRC ekibinden, Van Gogh sarısının bir Türk şairi olan Cemal Süreya tarafından yorumlanmasına kadar birçok olay ve konu bu kitapta yer alacaktır (CITO, HAVO Bijlage, 2017, s. 22).

Bisikletin Tekerleği isimli metinden alınan yukarıdaki paragrafta işaret zamiri “onu”, işaret sıfatı “bu kitapta” ifadeleriyle gönderimsel bağdaşıklık sağlanmıştır.

4.1.2.2. Değiştirmeye Dayalı Bağdaşıklık ile İlgili Bulgular

Metinlerde “öyle” ve “böyle” ifadeleri kullanılarak değiştirmeye dayalı bağdaşıklıklar yapıldığı tespit edilmiştir. Metinlerdeki paragraflar incelendiğinde cümleye dayalı değiştirmelere rastlanmıştır. Metinlerden alınan aşağıdaki alıntılarla değiştirmeye dayalı bağdaşıklıklar örneklendirilmiştir:

- ...Nazar, tarih boyunca çok geniş bir coğrafyada hüküm sürmüş bir olgu. ‘Nazar değmesi’ de daha çok gözle bağdaştırılmış. Kökeni Sümer, Babil ya da eski Mısır’a kadar uzanan inanışa göre, insanın içindeki kötü düşünceler, ruhun dışarı açıldığı ve bedenin en anlamlı bölgesi olan gözlerden, bakışlarla dışarı çıkarmış. Gözde çıkış yolunu bulan bu vurucu gücü önlemenin ve onun zararlarından korunmanın ilk çaresi olarak da ‘GÖZE GÖZ’le karşı koyma düşüncesi doğmuş. Bu da göz şeklini andıran nazar boncuklarını ortaya çıkarmış. Tarih öyle diyor (CITO, HAVO Bijlage, 2017, s. 2).

Bir Yanımız Nazar, Bir Yanımız Boncuk isimli metinden alınan yukarıdaki paragrafta “öyle” sözcüğü kendisinden önceki cümlelerin yerine kullanıldığı için cümleye dayalı değiştirim yapılmıştır.

- ...Hapşırma esnasında kalp durur.’ gibi bir inanış ve söylenti vardır. Ancak Amerikan Kardiyoloji Koleji eski başkanı Prof. Dr. Richard Conti hapşırma sırasında kalpte oluşan tekleme hissiyatından dolayı böyle düşünüldüğünü, hapşırmanın kalbin işleyişini aksattığına ilişkin hiçbir veri olmadığını belirtmiştir. Yine New York Times’ın konuyla ilgili haberine göre de hapşırma esnasında kalp asla durmaz, ancak kalp atışı doğal olarak biraz yavaşlayabilir. Normal seyreden bir hamilelikte hapşırmanın bebeğe bir zararı olmayacaktır (CITO, HAVO Bijlage, 2017, s. 6).

Hapşırma isimli metinden alınan yukarıdaki paragrafta “böyle” sözcüğü kendisinden önceki cümlelerin yerine kullanıldığı için cümleye dayalı değiştirim yapılmıştır.

- ...Özellikle alerjik problemleri olan hamilelerde burun tıkanabilir ve daha fazla hapşırık gözlenebilir. Bu durumda da kulak-burun-boğaz doktoruna başvurulmalıdır. Hapşırma bağışıklık sisteminin önemli bir parçasıdır ve bizi sağlıklı tutmak için yardımcı olur. Hapşırıklar çok hızlıdır. Öyle ki hızlarının saatte 100 mil olduğu iddia edilir. Kaşlarınızı almak hapşırmaya neden olabilir. Uyumurken hapşırmayız, çünkü uyuduğumuz sırada hapşırmayı tetikleyen sinirler de etkisiz durumdadır (CITO, HAVO Bijlage, 2017, s. 7).

Hapşırma isimli metinden alınan yukarıdaki paragrafta “öyle” sözcüğü kendisinden önceki cümlelerin yerine kullanıldığı için cümleye dayalı değiştirim yapılmıştır.

4.1.2.3. Bağlaçlara Dayalı Bağdaşıklık ile İlgili Bulgular

Metinlerde farklı işlevlerde birçok bağlaç kullanıldığı tespit edilmiştir. Kullanılan bağlaçlar ile kelimeler ve cümleler birbirine bağlanarak bağdaşıklık sağlanmıştır. Metinlerde en fazla

ve (147) ve da/de (83) bağlacına yer verilmiştir. Bunların yanında ise (21), ama (16), ki (10), ancak (8), ya da (7), ile (6), veya (6), eğer (6), bile (6), hem...hem (4), böylece (4), çünkü (4), yine (4), tabii (3), bunun için (3), rağmen (3), bu yüzden (2), hatta (2), bakımdan (2), üstelik (1), nitekim (1), fakat (1), oysa (1), yani (1), öyle ki (1), sanki (1), maalesef (1), zira (1) gibi bağlaçlar da kullanılmıştır.

Metinlerde “ama, üstelik, oysa, veya, yine, tabii, çünkü, nitekim, böylece, bu yüzden, bunun için, eğer, ancak” bağlaçlarının cümle başında kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu bağlaçlar cümleleri ve paragrafları birbirine bağlamak amacıyla kullanılmıştır. Metinlerde kullanılan bağlaçlar örneklendirilmiştir:

- “Farklı farklı şirketlerin yük taşıma araçları, devasa vinçler ve kasalı yük kamyonları yolu tamamen kilitliyorlar” (CITO, HAVO Bijlage, 2017, s. 22).
- “Nitekim olay, geçtiğimiz haftalarda özellikle yerel basına ve kamuoyuna da yansıdı ve Orman Bakanlığı’nın müdahalesi ile çalışmalar geçici olarak durduruldu” (CITO, HAVO Bijlage, 2017, s. 20).
- “Bir Bisikletin İki Tekerleği: Türkiye ve Hollanda’ projesi, Akgün Akova ve Gülden Akıncı tarafından hazırlanmakta olan bir kitap ve bu kitabın fotoğraf sergilerini içermektedir” (CITO, HAVO Bijlage, 2017, s. 21).
- “Gözde çıkış yolunu bulan bu vurucu gücü önlemenin ve onun zararlarından korunmanın ilk çaresi olarak da ‘GÖZE GÖZ’le karşı koyma düşüncesi doğmuş. Bu da göz şeklini andıran nazar boncuklarını ortaya çıkarmış” (CITO, HAVO Bijlage, 2017, s. 2).
- ...Mesela 80’lerde çocuk yıldız Brooke Shields’in Calvin Klein iç çamaşırı reklamları, 90’larda klasik güzelliğin karşıtı, çelimsiz ve çıplak bir Kate Moss’la; 2010’larda, yeni Brigitte Bardot olarak lanse edilen dolgun hatlı Lara Stone ve son olarak da Kim Kardashian’ın kardeşi günümüzün yeni popülerlik sembolü Kendall Jenner’la devam etmekte (CITO, HAVO Bijlage, 2017, s. 4).
- “Hapşırmanın doğal bir refleks olmasıyla beraber, birtakım hastalıklara eşlik eden bir belirti olduğu da bilinir” (CITO, HAVO Bijlage, 2017, s. 6).
- “Şimdiki rotamızda ise kentin öteki ucunda yer alan Nazarköy var” (CITO, HAVO Bijlage, 2017, s. 2).
- “Üst solunum yolları sebebi ile oluşan hapşırmalarda ise burundan gelen akıntı sarı ya da yeşil renge dönüşür ve hastada halsizlik gözlenir” (CITO, HAVO Bijlage, 2017, s. 7).
- “Bu yaz ise iş çığrından çıkmış durumda” (CITO, HAVO Bijlage, 2017, s. 10).

- “Projenin koordinatörü Gülden Akıncı ise, bugüne kadar iki ülkede; aralarında müzeler, sivil toplum örgütleri, belediyeler gibi yüzden fazla kurum, kuruluş, firma ve kişi ile bağlantıyı sağladı” (CITO, HAVO Bijlage, 2017, s. 21).
- “Ama bu ödülü aldıktan sonra İzmir’i yöneten belediye başkanından valisine kimse bir teşekkür etmedi” (CITO, HAVO Bijlage, 2017, s. 3).
- “Dergiler ve ajanslar ‘anoreksia’ veya 18 yaş altı model ile çalışmama kararları alır, ama gel gör ki yine yeniden bir Sinderella hikâyesi ansızın etrafa yayılır” (CITO, HAVO Bijlage, 2017, s. 4).
- “Bundan iki sene önce Belediye bu lokantaların önüne denizle aralarında yaklaşık iki buçuk-üç metre mesafe bırakacak şekilde çizgi çekmişti ama bu kural kısa sürede delindi” (CITO, HAVO Bijlage, 2017, s. 10).
- “Her şeyin son hız tüketildiği günümüzde, hele ki moda endüstrisi gibi sürekli yenilik arayışı içinde olan bir endüstride bu tanımlar daha çok kez değişecektir elbet” (CITO, HAVO Bijlage, 2017, s. 5).
- “Ancak hapşırıkla yayılan mikroplar elle yayılan mikroplara göre daha azdır” (CITO, HAVO Bijlage, 2017, s. 6).
- “Akgün Akova’nın yazısı ve fotoğraflarıyla okurla buluşan ‘Lalesiz Öyküler’, bir anlamda iki ülke arasında artık tekrarlanmaktan ‘ağızda sakız’ durumuna düşürülen ‘lale’ imgesine karşılık, az ya da neredeyse hiç bilinmeyen bağları ortaya koyuyordu” (CITO, HAVO Bijlage, 2017, s. 21).
- “Toptancı ya da kadınlar alır, kolye küpe vs. yapıp satarlar” (CITO, HAVO Bijlage, 2017, s. 3).
- “Veya bir başka tavuk-yumurta denklemi olarak, moda endüstrisinin öne çıkardığı güzellik kriterleri dönemin algısını oluşturur” (CITO, HAVO Bijlage, 2017, s. 4).
- “Şu sıralar, geçtiğimiz yıllarda tekrar geri gelen Brezilyalı veya Rus, ‘mükemmel güzellikler’ yerine, gösterişsiz, hani sokakta görseniz fark etmeyeceğiniz, belki burnu veya dişleri karakteristik, farklı bir karakter yaratabilecek karizma, stil sahibi, mükemmel olmayan bir güzellik anlayışı hâkim” (CITO, HAVO Bijlage, 2017, s. 5).
- “Eğer mal büyükse, fırınla beraber soğumaya terk edilir. Ertesi sabah alınır” (CITO, HAVO Bijlage, 2017, s. 3).
- “Son yıllardaysa on yılları bile bulmayan bir hızla güzellik anlayışı değişmekte” (CITO, HAVO Bijlage, 2017, s. 4).
- “Bunun için de salgı hızlı bir şekilde dışarı atılmak istenir” (CITO, HAVO Bijlage, 2017, s. 6).

- “Tüm bunlara rağmen Hollanda, Avrupa’da bir tekel oluşturmadı ve 1714’te Amsterdam’dan Fransız Kralı XIV. Louis’e bir hediye gitti” (CITO, HAVO Bijlage, 2017, s. 18).
- “Oysa dört yüz yıllık dostlukta, denizcilik tarihinden edebiyata, müzikten mimariye, bilim tarihinden arkeolojiye kadar kültürün tüm dalları, zaman içinde defalarca yan yana gelmiştir” (CITO, HAVO Bijlage, 2017, s. 21).
- “Öyle ki hızlarının saatte 100 mil olduğu iddia edilir” (CITO, HAVO Bijlage, 2017, s. 7).
- “Bu yüzden de kamu yararına olacak bu projeler maalesef gerçekleşemedi” (CITO, HAVO Bijlage, 2017, s. 11).
- “Kemalpaşa Nazarköy ile Menderes Görece’deki Boncukköy” (CITO, HAVO Bijlage, 2017, s. 2).
- “Yoğun nefes alıp verme sonucunda ise burun ile ağız kuruyarak hapşırmaya neden olur” (CITO, HAVO Bijlage, 2017, s. 7).
- “Ama Adalar Belediyesi ile Büyükşehir bir türlü aynı amaçta birleşemedi” (CITO, HAVO Bijlage, 2017, s. 11).
- “Bu projede Türkiye ve Hollanda arasındaki bağlar ile aldıkları yollar, bir bisikletin birlikte hareket eden iki tekerleği ile simgeleştirilmiştir” (CITO, HAVO Bijlage, 2017, s. 21).

4.1.2.4. Eksiltiye Dayalı Bağdaşıklık ile İlgili Bulgular

Metinlerde birçok eksilti tespit edilmiştir. Bu eksiltilerin tek bir öge üzerinden yapıldığını söylemek mümkün değildir. Yapılan eksilteler metin içinde anlam bozulmalarına sebep olmamıştır. Aşağıda farklı metinlerden alınmış eksilti örnekleri verilmiştir:

- ...Şimdi dilerseniz (biz) kentimizin de simgesi haline gelen nazar boncuğunun nerede ve nasıl üretildiğine bakalım. Burada iki adresimiz var. (Adreslerimiz) Kemalpaşa Nazarköy ile Menderes Görece’deki Boncukköy. Her iki köyde de Çin baskısına rağmen geleneksel yöntemlerle üretim devam ediyor. İlk durağımız, bu işin de ilk yapılmaya başlandığı yer olan Boncukköy. (Boncukköy’de) Şu anda sadece bir ocak ayakta kalmış. Baba hobisi olan ve 1990’dan bu yana yöreye has el sanatını devam ettiren ikinci kuşak temsilcisi Murat Kayan, normalde çam odunuyla çalışan boncuk fırınlarını LPG ile çalışabilir hale getirmiş. Bir atölye ve satış bölümünün bulunduğu mekanda, çeşit çeşit nazar boncuklarını görmek mümkün. Kayan, “Zor ama güzel bir el sanatı ürünü olan

nazar boncuğunu yurtiçinde ve (yurt) dışında tanıtmaya, yeni ürünler üretme çabamız devam edecek” diyor (CITO, HAVO Bijlage, 2017, s. 2).

- ...Moda, zamanın ruhunu yansıtmayı sever, hatta (moda) (zamanın ruhunu) manipüle eder. Çağlar boyu dönem dönem değişen güzellik anlayışını ilk empoze eden son yüzyılda hep moda endüstrisi olmuştur. Veya bir başka tavuk-yumurta denklemi olarak, moda endüstrisinin öne çıkardığı güzellik kriterleri dönemin algısını oluşturur (CITO, HAVO Bijlage, 2017, s. 4).
- “Ancak eğer doğum sancıları başladığı sıralarda hapşırma olursa bu durum doğumu hızlandırabilir. Yine bebeğe direkt bir zararı olmaması ile beraber (hapşırma) hızlı bir doğuma neden olabileceği için mutlaka doktor ile görüşülmelidir” (CITO, HAVO Bijlage, 2017, s. 7).
- “(Ben) Bu yaz mutlu değilim adamda. Bana bu yaz dert olan, bir zamanların sakin ve kafa dinleme adası Burgaz’ın denize bakan ön cephesinin giderek bozulması” (CITO, HAVO Bijlage, 2017, s. 10).
- ...Projenin ilk adımı, National Geographic dergisinin Nisan 2012 sayısında yayınlandı. Akgün Akova’nın yazısı ve (Akgün Akova’nın) fotoğraflarıyla okurla buluşan ‘Lalesiz Öyküler’, bir anlamda iki ülke arasında artık tekrarlanmaktan ‘ağızda sakız’ durumuna düşürülen ‘lale’ imgesine karşılık, az ya da neredeyse hiç bilinmeyen bağları ortaya koyuyordu” (CITO, HAVO Bijlage, 2017, s. 21).

4.1.2.5. Yinelemeye Dayalı Bağdaşıklık ile İlgili Bulgular

Metinlerde yineleme okuyucunun karşısına sıkça çıkmaktadır. Yinelemeler; aynı sözcüklerin yinelenmesi, yakın anlamlı sözcüklerin yinelenmesi, üst ve alt anlamlı sözcüklerin yinelenmesi şeklinde kullanılmıştır. Metinlerde en fazla aynı sözcüklerin tekrarı ile yineleme yapılmıştır. Aşağıda farklı metinlerden alınmış yineleme örneklerine yer verilmiştir:

4.1.2.5.1. Aynı Sözcüklerin Yinelenmesi

- ...Nazar, tarih boyunca çok geniş bir coğrafyada hüküm sürmüş bir olgu. ‘Nazar değmesi’ de daha çok gözle bağdaştırılmış. Kökeni Sümer, Babil ya da eski Mısır’a kadar uzanan inanışa göre, insanın içindeki kötü düşünceler, ruhun dışarı açıldığı ve beden en anlamlı bölgesi olan gözlerden, bakışlarla dışarı çıkarmış. Gözde çıkış yolunu bulan bu vurucu gücü önlemenin ve onun zararlarından korunmanın ilk çaresi olarak da ‘GÖZE

GÖZ’le karşı koyma düşüncesi doğmuş. Bu da göz şeklini andıran nazar boncuklarını ortaya çıkarmış. Tarih öyle diyor (CITO, HAVO Bijlage, 2017, s. 2).

4.1.2.5.2. Yakın Anlamli Sözcüklerin Yinelenmesi

- ...Peki bu kolektif bilinç nerden geliyor, bir anda nasıl oluyor da oluyor? Sektörde önemli, etki gücü yüksek figürler belirleyici oluyor elbette... Mesela, geçtiğimiz günlerde New York Times’ın stil dergisinin: ‘Güzellik tanımına karar veren kişi’ olarak tanıttığı, cast direktörü Ashley Brokaw gibi... Sektörün en önemli markalarının tasarımcılarının gözüne, içgüdüsüne ve keşfetme yeteneğine sonsuz güvendiği Ashley, 20 yıldır moda haftaları dönemlerinde günde 300-400 model adayı görüyor. Bir ışık gördüklerini tasarımcıların tarzlarına ve koleksiyon temalarına göre seçiyor, sunuyor. Şu sıralar, geçtiğimiz yıllarda tekrar geri gelen Brezilyalı veya Rus, ‘mükemmel güzellikler’ yerine, gösterişsiz, hani sokakta görseniz fark etmeyeceğiniz, belki burnu veya dişleri karakteristik, farklı bir karakter yaratabilecek karizma, stil sahibi, mükemmel olmayan bir güzellik anlayışı hâkim. ‘Değişmeyen tek şey değişimdir.’ diye boşuna dememişler. Her şeyin son hız tüketildiği günümüzde, hele ki moda endüstrisi gibi sürekli yenilik arayışı içinde olan bir endüstride bu tanımlar daha çok kez değişecektir elbet. İyisi mi sizler pek takılmayın, ne de olsa bu da gelir bu da geçer (CITO, HAVO Bijlage, 2017, s. 5).
- ...Hapşırmanın gerçekleşmesi için öncelikle burunda yer alan sinirler uyarılmalı ve beyne ikaz gitmelidir. Beyne ikazın gitmesi ile kişi derin bir nefes alır, bu nefesle beraber ses tellerinin olduğu bölüm dolar ve ardından yüksek bir ses eşliğinde dışarıya verilir. Diğer bir deyişle sinirler beyninize ‘Burnuna bir şey girdi ve çıkması gerek!’ mesajını iletir (CITO, HAVO Bijlage, 2017, s. 6).

4.1.2.5.3. Alt ve Üst Anlamli Sözcüklerin Yinelenmesi

- ...Adanın ön cephesinde hızla artan yük trafiği ise kötü planlama, daha doğrusu planlamama sonucu. Benim gençliğimde sadece itfaiye araçları vardı adada. Sonra polis, çöp kamyonu ve ambulans (içinde doktor yok) eklendi. Tamam. Daha sonra bir motorlu taşıma kooperatifi, adanın SİT alanı olan, Atatürk büstünün berisindeki alanda peydah oldu ve onların da araçları trafiğe eklendi. Çöp kamyonları Atatürk büstünün olduğu

mekâna pek yakışmıyor ama sahilin en güzel kısmına demir atmış durumdalar (CITO, HAVO Bijlage, 2017, s. 10).

- ...Akgün Akova bu proje için yedi yıl kaynak araştırması yaptı ve bu süre içinde Türkiye'deki fotoğraf çekimlerini tamamladı. Projenin koordinatörü Gülden Akıncı ise, bugüne kadar iki ülkede; aralarında müzeler, sivil toplum örgütleri, belediyeler gibi yüzden fazla kurum, kuruluş, firma ve kişi ile bağlantıyı sağladı (CITO, HAVO Bijlage, 2017, s. 21).

4.1.2.6. Eşdizimliliğe Dayalı Bağdaşıklık ile İlgili Bulgular

Metinlerde eşdizimliliğe dayalı bağdaşıklıklara sıkça yer verilmiştir. Eşdizimlilik aynı kavram alanına giren ya da birbirini çağrıştıran sözcükler yoluyla yapılmıştır. Aşağıda çeşitli metinlerden alınan örnekler verilmiştir:

- "Türkiye ve Hollanda deyince, genellikle klasikleşmiş 'lale' ya da 'yel değirmeni' gibi motifler anımsanır. Oysa dört yüz yıllık dostlukta, denizcilik tarihinden edebiyata, müzikten mimariye, bilim tarihinden arkeolojiye kadar kültürün tüm dalları, zaman içinde defalarca yan yana gelmiştir" (CITO, HAVO Bijlage, 2017, s. 21).
- ...Temel sıkıntı, motorlu araç çokluğu. Bir de sahildeki lokantaların hafta sonları masalarını denizle aralarında bir metre kalacak şekilde dışarıya taşırmaları. Bundan iki sene önce Belediye bu lokantaların önüne denizle aralarında yaklaşık iki buçuk-üç metre mesafe bırakacak şekilde çizgi çekmişti ama bu kural kısa sürede delindi. Bu yaz ise iş çığrından çıkmış durumda. Örneğin bendeniz ayağımı kırdığının ertesi günü tekerlekli araba ile hastaneden dönerken sahil yolunu kullanamadı. Aynı dertten muzdarip olan insanlar birbirinin halini daha iyi anlar. Belediye Başkanının da ayağını kaval kemiğinden kırdığını öğrendim. Kendisine hem "Geçmiş olsun" demek hem de birkaç sorunu iletmek için telefon ettim. Tebrik de ettim kendisini. Şubattaki korkunç fırtınadan sonra adada ön cephe falan kalmamıştı. Allah için belediye iyi çalıştı ve hemen onardı (CITO, HAVO Bijlage, 2017, s. 10).
- ...Hapşırmanın doğal bir refleks olmasıyla beraber, birtakım hastalıklara eşlik eden bir belirti olduğu da bilinir. Peki, bu olası hastalıklar nelerdir? Nezle ve grip gibi üst solunum yolu enfeksiyonlarında hapşırmaya görülür. Burada hapşırmanın nedeni burun mukozasına yerleşmiş bakteri ve virüsleri temizlemektir. Bunun için de salgı hızlı bir şekilde dışarı atılmak istenir (CITO, HAVO Bijlage, 2017, s. 6).

- “Moda dünyası yeniden Sindirella hikâyesinin cazibesine kapıldı. Daha iki ay önce ‘70’lerdeki sofistike kadınları reklam kampanyalarına taşıyan tasarımcılar, genç, yeni, farklı güzellik algısı olan genç isimleri podyumlarına taşıyor, marka yüzü yapıyor. Modanın empoze ettiği yeni güzellik anlayışıyla tanışın” (CITO, HAVO Bijlage, 2017, s. 4).

4.1.2.7. Konu Birliği/Sürekliliği İle İlgili Bulgular

2017 HAVO Türkçe sınavına ait metinler incelendiğinde, metinlerin tamamının bilgilendirici metinlerden seçildiği tespit edilmiştir. Metinlerin tamamı bilgi vermek amacıyla yazılmış olmasına karşın tüm metinler farklı bir konu üzerine kaleme alınmıştır. Dolayısıyla sınava ait metinlerin tamamı göz önünde bulundurulduğunda bir konu birliğinden ve sürekliliğinden söz edilememektedir.

Metinler tek tek ele alındığında ise, bir metnin tamamında konuya sadık kalındığı ve sürekliliğin sağlandığı, paragraflar arasında konu ve süreklilik bakımından bir uyumsuzluğa rastlanmadığı görülmüştür.

4.1.2.8. Başlık ve İçerik Uyumu ile İlgili Bulgular

2017 HAVO Türkçe sınavında 10 adet metin kullanılmıştır. Bu metinlerin başlıkları şu şekildedir (CITO, HAVO Bijlage, 2017, s. 2-22):

- Bir Yanımız Nazar, Bir Yanımız Boncuk
- Güzellik Algısında Son Durum
- Hapşırma
- Konya Ovasında Bir Müze: Sille
- Elveda Burgaz
- Kokuların Sırrı
- Erguvan Mevsimi
- Kahvenin Öyküsü
- Küre Dağları
- Bisikletin Tekerleği

Metinler incelendiğinde; Bir Yanımız Nazar Bir Yanımız Boncuk, Güzellik Algısında Son Durum, Hapşırma, Konya Ovasında Bir Müze: Sille, Elveda Burgaz, Erguvan Mevsimi,

Kahvenin Öyküsü ve Bisikletin Tekerleği isimli metinlerde başlık ve içerik açısından bir uyumsuzluk görülmezken; Kokuların Sırrı isimli metinde kullanılan başlığın metnin içeriğini yeterince yansıtmadığı tespit edilmiştir. Kokuların Sırrı isimli metin 2017 VWO sınavında da kullanılmış olup, başlık ve içerik arasındaki uyumsuzluğun sebebi 2017 VWO sınavına ait bulgular bölümünde açıklanmıştır.

4.1.2.9. Paragraflar/Bölümler Arası Uyum ile İlgili Bulgular

2017 HAVO Türkçe sınavında kullanılan metinlerde paragraflar arasında bir uyumsuzluk söz konusu değildir. Her paragraf bir öncekiyle bağlantılıdır ve metnin akışını bozmadığından mantıksal açıdan uyumludur. Okuyucunun anlamakta zorlanacağı ya da önceki paragraflarla ilişki kuramayacağı bir paragrafa rastlanılmamıştır.

4.1.3. 2018 Yılına Ait VWO Türkçe Sınavı Metinlerinin Metinsellik Ölçütlerine Dayalı Bulguları

Tablo 8

2018 Yılına Ait VWO Türkçe Sınavı Metinlerinin Metinsellik Ölçütlerine Uygunluğu

Metin Merkezli Özellikler	Edebiyatı Sevdiren Öğretmenlerim	Bir Mezuniyet Konuşması	Sinekler ve İnsanlar	Gizli Vadi	Orhan Pamuk Kara Kitap	Clarissa P. ESTES' TEN	Bitkisel İlaçlar	Kleopatra	Atlı Okçuluk	Estetik Dış Hekimliği
Bölümler gönderimsel bağdaşıklık taşımaktadır.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Bölümler değiştirmeye dayalı bağdaşıklık taşımaktadır.	-	-	-	+	-	+	+	+	-	+
Bölümler bağlaçlara dayalı bağdaşıklık taşımaktadır.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Bölümler eksiltiye dayalı bağdaşıklık taşımaktadır.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Bölümler yinelemeye dayalı bağdaşıklık taşımaktadır.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Bölümler eşdizimliliğe bağlı bağdaşıklık taşımaktadır.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Bölümler konu birliği/sürekliliği taşımaktadır.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Bölümler başlık ve içerik açısından uyumludur.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Bölümler paragraflar/bölümler arası uyum taşımaktadır.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+

4.1.3.1. Gönderimsel Bağdaşıklık ile İlgili Bulgular

2018 VWO Türkçe sınavı metinleri incelendiğinde gönderimsel bağdaşıklık farklı dil öğeleri ile gerçekleştirildiği tespit edilmiştir. Metinlerde kişi zamirine, işaret zamirine, işaret sıfatına, ilgi zamirine, dönüşlülük zamirine yönelik kullanımlar tespit edilmiştir. Metinlerde gönderimin en çok işaret sıfatları aracılığıyla yapıldığı görülmüştür. Metinlerdeki gönderimlerin art ve ön gönderim biçiminde olduğu tespit edilmiştir. Metinlerden alınan aşağıdaki alıntılarla gönderimler örneklendirilmiştir:

- ...Öyküyü okuduktan sonra yalnızca ders kitaplarını değil, annemin ve babamın bana almış oldukları, aralarında Küçük Prens'in de olduğu, eve gelen tüm kitapları, çocuk romanlarını, bazı çeviri romanları okumayı, onları sevmeyi ve onların peşini hiç bırakmamayı Reşat Nuri'nin 'Kirazlar' öyküsüne borçluyum. O kadar etkisi altında kalmışım ki, yıllar sonra ben de bir öykü yazmaya çalıştım. Tabi onunkinin yanında benimki son derece basit ve istediğim niteliğe erişememiş bir öykü oldu. Aradan geçen bunca yıldan sonra, Kirazlar'a gönül borcumu hiç ödeyememiş olduğumu düşünüyorum (CITO, VWO Bijlage, 2018, s. 2).

Edebiyatı Sevdiren Öğretmenlerim isimli metinden alınan yukarıdaki paragrafta verilen; kişi zamirleri “bana, onları, onların, ben” ve ilgi zamiri “onunki” sözcükleriyle gönderimsel bağdaşıklık ilişkisi kurulmuştur.

- ...Evet, noktaları ileriye bakarak değil, ancak geriye bakarak birleştirebilirsiniz. O nedenle gelecekte noktaların şu veya bu şekilde birbiriyle birleşeceğine inanmanız gerekir. Bir şeye - hissinize, kadere, yaşama, karmaya - her ne ise, bir şeye inanmanız gerekir. Bu yaklaşım beni hiçbir zaman hayal kırıklığına uğratmadı ve yaşamımda çok olumlu adımlar atmama yaradı (CITO, VWO Bijlage, 2018, s. 5).

Bir Mezuniyet Konuşması isimli metinden alınan yukarıdaki paragrafta işaret sıfatları “o, şu, bu” sözcükleriyle gönderimsel bağdaşıklık ilişkisi kurulmuştur.

- “Otizme sebep olan genlerden birinin, sineklerde yapılan araştırmalarla bulunduğu bilim insanları hemen işaret etti. Ama tabii politikacılar kadar mühim olmadıklarından bu durum pek dikkat çekmedi. Neyse ki vali, yarışı başka sebeplerden kaybetti de biz de bir soluk aldık” (CITO, VWO Bijlage, 2018, s. 6).

Sinekler ve İnsanlar isimli metinden alınan yukarıdaki paragrafta işaret sıfatı “bu” ve kişi zamiri “biz” sözcükleriyle gönderimsel bağdaşıklık ilişkisi kurulmuştur.

- “Çıglıkara Tabiatı Koruma Alanı bin bir çeşit bitkinin yurdu. Baharın sonlarına doğru don çukurlarında biriken sular alanı nemlendiriyor. Bu çukurluklardan Dokuz Goller mevkii uçsuz bucaksız yeşilliğini hep koruyor (CITO, VWO Bijlage, 2018, s. 8).

Gizli Vadi isimli metinden alınan yukarıdaki paragrafta işaret sıfatı “bu” sözcüğüyle gönderimsel bağdaşıklık ilişkisi kurulmuştur.

- ...Orhan Pamuk 1952’de İstanbul’da doğdu. ‘Cevdet Bey ve Oğulları’, ‘Kara Kitap’ gibi eserlerinde anlattığına benzer bir ailede Nişantaşı’nda yetişti. İstanbul’u o kadar seviyordu ki onun için İstanbul dışında yaşayabileceği başka bir şehir, ülke ya da ev yoktu. Bu sevgi İstanbul şehrinin tarihini, adı sanı bilinmeyen sokaklarını, o kalabalığının içindeki yalnızlıklarını eserlerine ince bir ruhla yansıtmaya neden oldu. Liseyi Robert Koleji’nde bitiren Pamuk, İstanbul Teknik Üniversitesi’nde üç yıl mimarlık okudu. 1976’da İstanbul Üniversitesi Gazetecilik Enstitüsü’nü bitirdi. 1974’ten beri yazı yazmayı kendine iş edinen yazar zorluklarla yayımlattığı ilk romanı ‘Cevdet Bey ve Oğulları’ ile 1979’da Milliyet Yayınları Roman Yarışması’nı kazandı. 1982’de yeniden yayımlanan bu eseri 1983’te Orhan Kemal Roman Ödülü’nü de aldı. Aynı yıl basılan ‘Sessiz Ev’ ile 1984 ‘Madaralı Roman Ödülü’nü ve bu kitabın Fransa’da çıkan çevirisiyle de 1991 Prix de la Découverte Européenne’i (Avrupa Keşif Ödülü) kazandı. 1985’te yayımlanan ‘Beyaz Kale’ ile The New York Times Book Review onun için “Doğu’da yeni bir yıldız yükseldi” cümlesini kullandı ve kitap belli başlı bütün Batı dillerine çevrildi (CITO, VWO Bijlage, 2018, s. 10).

Orhan Pamuk-Kara Kitap isimli metinden alınan yukarıdaki paragrafta kişi zamiri “onun”, işaret sıfatları “bu, o” sözcükleriyle gönderimsel bağdaşıklık ilişkisi kurulmuştur.

- ...Kurtlarla Koşan Kadınlar’ın yazarı, Amerikalı şair, travma terapisti Clarissa Pinkola Estes’ten: “Dostlarım kalbinizi karartmayın. Biz böyle zamanlar için hazırlandık. Son zamanlarda çok fazla kişiden duyuyorum; derinden ve bütünüyle şaşkına dönmüş durumdalar. Dünyamızın şu anki durumu ile ilgili endişe duyuyorlar. Bizim zamanımız, uygar ve vizyonu olanların son noktadaki bozulmaya karşı haklı öfkesini de içeren günlük hayrete düşüşlerin zamanı. Değerlendirmelerinde haklısın. Bazılarının eylemlerini desteklerken ortaya koymuş oldukları cesaret; çocuklara, yaşlılara, fakirlere, savunmasız, yardıma muhtaç insanlara karşı olan kibirli davranışı çok iğrenç ve bu durum insanın nefesini kesiyor. Yine de sana sesleniyorum, senden rica ediyorum, seni yumuşamaya davet ediyorum; lütfen bu zor zamanlarda ağlayarak ruhunu kurutma. Özellikle de umudunu kaybetme. Özellikle... Çünkü biz gerçekten böyle zamanlar için

hazırlandık. Evet, yıllardır tam da böyle zamanlardaki buluşma için öğreniyoruz, pratik yapıyoruz, eğitimlere gidiyoruz (CITO, VWO Bijlage, 2018, s. 13).

Clarissa P. Estes'ten... isimli metinden alınan yukarıdaki paragrafta işaret sıfatları “bu, şu”, kişi zamirleri “biz, sana, senden, seni” sözcükleriyle gönderimsel bağdaşıklık ilişkisi kurulmuştur.

- ...Son yıllarda hastalıkları bitkisel karışım ve otlarla tedavi modası başladı. Diyabeti kesin iyileştirdiği, hızlı kilo verdirdiği iddia edilen bitkisel ilaç reklamları internette sayfa sayfa yayımlanıyor. Bundan etkilenen hastalar, avuç avuç bitkisel karışım kullanıyor. Hastalıkların tedavisi için bitkisel ilaç kullanımı o kadar yaygınlaştı ki bu pazarın cirosunun, Sağlık Bakanlığı'ndan ruhsatlı ilaçların cirosundan daha fazla olduğu söyleniyor. Bu bitkisel karışımlar iddia edildiği gibi gerçekten etkili mi, bilimsel ilaçların yerini alabilir mi konusunu gündeme getirdik (CITO, VWO Bijlage, 2018, s. 14).

Bitkisel İlaçlar isimli metinden alınan yukarıdaki paragrafta işaret zamiri “bundan”, işaret sıfatı “bu” sözcükleriyle gönderimsel bağdaşıklık ilişkisi kurulmuştur.

- ...Son yıllarda, Kleopatra üzerine ardı ardına yayımlanan araştırma, anı ve roman türü kitaplarda biraz daha objektiflik egemense de, ‘Kleopatra miti’ ile ilgili yanlışların bazıları, bu eserlerde de varlığını sürdürüyor. Son 10 yıldır arkeolog Franck Goddio ve İtalyan sanat tarihi profesörü Paolo Moreno, Mısır'ın son firavununu yakın takibe aldılar ve onun hayatı, alışkanlıkları, giyim tarzı ve eğitimi konusunda çok önemli, ama resmi tarihe ters düşen bilgilere ulaştılar (CITO, VWO Bijlage, 2018, s. 16).

Kleopatra isimli metinden alınan yukarıdaki paragrafta işaret sıfatı “bu”, kişi zamiri “onun” sözcükleriyle gönderimsel bağdaşıklık ilişkisi kurulmuştur.

- ...Türkler, üç kıtayı at üzerinde fethetti. O yıllarda bütün askerler süvariye. Süvarilerin, bu fetihleri gerçekleştirirken en önemli kabiliyeti de atlı okçuluktur. Türkler o zamanlar dünyaya nam salmıştı. Biz de atlı okçuluk yapmak istiyorduk ama maalesef uzun zamandır terk etmiştik ve bilgiye de ulaşamıyorduk. 2006 yılında internetten İstanbul'da Kemankuş Gurubu ile tanıştım. Türk okçuluğunu araştıran, yapan ve canlandırmaya başlayan bu elit guruptan okçuluğu ve ok atmayı öğrendim. 2007 yılında Kağıthane Cirit Festivali'nde gerçekleşen cirit gösterisinin devre arasında, Sivas Atlı Cirit Kulübü sporcularımdan iki kişi ile birlikte, at üzerinde üçer ok atarak 200 sene ara verilen Türk atlı okçuluğunu resmen başlatmış olduk (CITO, VWO Bijlage, 2018, s. 18).

Altı Okçuluk isimli metinden alınan yukarıdaki paragrafta işaret sıfatları “o, bu” ve kişi zamiri “biz” sözcükleriyle gönderimsel bağdaşıklık ilişkisi kurulmuştur.

- ...Pulpa zarar görüp iltihaplandığında, kendini iyileştirebilme özelliği olmadığı için ölür. Pulpa ölümü, en çok, darbe almış, kırılmış bir dişte veya derin bir çürüğe bağlı olarak gelişir. Her iki durumda da bakteriler pulpaya ulaşır ve bir iltihaplanmaya neden olur. Böyle bir durumda çiğneme, baskı veya sıcak – soğuk gibi uyaranlar, aşırı hassasiyet ve ağrıya sebep olabilir. Bunun yanı sıra pulpa iltihabı, ağrı kesiciler ile giderilemeyen ve kendiliğinden başlayan bir ağrıya da sebep olabilir. Diş hekiminin bilgisi olmadan alacağınız ilaçlar -özellikle antibiyotikler ağrınızı sadece geçici bir süre için erteleyebilirler. Uzun süre kullanılan antibiyotikler iltihabı daha dirençli hale getirmekte ve dişin tedavisini zorlaştırmaktadır (CITO, VWO Bijlage, 2018, s. 20).

Estetik Diş Hekimliği isimli metinden alınan yukarıdaki paragrafta işaret zamiri “bunun” sözcüğüyle gönderimsel bağdaşıklık ilişkisi kurulmuştur.

4.1.3.2. Değiştirmeye Dayalı Bağdaşıklık ile İlgili Bulgular

Metinlerde “öyle”, “böyle” sözcükleriyle yapılan değiştirmelere yer verilmiştir. Sınavda kullanılan metinler incelendiğinde isme ve cümleye dayalı değiştirimler olduğu tespit edilmiştir. Metinlerden alınan değiştirim örnekleri aşağıda verilmiştir:

- ...Dostlarım kalbinizi karartmayın. Biz böyle zamanlar için hazırlandık. Son zamanlarda çok fazla kişiden duyuyorum; derinden ve bütünüyle şaşkına dönmüş durumdalar. Dünyamızın şu anki durumu ile ilgili endişe duyuyorlar. Bizim zamanımız, uygar ve vizyonu olanların son noktadaki bozulmaya karşı haklı öfkesini de içeren günlük hayrete düşüşlerin zamanı. Değerlendirmelerinde haklısın. Bazılarının eylemlerini desteklerken ortaya koymuş oldukları cesaret; çocuklara, yaşlılara, fakirlere, savunmasız, yardıma muhtaç insanlara karşı olan kibirli davranışı çok iğrenç ve bu durum insanın nefesini kesiyor. Yine de sana sesleniyorum, senden rica ediyorum, seni yumuşamaya davet ediyorum; lütfen bu zor zamanlarda ağlayarak ruhunu kurutma. Özellikle de umudunu kaybetme. Özellikle... Çünkü biz gerçekten böyle zamanlar için hazırlandık. Evet, yıllardır tam da böyle zamanlardaki buluşma için öğreniyoruz, pratik yapıyoruz, eğitime gidiyoruz (CITO, VWO Bijlage, 2018, s. 13).

Clarissa P. Esten’ten... isimli metinden alınan yukarıdaki paragrafta, “Bizim zamanımız, uygar ve vizyonu olanların son noktadaki bozulmaya karşı haklı öfkesini de içeren günlük

hayrete düşüşlerin zamanı.” cümlesiyle “böyle” sözcüğü değiştirilmiş ve cümleye dayalı değiştirim yapılmıştır.

- ...Toksik madde: Bitkisel zayıflama ilaçları için internette insanları 35 , çalışan benzer yazılar var: “Çin’in şu bölgesinde, Hindistan’ın bu bölgesinde ya da dünyanın herhangi bir yerinde yüzyıllardan beri bilinen zayıflamak için kullanılan bilmem ne bitkisinin özünden yapılmıştır.” Aslında gerçek böyle değil. Bu haplara medikal etkili ilaç hammaddesi katıyorlar. Sibutramin, bir süre önce Sağlık Bakanlığı’ndan ruhsatlı eczanelerde satılan bir zayıflama ilacının etken maddesi. Bir süre piyasada 5 mg’lık ve 10 mg’lık formları vardı. Beyindeki iştah merkezi üzerinden etkili, iştah kesiyor ama bir süre sonra terleme, kabızlık gibi yan etkileri nedeniyle ülkemizde yasaklandı. Bitkisel zayıflama ilaçlarında yapılan incelemede, bu hapların ruhsattaki dozdan beş-on kat yüksek sibutramin içerdiği için insanımızın hayatını tehdit ettiği anlaşılmıştır (CITO, VWO Bijlage, 2018, s. 14).

Bitkisel İlaçlar isimli metinden alınan yukarıdaki paragrafta, “Çin’in şu bölgesinde, Hindistan’ın bu bölgesinde ya da dünyanın herhangi bir yerinde yüzyıllardan beri bilinen zayıflamak için kullanılan bilmem ne bitkisinin özünden yapılmıştır.” cümlesiyle “böyle” sözcüğü değiştirilmiş ve cümleye dayalı değiştirim yapılmıştır.

- “‘Sesi, istediği her titreşimi çıkarıp, istediği her dili kullanabildiği çok telli bir müzik aleti gibiydi.’ Romalı ünlü tarihçi, Kleopatra’yı böyle tanımlıyordu” (CITO, VWO Bijlage, 2018, s. 16).

Kleopatra isimli metinden alınan yukarıdaki paragrafta, “Sesi, istediği her titreşimi çıkarıp, istediği her dili kullanabildiği çok telli bir müzik aleti gibiydi.” cümlesiyle “böyle” sözcüğü değiştirilmiş ve cümleye dayalı değiştirim yapılmıştır.

- ...Pulpa zarar görüp iltihaplandığında, kendini iyileştirebilme özelliği olmadığı için ölür. Pulpa ölümü, en çok, darbe almış, kırılmış bir dişte veya derin bir çürüğe bağlı olarak gelişir. Her iki durumda da bakteriler pulpaya ulaşır ve bir iltihaplanmaya neden olur. Böyle bir durumda çiğneme, baskı veya sıcak – soğuk gibi uyarılar, aşırı hassasiyet ve ağrıya sebep olabilir (CITO, VWO Bijlage, 2018, s. 20).

Estetik Diş Hekimliği isimli metinden alınan yukarıdaki paragrafta, “Her iki durumda da bakteriler pulpaya ulaşır ve bir iltihaplanmaya neden olur.” cümlesiyle “böyle” sözcüğü değiştirilmiş ve cümleye dayalı değiştirim yapılmıştır.

- ...Çılgılıkara'nın manzarası aklımıza 'sedir ağacının ' de getiriyor: Havva ile birlikte cennetten kovulan Adem iyice yaşlanmıştır ve öleceğini hisseder. Tanrı'dan kendisini ve tüm insanlığı bağışlamasını dilemeye karar verir. Bu amaçla üç oğlundan birini cennet bahçesine gönderir. Bahçenin bekçiliğini yapan melek, Adem'in oğlunun duası üzerine iyi - kötü ağacından aldığı üç 21 ona verir ve öldükten sonra babasının ağzına koyup öyle gömmesini söyler (CITO, VWO Bijlage, 2018, s. 8).

Gizli Vadi isimli metinden alınan yukarıdaki paragrafta, “Adem'in oğlunun duası üzerine iyi - kötü ağacından aldığı üç 21 ona verir ve öldükten sonra babasının ağzına koyup...” cümlesiyle “öyle” sözcüğü değiştirilmiş ve cümleye dayalı değiştirim yapılmıştır.

4.1.3.3. Bağlaçlara Dayalı Bağdaşıklık ile İlgili Bulgular

Metinlerde farklı işlevlerde birçok bağlaç kullanıldığı tespit edilmiştir. Kullanılan bağlaçlar ile kelimeler ve cümleler birbirine bağlanarak bağdaşıklık sağlanmıştır. Metinlerde en fazla ve (132) ve da/de (80) bağlacına yer verilmiştir. Bunların yanında ise (20), ama (14), ki (9), ancak (7), ya da (7), veya (6), eğer (6), hem...hem (4), çünkü (4), rağmen (3), bu yüzden (2), hatta (2), üstelik (1), nitekim (1), fakat (1), oysa (1), yani (1), öyle ki (1), sanki (1) gibi bağlaçlar da kullanılmıştır.

Metinlerde “ama, üstelik, oysa, veya, yine, çünkü, nitekim, böylece, bu yüzden, bunun için, eğer, ancak” bağlaçlarının cümle başında kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu bağlaçlar cümleleri ve paragrafları birbirine bağlamak amacıyla kullanılmıştır. Metinlerde kullanılan bağlaçların bir kısmı örneklendirilmiştir:

- “Beni edebiyata yönlendiren ve gerçekten bana bu anlamda bir ömür vermiş olan öğretmenlerimden söz ederek başlamak isterim” (CITO, VWO Bijlage, 2018, s. 2).
- “Değerli bir eğitimci dostum bu konuşmanın videosunu bana gönderince, çok etkilendim ve bu mezuniyet konuşmasını Türkçe'ye çevirerek sizlerle paylaşmaya karar verdim. Konuşmada üç temel fikir var ve her hafta bir ana düşünceyi vermek istiyorum” (CITO, VWO Bijlage, 2018, s. 4).
- “Şükrü Balaban, bir gün yine beni kitap okurken gördü ve ne okumayı sevdiğimi sordu. Meğer benim o edebiyat tutkum resim hocamızda da varmış, benden çok daha fazla kitap okumuş” (CITO, VWO Bijlage, 2018, s. 2).
- “Şimdi diyebilirsiniz ki, iyi de, sineğin beyninde neler oluyor da bu davranış değişiklikleri meydana geliyor?” (CITO, VWO Bijlage, 2018, s. 7).

- “Çıglıkara Tabiatı Koruma Alanı, Elmalı ilçe merkezinin 55 kilometre güneyinde, 15 bin 889 hektar büyüklüğünde. Bunun yaklaşık yarısı sedir ve ardıç ormanı; gerisi ise alpin karakterdeki yükseklikler” (CITO, VWO Bijlage, 2018, s. 8).
- “Pulpa zarar görüp iltihaplandığında, kendini iyileştirebilme özelliği olmadığı için ölür. Pulpa ölümü, en çok, darbe almış, kırılmış bir dişte veya derin bir çürüğe bağlı olarak gelişir” (CITO, VWO Bijlage, 2018, s. 20).
- ...Eğer pulpa iltihabı tedavi edilmezse, kök uçlarında ve çene kemiğinde iltihabın birikmesi sonucunda ‘apse’ adını verdiğimiz ‘cerahat dolu keseler’ oluşur. Kök ucunda oluşan bu apseler genişleyerek, kök etrafındaki kemik dokusunda yıkım yapabilir. İltihaplı pulpa çıkarılmadığında, ağrı ve şişlik görülür. Eğer uzun süre tedavi uygulanmazsa diş çekimine gidilebilir (CITO, VWO Bijlage, 2018, s. 20).
- “Orada, Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenim Bakiye Ramazanoğlu hem öğretmen hem de insan olarak olağanüstü biriydi” (CITO, VWO Bijlage, 2018, s. 3).
- “Çünkü o zamanlar ne yazık ki, çocuk ve gençlik edebiyatı eserleri çok azdı; olanların çoğu da çeviri kitaplardı” (CITO, VWO Bijlage, 2018, s. 3).
- ...Üstelik, bütün bölgenin tek hakimi olan Romalılar’ı da göz ardı etmemek gerekiyor. Kendisini ünlü Mısır firavunlarının varisi olarak görmesine rağmen, Kleopatra böylesine karmaşık dengelere sahip bir ortamda, Yunan geleneğinden gelen, gerçekçi ve ayakları yere basan bir politika izlemek zorunda kalmıştı (CITO, VWO Bijlage, 2018, s. 17).

4.1.3.4. Eksiltiye Dayalı Bağdaşıklık ile İlgili Bulgular

Metinlerde cümlelerin birçok farklı ögesi ile ilgili eksilti tespit edilmiştir. Eksilti yapılan bölümler anlamda bozulmalara sebep olmamıştır.

- ...Galatasaray Lisesi hazırlık sınıfındaki resim hocamız Şükrü Balaban Bey, olağanüstü incelikleri olan bir insandı. (Benim) Yaptığım resimler kötüydü, ama (Şükrü Balaban Bey) bana karşı inanılmaz bir sevgisi vardı. (Ben) O dönemde kitaplara o kadar tutkundum ki, (Şükrü Balaban Bey) ders aralarında beni her gördüğünde (ben) Galatasaray Lisesi’nin alaca koridorlarında, pencere kenarında oturup kitap okuyordum (CITO, VWO Bijlage, 2018, s. 2).
- “(Ben) Dünyanın sayılı üniversitelerinden birine Mezuniyet konuşması için çağırılmış olmaktan onurlandım. Ben üniversiteden mezun olmadım. Doğruyu söylemek gerekirse, (benim) üniversite mezuniyetine yakın bulunduğum an şu andır. Bugün (benim)

yaşamımdan size (ben) üç öykü anlatacağım. Hepsi bu kadar. Büyük bir yanı yok. Yalnız üç öykü” (CITO, VWO Bijlage, 2018, s. 4).

- ...(Siz) Sinek deyip geçmeyin, bu canlının (Drosophila melanogaster) birkaç Nobeli var. Meselâ kromozomların kalıtımdaki rolünü, sineklerin kırmızı gözlerini etkileyen, ‘white’ adlı gendeki bir mutasyon sayesinde (biz) biliyoruz. Bu mutasyonu taşıyan sineklerin gözleri beyaz renkli oluyor. Ünlü Amerikalı biyolog Thomas Hunt Morgan, nesil nesil yetiştirdiği sineklerin göz renklerini izleyerek kromozomların nasıl işlediğini 1925 yılında ortaya çıkardı. Bu keşif sayesinde (Thomas Hunt Morgan) 1933 yılında Nobel ödülü aldı (CITO, VWO Bijlage, 2018, s. 6).

4.1.3.5. Yinelemeye Dayalı Bağdaşıklık ile İlgili Bulgular

Metinlerde yinelemeler; aynı sözcüklerin yinelenmesi, yakın anlamlı sözcüklerin yinelenmesi, alt ve üst anlamlı sözcüklerin yinelenmesi şeklinde görülmektedir. Aynı sözcüklerin yinelenmesine sıkça başvurulduğu tespit edilmiştir. Aşağıda çeşitli yineleme örnekleri sunulmuştur:

4.1.3.5.1. Aynı Sözcüklerin Yinelenmesi

- ...Son yıllarda hastalıkları bitkisel karışım ve otlarla tedavi modası başladı. Diyabeti kesin iyileştirdiği, hızlı kilo verdirdiği iddia edilen bitkisel ilaç reklamları internette sayfa sayfa yayımlanıyor. Bundan etkilenen hastalar, avuç avuç bitkisel karışım kullanıyor. Hastalıkların tedavisi için bitkisel ilaç kullanımı o kadar yaygınlaştı ki bu pazarın cirosunun, Sağlık Bakanlığı’ndan ruhsatlı ilaçların cirosundan daha fazla olduğu söyleniyor. Bu bitkisel karışımlar iddia edildiği gibi gerçekten etkili mi, bilimsel ilaçların yerini alabilir mi konusunu gündeme getirdik (CITO, VWO Bijlage, 2018, s. 14).
- ...Sesi, istediği her titreşimi çıkarıp, istediği her dili kullanabildiği çok telli bir müzik aleti gibiydi.” Romalı ünlü tarihçi, Kleopatra’yı böyle tanımlıyordu. Roma halkının bir numaralı düşmanı ilan edilen bu kadınla ilgili sıfatlar, İlkçağ’ın en büyük imparatorluğunu kuran devletin resmi sanatçılarının ağzında günümüze kadar çarpıtılarak geldi. Kimine göre, o erkek delisi bir kadındı. Kimine göre ise, beyinde her türlü entrikanın dolaştığı kötü ruhlu bir kadın. Romalı şair Horacius, Kleopatra’nın öldüğü gün ‘zafer flamalarının çıkartılıp, evlere asılmasını’ önermişti. Kuşkusuz, ‘Kleopatra miti’nde Hollywood’un payını da inkâr etmemek gerekir. Gerek Cecil B. De

Mille'in 1934 yapımı 'Kleopatra' gerekse Joseph Mankiewicz'in dev prodüksiyonu, 4 Oscar ödüllü, 1963 yapımı 'Kleopatra' filmi (Liz Taylor, Richard Burton ve Rex Harrison) bu miti daha da güçlendirdi. Her iki ünlü filmde de Mısır kraliçesi, erkekleri tuzağına düşüren, entrikalar çeviren ve rakiplerini zehirle ortadan kaldırmayı hedefleyen, tutkulu ve hırslı bir kadın olarak seyirciye sunulmuştu (CITO, VWO Bijlage, 2018, s. 16).

- “Atlı okçuluğun lider isimlerinden biri olan Sami Genel, atlarla tanışma hikayesini ve atlı okçuluğun başlama tarihçesini bizlere anlattı” (CITO, VWO Bijlage, 2018, s. 18).

4.1.3.5.2. Yakın Anlamli Sözcüklerin Yinelenmesi

- “Çıglıkara Tabiatı Koruma Alanı uzak, ıssız ve yabani... Antalya'da, Batı Toroslar'ın yükseklerinde gizleniyor Çıglıkara Tabiatı Koruma Alanı. Burada yerleşim yok. İçeri sadece özel izinle girilebiliyor. Bitki ve hayvanıyla baş başa; o kadar uzak, ıssız ve yabani” (CITO, VWO Bijlage, 2018, s. 8).
- ...Ve Kara Kitap... “Benim bütün kitaplarım, bir önceki kitabın içinden doğar” diyen Pamuk, Beyaz Kale'nin ve Kara Kitap'ın geleceğinin de habercisiydi. 'Kara Kitap' bir arayışın romanı olarak insanın salt kendi olabilmesinin neden mümkün olmadığına, bir aşkın insana neler yaptırabileceğine ve bir yazarın hayal gücünün ne denli sınırsız olabileceğine dair Orhan Pamuk'u bugünün en çok tartışılan, en çok okunan ve en çok eleştirilen yazarı yapmasında büyük ve çok önemli bir yer tutuyordu (CITO, VWO Bijlage, 2018, s. 10).
- ...'Kurtlarla Koşan Kadınlar'ın yazarı, Amerikalı şair, travma terapisti Clarissa Pinkola Estes'ten: “Dostlarım kalbinizi karartmayın. Biz böyle zamanlar için hazırlandık. Son zamanlarda çok fazla kişiden duyuyorum; derinden ve bütünüyle şaşkına dönmüş durumdalar. Dünyamızın şu anki durumu ile ilgili endişe duyuyorlar. Bizim zamanımız, uygar ve vizyonu olanların son noktadaki bozulmaya karşı haklı öfkesini de içeren günlük hayrete düşüşlerin zamanı. Değerlendirmelerinde haklısın (CITO, VWO Bijlage, 2018, s. 13).

4.1.3.5.3. Alt ve Üst Anlamli Sözcüklerin Yinelenmesi

- ...Beni edebiyata yönlendiren ve gerçekten bana bu anlamda bir ömür vermiş olan öğretmenlerimden söz ederek başlamak isterim. Bugünlerde hâlâ ilkokul birinci

sınıflarda okuma bayramları yapıyor ve çocuklara kurdeleler takılıyor mu, bilmiyorum. Ama 1950’li yıllarda, Cihangir İlkokulu’nun birinci sınıfında herkes Ekim ayında okumayı sökmüştü ve yalnızca iki öğrenciye kurdele takılmamıştı. Bunlardan biri bendim, diğeri de Erdal adında bir arkadaşım. Ben dönemin ikinci yarısında, Mart ayının sonlarına doğru okumayı söktüm (CITO, VWO Bijlage, 2018, s. 2).

- “Dünyanın sayılı üniversitelerinden birine Mezuniyet konuşması için çağırılmış olmaktan onurlandım. Ben üniversiteden mezun olmadım. Doğruyu söylemek gerekirse, üniversite mezuniyetine yakın bulunduğum an şu andır. Bugün yaşamımdan size üç öykü anlatacağım. Hepsi bu kadar. Büyük bir yanı yok. Yalnız üç öykü (CITO, VWO Bijlage, 2018, s. 4).
- ...Sinek deyip geçmeyin, bu canlının (*Drosophila melanogaster*) birkaç Nobeli var. Meselâ kromozomların kalıtımdaki rolünü, sineklerin kırmızı gözlerini etkileyen, ‘white’ adlı gendeki bir mutasyon sayesinde biliyoruz. Bu mutasyonu taşıyan sineklerin gözleri beyaz renkli oluyor. Ünlü Amerikalı biyolog Thomas Hunt Morgan, nesil nesil yetiştirdiği sineklerin göz renklerini izleyerek kromozomların nasıl işlediğini 1925 yılında ortaya çıkardı. Bu keşif sayesinde 1933 yılında Nobel ödülü aldı (CITO, VWO Bijlage, 2018, s. 6).
- ...Dişin içinde, mine ve dentin tabakalarının altında yer alan, yumuşak damar-sinir uzantısının (pulpa) iltihaplanmalarını tedavi etmek amacıyla yapılan işlemlere ‘kanal tedavisi’ denir. Diş kanalları, dişin kuron kısmından başlayıp kök ucuna kadar devam eden çok küçük ve ince tünelciklerdir. Bu tedavi aslında pulpanın yerinden alınması işlemidir. Geçmiş yıllarda, pulpası iltihaplanmış dişlerde tek tedavi şekli ‘diş çekimi’ydi; fakat günümüzde, kanal tedavisi sayesinde dişleri ağızda tutarak uzun süre hizmet etmesini sağlayabilmekteyiz (CITO, VWO Bijlage, 2018, s. 20).

4.1.3.6. Eşdizimliliğe Dayalı Bağdaşıklık ile İlgili Bulgular

Metinlerde eşdizimliliğe dayalı bağdaşıklıkla ilgili birçok örnek tespit edilmiştir. Eşdizimliliğe dayalı bağdaşıklığın; birbiriyle aynı kavram alanına giren, birbirini çağrıştıran sözcükler ile yapıldığı tespit edilmiştir. Metinlerden alınan örnekler aşağıda sunulmuştur.

- ...Pulpa zarar görüp iltihaplandığında, kendini iyileştirebilme özelliği olmadığı için ölür. Pulpa ölümü, en çok, darbe almış, kırılmış bir dişte veya derin bir çürüğe bağlı olarak gelişir. Her iki durumda da bakteriler pulpaya ulaşır ve bir iltihaplanmaya neden olur. Böyle bir durumda çiğneme, baskı veya sıcak – soğuk gibi uyaranlar, aşırı hassasiyet ve

ağrıya sebep olabilir. Bunun yanı sıra pulpa iltihabı, ağrı kesiciler ile giderilemeyen ve kendiliğinden başlayan bir ağrıya da sebep olabilir. Dış hekiminin bilgisi olmadan alacağınız ilaçlar -özellikle antibiyotikler ağrınızı sadece geçici bir süre için erteleyebilirler (CITO, VWO Bijlage, 2018, s. 20).

- ...Atlı okçuluğun geleceğini nasıl görüyorsunuz? Sizce ne zaman bir atlı okçuluk gösterisini ulusal bir kanalda canlı yayında seyrederiz? Atlı okçuluğun layık olduğu yere gelmesi, bu ata sporumuza gönül veren idareci, yönetici, sporcu, seyirci ve devleti idare edenlerin gayret ve katkılarıyla alakalıdır (CITO, VWO Bijlage, 2018, s. 19).
- ...Kleopatra, Petra kralı Abdül ve Romalı bir ressamla yaşadığı küçük birkaç kaçamak dışında, sevdiği insanlara (Sezar ve Antonius) hep sadık kaldı. O, zayıflamış Mısır Krallığı'nın, özellikle doğudan gelen Pers tehlikesi karşısında, Roma ittifakı olmadan, kendi başına varlığını koruyamayacağını görmüştü. Roma ile her zaman bir ittifak aradı. Ama bunun 'boyun eğme' anlamına gelmemesi için çabaladı. Amacı, Roma ile birlikte eski Mısır'ın, Firavunlar Mısırı'nın gücünü yeniden yaratmaktı. Büyük İskender'in hayali olan bu büyük imparatorluğun başına da, Sezar'dan olma oğlu Sezarion'u uygun görüyordu (CITO, VWO Bijlage, 2018, s. 17).
- ...Bitkisel kökenli olduğu iddia edilen haplar iki gruba ayrılıyor. Birinci grupta, diyabet ya da başka hastalıkları tedavi ettiğini iddia eden bitkisel karışımdan oluşmuş haplar var. Sadece otlar, bitkisel karışımlarla hazırlanmış ve aktif etken madde ilavesi olmayan haplar. Fiyatları çok pahalı ve tamamına yakını etkisiz. Bu tür bitkisel ilaçlar karaciğer, böbrek yetmezliği gibi organ yetmezliklerine neden olabiliyor, ama en büyük tehlike hastanın kullandığı asıl ilaçlarını bırakması, o zaman hayatı tehdit eden sonuçlar olabiliyor (CITO, VWO Bijlage, 2018, s. 15).
- ...Ben, Büyük Göller Bölgesi'nde büyüdüm ve denize dayanıklı gemi gördüğümde tanırım. Uyanmış ruhlara söylüyorum; okyanuslarda daha önce hiç olmadığı kadar güçlü gemiler var. Ve insanlık tarihinde daha önce hiç görülmemiş biçimde yol göstermeye tamamen hazırlıklılar. Pruva üzerinden bir bak, şu an seninle birlikte sularda, adil ve doğru ruhlar taşıyan milyonlarca bot var (CITO, VWO Bijlage, 2018, s. 13).
- "Çılgılıkara Tabiatı Koruma Alanı bin bir çeşit bitkinin yurdu. Baharın sonlarına doğru don çukurlarında biriken sular alanı nemlendiriyor. Bu çukurluklardan Dokuz Göller mevkii uçsuz bucaksız yeşilliğini hep koruyor" (CITO, VWO Bijlage, 2018).
- ...Üstelik elimizdeki kalıtsal yöntemleri de son yirmi yılda daha da geliştirdik. Artık istediğimiz proteini istediğimiz beyin hücresine ürettirebiliyor, bu sayede hücreleri aydınlatabiliyor, etkinleştirebiliyor, susturabiliyor, hattâ öldürebiliyoruz. İsteddiğimiz

hücreyi, istediğimiz zaman! Bazı hücreleri yeşil yeşil, bazılarını ise aynı anda kırmızı kırmızı parlatabiliyoruz (CITO, VWO Bijlage, 2018, s. 7).

- ...Evet, noktaları ileriye bakarak değil, ancak geriye bakarak birleştirebilirsiniz. O nedenle gelecekte noktaların şu veya bu şekilde birbiriyle birleşeceğine inanmanız gerekir. Bir şeye - hissinize, kadere, yaşama, karmaya - her ne ise, bir şeye inanmanız gerekir. Bu yaklaşım beni hiçbir zaman hayal kırıklığına uğratmadı ve yaşamımda çok olumlu adımlar atmama yaradı (CITO, VWO Bijlage, 2018, s. 5).
- ...Son olarak sözünü etmek istediğim hocam, Behçet Necatigil'dir. Kapısında heyecanla dikildiğim ilk günden itibaren Necatigil'in yanında çırak olmaya hak kazandım; o ölünceye kadar da devam ettim. Ruhen, aklen ve kendi meslek alanımda eğitilmem için bana çok yararlı olmuştur. Bana edebiyatı en çok sevdirenlerin başındaydı; çünkü o biraz unutulmuş yazarlara düşküncü. Onun hatırlatmalarıyla, o isimleri okumasaydım, güncelle sınırlı kalabilirdim. Bugün, iyi kötü edebiyatın geçmişine ait bir bilgi birikimim varsa, bunların hepsini Necatigil'den edindim (CITO, VWO Bijlage, 2018, s. 3).

4.1.3.7. Konu Birliği/Sürekliliği ile İlgili Bulgular

2018 VWO Türkçe sınavına ait metinler incelendiğinde, metinlerin tamamının bilgilendirici metinlerden seçildiği tespit edilmiştir. Metinlerin tamamı bilgi vermek amacıyla yazılmış olmasına karşın tüm metinler farklı bir konu üzerine kaleme alınmıştır. Dolayısıyla sınava ait metinlerin tamamı göz önünde bulundurulduğunda bir konu birliğinden ve sürekliliğinden söz edilememektedir.

Metinler tek tek ele alındığında ise, bir metnin tamamında konuya sadık kalındığı ve sürekliliğin sağlandığı, paragraflar arasında konu ve süreklilik bakımından bir uyumsuzluğa rastlanmadığı görülmüştür.

4.1.3.8. Başlık ve İçerik Uyumu ile İlgili Bulgular

2018 VWO Türkçe sınavında 10 adet metin kullanılmıştır. Bu metinlerin başlıkları şu şekildedir (CITO, VWO Bijlage, 2018, s. 2-20):

- Edebiyatı Sevdiren Öğretmenlerim
- Bir Mezuniyet Konuşması
- Sinekler ve İnsanlar

- Gizli Vadi
- Orhan Pamuk - Kara Kitap
- Clarissa P. Estes'ten...
- Bitkisel İlaçlar
- Kleopatra
- Atlı Okçuluk
- Estetik Diş Hekimliği

Metinler incelendiğinde; başlık ve içerik açısından bir uyumsuzluk görülmemiştir.

4.1.3.9. Paragraflar/Bölümler Arası Uyum ile İlgili Bulgular

2018 VWO Türkçe sınavında kullanılan metinlerde paragraflar arasında bir uyumsuzluk söz konusu değildir. Her paragraf bir öncekiyle bağlantılıdır ve metnin akışını bozmadığından mantıksal açıdan uyumludur. Okuyucunun anlamakta zorlanacağı ya da önceki paragraflarla ilişki kuramayacağı bir paragrafa rastlanılmamıştır.

4.1.4. 2018 Yılına Ait HAVO Türkçe Sınavı Metinlerinin Metinsellik Ölçütlerine Dayalı Bulguları

Tablo 9

2018 Yılına Ait HAVO Türkçe Sınavı Metinlerinin Metinsellik Ölçütlerine Uygunluğu

Metin Merkezli Özellikler	Aşk Üstüne	Bir Mezuniyet Konuşması	Ağlamak Güzeldir	Gizli Vadi	Bitkisel İlaçlar	Clarissa P. Estes'ten	Sosyal Sorumluluk	Edebiyatı Sevdiren Öğretmenlerim	Spor Dalları	On Türk Piyanist
Bölümler gönderimsel bağdaşıklık taşımaktadır.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Bölümler değiştirmeye dayalı bağdaşıklık taşımaktadır.	-	-	+	+	+	+	+	-	+	+
Bölümler bağlaçlara dayalı bağdaşıklık taşımaktadır.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Bölümler eksiltiye dayalı bağdaşıklık taşımaktadır.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Bölümler yinelemeye dayalı bağdaşıklık taşımaktadır.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Bölümler eşdizimliliğe bağlı bağdaşıklık taşımaktadır.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Bölümler konu birliği/sürekliliği taşımaktadır.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Bölümler başlık ve içerik açısından uyumludur.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Bölümler paragraflar/bölümler arası uyum taşımaktadır.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+

4.1.4.1. Gönderimsel Bağdaşıklık ile İlgili Bulgular

2018 HAVO Türkçe sınavı metinleri incelendiğinde gönderimsel bağdaşıklığın farklı dil öğeleri ile gerçekleştirildiği tespit edilmiştir. Metinlerde kişi zamirine, işaret zamirine, işaret sıfatına, ilgi zamirine, dönüşlülük zamirine yönelik kullanımlar belirlenmiştir. Metinlerde gönderimin en çok işaret sıfatları ve kişi zamirleri aracılığıyla yapıldığı görülmüştür. Metinlerdeki gönderimlerin art ve ön gönderim biçiminde olduğu tespit edilmiştir. Metinlerden alınan aşağıdaki alıntılarla gönderimler örneklendirilmiştir:

- ...Bir aşk için yapabileceğin her şeyi yaptığına inanıyorsan ve buna rağmen yine de yalnızsan, için rahat olsun. Giden zaten gitmeyi kafasına koymuştur ve yaptıkların onun dudağında hafif bir gülümseme yaratmaktan başka hiçbir işe yaramayacaktır. Sen kendini paralarken o her zaman bahaneler bulmaya hazırdır. Hani, ağzınla kuş tutsan “Bu

kuşun kanadı neden beyaz değil?” diye bir soruyla bile karşılaşabilirsin (CITO, HAVO Bijlage, 2018, s. 3).

Aşk Üstüne isimli metinden alınan yukarıdaki paragrafta kişi zamiri “onun” sözcüğüyle gönderimsel bağdaşıklık ilişkisi kurulmuştur.

- “Bu nasıl bir kaynak böyle? Duyguların inişi ve çıkışıyla besleniyor, gözlerde buğuya, rahatlatıcı bir sele ya da hıçkırıklara dönüşüyor. Bedenimiz ve ruhumuz bu ıslak temizliğe neden ihtiyaç duyuyor? Araştırmacılar, ‘ağlama davranışı’yla ilgili sorulara yanıt ararken şaşırtıcı gerçeklere ulaştılar” (CITO, HAVO Bijlage, 2018, s. 6).

Ağlamak Güzeldir isimli metinden alınan yukarıdaki paragrafta işaret zamiri “bu” ve işaret sıfatı “bu” sözcükleriyle gönderimsel bağdaşıklık ilişkisi kurulmuştur.

- ...Bir ‘sosyal sorumluluk projesi’nin her şeyden önce sürdürülebilir olması gerekiyor. Türkiye’deki projeler genellikle çevre, eğitim, sağlık, sokak çocukları, gençler, spor, kültürel değerlerin korunması, sanat gibi alanlarda yoğunlaşıyor. Çünkü bu alanlar toplumun gelişmesine paralel olarak insanların talep ettiği ihtiyaçları kapsıyor. Projelerin başarısı en başta sürdürülebilirlikte, sorunu topluma mal etmede ve farkındalık oluşturmada yatıyor (CITO, HAVO Bijlage, 2018, s. 14).

Sosyal Sorumluluk isimli metinden alınan yukarıdaki paragrafta işaret sıfatı “bu” sözcüğüyle gönderimsel bağdaşıklık ilişkisi kurulmuştur.

- ...Hayattaki en büyük tutkunuz estetik kaygılar, başka bir deyişle gösterişli bir vücuda sahip olmak ise, kesinlikle boşa zaman harcamayın. Hemen bir ‘Body building’ salonuna kaydolmalısınız. Burada, birtakım aletlerin ve ciddi bir program uygulayan antrenörlerin yardımıyla kısa sürede kas yapınızı güzelleştirmeniz mümkün. ‘Body building’ alanında ilk olumlu işaretler, genellikle altıncı ayın sonlarına doğru alınıyor. Ancak bunun için, haftada en az üç kez antrenman yapmak ve protein açısından zengin bir beslenme rejimi uygulamak gerekiyor (CITO, HAVO Bijlage, 2018, s. 18).

Spor Dalları isimli metinden alınan yukarıdaki paragrafta işaret zamiri “burada” sözcüğüyle gönderimsel bağdaşıklık ilişkisi kurulmuştur.

- ...Richard Strauss’un piyano ve orkestra için Re minör Burleske’si: “Strauss’un henüz Brahms ve Schumann’ın etkisindeyken genç yaşta bestelediği bu eser, onun ilk büyük eseri kabul edilir. Bir yandan rüyalara dalan eşsiz romantizmi, hüznü valsleri, öte

yandan matraklığı, bin bir renkli orkestrasyonu, Chopin veya Liszt'i aratmayan ustaca yazılmış piyano partisi ile harika bir eserdir (CITO, HAVO Bijlage, 2018, s. 20).

On Türk Piyanist isimli metinden alınan yukarıdaki paragrafta işaret sıfatı “bu” ve kişi zamiri “onun” kelimeleriyle gönderimsel bağdaşıklık ilişkisi kurulmuştur.

4.1.4.2. Değiştirmeye Dayalı Bağdaşıklık ile İlgili Bulgular

Metinlerde “öyle”, “böyle” sözcükleriyle yapılan değiştirmelere yer verilmiştir. Sınavda kullanılan metinler incelendiğinde isme ve cümleye dayalı değiştirimler olduğu tespit edilmiştir.

- ...İstatistikler, insanın yaşamı boyunca 95 litre, yani yaklaşık 10 kova gözyaşı döktüğünü söylüyor. Bu veriler, kuşkusuz genel bir bilgi sunuyor. Çünkü konuya ilişkin rakamlar insana ve kültürlere göre değişiyor. Yetişkinler, duygu yoğunluklarını gözyaşına aktarmak için genellikle 19-22 saatleri arasını seçiyorlar. Oturup ağlamaya başladıklarında, kadınlar yaklaşık 5 dakika boyunca 50 damla gözyaşı akıtırken, erkekler olayı nemli gözlerle sınırlı tutmayı tercih ediyorlar. Bir damla gözyaşı 15 miligram ağırlığında. Öyle küçük görüldüğüne bakmayın, yarattığı etki çok büyük. Özellikle ağlayan bir kadın ya da bir çocuk, herkesin şefkat ve koruma duygularını harekete geçiriyor (CITO, HAVO Bijlage, 2018, s. 6).

Ağlamak Güzeldir isimli metinden alınan yukarıdaki paragrafta “öyle” sözcüğüyle “küçük” sözcükleri arasında isme dayalı değiştirim yapılmıştır.

- ...Eğer hedefiniz kaslarınızı şişirmek değil de, vücut direncinizi artırmak ve böylece yorgunluğa karşı daha güçlü hale gelmek ise, uzmanlar bisiklet, jogging ve yürüyüş kayağını öneriyorlar. Üstelik bu sporlar, hemen herkesin yapabileceği, maliyeti yüksek aksesuarlar gerektirmeyen spor etkinlikleri. Kuşkusuz, bu noktada hemen son teknoloji ürünü ‘hafif bisikletlerle’, ‘klasik bisikletler’ arasındaki farkı vurgulamak gerekiyor. Bilim adamlarının araştırmalarına göre, yarış bisikletlerinin hafifliği amatörler için önemli bir avantaj sağlamıyor. Bu tür bisikletlerin, sadece ve sadece profesyonellerin direncini artırdığını vurguluyorlar. Öyle ise, herkesin satın alabileceği klasik bisikletler, amatörler için daha ideal (CITO, HAVO Bijlage, 2018, s. 19).

Spor Dalları isimli metinden alınan yukarıdaki paragrafta “öyle” sözcüğü ile “Bu tür bisikletlerin, sadece ve sadece profesyonellerin direncini artırdığını vurguluyorlar.” cümlesi arasında cümleye dayalı değiştirim yapılmıştır.

- ...Brahms’ın 1. Piyano Konçertosu: “Konservatuvarda okuduğum yıllarda, yalnız ikili bir müzik yaşamı sürmekle kalmadım, üçlü, hatta dörtlü bir yaşamım oldu. Tam anlamıyla, ‘yarışmaya çıkarılmış bir sevimli hayvan’dım sanki. Halkın ya da jürinin önünde, elimden ne geliyorsa onu vermeye çalışırdım. Ama halkın önünde olmaktan çok, soluk almak için geniş alanlar gerekliydi bana. Dinleyicilerimin piyanoya elli santim kadar yakın oturdukları, küçük odalarda çalmaktan nefret ederdim. Piyanonun sesi sağırlaşmış gibi olurdu öyle yerlerde. Sıkıştırılmış gibi hissederdim kendimi, kötü çalardım. Tam o sıralarda (Paris Konservatuarı’nda hocam) Bay (Jean) Doyen, beni çok sevindiren bir jest yaptı. Bir gün bana, hangi eseri çalmak istediğimi sordu. Hemen yanıtladım: ‘Brahms’ın Birinci Konçertosu’. 13 yaşında bu konçertoyu coşkuyla çaldım (CITO, HAVO Bijlage, 2018, s. 20).

On Türk Piyanist isimli metinden alınan yukarıdaki paragrafta “öyle” sözcüğü ile “yer” sözcüğü arasında isme dayalı değiştirim yapılmıştır.

4.1.4.3. Bağlaçlara Dayalı Bağdaşıklık ile İlgili Bulgular

Metinlerde farklı işlevlerde birçok bağlaç kullanıldığı tespit edilmiştir. Kullanılan bağlaçlar ile kelimeler ve cümleler birbirine bağlanarak bağdaşıklık sağlanmıştır. Metinlerde en fazla ve (120) ve da/de (70) bağlacına yer verilmiştir. Bunların yanında ise (15), ama (10), ki (7), ancak (6), ya da (5), veya (6), eğer (6), hem...hem (4), çünkü (4), rağmen (3), bu yüzden (2), hatta (2), üstelik (1), nitekim (1), fakat (1), oysa (1), yani (1), öyle ki (1), sanki (1) gibi bağlaçlar da kullanılmıştır.

Metinlerde “ama, veya, yine, çünkü, nitekim, böylece, bu yüzden, bunun için, eğer, ancak” bağlaçlarının cümle başında kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu bağlaçlar cümleleri ve paragrafları birbirine bağlamak amacıyla kullanılmıştır. Metinlerde kullanılan bağlaçların bir kısmı örneklendirilmiştir:

- ...Bir aşk için yapabileceğin her şeyi yaptığina inanıyorsan ve buna rağmen yine de yalnızsan, için rahat olsun. Giden zaten gitmeyi kafasına koymuştur ve yaptıkların onun dudağında hafif bir gülümseme yaratmaktan başka hiçbir işe yaramayacaktır. Sen kendini paralarken o her zaman bahaneler bulmaya hazırdır. Hani, ağzınla kuş tutsan “Bu

kuşun kanadı neden beyaz değil?” diye bir soruyla bile karşılaşabilirsin (CITO, HAVO Bijlage, 2018, s. 3).

- ...12 Haziran 2005 tarihinde Stanford Üniversitesi’nin Mezuniyet Günü’nde Apple Şirketi’nin kurucusu Steve Jobs bir konuşma yapmış. Değerli bir eğitimci dostum bu konuşmanın videosunu bana gönderince, çok etkilendim ve bu mezuniyet konuşmasını Türkçe’ye çevirerek sizlerle paylaşmaya karar verdim. Konuşmada üç temel fikir var ve her hafta bir ana düşünceyi vermek istiyorum. İlki aşağıda (CITO, HAVO Bijlage, 2018, s. 4).
- ...Her zamanki gibi yaşayacaksın sen. ‘Acılara tutunarak yaşama’yı öğreneli çok oldu. Hem ne olmuş yani, yalnızlık o kadar da kötü bir şey değil. Sen mutluluğu hiçbir zaman bir tek kişiye bağlamadın ki... Epeydir eline almadığın kitaplar seni bekliyor. Kitap okurken de mutlu oluyorsun, unuttun mu? Kentin hiç görmediğin sokaklarında gezip yeni yaşamlara tanık olmak da keyif verecek sana. Yine içeceksin rakını balığın yanında. Üstelik dilediğin kadar sarhoş olma özgürlüğü de cabası (CITO, HAVO Bijlage, 2018, s. 3).
- ...Sen, yüreğinin sesini dinleyenlerdensin ve biliyorsun asıl olan yürektir. Yürek sesi nedir bilmeyenler, ya da bilip de duymayanlar acıtsa da içini unutma; yaşadığın sürece o yürek var olacak seninle birlikte. Sen yeter ki koru yüreğini ve yüreğinde taşıdığın sevda duygusunu. Elbet bitecek güneşe hasret günler. Ve o zaman kutuplarda yetişen cılız ve minik bitkiler değil, güneşin çiçekleri dolduracak yüreğini (CITO, HAVO Bijlage, 2018, s. 3).
- “İlk altı aydan sonra Reed Üniversitesi’nde derslere gitmekten vazgeçtim; ama okula gitmekten tamamıyla vazgeçmeden önce 18 ay falan okulda dolaştım” (CITO, HAVO Bijlage, 2018, s. 4).
- ...Evet, noktaları ileriye bakarak değil, ancak geriye bakarak birleştirebilirsiniz. O nedenle gelecekte noktaların şu veya bu şekilde birbiriyle birleşeceğine inanmanız gerekir. Bir şeye - hissinize, kadere, yaşama - her ne ise, bir şeye inanmanız gerekir. Bu yaklaşım beni hiçbir zaman hayal kırıklığına uğratmadı ve yaşamımda çok olumlu adımlar atmama yaradı (CITO, HAVO Bijlage, 2018, s. 5).

4.1.4.4. Eksiltiye Dayalı Bağdaşıklık ile İlgili Bulgular

Metinlerde cümlelerin birçok farklı ögesi ile ilgili eksilti tespit edilmiştir. Eksilti yapılan bölümler anlamda bozulmalara sebep olmamıştır.

- ...Her zamanki gibi yaşayacaksın sen. ‘Acılara tutunarak yaşama’yı öğreneli çok oldu. Hem ne olmuş yani, yalnızlık o kadar da kötü bir şey değil. Sen mutluluğu hiçbir zaman bir tek kişiye bağlamadın ki... Epeydir (senin) eline almadığın kitaplar seni bekliyor. Kitap okurken de mutlu oluyorsun (sen), unuttun mu? Kentin hiç görmediğin sokaklarında gezip yeni yaşamlara tanık olmak da keyif (CITO, HAVO Bijlage, 2018, s. 3).
- ...İstatistikler, insanın yaşamı boyunca 95 litre, yani yaklaşık 10 kova gözyaşı döktüğünü söylüyor. Bu veriler, kuşkusuz genel bir bilgi sunuyor. Çünkü konuya ilişkin rakamlar insana ve kültürlere göre değişiyor. Yetişkinler, duygu yoğunluklarını gözyaşına aktarmak için genellikle 19-22 saatleri arasını seçiyorlar. (Yetişkinler) Oturup ağlamaya başladıklarında, kadınlar yaklaşık 5 dakika boyunca 50 damla gözyaşı akıtırken, erkekler olayı nemli gözlerle sınırlı tutmayı tercih ediyorlar. Bir damla gözyaşı 15 miligram ağırlığında. (Bir damla gözyaşının) Öyle küçük göründüğüne bakmayın, yarattığı etki çok büyük. Özellikle ağlayan bir kadın ya da bir çocuk, herkesin şefkat ve koruma duygularını harekete geçiriyor (CITO, HAVO Bijlage, 2018, s. 6).
- ...Kurumsal Sosyal Sorumluluk (KSS) projelerinin şirkete kâr, itibar ve marka bilinirliği olarak geri döndüğünün farkına varan pek çok şirket birer proje geliştiriyor. Ne kadarı ‘gerçek anlamda KSS’ olduğu tartışılan bu projelerin büyük çoğunluğu ‘pazarlama kaygısı’ ile yapılan projeler. Bir taraftan iki stajyer alıp bunu ‘sosyal sorumluluk projesi’ diye yutturmaya çalışanlar (şirketler), diğer taraftan “Ben sosyal sorumluluk projesi yapıyorum” deyip aynı anda bir sürü kişiyi işten çıkaranlar (şirketler) sosyal sorumluluk projesi adı altında aslında kendi reklamlarını yapıyorlar (CITO, HAVO Bijlage, 2018, s. 14).
- ...Belinizde küçük de olsa bazı sorunlar yaşıyorsunuz: (Siz) Tenis ve sörf gibi etkinliklerden kesinlikle kaçınıp, yüzmeyi ve kano sporunu deneyin. Kısacası spor, insan sağlığını güçlendiren bir gerçek! Ancak hemen belirtelim ki, ‘spor’ var ‘sporcuk’ var. Nasıl (sizin) mideniz kazındığı zaman aspirin bir şeye yaramıyorsa, kan dolaşımını dengelemek için de eskrim sporuna gerek yok (CITO, HAVO Bijlage, 2018, s. 18).

4.1.4.5. Yinelemeye Dayalı Bağdaşıklık İle İlgili Bulgular

Metinlerde yinelemeler; aynı sözcüklerin yinelenmesi, yakın anlamlı sözcüklerin yinelenmesi, alt ve üst anlamlı sözcüklerin yinelenmesi şeklinde görülmektedir. Aynı sözcüklerin yinelenmesine sıkça başvurulduğu tespit edilmiştir.

4.1.4.5.1. Aynı Sözcüklerin Yinelenmesi

- ...Sen, yüreğinin sesini dinleyenlerdensin ve biliyorsun asıl olan yürektir. Yürek sesi nedir bilmeyenler, ya da bilip de duymayanlar acıtsa da içini unutma; yaşadığın sürece o yürek var olacak seninle birlikte. Sen yeter ki koru yüreğini ve yüreğinde taşıdığın sevdâ duygusunu. Elbet bitecek güneşe hasret günler. Ve o zaman kutuplarda yetişen cılız ve minik bitkiler değil, güneşin çiçekleri dolduracak yüreğini (CITO, HAVO Bijlage, 2018, s. 3).

4.1.4.5.2. Yakın Anlamli Sözcüklerin Yinelenmesi

- ...Sosyal sorumluluk kavramı sıklıkla hayırseverlik ve sponsorluk kavramlarıyla karıştırılıyor. Hayırseverlik, hiç kâr amacı gütmeyen hatta yapılan yardımların bile duyurulmasının istenmediği; sponsorluk, işletmenin olağan çalışmalarının doğrudan bir parçası olmayan ancak işletmenin katılmakla ticari yararlar sağlayabileceği olay ya da etkinliklere para ya da materyal sağlanması anlamına geliyor. Sosyal sorumluluk ise ticari hedefler dışında toplumsal fayda sağlamak amacıyla yapılan yatırımları kapsıyor (CITO, HAVO Bijlage, 2018, s. 14).
- ...Brahms'ın Op. 83 Si Bemol Majör 2. Piyano Konçertosu: “4 bölümlü bu görkemli konçerto bir insanın müzikten bekleyebileceği her şeyi içinde barındırıyor. Brahms'ın müziğinde her zaman bulunan tınısal doyum bu eserde de her yerde. Bütün bunların yanında başlangıçta kornonun lirik melodisinin, piyanonun da girmesiyle oluşturduğu büyümlü atmosfer, eserle ilk tanıştığım andan itibaren beni kendine bağladı ve bir daha hiç bırakmadı (CITO, HAVO Bijlage, 2018, s. 21).

4.1.4.5.3. Üst ve Alt Anlamli Sözcüklerin Yinelenmesi

- ...Hayvanlara bakıldığında, onlar bu nedenlerle gözyaşı dökmüyorlar, ama her geçen gün daha çok insan, fillerin ağladığına tanık olduğunu iddia ediyor. Hayvan terbiyecisi George Lewis, kızdığı için Sadie adlı genç filin gözyaşına boğulduğunu söylüyor. Serengeti Ulusal Parkı'nın yöneticisi Dr. Michael Boer, acı çektiklerinde ya da sevindiklerinde fillerin ağladığından emin. ‘Timsah gözyaşları’ deyimi aslında gerçeklere dayanıyor. Yalnız, gözyaşları çeşitli duygusal heyecanlar nedeniyle değil, avını yemek için gösterişli ağzını açtığında ortaya çıkıyor. Bu hareket, gözlerine o kadar

büyük baskı yapıyor ki, hayvanın gözyaşı dışarı akmak zorunda kalıyor (CITO, HAVO Bijlage, 2018, s. 7).

- ...Spor, vücudu terbiye etmenin en etkili yolu. Ancak, bilinçsiz yöntemlerle bedene zarar vermemek için belirli kriterlerin iyi bilinmesi gerekiyor. Eğer ünlü Amerikalı sinema oyuncusu Arnold Schwarzenegger gibi bir vücuda sahip olmak istiyorsanız, yapacağınız bir tek şey var: Tam teşekküllü bir ‘body building’ salonuna kaydolmak... Konsantrasyon yeteneğinizi artırmak istemeniz de mümkün. Bir eskrim ya da karate kulübüne üye olmaya ne dersiniz? (CITO, HAVO Bijlage, 2018, s. 18).

4.1.4.6. Eşdizimliliğe Dayalı Bağdaşıklık ile İlgili Bulgular

Metinlerde eşdizimliliğe dayalı bağdaşıklıkla ilgili birçok örnek tespit edilmiştir. Eşdizimliliğe dayalı bağdaşıklığın; birbiriyle aynı kavram alanına giren, birbirini çağrıştıran sözcükler ile yapıldığı tespit edilmiştir.

- ...Her zamanki gibi yaşayacaksın sen. ‘Acılara tutunarak yaşama’yı öğreneli çok oldu. Hem ne olmuş yani, yalnızlık o kadar da kötü bir şey değil. Sen mutluluğu hiçbir zaman bir tek kişiye bağlamadın ki... Epeydir eline almadığın kitaplar seni bekliyor. Kitap okurken de mutlu oluyorsun, unuttun mu? Kentin hiç görmediğin sokaklarında gezip yeni yaşamlara tanık olmak da keyif verecek sana. Yine içeceksin rakını balığın yanında. Üstelik dilediğin kadar sarhoş olma özgürlüğü de cabası (CITO, HAVO Bijlage, 2018, s. 3).
- ...Çocuk doktorları, yeni doğan bebeklerin ağlarken, yüzde 12 oranında daha çok enerji kullandıklarını belirtiyorlar. Ağlamak için yetişkin insanlar da dikkate değer bir zaman ve enerji harcıyorlar. Bu zahmete katlanmanın mutlaka bir nedeni olmalı, değil mi? Var da. Bebekler, gözün kornea tabakasını nemli tutan ve enfeksiyonlara karşı koruyan gözyaşını doğuştan itibaren üretiyorlar. Ama, gözyaşı bezlerine giden sinirler altı haftalık olduklarında olgunlaşıyor. Gerçek gözyaşı dökmeye o zaman başlıyorlar. Bebekler, engel tanımadan ve toplumsal kuralları gözetmeksizin ağlıyorlar (CITO, HAVO Bijlage, 2018, s. 6).
- ...Kurumsal Sosyal Sorumluluk (KSS) projelerinin şirkete kâr, itibar ve marka bilinirliği olarak geri döndüğünün farkına varan pek çok şirket birer proje geliştiriyor. Ne kadarı ‘gerçek anlamda KSS’ olduğu tartışılan bu projelerin büyük çoğunluğu ‘pazarlama kaygısı’ ile yapılan projeler. Bir taraftan iki stajyer alıp bunu ‘sosyal sorumluluk projesi’ diye yutturmaya çalışanlar, diğer taraftan “Ben sosyal sorumluluk projesi yapıyorum”

deyip aynı anda bir sürü kişiyi işten çıkaranlar sosyal sorumluluk projesi adı altında aslında kendi reklamlarını yapıyorlar (CITO, HAVO Bijlage, 2018, s. 14).

- ...Böylece, kilo almadan kasları güçlendirmek mümkün olabiliyor. Ama, güzel ve gösterişli bir vücuda sahip olmak için dört duvar arasına kapanmak hoşunuza gitmiyorsa, jimnastik salonlarında elde edilecek sonuca, çok büyük bir rahatlıkla kano sporu yapılarak da ulaşılabilir. Bu arada, bazı sportif etkinliklerin de bazı kas yapılarına iyi geldiğini vurgulayalım. Örneğin yüzme, sörf ve sutopu, özellikle omuz ve kol kaslarının gelişimi için ideal sporlar. Bacak kasları için de voleybol, paten, eltopu ve kaykay (CITO, HAVO Bijlage, 2018, s. 18).
- ...Prokiev'in 2. Piyoano Konçertosu: “Duyduğum en sert, absürt, dahiyane ve çıldırtıcı modern eser. Birinci bölüm kadansın sonunda orkestranın, isterikleşmeye başlayan ve etrafa çirkinlik saçan piyanonun üstüne yığılıp kıyamet günü gibi bir ortamı getirerek, darmadağın ettiğı o giriş başka hiçbir müzikte yok. ‘Canavarlaşmak’ ve bundan haz duymak gibi bir şey bu (CITO, HAVO Bijlage, 2018, s. 21).

4.1.4.7. Konu Birliğı/Sürekliliğı ile İlgili Bulgular

2018 HAVO Türkçe sınavına ait metinler incelendiğinde, metinlerin tamamının bilgilendirici metinlerden seçildiğı tespit edilmiştir. Metinlerin tamamı bilgi vermek amacıyla yazılmış olmasına karşın tüm metinler farklı bir konu üzerine kaleme alınmıştır. Dolayısıyla sınava ait metinlerin tamamı göz önünde bulundurulduğunda bir konu birliğinden ve sürekliliğinden söz edilememektedir.

Metinler tek tek ele alındığında ise, bir metnin tamamında konuya sadık kalındığı ve sürekliliğın sağlandığı, paragraflar arasında konu ve süreklilik bakımından bir uyumsuzluğa rastlanmadığı görülmüştür.

4.1.4.8. Başlık ve İçerik Uyumu ile İlgili Bulgular

2018 HAVO Türkçe sınavında 10 adet metin kullanılmıştır. Bu metinlerin başlıkları şu şekildedir (CITO, HAVO Bijlage, 2018, s. 3-21):

- Aşk Üstüne
- Bir Mezuniyet Konuşması
- Ağlamak Güzeldir

- Gizli Vadi
- Bitkisel İlaçlar
- Clarissa P. Estes'ten...
- Sosyal Sorumluluk
- Edebiyatı Sevdiren Öğretmenlerim
- Spor Dalları
- On Türk Piyanist

Metinler incelendiğinde; başlık ve içerik açısından bir uyumsuzluk görülmemiştir.

4.1.4.9. Paragraflar/Bölümler Arası Uyum ile İlgili Bulgular

2018 HAVO Türkçe sınavında kullanılan metinlerde paragraflar arasında bir uyumsuzluk söz konusu değildir. Her paragraf bir öncekiyle bağlantılıdır ve metnin akışını bozmadığından mantıksal açıdan uyumludur. Okuyucunun anlamakta zorlanacağı ya da önceki paragraflarla ilişki kuramayacağı bir paragrafa rastlanılmamıştır.

4.1.5. 2019 Yılına Ait VWO Türkçe Sınavı Metinlerinin Metinsellik Ölçütlerine Dayalı Bulguları

Tablo 10

2019 Yılına Ait VWO Türkçe Sınavı Metinlerinin Metinsellik Ölçütlerine Uygunluğu

Metin Merkezli Özellikler	Bu Kuşaktan Haberiniz Var mı?	Bir Şehir Değil Bir Şiir: Sagalassos	Dalgın Suların Güzelliği	Bu İşin İçinde Milyarlar Var	İyi Konuşmanın Sırrı Nedir?	Müzik ve Mutluluk	Ejderhaları Herkes Bilir!	Karpuzun Gizli Tarihi	Yaratıcılıkla Para Kazanmak	Usta Yönetmenlerin Meslek Sırrı
Bölümler gönderimsel bağdaşıklık taşımaktadır.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Bölümler değiştirmeye dayalı bağdaşıklık taşımaktadır.	-	-	+	-	-	+	-	-	-	+
Bölümler bağlaçlara dayalı bağdaşıklık taşımaktadır.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Bölümler eksiltiye dayalı bağdaşıklık taşımaktadır.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Bölümler yinlemeye dayalı bağdaşıklık taşımaktadır.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Bölümler eşdizimliliğe bağlı bağdaşıklık taşımaktadır.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Bölümler konu birliği/sürekliliği taşımaktadır.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Bölümler başlık ve içerik açısından uyumludur.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Bölümler paragraflar/bölümler arası uyum taşımaktadır.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+

4.1.5.1. Gönderimsel Bağdaşıklık ile İlgili Bulgular

2019 VWO Türkçe sınavı metinleri incelendiğinde gönderimsel bağdaşıklığın farklı dil öğeleri ile gerçekleştirildiği tespit edilmiştir. Metinlerde kişi zamirine, işaret zamirine, işaret sıfatına, ilgi zamirine, dönüşlülük zamirine yönelik kullanımlar belirlenmiştir. Metinlerde gönderimin en çok işaret sıfatları ve kişi zamirleri aracılığıyla yapıldığı görülmüştür. Metinlerdeki gönderimlerin art ve ön gönderim biçiminde olduğu tespit edilmiştir. Metinlerden alınan aşağıdaki alıntılarla gönderimler örneklendirilmiştir:

- ...Çokçular'ın içerik tüketimini anlamak için 5-17 yaş grubunun medya kullanımı da derinlemesine araştırılmış. İki buçuk yıl süren araştırmadan, önceki kuşaklara göre çok farklı sonuçlar çıkmış. En önemli fark bunların 'mobil kuşak' olması. Telefon ve tablette seyretmek, oynamak, alışveriş yapmak ve öğrenmekte onların üstüne yok. Tüketici

odaklı internetin bütün avantajlarını kullanmayı biliyorlar. İçerik ve platformlar üzerinde tam kontrol istiyorlar. Medya ve sosyal platformlar, oyun ve eğlence anlayışlarıyla bütünleşmiş bulunuyor. Çokçular'ın sosyal medya kullanımı, nerede, nasıl, hangi ruh halinde bulunduklarına ve ne kadar zamanları olduğuna göre değişiyor. Bu nedenle markaların, Çokçular'ın keyfine uygun hem uzun hem kısa içerik sunması gerekiyor. Bu kuşak trendleri çok çabuk tüketiyor, bir sosyal medyadan yeni platformlara jet hızıyla akıyorlar (CITO, VWO Bijlage, 2019, s. 2).

Bu Kuşaktan Haberiniz Var mı? isimli metinden alınan yukarıdaki paragrafta işaret sıfatı “bu” sözcüğüyle gönderimsel bağdaşıklık ilişkisi kurulmuştur.

- ...Anadolu'nun en görkemli anıtsal çeşmelerinden biri 'Antoninler Çeşmesi'; binlerce parça yıllar süren emekle bir araya getirilerek ayağa kaldırılmış, oluklarından binlerce yıl önceki gibi dağ suları akıyor. Burası Sagalassos... Binlerce yıllık tarihi izleri, yolu, agorası, anıtsal yapıları ile ağır ağır ayağa kalkmakta olan çok güzel bir antik Anadolu şehri (CITO, VWO Bijlage, 2019, s. 4).

Bir Şehir Değil, Bir Şiir: Sagalassos isimli metinden alınan yukarıdaki paragrafta işaret zamiri “burası” sözcüğüyle gönderimsel bağdaşıklık ilişkisi kurulmuştur.

- ...Kıyıda bunlar olurken Kaunos Antik Kenti'nde kazıbilimciler büyük bir sabırla toprağın altından çıkardıkları buluntularla geçmişin dilini çözmeye çalışıyor. Yaşamlarını Kaunos Antik Kenti'ne adayan iki kazıbilim duayeni, Baki Ögün ve Cengiz Işık şöyle diyor gezi önerilerinin başında: “Sizlere tavsiyemiz, istenirse eğer, önce Akropolis'i ziyaret etmenizdir. Değilse, Tiyatro, Ölçüm Platformu ve üzerinde Kubbeli Kilise ile Roma hamamının yer aldığı Palaestra Terası Düzlüğü gezilmelidir. Hamam binasının hemen güneybatı köşesi önündeki yaşlı çitlembik ağacının gölgesi altında biraz soluk almak; limanları, Küçük Akropolis'i ve şehir surları ile birlikte Aşağı Kent'ten başlayarak doyumsuz bir panorama sunacaktır sizlere.” Ziyaretçilere hangi ağacın gölgesinde mola vereceklerini söyleyecek kadar ince düşünen iki güzel insanın verdiği emeklere teşekkür ede ede bir akşamüzerinin serinliğinde Kaunos'u dolaşıyorum. MÖ 4. yüzyılda inşa edilen Akropolis'e çıktığımda, aşağıdaki olağanüstü görüntünün içindeki yeşil dalgın sular, mavi denizin dalgalarıyla buluşmaya devam ediyor (CITO, VWO Bijlage, 2019, s. 7).

Dalgın Suların Güzelliği isimli metinden alınan yukarıdaki paragrafta işaret zamiri “bunlar” sözcüğüyle gönderimsel bağdaşıklık ilişkisi kurulmuştur.

- ...Bu yılın başında 300 milyon dolarlık sermayeyi Türkiye'ye getiren Bank Of China yakında İstanbul'da açacağı şubeyle Türkiye hamlesini başlatıyor. Çin Halk Cumhuriyeti'nin İstanbul Başkonsolosu Qian Bo, küresel işlem hacminde dünyanın en büyük 7. bankası olan Bank Of China'nın İstanbul'da ilk şubesini açacağını söyledi. Bo ayrıca, İstanbul ile Çin'in Chongqing şehrinin kardeş şehir olmasını istediklerini de açıkladı. 2013'te Devlet Başkanı Xi Jinping'in açıkladığı 'Bir Kuşak, Bir Yol Projesi' kapsamında Batı'ya açılmayı hedefleyen Çin'in, İstanbul için iddialı planları var. 65 ülkede 3 milyar kişiyi ilgilendiren dev projenin Avrupa kıtasından önceki 'son durağı' İstanbul, Çin tarafından çok önemseniyor. Çin projeye 1 trilyon dolarlık hükümet fonu ayırdı. Türkiye'ye 300 milyon dolar sermaye ile giren Bank Of China'nın, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu'na gerekli başvuruları yaptığını söyleyen Qian Bo, ilk şubenin Levent-Mecidiyeköy arasında olacağını söyledi (CITO, VWO Bijlage, 2019, s. 8).

Bu İşin İçinde Milyarlar Var isimli metinden alınan yukarıdaki paragrafta “bu” sözcüğüyle gönderimsel bağdaşıklık ilişkisi kurulmuştur.

- ...Taylor Mali, 2000 yılında Chicago'daki bir şiir yarışmasında bir gecede ismini duyurdu. New York'ta bir ortaokulda öğretmenlik yapan Mali, konuşmasında bir avukatın öğretmenlere yönelik aşağılamasına nasıl cevap verdiğinden söz ediyordu. Avukat “Elinden bir iş gelenler o işi yapıyor, hiçbir becerisi olmayanlar ise öğretmen oluyor” diyerek Mali'ye “Peki sen ne kazandın?” diye sormuştu. Mali bu soruya cevabını bir şiirle dile getirmiş. “Ben ne kazandım biliyor musun? Çocuklara sandıklarından çok daha iyisini yapabileceklerini öğrettim. Not olarak bazen 6'yı madalya gibi, 9'u ise yüze vurulmuş bir tokat gibi hissetmelerini sağladım (CITO, VWO Bijlage, 2019, s. 10).

İyi Konuşmanın Sırrı isimli metinden alınan yukarıdaki paragrafta işaret sıfatları “o, bu” sözcükleriyle gönderimsel bağdaşıklık ilişkisi kurulmuştur.

- ...Yağmur Altında – Singing in The Rain' gibi bir müzikalin tadını çıkarmak, aşırı duyguların olduğu anlarda şarkı söylemeye ve dans etmeye başlayabilmenin mümkün olduğuna inanmayı gerektirir. Müzikal parçalar bir karakterin ruh halini anlamamıza yardımcı olur. ‘The Sound of Music – Neşeli Günler’i ele alalım. Yaşadığı manastıra uygun olmayan bir rahibenin, dağların tepesinde şarkı söylemesi, mutluluğu bulmasına yardımcı olmak için yeterlidir. Bu karakter, yedi mutsuz çocuğa şarkı söyleme mucizesini öğretmiştir (CITO, VWO Bijlage, 2019, s. 12).

Müzik ve Mutluluk isimli metinden alınan yukarıdaki paragrafta işaret sıfatı “bu” sözcüğüyle sözcükleriyle gönderimsel bağdaşıklık ilişkisi kurulmuştur.

- ...Fantezi kurgunun yaşayan en büyük yazarlarından Ursula K. Le Guin der ki: “Herhangi bir yerde yaşayan herhangi bir kişi, daha önce hayatında hiç görmemiş olsa da, bir ejderhanın ne olduğunu bilir.” Onu evrensel yapan ve dünyanın bin bir yerindeki insanları peşine takan kısmı da bu bence. Ejderhaları biliyoruz. Çocuklar gibi. İki yaşındaki bir çocuğun hayatında hiç görmediği dinozor isimli yaratığın yatağının altında saklandığını sanıp, ondan korkması gibi derinden gelen bir bağımız var ejderhalarla (büyücülerle, uçan insanlarla, dünyayı dize getiren küçük kızlarla)... Seversiniz, sevmezsiniz o ayrı ama illa ki bilirsiniz. Kadim bir bilgi bu. Çocukların gayet iyi farkında olduğu, yetişkinlerinse o tarafa bakmayı ihmal ettiği için unuttuğu (CITO, VWO Bijlage, 2019, s. 15).

Ejderhaları Herkes Bilir isimli metinden alınan paragrafta kişi zamiri “onu” ve işaret sıfatları “bu, o” sözcükleriyle gönderimsel bağdaşıklık ilişkisi kurulmuştur.

4.1.5.2. Değiştirmeye Dayalı Bağdaşıklık ile İlgili Bulgular

Metinlerde “böyle” sözcüğüyle yapılan değiştirmelere yer verilmiştir. Sınavda kullanılan metinler incelendiğinde isme ve cümleye dayalı değiştirimler olduğu tespit edilmiştir.

- “Köyceğiz Gölü denize varacak yolların peşine mi düşmüş yoksa Akdeniz su içecek bir göl mü aramış? Dalyan’dan bindiğim dolmuş tekneyle dolambacı andıran kanalların dalgın dalgın akan sularında ilerlerken kafamda böyle bir soru doğuyor” (CITO, VWO Bijlage, 2019, s. 6).

Dalgın Suların Güzelliği isimli metinden alınan yukarıdaki paragrafta “böyle” sözcüğü ile “Köyceğiz Gölü denize varacak yolların peşine mi düşmüş yoksa Akdeniz su içecek bir göl mü aramış?” cümlesi arasında cümleye dayalı değiştirim vardır.

- ...Böyle sevimli müzikallerden hoşlanıyorsanız, yalnız değilsiniz. Ünlü dilbilimci Steven Pinker, müziği ‘işitsel peynirli kek’ olarak adlandırdı; hiçbir amacı olmayan ve kazara bir dil olarak gelişen bir şey. Aramızdaki en küçümseyici kişi olsanız bile, hoşlandığınız bir şarkıyı duymanın ruh halinizi tümüyle değiştirdiğini inkar etmeniz zor olurdu. Bu nedenle bazı bilim insanları zamanlarını, insanları beyin tarama makinelerine yerleştirmekle geçiriyorlar ve onlara ezgiler dinletiyorlar. Hepimiz farklı müzik türlerini

tercih ettiğimiz için, müzik imkansız bir çalışma alanı gibi görünse de, müziğin işlenmesinin biyolojimize nasıl yerleştiğini saptamaya başlıyorlar. Bebekler bile farklı müzik türleri arasında karar verme yeteneği ile dünyaya gelirler. Dinlediğimiz bir şarkı ile vücudumuzun ona nasıl tepki vereceği arasındaki bağlantıyı anlamak, hastalık ve depresyon gibi beyin karmaşıklıklarını tedavi etmek için büyük etkilere sahip olabilir (CITO, VWO Bijlage, 2019, s. 12).

Müzik ve Mutluluk isimli metinden alınan yukarıdaki paragrafta “böyle” sözcüğü ile “müzikaller” sözcüğü arasında isme dayalı değiştirim vardır.

- ...Böyle bir listeyi hazırlarken oyunculuğu eklememek elbette olmaz. Sinema, dizi, tiyatro ve televizyon sektörünün gelişmesi ve Türk dizilerinin yurt dışında da popüler olması nedeniyle oyunculuk, gençlerin ve de yetişkinlerin en çok yapmak istediği mesleklerin başında geliyor. Eğer yeteneğinize güveniyorsanız konservatuarda ya da oyunculuk atölyelerinde ve okullarında eğitim alarak kendinizi geliştirebilirsiniz (CITO, VWO Bijlage, 2019, s. 19).

Yaratıcılıkla Para Kazanmak isimli metinden alınan yukarıdaki paragrafta “böyle” sözcüğü ile “liste” sözcüğü arasında isme dayalı değiştirim vardır.

4.1.5.3. Bağlaçlara Dayalı Bağdaşıklık ile İlgili Bulgular

Metinlerde farklı işlevlerde birçok bağlaç kullanıldığı tespit edilmiştir. Kullanılan bağlaçlar ile kelimeler ve cümleler birbirine bağlanarak bağdaşıklık sağlanmıştır. Metinlerde en fazla ve (144) ve da/de (73) bağlacına yer verilmiştir. Bunların yanında ise (11), ama (9), ki (5), ancak (6), ya da (5), veya (6), eğer (6), hem...hem (4), çünkü (4), rağmen (3), bu yüzden (2), hatta (2), üstelik (1), nitekim (1), fakat (1), oysa (1) gibi bağlaçlar da kullanılmıştır.

Metinlerde “ama, veya, yine, çünkü, eğer, ancak” bağlaçlarının cümle başında kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu bağlaçlar cümleleri ve paragrafları birbirine bağlamak amacıyla kullanılmıştır. Metinlerde kullanılan bağlaçların bir kısmı örneklendirilmiştir:

- ...Böyle bir listeyi hazırlarken oyunculuğu eklememek elbette olmaz. Sinema, dizi, tiyatro ve televizyon sektörünün gelişmesi ve Türk dizilerinin yurt dışında da popüler olması nedeniyle oyunculuk, gençlerin ve de yetişkinlerin en çok yapmak istediği mesleklerin başında geliyor. Eğer yeteneğinize güveniyorsanız konservatuarda ya da

oyunculuk atölyelerinde ve okullarında eğitim alarak kendinizi geliştirebilirsiniz (CITO, VWO Bijlage, 2019, s. 19).

- ...Amerikan tarihinde en fazla çeşitlilik gösteren kuşak aynı zamanda Çokçular. Bunlar, beyaz çoğunluğun da son temsilcileri. Irk, cinsiyet, spordan sosyo-kültürel alana taraftarlık ve kullandıkları farklı sosyal platformlar bakımından da son derece akışkan, sınırları olmayan bir kuşak. Kim olduklarını keşfetme isteği, önceki kuşaklara göre çok daha yoğun. Her alanda yetkin olduklarını, kendilerine kulak verilmesi gerektiğini düşünüyorlar; yüzde 91'i "Ben önemliyim, fikirlerim de önemli" diyor. Özel yaşam kaygıları da hayli zayıf. Teknoloji uğruna. Çokçular'ın yüzde 47'si "Daha hızlı ve kişiye özel erişim için özelimden taviz verebilirim" diyor. Y kuşağında ise bu oran yüzde 39 (CITO, VWO Bijlage, 2019, s. 2).
- ...Çokçular'ın içerik tüketimini anlamak için 5-17 yaş grubunun medya kullanımı da derinlemesine araştırılmış. İki buçuk yıl süren araştırmadan, önceki kuşaklara göre çok farklı sonuçlar çıkmış. En önemli fark bunların 'mobil kuşak' olması. Telefon ve tablette seyretmek, oynamak, alışveriş yapmak ve öğrenmekte onların üstüne yok. Tüketici odaklı internetin bütün avantajlarını kullanmayı biliyorlar. İçerik ve platformlar üzerinde tam kontrol istiyorlar. Medya ve sosyal platformlar, oyun ve eğlence anlayışlarıyla bütünleşmiş bulunuyor. Çokçular'ın sosyal medya kullanımı, nerede, nasıl, hangi ruh halinde bulunduklarına ve ne kadar zamanları olduğuna göre değişiyor. Bu nedenle markaların, Çokçular'ın keyfine uygun hem uzun hem kısa içerik sunması gerekiyor. Bu kuşak trendleri çok çabuk tüketiyor, bir sosyal medyadan yeni platformlara jet hızıyla akıyorlar (CITO, VWO Bijlage, 2019, s. 3).
- ...Birçok araştırmacı, bu eylemin çoğunun sağ beyinde gerçekleştiğine inanıyor olsa da bazıları da müziği sağ beyin veya sol beyin etkinliğine indirgemenin mümkün olmadığını söylüyor. Beyin aktivitesi nerede gerçekleşirse gerçekleşsin, kişinin dinlediği müzikle nasıl bir deneyimi olduğu da dahil olmak üzere, müziğin canlı ya da kayıt olması, sözlü ya da sözsüz olması gibi birçok faktöre göre farklılıklar görülür. Şarkının sözleri varsa, beynin dil sürecini işleyen Broca ve Wernicke bölümleri devreye girer (CITO, VWO Bijlage, 2019, s. 12).

4.1.5.4. Eksiltiye Dayalı Bağdaşıklık ile İlgili Bulgular

Metinlerde cümlelerin birçok farklı ögesi ile ilgili eksilti tespit edilmiştir. Eksilti yapılan bölümler anlamda bozulmalara sebep olmamıştır.

- ...Çokçu Z kuşağının yüzde 13'ü asla Facebook kullanmamış. Y kuşağının ise sadece yüzde 3'ü (kullanmamış). Z kuşağı için hayvan hakları (ilk sırada geliyor), Y kuşağı için ise çevre ilk sırada geliyor. Y kuşağının sosyal adalet talebi Çokçular'da ilk 5'e girmiyor. Z kuşağının yeniyetmeleri sadece kültürel alanı etkilemiyor, aynı zamanda 44 milyar dolarlık harcama gücüne sahipler. Kullandıkları markanın kontrolü tamamen kendilerinde olsun, aynı kendileri gibi markanın da keskin fikirleri olsun istiyorlar. Reklamlarında siyasi ve kültürel meselelerle ilgili kesin tavır koyan markalara saygı gösterdiklerini söylüyorlar. Suya sabuna dokunmayan marka olup gözlerine girmek zor. Gerçi Y kuşağı da markada sosyal içerik, yaşına ve kişiliğine saygı istiyor ama, "Dünya için iyilikleri olsun yeter" diyor; ideolojik beklenti düşük görünüyor (CITO, VWO Bijlage, 2019, s. 2).
- ...Önce Ağlasun'u duymuştum. 70'lerde soluk soluğa okuduğumuz (Hasan Hüseyin Korkmazgil), çoğu dizelerini de ezberden bildiğimiz şair Hasan Hüseyin, eşi öğretmen Azime Korkmazgil'in memleketi olan Burdur'un Ağlasun kasabasına yerleşmiş; 'Ağlasun Ayşafağı' adıyla da, Anadolu'nun doğasını ve tarihini harman eden destansı bir 'nehir şiir' yayımlamıştı (CITO, VWO Bijlage, 2019, s. 4).
- ...Paris, karpuz ıslah etmeye başlayan Mısırlıların ilk değiştirmek istediği özelliğin tat olduğuna inanıyor. (Karpuzdaki) Acımsı tadın nedeni tek bir dominant gen olduğundan bunu ıslah yoluyla ortadan kaldırmak oldukça kolay olmuştu büyük olasılıkla. Bunun ardından üreticiler, başka özellikler için seçici üretime başlamışlardı. Servis tabağının en üstünde duran oval bir karpuzun görüldüğü mezar resmi, meyvenin nasıl değişim geçirdiğine dair ipucu veriyor. (Karpuz) Taze olarak servis yapıldığına göre kesip yenecek kadar yumuşak olması gerekiyordu. Sert etli kısmı ve bunu sulu bir posaya dönüştürmek için dövülmesi ihtiyacı ortadan kalkmıştı. Meyve artık sert ve acı olmayabilirdi ama günümüzde zevkle yediğimiz tatlı ve olgun karpuz olarak gelişimini henüz tamamlamamıştı (CITO, VWO Bijlage, 2019, s. 16).

4.1.5.5. Yinelemeye Dayalı Bağdaşıklık ile İlgili Bulgular

Metinlerde yinelemeler; aynı sözcüklerin yinelenmesi, yakın anlamlı sözcüklerin yinelenmesi, alt ve üst anlamlı sözcüklerin yinelenmesi şeklinde görülmektedir. Aynı sözcüklerin yinelenmesine sıkça başvurulduğu tespit edilmiştir.

4.1.5.5.1. Aynı Sözcüklerin Yinelenmesi

- ...Çoğulcu toplum' kavramından yola çıkılarak, Z kuşağıyla ilgili Turner Ignite reklam araştırma şirketi, RedPeak marka ajansıya ortaklaşa ABD'de nabız tutmuş. Çünkü Z kuşağı ülke nüfusunun beşte birini oluşturuyor. Ve kuşağın yetişmekte olan son üyeleriyle ilgili ilk tespit şu: Bugünün 13-15 yaş grubu 10 yıl öncekilerden çok farklı, onların değerlerini, hareket tarzını belirleyen şey ise henüz 13 yaşındayken akıllı telefonla tanışan ilk nesil olmaları. Hatta dış dünyayla kurdukları ilişkinin yönünü değiştiren tek faktör akıllı telefonlar. Millennials kuşağının akıllı telefona ilk erişim yaşı ise 19 (CITO, VWO Bijlage, 2019, s. 2).
- ...Drama öğretmenliği de son yıllarda oldukça rağbet görüyor. Üniversitelerin ilgili bölümlerinden mezun olan veya özel eğitim kurumlarından sertifika alan pek çok kişi, resmi ya da özel eğitim kurumlarında drama öğretmeni olarak görev alabiliyor. İlköğretim öğrencilerinin sosyalleşebilmelerini ve yaratıcı düşünce yapısının gelişmesine katkıda bulunmayı amaçlayan drama eğitimi bugün yetişkinler tarafından da talep görüyor (CITO, VWO Bijlage, 2019, s. 19).

4.1.5.5.2. Yakın Anlamli Sözcüklerin Yinelenmesi

- ...Sagalassos'a 25 yıldan fazla emek veren Prof. Waelkens, Ağlasun'un en tanınmış isimlerinden biri olmuş; çevrede herkes ona 'Marc Bey' diyor. Marc Bey ve ekibi, insanda hayranlık uyandıran işler yapmışlar. Sadece bilimsel bir kazı yapmak ve bulgularını yayımlanmakla yetinmemişler. Eserlerin restorasyonuna da büyük emek ve çaba harcayarak, Torosların yamaçlarında görenleri şaşkınlığa uğratan bir antik şehri ayağa kaldırmışlar. Neon Kütüphanesi, Heroon (Kahramanlık Anıtı), Helenistik Çeşme, Antoninler Çeşmesi bunların başlıcaları (CITO, VWO Bijlage, 2019, s. 5).
- ...Bo, "Geçen 5 yıl Çin için olağanüstüydü. Dünya ekonomisinin canlanması çabaları yetersiz kalırken, bölgesel çatışmalar ve düzensizlikler görüldü. Dünya genelinde sorunlar şiddetlenirken Çin ekonomisi 'Yeni normal' dönemine girdi. Çin ekonomisi orta yüksek hızla büyümesini koruyor. 60 milyon yoksul yoksulluktan arındırıldı, yoksulluk oranı yüzde 10.2'den yüzde 4'ün altına indi. Her yıl 13 milyondan fazla yeni istihdam yaratılmakta. Tiangong uzay laboratuvarı, Jiaolong insanlı araştırma denizaltısı, dünyanın en büyük teleskopu Fast, karanlık maddenin varlığını araştırarak Wukong adlı uydu, dünyanın ilk kuantum uydusu Micius ve büyük jet uçağı gibi bilimsel ve teknolojik başarılarımız oldu" diye konuştu (CITO, VWO Bijlage, 2019, s. 9).

4.1.5.5.3. Alt ve Üst Anlamlı Sözcüklerin Yinelenmesi

- ...Hamam binasının hemen güneybatı köşesi önündeki yaşlı çitlembik ağacının gölgesi altında biraz soluk almak; limanları, Küçük Akropolis'i ve şehir surları ile birlikte Aşağı Kent'ten başlayarak doyumsuz bir panorama sunacaktır sizlere.” Ziyaretçilere hangi ağacın gölgesinde mola vereceklerini söyleyecek kadar ince düşünen iki güzel insanın verdiği emeklere teşekkür ede ede bir akşamüzerinin serinliğinde Kaunos'u dolaşıyorum (CITO, VWO Bijlage, 2019, s. 7).
- ...Müziğin beyindeki etkileri üzerine yapılan nörolojik çalışmalar, bir müzik parçasını canlandırmak ve duygusal olarak tepki vermek için devrelerimiz olduğunu gösterdi. Aslında bu süreç çok erken başlıyor. Bir araştırma, beş aylık bebeklerin neşeli şarkılara tepki gösterdiğini, dokuz aylık bebeklerin ise hüzünlü şarkılardan etkilendiğini ortaya koymuştur. Büyüdükçe, müziğin getirdiği fizyolojik durumlar yoğunlaşır. Genellikle hızlı bir tempo içeren ve majör perdeyle yazılmış olan mutlu bir müzik, fiziksel mutluluk belirtisi olarak kişinin daha hızlı nefes almasına neden olabilir. Benzer şekilde, minör perdeli ve çok yavaş olan hüzünlü bir müzik de nabzın yavaşlamasına ve tansiyonun yükselmesine neden olur. Bu sadece hareketli müziklerin faydalı olduğunu gösteriyor gibi görünüyor, fakat iyi bir ağlamanın veya bağırsak boşalımının değerini bilen herkes, hüzünlü müziğin dolaylı olarak mutluluk getirebileceğini görebilir (CITO, VWO Bijlage, 2019, s. 13).
- ...Aktörlük yaptığım yıllarda zamanla oyuncularla çalışmak ilgimi çekmeye başladı ve kimi yönetmenlerle, oyunculuğa daha uyumlu olan farklı atmosferler yakaladım. Film seti başka yönetmenlerle olduğu gibi sinir bozucu, dayatmacı ya da bubi tuzaklarıyla dolu olmak zorunda değildi. Kendi teorilerimi geliştirmeye başladım ve tüm deneyimlerimi bunlara aktardım. Sinema dünyasında geçen bir hayat, diğer herhangi bir meslektekiyle aynıdır. Daima öğrencisindir. Her film farklıdır, başa çıkılması gereken farklı engeller vardır ve bu yüzden ilginçtir. Bu yüzden sinemaya devam ediyor ve zorluklarından zevk alıyorum. Genç sinemacılara da tavsiyem; hayatta öğrendiğin ve gördüğün her şeyi kullan ve filmlerine dahil et. Bir de insanların seni güçlü fikirlerinden caydırmasına izin verme. İnsanların seni tehlikelere karşı uyarmak istediğini bil ama eğer iyi bir fikrin varsa ondan vazgeçme (CITO, VWO Bijlage, 2019, s. 20).

4.1.5.6. Eşdizimliliğe Dayalı Bağdaşıklık ile İlgili Bulgular

Metinlerde eşdizimliliğe dayalı bağdaşıklıkla ilgili birçok örnek tespit edilmiştir. Eşdizimliliğe dayalı bağdaşıklık; birbiriyle aynı kavram alanına giren, birbirini çağrıştıran sözcükler ile yapıldığı tespit edilmiştir.

- ...Çam ağaçlarının arasından, denize inen yarların kıyısından geçip Mavi Yolculuk teknelerinin görüntülerini seyrede seyrede alacağınız bu yol, Dalyan'da geçireceğiniz günlerin unutulmazları arasına girecek. İskeledeki teknelerden biriyle Dalyan'a geri dönebilirsiniz. Varınca, o şahane Ekincik Kumsalı'nda denize girip yorgunluğunuzu atın, sonra bir deniz ürünleri menüsüyle akşam yemeğinde kendinizi ödüllendirin bence (CITO, VWO Bijlage, 2019, s. 7).
- ...Bo, "Ülkemiz doğru hamleler yaparak dünya ekonomisine ve küresel barışa katkıda bulunmayı amaçlıyor. İstanbul Başkonsolosluğu olarak bölgemizdeki belediyelerle temasları derinleştirdik. Pekin Belediyesi, Şanghay Valiliği ve Tibet Özerk Bölgesi Komitesi İstanbul'u ziyaret etti. Geçen yıl İstanbul'a gelen 155 bin Çinli turist 2018'de artacağını düşünüyoruz" dedi. Çin'in Türkiye'nin ikinci büyük ticari ortağı olduğunu belirten Bo, "Pek çok Çin sermayeli firma, İstanbul'da iyi bir performans göstermekte. Çin ICBC Bankası, Türkiye Vakıfbank ve EXIM Bank'a finansman sağladı. Çin'in ZTE firması, NETAŞ Telekomünikasyon'un 100 milyon Amerikan dolarlık hissesini aldı. Power China, Avrasya bölgesinin merkezini İstanbul'a yerleştirdi. COSCO Shipping, Kumport Liman'ının yüzde 65'ini alarak limanın donanım, yazılım ve işleyiş kalitelerini yükseltti" dedi (CITO, VWO Bijlage, 2019, s. 8).
- ...Fakat kitleye yönelik konuşma öğrenilebilir bir şey. Avery, kendi söylemek istediklerinizden çok, dinleyicilerin duymak istediklerine ağırlık vererek konuşmanın planlanmasını salık veriyor. Örneğin personel toplantısında şirketin performansı ile ilgili kötü haber vermeniz gerekiyorsa sadece üstlerinizin söylemenizi istediği şeyleri değil, morali yüksek tutmak için personelin de duymak istediği şeyleri ifade etmek gerektiğini belirtiyor (CITO, VWO Bijlage, 2019, s. 10).
- ...Yağmur Altında – Singing in The Rain' gibi bir müzikalin tadını çıkarmak, aşırı duyguların olduğu anlarda şarkı söylemeye ve dans etmeye başlayabilmenin mümkün olduğuna inanmayı gerektirir. Müzikal parçalar bir karakterin ruh halini anlamamıza yardımcı olur. 'The Sound of Music – Neşeli Günler'i ele alalım. Yaşadığı manastıra uygun olmayan bir rahibenin, dağların tepesinde şarkı söylemesi, mutluluğu bulmasına

yardımcı olmak için yeterlidir. Bu karakter, yedi mutsuz çocuğa şarkı söyleme mucizesini öğretmiştir (CITO, VWO Bijlage, 2019, s. 12).

- ...Gerçekçi kurmaca' kültüre özelken 'fantezi kurgu' kültürün, zamanın ve mekânın getirdiği tüm özelliklerden uzak olma özgürlüğüne sahip. Hepimizin yaşadığı günlük hayatın sıkıcı detayları fantezinin içinde yer almıyor. Westeros'ta cep telefonları, trafik, inşaat vinçleri olamayacağı gibi aynı zamanda İstanbul'da ya da New York'ta geçen bir hikâyeye ejderha eklemek kolay değil. Fantezi kurgu aslında dünyadaki tüm insanların içinden geçtiği insani durumları, duyguları, olayları kimseye ait olmayan bir platformda sunuyor okuyucuya / izleyiciye. Yedi krallığın iktidar savaşı sırasında yaşanan aile dramları, aşk ilişkileri vesairenin toplamıdır Game of Thrones da nihayetinde (CITO, VWO Bijlage, 2019, s. 14).

4.1.5.7. Konu Birliği/Sürekliliği ile İlgili Bulgular

2019 VWO Türkçe sınavına ait metinler incelendiğinde, metinlerin tamamının bilgilendirici metinlerden seçildiği tespit edilmiştir. Metinlerin tamamı bilgi vermek amacıyla yazılmış olmasına karşın tüm metinler farklı bir konu üzerine kaleme alınmıştır. Dolayısıyla sınava ait metinlerin tamamı göz önünde bulundurulduğunda bir konu birliğinden ve sürekliliğinden söz edilememektedir.

Metinler tek tek ele alındığında ise, bir metnin tamamında konuya sadık kalındığı ve sürekliliğin sağlandığı, paragraflar arasında konu ve süreklilik bakımından bir uyumsuzluğa rastlanmadığı görülmüştür.

4.1.5.8. Başlık ve İçerik Uyumu ile İlgili Bulgular

2019 VWO Türkçe sınavında 10 adet metin kullanılmıştır. Bu metinlerin başlıkları şu şekildedir (CITO, VWO Bijlage, 2019, s. 2-21):

- Bu Kuşaktan Haberiniz Var mı?
- Bir Şehir Değil, Bir Şiir: Sangalassos
- Dalgın Suların Güzelliği
- Bu İşin İçinde Milyarlar Var
- İyi Konuşmanın Sırrı Nedir?
- Müzik ve Mutluluk

- Ejderhaları Herkes Bilir!
- Karpuzun Gizli Tarihi
- Yaratıcılıkla Para Kazanmak
- Usta Yönetmenlerin Meslek Sırları

Metinler incelendiğinde; başlık ve içerik açısından bir uyumsuzluk görülmemiştir.

4.1.5.9. Paragraflar/Bölümler Arası Uyum ile İlgili Bulgular

2019 VWO Türkçe sınavında kullanılan metinlerde paragraflar arasında bir uyumsuzluk söz konusu değildir. Her paragraf bir öncekiyle bağlantılıdır ve metnin akışını bozmadığından mantıksal açıdan uyumludur. Okuyucunun anlamakta zorlanacağı ya da önceki paragraflarla ilişki kuramayacağı bir paragrafa rastlanılmamıştır.

4.1.6. 2019 Yılına Ait HAVO Türkçe Sınavı Metinlerinin Metinsellik Ölçütlerine Dayalı Bulguları

Tablo 11

2019 Yılına Ait HAVO Türkçe Sınavı Metinlerinin Metinsellik Ölçütlerine Uygunluğu

Metin Merkezli Özellikler	Harika Çocuklar	Yaban Güzelleri	İyi Konuşmanın Sırrı Nedir?	Dalgın Sulamın Güzelliği	Evde Ekonomi Zamanı	Karpuzun Gizli Tarihi	Evli Çiftler Nasıl Para Biriktirebilir?	Bu İşin İçinde Milyarlar Var	Usta Yönetmenlerin Meslek Sırrı	İstanbul'un Yedi Meşhur Yokuşu
Bölümler gönderimsel bağdaşıklık taşımaktadır.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Bölümler değiştirmeye dayalı bağdaşıklık taşımaktadır.	+	-	-	+	-	-	-	-	+	-
Bölümler bağlaçlara dayalı bağdaşıklık taşımaktadır.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Bölümler eksiltiye dayalı bağdaşıklık taşımaktadır.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Bölümler yinelemeye dayalı bağdaşıklık taşımaktadır.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Bölümler eşdizimliliğe bağlı bağdaşıklık taşımaktadır.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Bölümler konu birliği/sürekliliği taşımaktadır.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Bölümler başlık ve içerik açısından uyumludur.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Bölümler paragraflar/bölümler arası uyum taşımaktadır.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+

4.1.6.1. Gönderimsel Bağdaşıklık ile İlgili Bulgular

2019 HAVO Türkçe sınavı metinleri incelendiğinde gönderimsel bağdaşıklığın farklı dil öğeleri ile gerçekleştirildiği tespit edilmiştir. Metinlerde kişi zamirine, işaret zamirine, işaret sıfatına, ilgi zamirine, dönüşlülük zamirine yönelik kullanımlar belirlenmiştir. Metinlerde gönderimin en çok işaret sıfatları ve kişi zamirleri aracılığıyla yapıldığı görülmüştür. Metinlerdeki gönderimlerin art ve ön gönderim biçiminde olduğu tespit edilmiştir. Metinlerden alınan aşağıdaki alıntılarla gönderimler örneklendirilmiştir:

- ...Yapay ve zorlamalı da olsa bu tanımlamalar kapsamındaki çocukların özel düzenlemelerle belirlenmesi, korunup kollanması, özel ve farklı kurumlarda etkin yöntem ve tekniklerle geliştirilmesi konusundaki yaklaşımları paylaştık. Bu paylaşım ortamına farklı bir boyut getirmek açısından Solomon'un kitabından Harika Çocuklar bölümünü özetleyerek sundum. Solomon, 'harika çocuklar' kavramı içinde daha çok müzik alanından örnek çocuklarla ilgilenmiştir. Bunun nedenini de şöyle açıklıyor: "Deha, sıklıkla spor, matematik, satranç ve müzik alanlarında ortaya çıkar. Müziği anlama becerim sporu, matematiği, satrancı kavrama yeteneğimden daha ileri olduğu için kitapta müzik harikalarına odaklandım" diyor (CITO, HAVO Bijlage, 2019, s. 2).

Harika Çocuklar isimli metinden alınan yukarıdaki paragrafta işaret sıfatı "bu" sözcüğü ile gönderimsel bağdaşıklık ilişkisi kurulmuştur.

- "Fotokapanlar sayesinde yaban hayatını gözlemlediklerini ve yeni türleri literatüre eklediklerini ifade eden Yılmaztürk, "Bölgemizde bizim literatürlerimize girmeyen yaban hayvanı var mı, onları izliyoruz. Ayrıca kaçak av ve unsurlarını izlemek ve bunlar hakkında yasal işlem yapmak için de kullanıyoruz." diye konuştu" (CITO, HAVO Bijlage, 2019, s. 4).

Yaban Güzelleri isimli metinden alınan yukarıdaki paragrafta işaret zamiri "bunlar" sözcüğü ile gönderimsel bağdaşıklık ilişkisi kurulmuştur.

- ...Hazır ve hızlı tüketim yiyeceklere inat artık devir 'ev ekonomisi' devri. Gıdada koruyucu ve sağlığa zararlı madde, glikoz şurubu gibi iddialar manşetleri süslüyor. Artık yoğurt, ekmek, salça, turşu hatta gazoz evde üretiliyor. Buna bir de sağlıklı yaşam trendi eklenince işin piyasası da aldı yürüdü (CITO, HAVO Bijlage, 2019, s. 10).

Evde Ekonomi Zamanı isimli metinden alınan yukarıdaki paragrafta işaret zamiri "buna" sözcüğü ile gönderimsel bağdaşıklık kurulmuştur.

- ...Günümüzün temel ihtiyaçlarından biri olan para, evli çiftler arasında büyük bir sorundur. Çünkü aşk gelip geçicidir. Para olmadığı zaman hiç bir ihtiyaç karşılanmadığı için tartışmalar başlar. Bu nedenle huzur dolu bir evliliğe sahip olmanın yolu sevgi, saygıdan sonra paradan geçer. Biz de ‘evli çiftler nasıl para biriktirebilir’ adlı yazıyı yazarak, mutluluğunuzun daim olmasını diliyoruz (CITO, HAVO Bijlage, 2019, s. 14).

Evli Çiftler Nasıl Para Biriktirebilir? isimli metinden alınan yukarıdaki paragrafta işaret sıfatı “bu” ve kişi zamiri “biz” sözcükleriyle gönderimsel bağdaşıklık ilişkisi kurulmuştur.

- ...Diyelim ki elinize bir portakal aldınız ve bir yokuşun başından bıraktınız, Boğaz’a kadar tıngır mıngır inişini izlemek istediniz. Bunu nerede yapabilirsiniz? Tabii ki Portakal Yokuşu’nda... Bu yokuşun başından dökülen portakallar, Boğaz’ın Ortaköy kıyısındaki serin sularına kadar ulaşmış, adını da buradan almış (CITO, HAVO Bijlage, 2019, s. 21).

İstanbul’un Yedi Meşhur Yokuşu isimli metinden alınan yukarıdaki paragrafta işaret zamiri “bunu” ve işaret sıfatı “bu” sözcükleriyle gönderimsel bağdaşıklık ilişkisi kurulmuştur.

4.1.6.2. Değiştirmeye Dayalı Bağdaşıklık ile İlgili Bulgular

Metinlerde “böyle” sözcüğüyle yapılan değiştirmelere yer verilmiştir. Sınavda kullanılan metinler incelendiğinde isme ve cümleye dayalı değiştirimler olduğu tespit edilmiştir.

- “Konuya girerken, terim ile bütünleşme aşamasında öncelikle, ‘harika’ kelimesi ile doğal olmayan bir durumun ifade edildiğinin unutulmaması gerekir diye düşünüyorum. Çünkü böyle kişilerde bir doğum kusurunu andıracak kadar belirgin farklılıklar görülür” (CITO, HAVO Bijlage, 2019, s. 2).

Harika Çocuklar isimli metinden alınan yukarıdaki paragrafta “böyle” sözcüğü ile “harika” sözcüğü arasında isme dayalı değiştirim yapılmıştır.

4.1.6.3. Bağlaçlara Dayalı Bağdaşıklık ile İlgili Bulgular

Metinlerde farklı işlevlerde birçok bağlaç kullanıldığı tespit edilmiştir. Kullanılan bağlaçlar ile kelimeler ve cümleler birbirine bağlanarak bağdaşıklık sağlanmıştır. Metinlerde en fazla ve (120) ve da/de (70) bağlacına yer verilmiştir. Bunların yanında ise (15), ama (10), ki (7), ancak (6), ya da (5), veya (6), eğer (6), hem...hem (4), çünkü (4), rağmen (3), bu yüzden (2),

hatta (2), üstelik (1), nitekim (1), fakat (1), oysa (1), yani (1), öyle ki (1), sanki (1) gibi bağlaçlar da kullanılmıştır.

Metinlerde “ama, veya, yine, çünkü, nitekim, böylece, bu yüzden, bunun için, eğer, ancak” bağlaçlarının cümle başında kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu bağlaçlar cümleleri ve paragrafları birbirine bağlamak amacıyla kullanılmıştır. Metinlerde kullanılan bağlaçların bir kısmı örneklendirilmiştir:

- ...Fotokapanların kamufle edilerek, belirlenen noktalara konulduğunu ve fotokapanlar sayesinde kaçak av yapan avcılarının yakalandığını da anlatan Yılmaztürk, “Bilindiği gibi Bölge Müdürlüğümüz, Isparta, Burdur ve Antalya illerinde görev yapmaktadır. Görevlerimizin en önemlisi yaban hayatı, yaban hayvanlarını kollamaktır. Bölge Müdürlüğü olarak, son yıllarda avcılıkla mücadele yapmamızın yanında teknolojiye de faydalaniyoruz. Bu teknolojiye kullandığımız araçların bir tanesi de fotokapandır. Fotokapanın birçok çeşidi var. Siyah beyaz kayıt yapan, renkli video kaydı yapan, kaydı sms olarak gönderen, uydu sistemini kullanan; her birinden amaca göre faydalaniyoruz.” dedi (CITO, HAVO Bijlage, 2019, s. 4).
- “Köyceğiz Gölü’nün Akdeniz ile bağı da teknede yaşadığıma benziyor. Gölün dingin suları İztuzu kumsalında deniz ile buluştuğunda, birdenbire dalgalarla karşılaşır dans etmeye başlıyor” (CITO, HAVO Bijlage, 2019, s. 8).
- “Burada sac kavurma, alabalık yiyebilirsiniz ama ‘borana’yı tatmazsanız sofranız eksik kalır. Borana, kızartılmış biber ve patlıcanların üzerine sarımsaklı köy yoğurdu dökülerek yapılıyor. Eritilmiş tereyağı ve pul biber eklenerek yanında otlarla servis ediliyor” (CITO, HAVO Bijlage, 2019, s. 9).

4.1.6.4. Eksiltiye Dayalı Bağdaşıklık ile İlgili Bulgular

Metinlerde cümlelerin birçok farklı ögesi ile ilgili eksilti tespit edilmiştir. Eksilti yapılan bölümler anlamda bozulmalara sebep olmamıştır.

- “(Ben) Konuya girerken, terim ile bütünleşme aşamasında öncelikle, ‘harika’ kelimesi ile doğal olmayan bir durumun ifade edildiğinin unutulmaması gerekir diye düşünüyorum. Çünkü böyle kişilerde bir doğum kusurunu andıracak kadar belirgin farklılıklar görülür” (CITO, HAVO Bijlage, 2019, s. 2)”
- ...Fotokapanların kamufle edilerek, belirlenen noktalara konulduğunu ve fotokapanlar sayesinde kaçak av yapan avcılarının yakalandığını da anlatan Yılmaztürk, “Bilindiği gibi

Bölge Müdürlüğümüz, Isparta, Burdur ve Antalya illerinde görev yapmaktadır.(Bizim) Görevlerimizin en önemlisi yaban hayatı, yaban hayvanlarını kollamaktır. Bölge Müdürlüğü olarak, son yıllarda avcılıkla mücadele yapmamızın yanında teknolojiye de faydalanıyoruz. Bu teknolojiye kullandığımız araçların bir tanesi de fotokapandır. Fotokapanın birçok çeşidi var. Siyah beyaz kayıt yapan, renkli video kaydı yapan, kaydı sms olarak gönderen, uydu sistemini kullanan; her birinden amaca göre faydalanıyoruz.” dedi (CITO, HAVO Bijlage, 2019, s. 4).

- ...Vatandaşın artan ilgisi nedeniyle, özellikle küçük ev aletleri pazarı son birkaç yıldır astronomik büyüme oranlarına ulaştı. Ekmek, yoğurt, kıyma ve hatta gazoz yapma makineleri ev ekonomisi devri için mağazalardaki yerini aldı. İşler bununla da bitmiyor, yazdan domates, biber ve patlıcanı taze alıp derin dondurucularda saklayan bir nesil var. n11.com Satış Genel Müdür Yardımcısı Örlen Koçak geçen ay, derin dondurucularda bir önceki döneme göre yüzde 150, kıyma makinelerinde ise yüzde 218’lik bir artış yaşandığı haberini veriyor. (Biz) Geçen yıl 17,3 milyon adet küçük ev aleti satılırken, sektörün yüzde 6 büyüdüğünü hatırlatalım (CITO, HAVO Bijlage, 2019, s. 10).
- ...Tasarruf” denildiği zaman bu iş çoğu zaman kadınlara düşer. Bunun nedeni evi çekip çevirme görevine sahip olmalarıdır. En basitinden düşünecek olursak, televizyon izlenmediği halde (televizyonun) fişinin çekilmemesi paranızın eriyip gitmesine neden olur. Biliyorsunuz ki elektrik faturaları eskiye nazaran birtakım vergiler eklendiği için daha yüksek gelmektedir. Bu nedenle elektrikli eşya alırken tasarruf sınıfında olanları, en az yakanları tercih etmelisiniz (CITO, HAVO Bijlage, 2019, s. 14).
- “Dizlerde derman, gözlerde can bırakmayan İstanbul yokuşlarını en iyi kim bilir? Elleriindeki manav fileleriyle yokuşu tırmanmaya çalışan sokak sakinleri mi, yoksa kar yağınca hemen kızaklarına sarılan haylaz çocuklar mı? (Biz) Yıllara meydan okuyan İstanbul yokuşlarının en meşhur yedisini gezdik” (CITO, HAVO Bijlage, 2019, s. 20).

4.1.6.5. Yinelemeye Dayalı Bağdaşıklık ile İlgili Bulgular

Metinlerde yinelemeler; aynı sözcüklerin yinelenmesi, yakın anlamlı sözcüklerin yinelenmesi, alt ve üst anlamlı sözcüklerin yinelenmesi şeklinde görülmektedir. Aynı sözcüklerin yinelenmesine sıkça başvurulduğu tespit edilmiştir.

Aynı Sözcüklerin Tekrarlanması

- ...Bu talebi fırsat bilen bazı girişimciler arasında eve sipariş verenler bile var. Mesela, haftanın belli günlerinde farklı semtlere dağıtım hizmetleri mevcut. Anlayacağınız vatandaşta oluşan bilinç, teknolojinin imkanları ile birleşince ev ekonomisi piyasası aldı da başını yürüdü. Son dönemde, evde hazırladıkları doğal ve yöresel ürünleri sosyal medyadan satan kişilerin çoğaldığını da belirtelim. Instagram’da müşteri bulursanız 200 bini aşan takipçiniz sayesinde ciddi paralar kazanabilirsiniz. İnternette basit bir arama ile binlerce kişi ve şirkete ulaşabilirsiniz. ‘Organik üründen anlayan ya da anlamayan sahtekarlara dikkat!’ diye uyarmamıza gerek yok sanırım (CITO, HAVO Bijlage, 2019, s. 11).
- ...Para biriktirmenin en iyi yolu ‘giren çıkan paranın kontrolünü sağlayabilmek’tir. Bu yüzden kendinize bütçe planı oluşturmalsınız. Hatta evinize kumbara alarak, her gün her biriniz 10 TL atarsanız ay sonunda eşinizle birlikte kumbarayı açtığınızda 600 TL biriktirdiğinizi görebilirsiniz. Damlaya damlaya göl olacağını biliyorsunuz, paranızın miktarı arttıkça kendinize olan güveniniz de artacaktır. Çünkü para biriktirmek gerçekten zor bir iştir. Bunu başarma hissi ise insanın kendini güvende hissetmesini sağlar. Böylece hayatın getirdiği zorluklarla daha kolay mücadele edebilirsiniz (CITO, HAVO Bijlage, 2019, s. 14).

4.1.6.5.1. Yakın Anlamli Sözcüklerin Tekrarlanması

- ...Yapay ve zorlamalı da olsa bu tanımlamalar kapsamındaki çocukların özel düzenlemelerle belirlenmesi, korunup kollanması, özel ve farklı kurumlarda etkin yöntem ve tekniklerle geliştirilmesi konusundaki yaklaşımları paylaştık. Bu paylaşım ortamına farklı bir boyut getirmek açısından Solomon’un kitabından Harika Çocuklar bölümünü özetleyerek sundum. Solomon, ‘harika çocuklar’ kavramı içinde daha çok müzik alanından örnek çocuklarla ilgilenmiştir. Bunun nedenini de şöyle açıklıyor: “Deha, sıklıkla spor, matematik, satranç ve müzik alanlarında ortaya çıkar. Müziği anlama becerim sporu, matematiği, satrancı kavrama yeteneğimden daha ileri olduğu için kitapta müzik harikalarına odaklandım” diyor (CITO, HAVO Bijlage, 2019, s. 2).

4.1.6.5.2. Alt ve Üst Anlamli Sözcüklerin Tekrarlanması

- ...Yılmaztürk, kaçak avcılıkta hapis cezası verildiğini de kaydetti. Katliam gibi ya da neslini tüketecek şekilde av yapanlara 2-5 yıla kadar hapis cezası getirildiğini de

söyleyen Yılmaztürk, “Kaçak avcılık 4915 sayılı mevzuata göre Kabahatler Kanunu’na giriyor. Kaçak avda kullanılan özellikle pompalı tüfek, makineli tüfek dediğimiz, iki takoz koymamışsa en fazla iki fişek atabilir, fazla atanlar ise yasak avlanma şeklindedir. Araçlara el koyuyoruz, genel olarak bu cezalar caydırıcı oluyor. Özellikle kullanılan silahların çok pahalı olması, bu silahlara el konulması tazminattan daha caydırıcı oluyor. Bu konuda da av kulüplerine bilinçlendirme konusunda eğitimler verdik. Hemen hemen iyi bir noktaya getiriyoruz, çünkü Avcı Bilgi Sistemi’ne başladık. Onunla avlakları kullanma politikasını getirdik. Bu konuda av kulüpleri de kendi kaynaklarının yok edilmesi konusunda daha duyarlı çalıştıkları için onlar da kendi bölgelerinde yanlış davranan, kaçak avlanan arkadaşlarını ihbar ediyorlar, onlar da caydırıyor, biz de caydırıyoruz. İki defa kaçak avcılıktan yakalanan bir kişinin de av ruhsatı iptal oluyor ve bir daha verilmemek üzere men ediliyor.” şeklinde konuştu (CITO, HAVO Bijlage, 2019, s. 5).

- ...Bu yokuş “Eşek Anırtan Yokuşu” olarak da bilinir. Rivayet odur ki, vakti zamanında buradan sırtında yüklerle geçmek zorunda kalan eşekler o kadar zorlanırmış ki hayvancağızlar yorgunluktan oldukları yerde kalıp anırmaya başlarmış. Yokuşu çıkmak zor olsa da, en tepesinden başlayarak ortalarına varıncaya kadar muhteşem Boğaz manzarasını izleyerek inmek tadına doyum olmaz bir keyif (CITO, HAVO Bijlage, 2019, s. 20).

4.1.6.6. Eşdizimliliğe Dayalı Bağdaşıklık ile İlgili Bulgular

Metinlerde eşdizimliliğe dayalı bağdaşıklıkla ilgili birçok örnek tespit edilmiştir. Eşdizimliliğe dayalı bağdaşıklığın; birbiriyle aynı kavram alanına giren, birbirini çağrıştıran sözcükler ile yapıldığı tespit edilmiştir.

- ...Avlaklara yerleştirilen fotokapanlar sayesinde kaçak avcılığın önüne geçtiklerini ve kaçak av yapan avcılara büyük miktarlarda para cezası kesildiğini ifade eden Yılmaztürk, “Geçtiğimiz günlerde Isparta Sütçüler civarında yaban keçisini vuran kaçak avcılar, fotokapanın görüş mesafesine girdi ve onların video kaydı alındı. Video kaydını aldıktan sonra Jandarma ile işbirliği yaparak, kimlik tespiti yaptık. Bunun neticesinde tazminat ve diğer cezalarla birlikte yaklaşık 20 bin TL’lik ceza kesildi (CITO, HAVO Bijlage, 2019, s. 4).
- ...Vatandaşın artan ilgisi nedeniyle, özellikle küçük ev aletleri pazarı son birkaç yıldır astronomik büyüme oranlarına ulaştı. Ekmek, yoğurt, kıyma ve hatta gazoz yapma

makineleri ev ekonomisi devri için mağazalardaki yerini aldı. İşler bununla da bitmiyor, yazdan domates, biber ve patlıcanı taze alıp derin dondurucularda saklayan bir nesil var. n11.com Satış Genel Müdür Yardımcısı Örpen Koçak geçen ay, derin dondurucularda bir önceki döneme göre yüzde 150, kıyma makinelerinde ise yüzde 218’lik bir artış yaşandığı haberini veriyor. Geçen yıl 17,3 milyon adet küçük ev aleti satılırken, sektörün yüzde 6 büyüdüğünü hatırlatalım (CITO, HAVO Bijlage, 2019, s. 10).

- ...Bu devirde iyi bir yaşam standardına sahip olabilmek için kadın ve erkeğin çalışması gerektiği herkesçe bilinir. Çünkü tek maaşla geçinmek zordur. Asgari ücret zaman zaman artsa da, ‘vergisi algısı’ derken elde avuçta pek bir şey kalmamaktadır. Hele bir de çocuk sahibiyse, kesinlikle bakım masraflarını karşılayabilmeniz için her iki tarafın da çalışmasından başka bir çare yoktur. Bu nedenle tasarruf ederek, birikim yapmalısınız (CITO, HAVO Bijlage, 2019, s. 14).
- ...Yıldız Sarayı’ndan Beşiktaş İskelesi’ne inen bu yokuş, rivayete göre sultanın muhafız alayında görevli bir Çerkez beyinin adını taşıyor. Bir zamanlar süslü sırmalı zabıtların saraydan iskeleye iniş yolu olan yokuş, bir dönem de Cemal Reşit Rey’in piyano nameleriyle dolmuş. Şimdilerdeyse semtin asude zamanlarına özlem duyan eski kuşakların ve Beşiktaş’ın genç nüfusunun en sevdiği köşelerden biri. Soluklanmak için durduğunuzda mama yiyip pinekleyen kedileri de sevebilirsiniz (CITO, HAVO Bijlage, 2019, s. 20).

4.1.6.7. Konu Birliği/Sürekliliği ile İlgili Bulgular

2019 HAVO Türkçe sınavına ait metinler incelendiğinde, metinlerin tamamının bilgilendirici metinlerden seçildiği tespit edilmiştir. Metinlerin tamamı bilgi vermek amacıyla yazılmış olmasına karşın tüm metinler farklı bir konu üzerine kaleme alınmıştır. Dolayısıyla sınava ait metinlerin tamamı göz önünde bulundurulduğunda bir konu birliğinden ve sürekliliğinden söz edilememektedir.

Metinler tek tek ele alındığında ise, bir metnin tamamında konuya sadık kalındığı ve sürekliliğin sağlandığı, paragraflar arasında konu ve süreklilik bakımından bir uyumsuzluğa rastlanmadığı görülmüştür.

4.1.6.8. Başlık ve İçerik Uyumu ile İlgili Bulgular

2019 HAVO Türkçe sınavında 10 adet metin kullanılmıştır. Bu metinlerin başlıkları şu şekildedir (CITO, HAVO Bijlage, 2019, s. 2-21):

- Harika Çocuklar
- Yaban Güzelleri
- İyi Konuşmanın Sırrı Ne?
- Dalgın Suların Güzelliği
- Evde Ekonomi Zamanı
- Karpuzun Gizli Tarihi
- Evli Çiftler Nasıl Para Biriktirebilir?
- Bu İşin İçinde Milyarlar Var
- Usta Yönetmenlerin Meslek Sırrı
- İstanbul'un Yedi Meşhur Yokuşu

Metinler incelendiğinde; başlık ve içerik açısından bir uyumsuzluk görülmemiştir.

4.1.6.9. Paragraflar/Bölümler Arası Uyum ile İlgili Bulgular

2019 HAVO Türkçe sınavında kullanılan metinlerde paragraflar arasında bir uyumsuzluk söz konusu değildir. Her paragraf bir öncekiyle bağlantılıdır ve metnin akışını bozmadığından mantıksal açıdan uyumludur. Okuyucunun anlamakta zorlanacağı ya da önceki paragraflarla ilişki kuramayacağı bir paragrafa rastlanılmamıştır.

4.2. Merkezi Sınav Sorularının Barrett Taksonomisinin Basamaklarına Göre Sınıflandırılmasına Dayalı Bulgular

Hollanda'da uygulanan merkezi Türkçe sınavı sorularının Barrett Taksonomisi'nin basamaklarına göre sınıflandırılması bu başlık altında ele alınmıştır. 2017-2019 yılları arasında VWO ve HAVO sınavlarında toplam 270 soru sorulmuştur. Bu sorular ile ilgili bilgiler aşağıdaki tablolarda yer almaktadır:

Tablo 12

2017-2019 Yıllarına Ait Soruların Dillere Göre Dağılımı

Diller	2017 VWO	2017 HAVO	2018 VWO	2018 HAVO	2019 VWO	2019 HAVO	Toplam
Türkçe	23	20	22	20	26	27	138
Felemenkçe	13	12	13	11	13	11	73
Türkçe ve Felemenkçe	15	15	9	11	5	4	59
Toplam	51	47	44	42	44	42	270

2017-2019 VWO ve HAVO Türkçe sınavı soruları incelendiğinde soruların hem Türkçe hem Felemenkçe sorulduğu tespit edilmiştir. Sorulardan 138'i yalnızca Türkçe iken 73 soru da yalnızca Felemenkçe'dir. Sorulardan 59'unun ise Türkçe ve Felemenkçe olmak üzere her iki dili de barındırdığı görülmektedir. Yalnızca Türkçe sorulan soru sayısının yalnızca Felemenkçe sorulan soru sayısından fazla olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 13

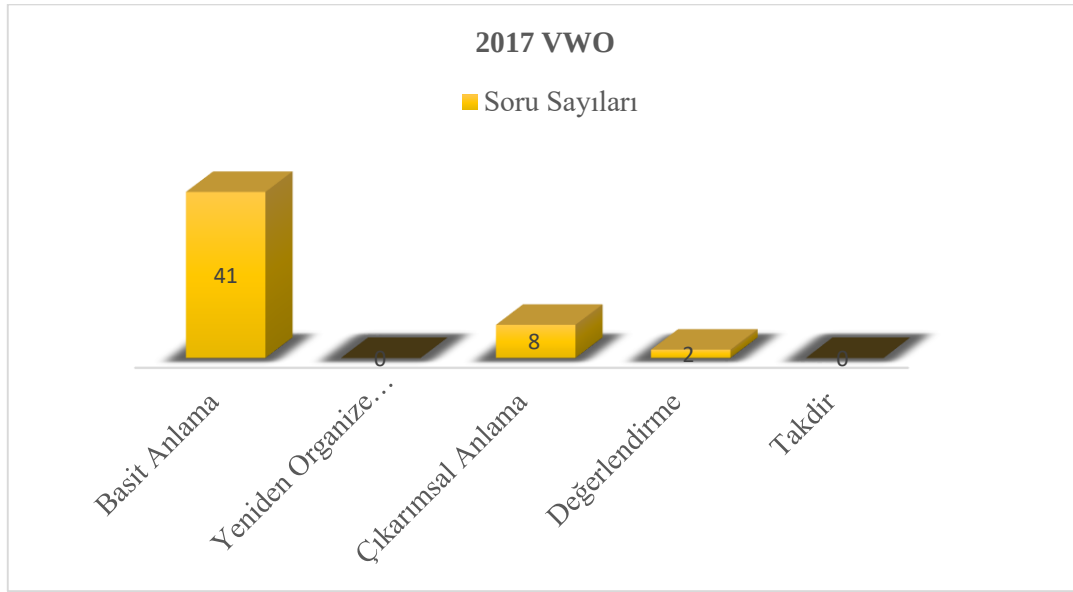
2017-2019 Yıllarına Ait Soruların Soru Türlerine Göre Dağılımı

Sınavlar	Açık Uçlu	Çoktan Seçmeli	Doğru Yanlış	Eşleştirme	Boşluk Doldurma	Kısa Cevaplı	Toplam
2017 VWO	1	24	2	-	9	15	51
2017 HAVO	2	20	2	-	10	13	47
2018 VWO	2	22	2	-	6	12	44
2018 HAVO	-	20	2	-	8	12	42
2019 VWO	1	26	1	-	3	13	44
2019 HAVO	-	27	-	-	2	12	42
Toplam	7	139	9	0	38	76	270

Yukarıda verilen tabloda 3 yılda yapılan sınavlarda yer alan soru tiplerine göre dağılım bulunmaktadır. Buna göre sınavda en çok sorulan soru tipi çoktan seçmeli sorulardır. Bu soru tipinin ardından ise 76 soru ile en çok sorulan soru tipi kısa cevaplı sorulardır. Boşluk doldurmadan 38 soru sorulurken, doğru yanlış soru tipinden 9, açık uçlu soru tipinden 7, eşleştirme soru tipinden ise 1 soru sorulmuştur. Eşleştirme, doğru yanlış ve açık uçlu soru tipleri diğer soru tiplerine göre daha az yer almıştır.

4.2.1. 2017 Yılına Ait VWO Türkçe Sınav Sorularının Barrett Taksonomisine Göre Sınıflandırılmasına Yönelik Bulgular

2017 yılında uygulanan VWO Türkçe sınavı sorularına ait bulgular aşağıda yer almaktadır:

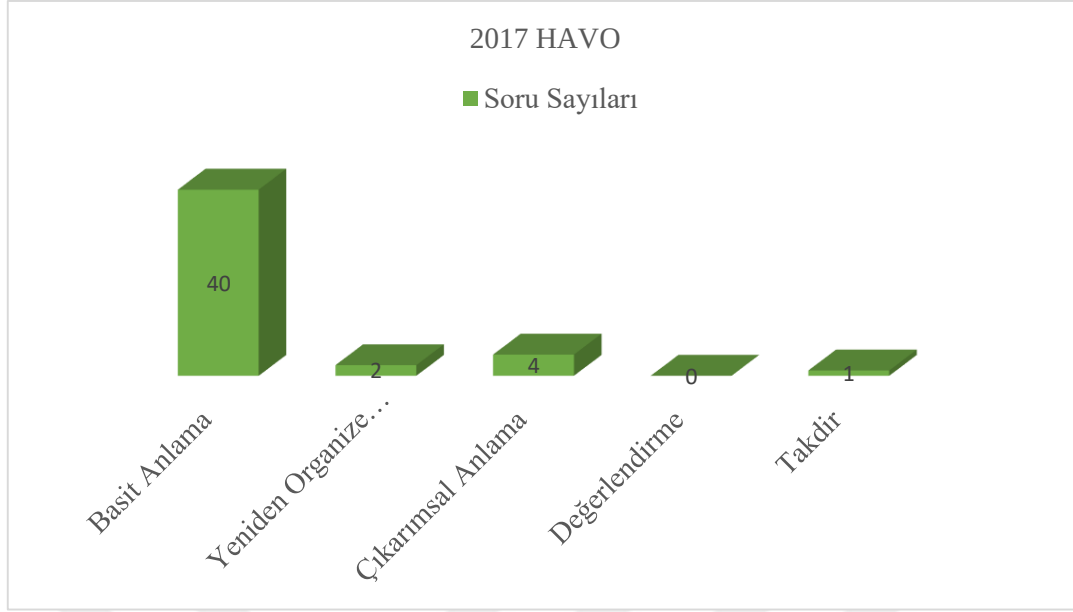

Şekil 7. 2017 yılında uygulanan VWO Türkçe sınavı sorularının Barrett Taksonomisi basamaklarına göre dağılımı.

Verilen grafiğe göre, 2017 yılında yapılan VWO Türkçe sınavı sorularında Barrett Taksonomisi'nin basit anlama basamağına ağırlık verildiği görülmektedir. Bu basamaktaki sorular 51 sorunun 41'ini oluşturmaktadır. Yeniden organize etme ve takdir basamakları için soru bulunmayan sınavda çıkarımsal anlama basamağından 8, değerlendirme basamağından ise 2 soru bulunmaktadır.

4.2.2. 2017 Yılına Ait HAVO Türkçe Sınav Sorularının Barrett Taksonomisine Göre Sınıflandırılmasına Yönelik Bulgular

2017 yılında uygulanan HAVO Türkçe sınavı sorularına ait bulgular aşağıda yer almaktadır:

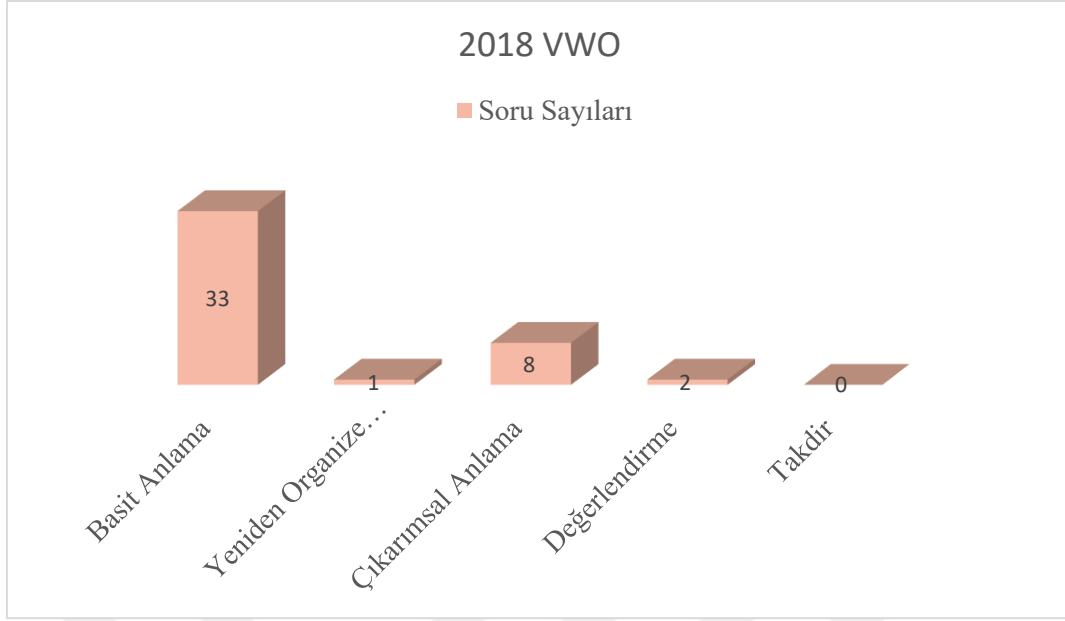

Şekil 8. 2017 yılında uygulanan HAVO Türkçe sınavı sorularının Barrett Taksonomisi basamaklarına göre dağılımı.

Verilen grafiğe göre, 2017 yılında yapılan HAVO Türkçe sınavı sorularında Barrett Taksonomisi'nin basit anlama basamağına ağırlık verildiği görülmektedir. Bu basamaktaki sorular 47 sorunun 40'ını oluşturmaktadır. Yeniden organize etme basamağından 2, çıkarımsal anlama basamağından 4, takdir basamağından ise 3 soruya yer verilmiştir. Sınavda değerlendirme basamağı ile ilgili soru bulunmamaktadır.

4.2.3. 2018 Yılına Ait VWO Türkçe Sınav Sorularının Barrett Taksonomisine Göre Sınıflandırılmasına Yönelik Bulgular

2018 yılında uygulanan VWO Türkçe sınavı sorularına ait bulgular aşağıda yer almaktadır:

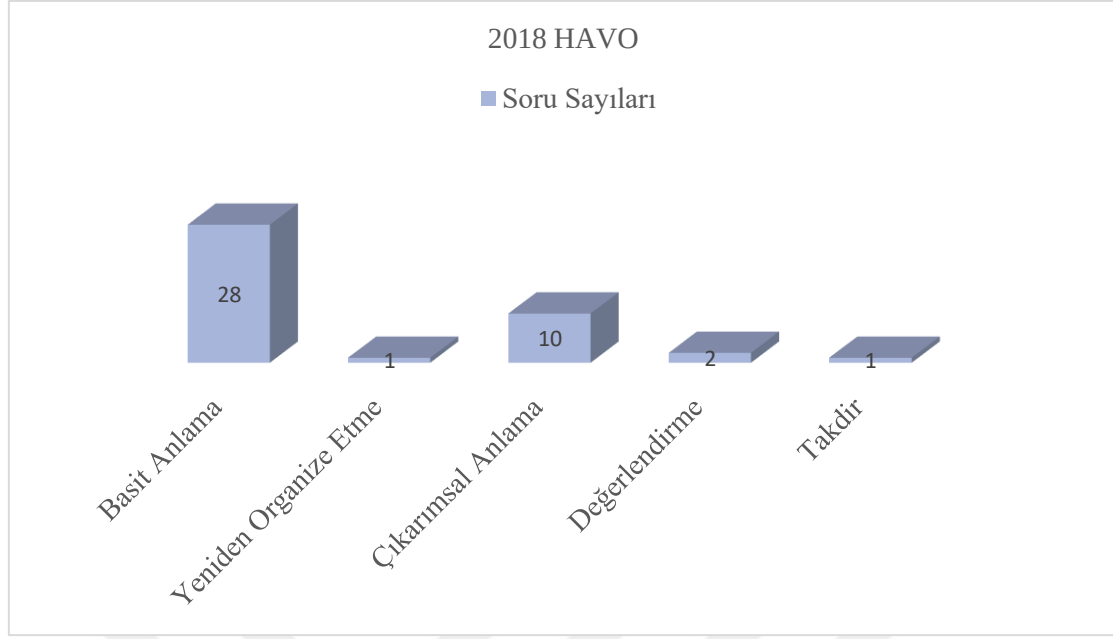

Şekil 9. 2018 yılında uygulanan VWO Türkçe sınavı sorularının Barrett Taksonomisi basamaklarına göre dağılımı.

Verilen grafiğe göre, 2018 yılında yapılan VWO Türkçe sınavı sorularında Barrett Taksonomisi'nin basit anlama basamağına ağırlık verildiği görülmektedir. Bu basamaktaki sorular 44 sorunun 33'ünü oluşturmaktadır. Yeniden organize etme basamağından 1, çıkarımsal anlama basamağından 8, değerlendirme basamağından 2 soru bulunurken takdir basamağıyla ilgili bir soruya yer verilmemiştir.

4.2.4. 2018 Yılına Ait HAVO Türkçe Sınav Sorularının Barrett Taksonomisine Göre Sınıflandırılmasına Yönelik Bulgular

2018 yılında uygulanan HAVO Türkçe sınavı sorularına ait bulgular aşağıda yer almaktadır:

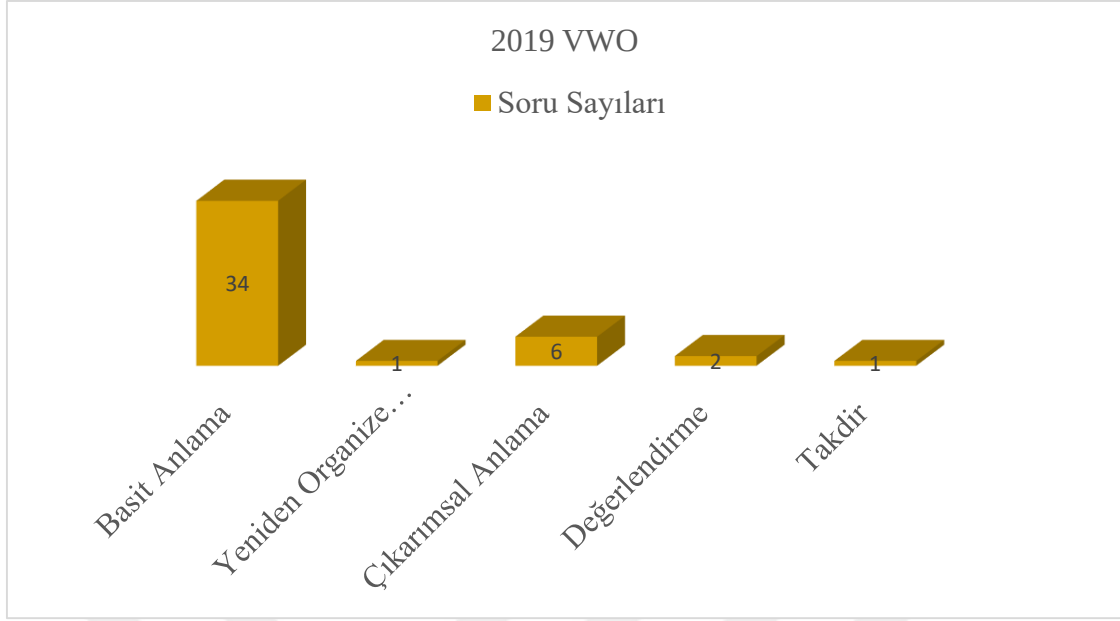

Şekil 10. 2018 yılında uygulanan HAVO Türkçe sınavı sorularının Barrett Taksonomisi basamaklarına göre dağılımı.

Verilen grafiğe göre, 2018 yılında yapılan HAVO Türkçe sınavı sorularında Barrett Taksonomisi'nin basit anlama basamağına ağırlık verildiği görülmektedir. Bu basamaktaki sorular 42 sorunun 28'ini oluşturmaktadır. Yeniden organize etme basamağından 1, çıkarımsal anlama basamağından 10, değerlendirme basamağından 2 ve takdir basamağından 1 soruya yer verilmiştir.

4.2.5. 2019 Yılına Ait VWO Türkçe Sınav Sorularının Barrett Taksonomisine Göre Sınıflandırılmasına Yönelik Bulgular

2019 yılında uygulanan VWO Türkçe sınavı sorularına ait bulgular aşağıda yer almaktadır:

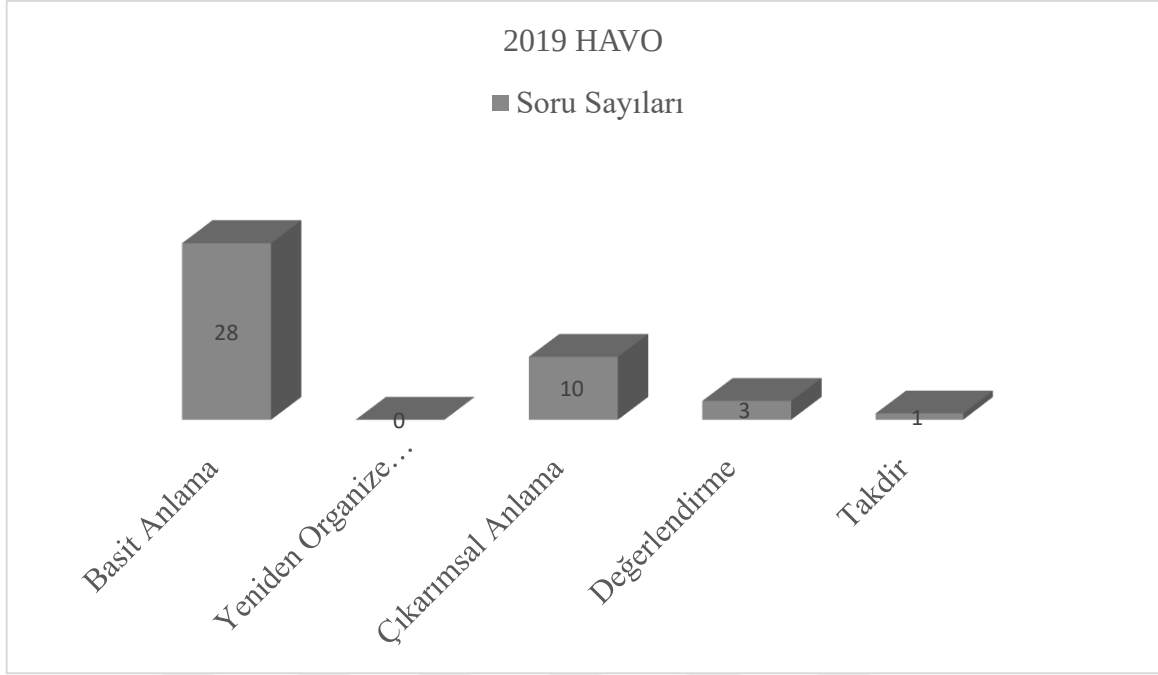

Şekil 11. 2019 yılında uygulanan VWO Türkçe sınavı sorularının Barrett Taksonomisi basamaklarına göre dağılımı.

Verilen grafiğe göre, 2019 yılında yapılan VWO Türkçe sınavı sorularında Barrett Taksonomisi'nin basit anlama basamağına ağırlık verildiği görülmektedir. Bu basamaktaki sorular 44 sorunun 34'ünü oluşturmaktadır. Yeniden organize etme basamağından 1, çıkarımsal anlama basamağından 6, değerlendirme basamağından 2 ve takdir basamağından 1 soruya yer verilmiştir.

4.2.6. 2019 Yılına Ait HAVO Türkçe Sınav Sorularının Barrett Taksonomisine Göre Sınıflandırılmasına Yönelik Bulgular

2019 yılında uygulanan HAVO Türkçe sınavı sorularına ait bulgular aşağıda yer almaktadır:

Şekil 12. 2019 yılında uygulanan HAVO Türkçe sınavı sorularının Barrett Taksonomisi basamaklarına göre dağılımı.

Verilen grafiğe göre, 2019 yılında yapılan HAVO Türkçe sınavı sorularında Barrett Taksonomisi'nin basit anlama basamağına ağırlık verildiği görülmektedir. Bu basamaktaki sorular 42 sorunun 28'ini oluşturmaktadır. Yeniden organize etme basamağından soru bulunmazken, çıkarımsal anlama basamağından 10, değerlendirme basamağından 3 ve takdir basamağından 1 soruya yer verilmiştir.

4.2.7. 2017-2019 VWO ve HAVO Sınavı Türkçe Sorularının Barrett Taksonomisine Göre Dağılımına İlişkin Bulgular

Tablo 14

2017-2019 VWO ve HAVO Sınavı Türkçe Sorularının Barrett Taksomisi'ne Göre Dağılımı

	Basit Anlama	Yeniden Organize Etme	Çıkarımsal Anlama	Değerlendirme	Takdir
2017 VWO	41	-	8	2	-
2017 HAVO	40	2	4	-	1
2018 VWO	33	1	8	2	-
2018 HAVO	28	1	10	2	1
2019 VWO	34	1	6	2	1
2019 HAVO	28	-	10	3	1
Toplam	204	5	46	11	4

2017-2019 yılları arasında yapılan VWO ve HAVO Türkçe sınavlarıyla ilgili genel tabloya bakıldığında 6 sınavda en çok soruya yer verilen basamağın basit anlama basamağı olduğu görülmektedir. Basit anlama basamağının ardından 46 soruyla en çok soru sorulan basamak çıkarımsal anlama olmuştur. Değerlendirme basamağına ait soru sayısı 11 iken yeniden organize etme basamağına ait 5, takdir basamağına ait 4 sorulmuştur.

BÖLÜM V

SONUÇ TARTIŞMA VE ÖNERİLER

İki boyutlu olan bu çalışmanın birinci boyutunda, Hollanda’da bulunan merkezî ölçme ve değerlendirme kurumu olan CITO tarafından hazırlanıp uygulanan 2017-2019 yıllarındaki VWO ve HAVO sınavlarında kullanılan metinler metin merkezli metinsellik ölçütlerine göre incelenmiştir. Çalışmanın ikinci boyutunda, 2017-2019 yıllarındaki VWO ve HAVO sınavlarında bulunan metin altı soruları Barrett Taksonomisinin okuma anlama düzeylerine göre incelenmiş, ulaşılan sonuçlar açıklanarak geçmiş yıllarda yapılan çalışmalar tartışılmış ve öneriler sunulmuştur.

5.1. Sonuç

2017-2019 yılları VWO ve HAVO Türkçe sınavlarında kullanılan metinlerin metin merkezli ölçütlere göre incelenmesi ile elde edilen sonuçlar şunlardır:

- 2017 ve 2018 yılları VWO Türkçe sınavlarına ait metinleri incelendiğinde; gönderimsel bağdaşıklığın farklı dil öğeleri ile gerçekleştirildiği tespit edilmiştir. Metinlerde kişi zamirine, işaret zamirine, işaret sıfatına, ilgi zamirine, dönüşlülük zamirine yönelik kullanımlar belirlenmiştir. İşaret sıfatları belirtme sıfatlarından biridir ve varlıkları mekân, zaman, uzaklık derecelerine göre o, bu, şu ifadeleriyle gösterir. Aslında birer zamir olan bu ifadeler isimlerin önüne gelmeleri sebebiyle sıfat görevini üstlenirler (Korkmaz, 2009, s. 385). Metinlerde gönderimin en çok işaret sıfatları aracılığıyla yapıldığı görülmüştür. Metinlerdeki gönderimlerin art ve ön gönderim biçiminde olduğu tespit edilmiştir. 2017 HAVO Türkçe sınavı metinleri incelendiğinde; gönderimsel bağdaşıklığın farklı dil öğeleri ile gerçekleştirildiği tespit edilmiştir. Metinlerde kişi zamirine, işaret zamirine, işaret sıfatına, ilgi zamirine, dönüşlülük zamirine yönelik kullanımlar belirlenmiştir. İşaret zamirleri gösterip işaret ederek varlıkların isimlerinin yerini tutar. Bu zamirler; bu, şu, o, bunlar, şunlar, onlar ifadeleridir. Aynı zamanda birer işaret sıfatı olan bu, şu, o zamirleri isimlerin önünde kullanıldığında sıfat görevini

üstlenirken yalın hâlde kullanılırken, zamir işlevinde kullanıldıklarında bildirme ve çokluk ekleriyle çekimlenebilirler (Korkmaz, 2009, s. 420-421). Metinlerde gönderimin en çok işaret zamirleri aracılığıyla yapıldığı görülmüştür. Metinlerdeki gönderimlerin art ve ön gönderim biçiminde olduğu tespit edilmiştir. 2018 yılı HAVO ve 2019 yılı VWO ve HAVO Türkçe sınavlarına ait metinler incelendiğinde; gönderimsel bağdaşıklık farklı dil öğeleri ile gerçekleştirildiği tespit edilmiştir. Metinlerde kişi zamirine, işaret zamirine, işaret sıfatına, ilgi zamirine, dönüşlülük zamirine yönelik kullanımlar belirlenmiştir. Kişi zamirleri, varlıkların temsil eder ve isimlerinin yerini tutar. Tüm varlıklar teklik ve çokluk biçimleri olmak üzere üç şahısla ifade edilir. Bu şahıslar ben/biz, sen/siz, o/onlar şeklindedir. Ben/biz şahısları gramerde birinci şahıs olarak gösterilir ve konuşan veya konuşanları ifade eder. Sen/siz şahısları gramerde ikinci şahıs olarak gösterilir ve söylenen veya söylenenleri ifade eder. O/onlar şahısları gramerde üçüncü şahıs olarak gösterilir ve şahıs, şahıslar veya nesneyi ifade eder (Korkmaz, 2009, s. 405). Metinlerde gönderimin en çok işaret sıfatları ve kişi zamirleri aracılığıyla yapıldığı görülmüştür. Metinlerdeki gönderimlerin art ve ön gönderim biçiminde olduğu tespit edilmiştir.

- 2017-2019 yılları VWO ve HAVO Türkçe sınavlarına ait metinlerinde “öyle” ve “böyle” ifadeleri kullanılarak değiştirime dayalı bağdaşıklıklar yapıldığı tespit edilmiştir. Metinlerde değiştirmelere diğer bağdaşıklık öğelerine göre daha az yer verilmiştir. Bu durumun sebebi, Türkçede değişimin yerini alabilecek farklı kullanımların tercih edilmesi şeklinde açıklanabilir (Coşkun, 2005, s. 75). Metinlerde genellikle bir sözcüğün farklı bir sözcükle ifade edildiği ya da “öyle”, “böyle” sözcüklerinin bir cümlede içeriğiyle değişiminin yapıldığı görülmüştür. Fiile dayalı değiştirmelerde değiştirilen öğe fiildir ve genellikle “öyle yaptı” ifadesiyle değişim yapılır (Coşkun, 2005, s. 77). Metinlerdeki paragraflarda isme ve cümleye dayalı değiştirmelere yer verildiği görülürken fiile dayalı değiştirmelere rastlanmamıştır.
- 2017-2019 yılları VWO ve HAVO sınavlarına ait metinlerinde farklı işlevlerde birçok bağlaç kullanıldığı tespit edilmiştir. Bağlaçlar; kelimeleri, kelime gruplarını, cümleleri ya da paragrafları birbirine bağlar. Bu gramer öğeleri tek başına bir anlam taşımazlar fakat cümle içerisinde kurdukları ilişkiler ile cümleye anlam katarlar (Korkmaz, 2009, s. 1091-1094). Metinlerde kullanılan bağlaçlar ile kelimeler ve cümleler birbirine bağlanarak bağdaşıklık sağlanmıştır. 2017 yılı VWO sınav metinlerinde en fazla ve (156) ve da/de (89) bağlacına yer verilmiştir. Bunların yanında ise (22), ama (9), ki (8), ancak (9), ya da (3), ile (40), veya (8), eğer (4), bile (7), hem...hem (5), böylece (5), çünkü (4),

yine (2), tabii (1), bunun için (1), rağmen (1), bu yüzden (1), hatta (4), bakımdan (2), üstelik (2), nitekim (1), fakat (1), yani (4), sanki (1), zira (2) gibi bağlaçlar da kullanılmıştır. Metinlerde “ve, ancak, eğer, hem...hem, böylece, çünkü, tabii, bunun için, hatta, üstelik, nitekim, yani” bağlaçlarının cümle başında kullanıldığı tespit edilmiştir. 2017 yılı HAVO sınav metinlerinde en fazla ve (147) ve da/de (83) bağlacına yer verilmiştir. Bunların yanında ise (21), ama (16), ki (10), ancak (8), ya da (7), ile (6), veya (6), eğer (6), bile (6), hem...hem (4), böylece (4), çünkü (4), yine (4), tabii (3), bunun için (3), rağmen (3), bu yüzden (2), hatta (2), bakımdan (2), üstelik (1), nitekim (1), fakat (1), oysa (1), yani (1), öyle ki (1), sanki (1), maalesef (1), zira (1) gibi bağlaçlar da kullanılmıştır. Metinlerde “ama, üstelik, oysa, veya, yine, tabii, çünkü, nitekim, böylece, bu yüzden, bunun için, eğer, ancak” bağlaçlarının cümle başında kullanıldığı tespit edilmiştir. 2018 yılı VWO sınav metinlerinde farklı işlevlerde birçok bağlaç kullanıldığı tespit edilmiştir. Metinlerde en fazla ve (132) ve da/de (80) bağlacına yer verilmiştir. Bunların yanında ise (20), ama (14), ki (9), ancak (7), ya da (7), veya (6), eğer (6), hem...hem (4), çünkü (4), rağmen (3), bu yüzden (2), hatta (2), üstelik (1), nitekim (1), fakat (1), oysa (1), yani (1), öyle ki (1), sanki (1) gibi bağlaçlar da kullanılmıştır. Metinlerde “ama, üstelik, oysa, veya, yine, çünkü, nitekim, böylece, bu yüzden, bunun için, eğer, ancak” bağlaçlarının cümle başında kullanıldığı tespit edilmiştir. 2018 yılı HAVO sınav metinlerinde farklı işlevlerde birçok bağlaç kullanıldığı tespit edilmiştir. Metinlerde en fazla ve (120) ve da/de (70) bağlacına yer verilmiştir. Bunların yanında ise (15), ama (10), ki (7), ancak (6), ya da (5), veya (6), eğer (6), hem...hem (4), çünkü (4), rağmen (3), bu yüzden (2), hatta (2), üstelik (1), nitekim (1), fakat (1), oysa (1), yani (1), öyle ki (1), sanki (1) gibi bağlaçlar da kullanılmıştır. Metinlerde “ama, veya, yine, çünkü, nitekim, böylece, bu yüzden, bunun için, eğer, ancak” bağlaçlarının cümle başında kullanıldığı tespit edilmiştir. 2019 yılı VWO sınav metinlerinde farklı işlevlerde birçok bağlaç kullanıldığı tespit edilmiştir. Kullanılan bağlaçlar ile kelimeler ve cümleler birbirine bağlanarak bağdaşıklık sağlanmıştır. Metinlerde en fazla ve (144) ve da/de (73) bağlacına yer verilmiştir. Bunların yanında ise (11), ama (9), ki (5), ancak (6), ya da (5), veya (6), eğer (6), hem...hem (4), çünkü (4), rağmen (3), bu yüzden (2), hatta (2), üstelik (1), nitekim (1), fakat (1), oysa (1), gibi bağlaçlar da kullanılmıştır. Metinlerde “ama, veya, yine, çünkü, eğer, ancak” bağlaçlarının cümle başında kullanıldığı tespit edilmiştir. 2019 yılı HAVO sınav metinlerinde farklı işlevlerde birçok bağlaç kullanıldığı tespit edilmiştir. Metinlerde en fazla ve (120) ve da/de (70) bağlacına yer verilmiştir. Bunların yanında ise (15), ama (10), ki (7), ancak (6), ya da (5), veya (6), eğer (6), hem...hem (4),

çünkü (4), rağmen (3), bu yüzden (2), hatta (2), üstelik (1), nitekim (1), fakat (1), oysa (1), yani (1), öyle ki (1), sanki (1) gibi bağlaçlar da kullanılmıştır. Metinlerde “ama, veya, yine, çünkü, nitekim, böylece, bu yüzden, bunun için, eğer, ancak” bağlaçlarının cümle başında kullanıldığı tespit edilmiştir. Zaman zaman bazı edatların, zarfların, zarf fiillerin vb. cümlede bağlaç görevinde kullanıldığı da olur ancak bağlaçlar farklı türde kelime sınıflarına dâhil edilemez. Edatlar ve bağlaçların şekil bakımından birbirine benzese de işlev bakımından ayrılırlar (Korkmaz, 2009, s. 1094). Dolayısıyla edatları ve bağlaçları birbirinden ayırırken cümledeki işlevine dikkat etmek gerekir.

- 2017-2019 yılları VWO ve HAVO Türkçe sınavına ait metinlerde birçok eksilti tespit edilmiştir. Eksiltiler; cümlelerin tamamının düşürülmesi ya da ortak ögenin düşürülmesi şeklinde gerçekleşmiştir. Zaman zaman eksiltiler değiştirim de oluşturmuştur. Eksiltili anlatım değiştirimin bir türü olarak değerlendirilebilmektedir. Bu iki bağdaşıklık ögesi arasındaki en önemli fark ise eksiltilerde değiştirimde olduğu gibi düşürülen öge yerine bir başka ifadenin kullanılmamasıdır (Coşkun, 2005, s. 69). Yapılan eksiltiler metin içinde anlam bozulmalarına sebep olmamıştır.
- 2017-2019 yılları VWO ve HAVO Türkçe sınavına ait metinlerde yineleme okuyucunun karşısına sıkça çıkmaktadır. Yinelemeler metinlerdeki akıcılığı ve bütünlüğü sağlamak amacıyla kullanılabilir (Doğan, 2018, s. 43). Metinlerdeki yinelemeler; aynı sözcüklerin yinelenmesi, yakın anlamlı sözcüklerin yinelenmesi, üst ve alt anlamlı sözcüklerin yinelenmesi şeklinde kullanılmıştır. Yinelemelerin aynı sözcüğün tekrarıyla yapılması metnin belli bir konu etrafında şekillendiğini ve anlatılmak istenenin vurgulandığını göstermektedir (Doğan, 2018, s. 44). İncelenen metinlerde yinelemeler genellikle aynı sözcüklerin tekrarı ile yapılmıştır.
- 2017-2019 yılları VWO ve HAVO Türkçe sınavlarına ait metinlerde eşdizimliliğe dayalı bağdaşıklıklara sıkça yer verilmiştir. Eşdizimlilik aynı kavram alanına giren ya da birbirini çağrıştıran sözcükler yoluyla yapılmıştır. Eşdizimliliğe sıkça yer verilmesi okuyucunun kendi zihnindeki şemalarla metni daha kolay anlamlandırmasını sağlayacaktır. Yazar metni üretirken kendi şemalarından yararlanır dolayısıyla özgün bir eser ortaya koyar fakat aynı dili konuşan insanlarda ortak şemalar bulunur (Dilidüzgün, 2008, s. 79). Yazarın metin üretme sürecinde eşdizimliliği sıkça kullanması metinlerde, kişilerin zihnindeki ortak şemaların sayıca artmasını ve metnin okur tarafından daha anlaşılır olmasını sağlayacaktır.

- 2017-2019 yılları VWO ve HAVO Türkçe sınavlarına ait metinler incelendiğinde, metinlerin tamamının bilgilendirici metinlerden seçildiği tespit edilmiştir. Metinlerin tamamı bilgi vermek amacıyla yazılmış olmasına karşın tüm metinler farklı bir konu üzerine kaleme alınmıştır. Dolayısıyla sınava ait metinlerin tamamı göz önünde bulundurulduğunda bir konu birliğinden ve sürekliliğinden söz edilememektedir. Metinlerde tutarlılık, anlam ve mantıksal bütünlüğün sağlanabilmesi için bulunması gereken ve çeşitli şekillerde kullanılan örüntüler olarak tanımlanabilir. Metni meydana getiren her bir kelimenin, cümlenin ve paragrafın arasındaki ilişki ile metinlerdeki anlatım planının anlamsal bütünlüğü sağlanır (Karatay, 2010, s. 375). Metinler tek tek ele alındığında, bir metnin tamamında konuya sadık kalınması ve sürekliliğin sağlanması, paragraflar arasında konu ve süreklilik bakımından bir uyumsuzluğa rastlanmaması metnin tutarlı olduğunu göstermektedir.
- 2017 VWO sınav metinleri incelendiğinde; Erguvan Mevsimi, Kahvenin Öyküsü, Konya Ovasında Bir Müze: Sille, Karl Marx Kimdir?, Fransa Bisiklet Turu, Moğolların Gizli Tarihi isimli metinlerde başlık ve içerik açısından bir uyumsuzluk görülmezken; Astronom Van Gogh, Kokuların Sırrı ve Bees & Biz isimli metinlerde kullanılan başlıkların metnin içeriğini yeterince yansıtmadığı tespit edilmiştir. 2017 yılı HAVO sınavı metinleri incelendiğinde; Bir Yanımız Nazar Bir Yanımız Boncuk, Güzellik Algısında Son Durum, Hapşırma, Konya Ovasında Bir Müze: Sille, Elveda Burgaz, Erguvan Mevsimi, Kahvenin Öyküsü ve Bisikletin Tekerleği isimli metinlerde başlık ve içerik açısından bir uyumsuzluk görülmezken; Kokuların Sırrı isimli metinde kullanılan başlığın metnin içeriğini yeterince yansıtmadığı tespit edilmiştir. Bir metnin okur tarafından algılanması okurun kişisel deneyimleri ve ön bilgilerine dayanır. Biliçli şekilde oluşturulmuş yazılarda okura hangi iletilerin ne şekilde verileceği bellidir. Metinlerin başlıkları metin üretme sürecinin sonunda, tüm metni yansıtacak şekilde belirlenir (Karatay, 2010, s. 376). Dolayısıyla başlıklar metinlerin içeriği ile ilgili bilgi vererek, okurun metinle ilgili ön bilgi oluşturmalarını sağlar. Başlık ve içeriğin uyumsuz olması ise metnin anlaşılmasını etkiler. 2018-2019 yılları VWO ve HAVO sınav metinleri incelendiğinde; başlık ve içerik açısından bir uyumsuzluk görülmemiştir.
- 2017-2019 yılları VWO ve HAVO Türkçe sınavlarında kullanılan metinlerde paragraflar arasında bir uyumsuzluk söz konusu değildir. Tutarlılık, metnin bütünlük içinde kişinin zihinde anlamsal olarak bir şema yaratması, anlatıların zihinde canlanması, metinde işlenen konu etrafında şekillenmesidir (Karatay, 2010, s. 375). Metinlerde her paragraf bir öncekiyle bağlantılıdır ve metnin akışını bozmadığından mantıksal açıdan

uyumludur. Okuyucunun anlamakta zorlanacağı ya da önceki paragraflarla ilişki kuramayacağı bir paragrafa rastlanmaması sebebiyle paragraflar tutarlıdır.

2017-2019 yıllarında yapılan VWO ve HAVO Türkçe sınavında sorulan soruların Barrett Taksonomisinin okuma anlama düzeylerine göre elde edilen sonuçlar şunlardır:

- 2017-2019 yıllarında yapılan VWO ve HAVO Türkçe sınavı soruları incelendiğinde soruların hem Türkçe hem Felemenkçe sorulduğu tespit edilmiştir. Sorulardan 138'i yalnızca Türkçe iken 73 soru da yalnızca Felemenkçe'dir. Sorulardan 59'unun ise Türkçe ve Felemenkçe olmak üzere her iki dili de barındırdığı görülmektedir. Yalnızca Türkçe sorulan soru sayısının yalnızca Felemenkçe sorulan soru sayısından fazla olduğu tespit edilmiştir. Sınavlarda hem Türkçe hem Felemenkçe soruların bulunması öğrencilerin her iki dili de okuyup anlayabildiklerini göstermektedir (Gürbüz, 2016, s. 94). Buna karşın Türkçe soru sayısının fazla olması, uygulanan sınavların Türkçe ana dili yeterliliğini ölçmek için hazırlanmış olmasıyla bağdaştırabilir.
- 2017-2019 yıllarında yapılan sınavda en çok sorulan soru tipi çoktan seçmeli sorulardır. Bu soru tipinin ardından ise 76 soru ile en çok kullanılan soru tipi kısa cevaplı sorular olmuştur. Çoktan seçmeli sorular kapsam geçerliliği ve güvenilirliğin yüksek, puanlamanın objektif olması, öğretimin tüm kademelerinde ve kalabalık gruplara uygulanabilmesi sebebiyle sıkça tercih edilebilir (Baştürk, 2014, s. 124). Sınavlarda çoktan seçmeli soru tipinin diğer soru tiplerine göre daha fazla tercih olması bu sebeplerde açıklanabilir. Bunun yanında çoktan seçmeli testlerin hazırlanması zordur ve uzmanlık gerektirir (Baştürk, 2014, s. 124). Dolayısıyla sınavlar uzman bir ekip tarafından hazırlanmalıdır. Kısa cevaplı sorular ise hızlı puanlanır ve geniş bir içeriğin bilgisini kısa ve kolay bir biçimde ölçer (Aktın & Çeken, 2014). İçeriği farklı metinlerden oluşan VWO ve HAVO Türkçe sınavlarında kısa cevaplı soruların sıkça tercih edilmesi bu sebeplerle açıklanabilir. Sınavlarda boşluk doldurmadan 38 soru sorulurken, doğru yanlış soru tipinden 9, açık uçlu soru tipinden 7, eşleştirme soru tipinden ise 1 soru sorulmuştur. Eşleştirme, doğru yanlış ve açık uçlu soru tipleri diğer soru tiplerine göre daha az yer almıştır. Sınavlarda açık uçlu soru tipine yer verilmesi ve soruların Türkçe/Felemenkçe olması, öğrencilerin yazılı olarak kendilerini her iki dilde de ifade edebilmelerine imkân tanımaktadır.

- 2017 yılında yapılan VWO Türkçe sınavı sorularında Barrett Taksonomisinin basit anlama basamağına ağırlık verildiği görülmektedir. Bu basamaktaki sorular 51 sorunun 41'ini oluşturmaktadır. Yeniden organize etme ve takdir basamakları için soru bulunmayan sınavda çıkarımsal anlama basamağından 8, değerlendirme basamağından ise 2 soru bulunmaktadır. 2017 yılında yapılan HAVO Türkçe sınavı sorularında Barrett Taksonomisinin basit anlama basamağına ağırlık verildiği görülmektedir. Bu basamaktaki sorular 47 sorunun 40'ini oluşturmaktadır. Yeniden organize etme basamağından 2, çıkarımsal anlama basamağından 4, takdir basamağından ise 3 soruya yer verilmiştir. Sınavda değerlendirme basamağı ile ilgili soru bulunmamaktadır. 2018 yılında yapılan VWO Türkçe sınavı sorularında Barrett Taksonomisinin basit anlama basamağına ağırlık verildiği görülmektedir. Bu basamaktaki sorular 44 sorunun 33'ünü oluşturmaktadır. Yeniden organize etme basamağından 1, çıkarımsal anlama basamağından 8, değerlendirme basamağından 2 soru bulunurken takdir basamağıyla ilgili bir soruya yer verilmemiştir. 2018 yılında yapılan HAVO Türkçe sınavı sorularında Barrett Taksonomisi'nin basit anlama basamağına ağırlık verildiği görülmektedir. Bu basamaktaki sorular 42 sorunun 28'ini oluşturmaktadır. Yeniden organize etme basamağından 1, çıkarımsal anlama basamağından 10, değerlendirme basamağından 2 ve takdir basamağından 1 soruya yer verilmiştir. 2019 yılında yapılan VWO Türkçe sınavı sorularında Barrett Taksonomisi'nin basit anlama basamağına ağırlık verildiği görülmektedir. Bu basamaktaki sorular 44 sorunun 34'ünü oluşturmaktadır. Yeniden organize etme basamağından 1, çıkarımsal anlama basamağından 6, değerlendirme basamağından 2 ve takdir basamağından 1 soruya yer verilmiştir. 2019 yılında yapılan HAVO Türkçe sınavı sorularında Barrett Taksonomisi'nin basit anlama basamağına ağırlık verildiği görülmektedir. Bu basamaktaki sorular 42 sorunun 28'ini oluşturmaktadır. Yeniden organize etme basamağından soru bulunmazken, çıkarımsal anlama basamağından 10, değerlendirme basamağından 3 ve takdir basamağından 1 soruya yer verilmiştir. 2017-2019 yılları arasında yapılan VWO ve HAVO Türkçe sınavlarıyla ilgili genel bilgiler incelendiğinde; 6 sınavda en çok soruya yer verilen basamağın basit anlama basamağı olduğu görülmektedir. Basit anlama basamağının ardından 46 soruyla en çok soru sorulan basamak çıkarımsal anlama olmuştur. Değerlendirme basamağına ait soru sayısı 11 iken yeniden organize etme basamağına ait 5, takdir basamağına ait 4 sorulmuştur. Sınavların Barrett Taksonomisi basamaklarına göre incelenmesinin ardından en dikkat çeken sonuç soruların basit

anlama basamağında yoğunlaşmasıdır. Basit anlama üst düzey bilişsel becerileri ölçen bir basamak değildir. Dolayısıyla öğrencilerin sınav esnasındaki tüm zihinsel süreçlerini eşit şekilde ölçmek mümkün olmamaktadır. Barrett Taksonomisinin basit anlama düzeyinde, okurdan beklenen, metinde açıkça ifade edilen bilgileri fark etmesi ve hatırlamasıdır (Kaldırım, 2020). Sınavların genellikle kelime bilgisine dayandırılmış olması, sıklıkla soru sorulan basamağın “Basit Anlama” olmasında etkilidir. Barrett Taksonomisinin basamakları kolaydan zora doğru sıralanmıştır (Kaldırım, 2020). Soru sayıları incelendiğinde bu sıralamanın dikkate alınmadığı görülmektedir. Okurun iç ölçütleri ve duyuşsal becerilerini kullanarak metinle ilgili duygu ve düşüncelerini ifade etmesinin beklendiği basamak takdirdir (Changpakorn, 2007, s. 30-31, akt. Kaldırım, 2020, s.70). Takdir basamağından az sayıda soru sorulması, sınavların öğrencilerin soruları kişisel deneyimleriyle cevaplayabilecekleri, farklı konulardaki tercihlerini ortaya koyabilecekleri biçimde hazırlanmadığını ve bunların dikkate alınmadığını göstermektedir.

5.2. Tartışma

İki boyutlu olan bu araştırmanın birinci boyutunda 2017-2019 yılları arasında uygulanan VWO ve HAVO Türkçe sınavlarında kullanılan metinler metin merkezli özellikler bakımından incelenmiştir. Bu bölümde, araştırmanın konusu ile ilişkili geçmiş yıllarda yapılan çalışmalar bu araştırma ile karşılaştırılarak yorumlanmıştır.

Her dil kendi içerisinde birtakım kurallar barındırır. Bu kuralların gelecek nesillere hatalı aktarımı birçok sorun doğurabilir. Türkçe'nin doğru bir biçimde öğretimi dilimizin yaşaması ve gelişmesi açısından önem taşımaktadır. Türkçe öğretiminde çeşitli yöntem ve teknikler kullanılmaktadır. Bu yöntem ve teknikler kullanılırken metinlere sıkça başvurulur. Bu sebeple; dilin yapısına, çocuğun yaşına, dil yeterlilik düzeyine ve gelişimine uygun metinlerin seçimi dikkate alınması gereken unsurlardır. Oluşturulan metinlerin, araştırmacılar tarafından belirlenen metinsellik ölçütleri bakımından sağlam olması dil öğretimini de etkileyecektir.

Çalışmamızda Hollanda'da uygulanan VWO ve HAVO sınavlarında kullanılan metinler metin merkezli ölçütler temel alınarak incelenmiştir. Geçmiş yıllarda yapılan çalışmalar incelendiğinde, yurt dışında iki dilli öğrenciler için uygulanan ana dili sınavlarında kullanılan metinleri metin merkezli ölçütler bakımından inceleyen bir çalışmaya

rastlanmamıştır. Araştırmalar, Türkçe ders kitaplarında kullanılan metinler ile öğrencilerin sınavlarda yazdıkları metinlerin incelenmesi yönünde yoğunlaşmıştır. Bu bakımdan çalışmamız, geçmiş yıllarda yapılan araştırmalarla karşılaştırıldığında farklılık göstermektedir. Türkçe öğretimi yalnızca Türkiye’de yaşayan çocuklar için değil, yurt dışındaki Türk çocukları için de bir gerekliliktir. Dolayısıyla yurt dışındaki Türk çocuklarına Türkçe öğretimi hakkında ülkemizde yapılan çalışmaların metindilbilim açısından incelenmesinin Türkçe öğretimi ve metindilbilim alanlarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Geçmiş yıllarda Türkçe öğretiminde kullanılan metinlerin metinsellik ölçütlerine göre incelenmesine dair birçok araştırma yapılmıştır. Hollanda’da uygulanan VWO ve HAVO sınavları için seçilmiş metinlerin metin merkezli metinsellik ölçütlerine uygunluğunu araştıran bir çalışma henüz ülkemizde yapılmamıştır. Bu bakımdan çalışmamızın metindilbilim ve yurt dışındaki Türk çocuklarına Türkçe öğretimi alanlarına faydalı olacağı düşünülmektedir. Buradan hareketle, çalışmamızın bu bölümünde geçmiş yıllarda yapılan çalışmaları tartışırken, Türkçe öğretimi için seçilen metinlerin metinsellik ölçütlerine ne derece uygun olduğu hususunda karşılaştırma yapılmıştır. Dilidüzgün (2008), çalışmasında Türkçe öğretimi uygulamalarında metindilbilime dayalı etkinliklerin Türkçe öğretiminde ne derece yer aldığını araştırmıştır. Çalışma sonucunda Türkçe öğretiminde metindilbilimsel bir yaklaşımın kullanıldığı tespit edilmiştir. Çalışmamızda incelenen metinler metin merkezli metinsellik ölçütlerine büyük oranda uygundur. Dolayısıyla söz konusu sınavların da metindilbilimsel bir yaklaşımla hazırlandığını söylemek mümkündür. Durmuş ve Çetinkaya (2021), ilkokul dördüncü sınıf Türkçe dersi kapsamında yer alan metinler ile Morpa Kampüs eğitim platformunda yer alan metinleri metinsellik ölçütlerine göre değerlendirmek amacıyla yaptıkları çalışmada, metinlerin metinsellik ölçütleriyle uyumlu olduğu sonucuna ulaşmıştır. Güven (2014), 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin metinsellik ölçütleri açısından uygunluğunu değerlendirmek amacıyla yaptığı çalışmada, 7. sınıf ortaöğretim Türkçe ders kitabındaki metinlerin genel olarak metinsellik ölçütlerine uygun olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu çalışma ile Durmuş ve Çetinkaya (2021)’nın araştırma sonuçları birbiriyle uyumludur. Bu iki çalışmadan hareketle Türkçe dersi kapsamındaki metinlerin metinsellik ölçütlerine uygun şekilde üretildiği ve seçildiği söylenebilir. Lüle Mert (2011), 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinlerin metinsellik ölçütlerine uygunluğunu değerlendirmiştir. Çalışma sonucunda; incelenen 19 metnin yalnızca birinin (Atatürk Hakkında Hatıralar ve Belgeler) belirlenen metinsellik ölçütleriyle

birebir uyumlu olduğu, diğerk metinlerde ölçütlerle uyumsuzluk olduğu görölmüştür. Türkben (2018), 5. sınıf Türkçe ders kitabında bulunan metinleri metinsellik ölçütlerini temel alarak incelemiş ve çalışma sonucunda 5. Sınıf Türkçe ders kitabındaki bazı metinlerin metinsellik ölçütlerini tam olarak karşılamadıklarını, metinlerin metinsellik ölçütleri doğrultusunda oluşturulmadıklarını ve seçilmediklerini tespit etmiştir. Bu iki çalışmanın sonucu birbiriyle benzerlik gösterirken Durmuş ve Çetinkaya (2021) ile Güven (2014)'in çalışmalarıyla uyumsuzluk göstermektedir. Çalışmalardan hareketle, 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinlerin oluşturulmasında ve seçiminde metinsellik ölçütlerine uygunluk bakımından dikkatli davranılırken, 5. ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında aynı özenin gösterilmediğini söylemek mümkündür.

Ülkemizdeki okullarda kullanılmak üzere hazırlanan Türkçe ders kitaplarının dışında Yurt dışında yaşayan Türk çocuklarına Türkçe öğretmek amacıyla da ders kitapları hazırlanmıştır. Şahin (2015), Almanya'da yaşayan Türk çocuklarına Türkçe öğretmek amacıyla hazırlanan ders kitabında yer alan metinleri metinsellik ölçütleri bakımından ele almış ve metinlerin kullanılışlılığını incelemiştir. Araştırma sonucuna göre, seçilmiş metinlerde bağdaşıklık ve tutarlılık bakımından bir eksik görölmemiştir. Çalışmamızda incelenen metinlerin de bağdaşıklık ve tutarlılık ölçütleri bakımından büyük oranda eksiklik taşımadığı görölmüştür. Dolayısıyla yurt dışında yaşayan Türk çocukları için seçilen Türkçe metinlerin metin merkezli metinsellik ölçütlerine uyumlu olduğu söylenebilir.

Gözlet (2018), metni, metindilbilimi ve ikisi arasındaki ilişkiyi inceleyerek, Türkçe Ders Kitabı'ndaki Bilim ve Teknoloji temasında yer alan metinlerin metindilbilimin metin merkezli ölçütleri olan bağdaşıklık ve tutarlılık açısından ne düzeyde olduğunu araştırmıştır. Çalışma sonucunda, bağdaşıklık ve tutarlılık unsurlarının çeşitlilik gösterdiği gözlemlenmiştir. Tutarlılık açısından metinlerin başından sonuna kadar sağlam bir kurgu olduğu görölmüştür. İncelenen metinlerde önemli sayıda bağdaşıklık unsurunun bulunduğu tespit edilmiştir. Çalışmamızda incelenen metinler de içerisinde birçok bağdaşıklık unsurunu barındırmaktadır. Bu bakımdan Gözlet (2018)'in araştırma sonucu ile çalışmamızın sonuçları bağdaşıklık unsuru açısından uyumludur.

Çocuk ve Kanatlı (2012), Türkçe Eğitimi Bölümü 2. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarında metindilbilimin metinsellik ölçütlerinden olan bağdaşıklık, tutarlılık ve bağlamsallık ölçütlerini kullanma durumlarını araştırmıştır. Çalışmada kız öğrencilerin tutarlılık ölçütünü erkek öğrencilere göre daha iyi kullandığı ve bağlamsallık ölçütünde erkek öğrencilerin orta düzeye, kız öğrencilerin ise üst düzeye daha yakın olduğu tespit

edilmiştir. Öğrencilerin bağdaşıklık araçlarından en çok gönderim araçlarını ve eksiltili anlatımı kullandıkları saptanmıştır. Öztürk (2018), çalışmasında Kocaeli Üniversitesi Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümünde okuyan 1. sınıf öğrencilerinin 2016-2017 bahar dönemi Retorik dersi final sınavı kapsamında oluşturdukları tartışma metinlerinde var olan dilbilgisel bağdaşıklık öğelerinden hangilerinin tercih edildiğini incelemiş ve çalışma sonucunda incelenen metinlerde en çok kullanılan öğelerin gönderim ve bağıntı öğeleri iken; en az kullanılan öğelerin değiştirim öğeleri olduğunu tespit etmiştir. Bu iki çalışmadan hareketle, öğrencilerin yazdıkları metinlerde gönderim öğelerini sıklıkla kullandıkları söylenebilir. Çalışmamızın sonucunda, incelenen metinlerde gönderim ögesinin sayıca fazla ve çeşitli olduğu görülmektedir. Buradan yola çıkarak Türkçe metinlerde gönderimlere sıkça yer verildiği söylenebilir. Göçer (2010), eğitim fakültesi öğrencilerinin yazılı anlatım becerilerini kullanma durumlarını öğrencilerden farklı zamanlarda ve konularda kompozisyon yazmalarını isteyerek, öğrencilerin yazdıkları kompozisyonları metinsellik ölçütlerine göre incelemiştir. Araştırma sonucunda eğitim fakültesi öğrencilerinin kompozisyonlarının metinsellik ölçütlerine tamamen uymadığı tespit edilmiştir. Çocuk ve Kanatlı (2012), Öztürk (2018) ve Göçer (2010) 'in araştırma sonuçlarının birbiriyle uyumlu olduğu ve Türkçe metinler oluşturulurken metinsellik ölçütlerinin tamamına uyulmadığı görülmüştür. Çalışmamızda incelenen metinler metin merkezli ölçütlere büyük oranda uygundur ancak bazı metinlerde bağdaşıklık ve tutarlılık öğelerinde eksiklikler olduğu saptanmıştır. Bu anlamda, çalışma sonuçlarımızla geçmiş yıllarda yapılan araştırmaların sonuçları benzerlik göstermektedir.

Türkçe öğretiminde metinler sıkça kullanılır. Dolayısıyla metinlerin oluşturulmasında ve seçiminde dikkatli olunmalıdır. Ders kitaplarında metinlere dayalı birçok etkinlik bulunmaktadır. Bu sebeple metinlerin üretiminde ve seçiminde özen gösterilmesi çocukların dil gelişimlerine de faydalı olacaktır. Tamamen metne dayalı olan etkinliklerde ve sınavlarda metin seçimi soruların doğru cevaplanma durumunu da etkileyebilir. Günümüzde uygulanan çeşitli sınavlarda eksiklikler ve hatalar ile karşılaşilmektedir. Özellikle ana dili yeterlilik düzeyini ölçen sınavlar her açıdan nitelikli olmalıdır. Bu durum göz ardı edildiği takdirde çocuğun ana dilini doğru ve etkili bir biçimde öğrenip kullanması ve sınavlarda doğru sonuçlara ulaşılması söz konusu olamaz. Dolayısıyla ana dili yeterliliğini ölçmek için yapılan sınavlarda kullanılan metinler belirlenirken de tıpkı ders kitaplarında olduğu gibi özen gösterilmelidir.

Çalışmamızın ikinci boyutu 2017-2019 yılları arasında uygulanan VWO ve HAVO Türkçe sınavlarında sorulan soruların Barrett Taksonomisinin okuma anlama düzeyleri doğrultusunda incelenmesidir. Araştırmanın konusu ile ilişkili geçmiş yıllarda yapılan çalışmalar bu araştırma ile karşılaştırılarak yorumlanmıştır.

Okuma ve anlama birbiriyle bağlantılı iki kavramdır. Okunan metnin ne derece anlaşıldığı ise metne dayalı sorular yoluyla ölçülür. Bu soruların belli ölçütlere göre hazırlanması ölçme ve değerlendirmenin niteliğini etkilemektedir. Metne dayalı soruların hazırlanmasında kullanılabilecek taksonomiler araştırmacılar tarafından geliştirilmiştir. Bu taksonomilerden biri de Barrett Taksonomisidir.

Geçmiş yıllarda yapılan çalışmalar incelendiğinde Barrett Taksonomisinin okuma anlama düzeyleri temel alınarak yapılan araştırmaların, Türkçe ders kitaplarındaki metin altı soruları, öğretim programları ve ana dili sınavlarında sorulan sorular üzerine yoğunlaştığını görmekteyiz. Ülkemizde henüz Hollanda’da uygulanan VWO ve HAVO sınavlarını Barrett Taksonomisi basamakları doğrultusunda inceleyen bir araştırma yapılmamıştır. Dolayısıyla çalışmamızın yurt dışındaki Türk çocuklarına Türkçe öğretimi ve ölçme değerlendirme alanlarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Kaldırım (2020), çalışmada deney ve kontrol grupları oluşturarak Barrett Taksonomisine Dayalı Öğretim Programı’nın 7. sınıf öğrencilerinin okuduğunu anlama becerilerine etkisini araştırmıştır. Araştırma sonucunda Barrett Taksonomisine Dayalı Öğretim Programı’na katılan öğrencilerin okuduğunu anlama düzeylerinde anlamlı bir farklılık olduğunu saptamıştır. Bu araştırma sonucuna göre Barrett Taksonomisine göre düzenlenmiş etkinliklerin öğrencilerin okuduğunu anlama becerileri üzerinde olumlu etkisinin olduğu söylenebilir. Metne dayalı etkinliklerin ve soruların Barrett Taksonomisi basamaklarına göre düzenlenmesi bu açıdan önem taşımaktadır. Koyuncu (2022), Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı’na ait anlama kazanımlarını Barret Taksonomisi basamaklarına göre incelemiş ve kazanımların “Basit Anlama” basamağında yoğunlaştığını tespit etmiştir. Bu iki çalışmadan hareketle, Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi yapılırken kullanılan programlarda Barrett Taksonomisine uygun kazanım, etkinlik ve soruların yer almasının dil öğreniminde olumlu etkisin olacağı söylenebilir. Çakmakçı (2021), ilkokul sınıf öğretmenlerinin metinlerden ürettikleri soruları Barret Taksonomisinin okuma anlama düzeylerine göre sınıflandırarak incelemiştir. Araştırma sonucunda, öğretmenlerin büyük ölçüde “Basit Anlama” basamağından soru ürettiklerini, “Değerlendirme” ve “Takdir” basamaklarından üretilen soruların ise sayıca az olduğunu tespit etmiştir. Akyol, Yıldırım, Ateş ve Çetinkaya (2013), çalışmada İlkokul

4. ve 5. sınıf öğretmenlerinin, araştırmacılar tarafından verilen metinlerden ürettikleri soruları Barrett Taksonomisi basamaklarına göre incelemiş ve araştırma sonucunda öğretmenlerin yoğunlukla “Basit Anlama” düzeyinde sorular ürettiklerini tespit etmiştir. Polat ve Dedeoğlu (2020), çalışmasında sınıf öğretmenlerinin ürettikleri soruları Barrett Taksonomisi basamaklarına göre incelemiştir. Araştırma sonucunda, öğretmenlerin çoğunlukla “Basit Anlama” düzeyinde sorular sorduğunu tespit etmiştir. Çakmakçı (2021), Akyol, Yıldırım, Ateş ve Çetinkaya (2013) ile Polat ve Dedeoğlu (2020)’nin çalışmaları karşılaştırıldığında sonuçların birbiriyle uyumlu olduğunu görmekteyiz. Söz konusu araştırmaların sonuçlarına göre öğretmenler, öğrencileri üst düzey bilişsel düşünmeye yönlendirecek sorular sormayı tercih etmemektedir. Bunun sebebi; öğrencilerin okuma anlama düzeylerinin düşük olmasıyla ilişkili olabileceği gibi, öğretmenlerin metne dayalı soru üretmede hizmet içi eğitimlere ihtiyaç duyması da olabilir. Çeliktürk Sezgin ve Gedikoğlu Özilhan (2019), 1-8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlere dayalı soruları Barret Taksonomisini temel alarak incelemiştir. Araştırma sonucunda soruların çoğunlukla “Basit Anlama” düzeyinde sorulduğunu, “Yeniden Organize Etme”, “Çıkarımsal Anlama”, “Değerlendirme” ve “Takdir” basamaklarından az sayıda soru bulunduğunu tespit etmiştir. Çalışmamızın sonucunda, 2017-2019 yılları VWO ve HAVO sınavlarında sorulan metne dayalı soruların büyük bir kısmının Barrett Taksonomisinin “Basit Anlama” düzeyinde olduğu tespit edilmiştir. Buradan yola çıkarak, geçmiş yıllarda yapılan araştırmaların “Basit Anlama” basamağı ile ilişkili olan sonuçlarıyla çalışmamızın sonuçlarının benzerlik gösterdiği söylenebilir. Çelik, Demirgüneş ve Fidan (2015), çalışmasında “Okur Dostu Metin Değerlendirme Rubriği”ne göre belirledikleri okur dostu metinlerin anlaşılma düzeyini Barrett Taksonomisi basamaklarına göre incelemiştir. Araştırma sonucunda, okur dostu metinlerin anlaşılma düzeyinin “Basit Anlama”, “Çıkarımsal Anlama”, “Değerlendirme” ve “Takdir” düzeylerinde yüksek, “Yeniden Organize Etme” düzeyinde düşük olduğunu saptamıştır. Bu sonuçtan hareketle, üretilen metinlerin okur dostu olma özelliğini taşıması Barrett Taksonomisi basamaklarından sorulan soruların cevaplanma durumunu etkilediğini söylemek mümkündür. Bu da bizlere metin ile metne dayalı soruların doğrudan ilişkili olduğunu kanıtlamaktadır. Bu sebeple, metinler ve sorular belli ölçütlere göre oluşturulmalıdır.

Barrett Taksonomisinin düzeylerinin kolaydan zora doğru sıralandığı bilinmektedir. Bu sebeple 2017-2019 yılları VWO ve HAVO sınavlarındaki soruların bu sırayı gözetmediğini söylemek mümkündür. Aynı zamanda, sınavlarda soruların basamaklara göre dağılımında

eşitsizlikler olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Söz konusu sınavlarda bazı basamaklardan hiç soru sorulmamışken, Barrett Taksonomisinin “Basit Anlama” basamağından sıklıkla soru sorulduğu görülmektedir. VWO ve HAVO Türkçe sınavlarının yurt dışındaki Türk çocukları için uygulandığı düşünüldüğünde, “Basit Anlama” basamağından diğer basamaklara göre daha fazla soru sorulması anlaşılabilir bir durum olarak değerlendirilebilir. Yapılan çalışmalar; çeşitli programlar, kazanımlar ve etkinlikler yoluyla dil düzeylerinin geliştirebilir olduğunu ortaya koymuştur. Bu sebeple yurt dışındaki Türk çocuklarının ana dili düzeylerinin ölçülmesinde “Basit Anlama” basamağından sorulan soru sayısının fazla olması mevcut durumda anlaşılır olsa da doğru metin seçimi ve belli ölçütlere göre oluşturulmuş metne dayalı sorular yoluyla çocukların ana dili düzeylerinin ölçülmesinin sağlıklı bir yöntem olduğu söylenebilir.

Taksonomiler; sınav hazırlama sürecinde öğreticiye yardımcı olmakla beraber, öğrenme düzeylerinin doğru ölçülmesinde de etkili olmaktadır. Dolayısıyla, söz konusu sınavların Barrett Taksonomisinin basamaklarına birçok açıdan uygun olmaması sınavların niteliği ile ölçme değerlendirme esaslarını etkilemektedir. Özellikle ana dili düzeyinin ölçüldüğü sınavlar için belirlenen metne dayalı soruların seçimi konusunda dikkatli olunmalıdır. Uygulanan sınavların hedef kitlesi yurt dışındaki iki dilli Türk çocuklarıdır. Bu sebeple dil düzeylerinin doğru belirlenmesi birçok açıdan oldukça önemlidir.

5.3. Öneriler

Çalışmanın bu bölümünde Hollanda’da bulunan merkezî ölçme ve değerlendirme kurumu olan CITO tarafından hazırlanıp uygulanan 2017-2019 yıllarındaki VWO ve HAVO sınavlarında kullanılan metinler metinsellik ölçütlerine, bu metinlere bağlı metin altı soruları Barrett Taksonomisinin okuma anlama düzeylerine göre incelenmiş ve ulaşılan sonuçlara yönelik öneriler sunulmuştur.

- Sınav metinleri birçok farklı araştırmada metinsellik ölçütlerine göre değerlendirilmiştir ancak yurt dışında iki dilli Türk çocukları için hazırlanan sınavlara yönelik araştırmalar oldukça sınırlıdır. Söz konusu sınavlar metindilbilim çerçevesinde incelenip nitelikleri ortaya konulabilir.
- Soruları hazırlayan uzmanların hazırladıkları soruların düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Bu durum metne ilişkin soru sorma konusunda soru yazarlarının

eğitime ihtiyaçlarının olduğunu göstermektedir. Bu sebeple, soru yazarlarına Barrett Taksonomisine yönelik olarak eğitimler verilebilir.

- Barrett Taksonomisi okuma anlama becerisinin ölçülmesinde ve değerlendirilmesinde kullanılmaktadır. Sınav sonuçlarının öğrenciler için bir anlam ifade etmesi ise yanlışlarını görmeleri ve düzeltmeleri ile mümkündür. Bu bakımdan, sınavların uygulanması sonrasında öğrencilere geri bildirimde bulunabilmek için Barrett Taksonomisine dayalı lme araçları kullanılabilir.
- Barrett Taksonomisi okuma anlama becerisini ölçen bir taksonomidir. Okuma becerisinin geliştirilmesi ise kitap okumayla ilişkilidir. Dolayısıyla ğrenciler, eğitimcilerin önerileriyle ana dillerinde yazılmış kitaplar okumaya teşvik edilebilir. Türkçe eğitimi alanında çalışmalar yapan araştırmacılar, yurt dışında yaşayan iki dilli Türk çocuklarını ana dillerinde kitaplar okumalarına yönlendirecek projeler düzenleyebilir.
- Ana dilinde okuduğunu anlama becerisinin geliştirilmesi ve okuma anlama düzeyinin tespiti için söz konusu sınavlar dışında testler geliştirilebilir ve öğrencilere aşamalı şekilde uygulanabilir. Bu testler hazırlanırken Barrett Taksonomisi temel alınabilir.
- ğretime ana dili de dâhil edilerek, öğretimin her kademesinde Türkçe ve Felemenkçe derslerine yönelik sınavlar yapılabilir. Sınavlar hazırlanırken Barrett Taksonomisinden faydalanılabilir. Her iki dilde de eğitim alan öğrenciler akademik açıdan daha başarılı olmakla beraber, öğrencilerin dil becerilerinin gelişimi de desteklenecektir.
- 2017-2019 yıllarında uygulanan VWO ve HAVO sınavlarının incelendiği bu çalışmada, sınav soruları Barrett Taksonomisi doğrultusunda değerlendirilmiştir. Bu durumun sebebi sınav sorularının okuma anlama becerisini ölçmeye yönelik olmasıdır. Henüz yurt dışında yaşayan iki dilli Türk çocuklarına uygulanan sınavları Barrett Taksonomisine göre inceleyen bir çalışma yapılmamıştır. Araştırmacılar tarafından Hollanda’da sonraki yıllarda uygulanan sınavlara farklı açılardan bakılarak, sınavların niteliği belirlenebilir.

KAYNAKLAR

- Aktın, K., & Çeken, R. (2014). Kısa cevaplı sorular. S. Baştürk içinde, *Eğitimde ölçme ve değerlendirme* (s. 87-98). Ankara: Nobel Akademik.
- Akyol, H., Yıldırım, K., Ateş, S., & Çetinkaya, Ç. (2013). Anlamaya yönelik ne tür sorular soruyoruz? *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9, 41-56.
- Altın, R. (2016). *Hollanda*. Millî Eğitim Bakanlığı, Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü.
- Arıcı, A. F., & Taşkın, Y. (2019). Okuma becerisinin diğer dil becerileriyle ilişkisi. *International Journal of Field Education*, 5(2), 185-194. doi:10.32570/ijofe.650240.
- Baştuğ, M., Hiğde, A., Çam, E., Örs, E., & Efe, P. (2021). *Okuduğunu anlama becerilerini geliştirme stratejiler teknikler uygulamalar*. Ankara: Pegem Akademi.
- Baştürk, S. (2014). Çoktan seçmeli testler. S. Baştürk içinde, *Eğitimde ölçme ve değerlendirme* (s. 119-154). Ankara: Nobel Akademik.
- Bayat, A. (2016). *İki dillilik bağlamında İngiltere’de yaşayan Türk çocuklarının ana dili Türkçeyi öğrenme durumları*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bican, G. (2017). *Danimarka’da Türkçe Danca konuşan öğrencilerin dil görünümünün iki dillilik temelinde incelenmesi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bicat, G. (2017). İki dilliliğin tanımlanması: kuramsal tartışmalar ve güncel dilbilimsel yaklaşımlar. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 353-366.
- Canan, N. (2012). *Okul öncesi dönem çocuklarda iki dilliliğin zihin kuramı gelişimi üzerine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi , Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- CITO. (t.y.). 14.11.2020 tarihinde <https://www.cito.com/we-are/mission> adresinden erişildi.

- CITO. (t.y.). 14.11.2020 tarihinde <https://www.cito.com/we-are/the-story-of-cito> adresinden erişildi.
- CITO. (2017). *WVO Bijlage*. 01.01.2021 tarihinde <https://www2.cito.nl/vo/ex2017/HA-1008-a-17-1-b.pdf> adresinden erişildi.
- CITO. (2018). *VWO Bijlage*. 01.01.2021 tarihinde <https://www2.cito.nl/vo/ex2018/VW-1008-a-18-1-b.pdf> adresinden erişildi.
- CITO. (2019). *VWO 2019 Bijlage*. 01.01.2021 tarihinde <https://www2.cito.nl/vo/ex2019/VW-1008-a-19-1-b.pdf> adresinden erişildi.
- CITO. (2017). *HAVO Bijlage*. 01.01.2021 tarihinde <https://www2.cito.nl/vo/ex2017/HA-1008-a-17-1-b.pdf> adresinden erişildi.
- CITO. (2018). *HAVO Bijlage*. 01.01.2021 <https://www2.cito.nl/vo/ex2018/HA-1008-a-18-1-b.pdf> adresinden erişildi.
- CITO. (2019). *HAVO Bijlage*. 01.01.2021 <https://www2.cito.nl/vo/ex2019/HA-1008-a-19-1-b.pdf> adresinden erişildi.
- CITO. (2017). *VWO 2017 Examen*. 01.01.2021 tarihinde <https://www2.cito.nl/vo/ex2017/VW-1008-a-17-1-o.pdf> adresinden erişildi.
- CITO. (2017). *HAVO 2017 Examen*. 01.01.2021 tarihinde <https://www2.cito.nl/vo/ex2017/HA-1008-a-17-1-o.pdf> adresinden erişildi.
- CITO. (2018). *VWO 2018 Examen*. 01.01.2021 tarihinde <https://www2.cito.nl/vo/ex2018/VW-1008-a-18-1-o.pdf> adresinden erişildi.
- CITO. (2018). *HAVO 2018 Examen*. 01.01.2021 tarihinde <https://www2.cito.nl/vo/ex2018/HA-1008-a-18-1-o.pdf> adresinden erişildi.
- CITO. (2019). *VWO 2019 Examen*. 01.01.2021 tarihinde <https://www2.cito.nl/vo/ex2019/VW-1008-a-19-1-o.pdf> adresinden erişildi.
- CITO. (2019). *HAVO 2019 Examen*. 01.01.2021 tarihinde <https://www2.cito.nl/vo/ex2019/HA-1008-a-19-1-o.pdf> adresinden erişildi.
- Clymer, T. (1968). *What is "reading"?: some current concepts*. 28.01.2021 tarihinde <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/016146816806901001>. adresinden erişildi.

- Coşkun, E. (2005). *İlköğretim öğrencilerinin öyküleyici anlatımlarında bağdaşıklık, tutarlılık ve metin elementleri*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çoban, M. (2018). *Türkçe-Fransızca iki dillilerde Türkçenin terk edilmesinin ve dil kaybının sebepleri*. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Çocuk, H. E., & Faik, K. (2012). Yazılı anlatım ürünlerinde Türkçe eğitimi lisans öğrencilerinin metinsellik ölçütlerini kullanabilme durumları: Mersin Üniversitesi Örneği. *Uluslararası Türkçenin Eğitimi-Öğretimi Kurultayı*, (s. 67-76). Mersin.
- Dilidüzgün, Ş. (2008). *Türkçe öğretiminde metindilbilimsel bağlamda uygulamalı bir yaklaşım*. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, İstanbul.
- Dilidüzgün, Ş. (2017). *Metindilbilim ve Türkçe öğretimi*. Ankara: Anı.
- Doğan, F. D. (2018). *Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki şiirlerin metinsellik ölçütleri bağlamında çözümlenmesi ve bu şiirlerin metinselliğine ilişkin öğretmen görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Elazığ.
- Durmuş, M. (2018). Dil öğretiminin temel kavramları üzerine düşünceler: Yabancılar Türkçe öğretimi mi yabancı dil veya ikinci dil olarak Türkçe öğretimi mi? *Türkbilig* (35), 181-190.
- Ekmekçi, V. (2012). *Belçika'da Türkçe öğretimi ve karşılaşılan sorunlar*. Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.
- GmbH, t. (2013). *Diller için Avrupa ortak öneriler çerçevesi*. Avrupa Konseyi, Modern Diller . Almanya: telc GmbH.
- Göçer, A. (2010). Eğitim fakültesi öğrencilerinin yazılı anlatım becerilerinin süreç yaklaşımı ve metinsellik ölçütleri ekseninde değerlendirilmesi (Niğde Üniversitesi Örneği). *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18 (1), 271-290.
- Göçmenler, H. (2019). *Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Türk çocuklarına ana dili öğretimindeki sorunlar ve çözüm önerileri: program ve kitap ölçeğinde*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Gözlet, D. (2018). *İlköğretim 6. Sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinlerin bağdaşıklık ve tutarlılık özellikleri*. Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Günay, D. (2007). *Metin bilgisi*. İstanbul: Multilingual Yabancı Dil.

- Gürbüz, R. (2016). *İki dilli öğrencilere yönelik ölçme ve değerlendirmede merkezi sınavlar: Hollanda örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Güven, A. Z. (2014). 7. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin metinsellik ölçütlerine göre değerlendirilmesi. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9(8), 517-535. doi: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.7327>.
- Hoffman, C. (1991). An introduction to bilingualism. London: <https://doi.org/10.4324/9781315842035>. 17.12.2022 tarihinde erişildi.
- İşeri, K. (2014). Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin metinsellik özellikleri. H. Ülper içinde, *Türkçe ders kitabı çözümlemeleri* (s. 91-110). Ankara: Pegem Akademi.
- İşeri, K. (2017). *Sözden yazıya dile gelen metin*. Ankara: Pegem Akademi.
- Jeugdhmonitor (2019). *Jaarrapport landelijke*. ministry van volksgezondheid, welzijn en sport.
- Kaldırım, A. (2020). *Barrett taksonomisine dayalı öğretim programının 7. sınıf öğrencilerinin okuduğunu anlama becerilerine etkisi (Doktora Tezi)*. 16.03.2022 tarihinde <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>. adresinden erişildi.
- Karagöl, E. (2020). Metin bilgisinin temel kavramları. Ü. Şen içinde, *Dil eğitiminin temel kavramları* (s. 158-181). Ankara: Pegem Akademi.
- Karatay, H. (2010). Bağdaşıklık araçlarını kullanma düzeyi ile tutarlı metin yazma arasındaki ilişki. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7 (13), 373-385.
- Karatay, H. (2014). Okuma eğitimi kuram ve uygulama. Ankara: Pegem Akademi.
- Karslı, Y. (2015). *Bilişsel esneklik, İki dillilik ve Üstbilişsel kararlar arasındaki gelişimsel bağlantılar*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Korkmaz, Z. (2009). *Türkiye Türkçesi grameri şekil bilgisi*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Koyuncu, İ. (2022). Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi programı anlama kazanımlarının Barrett taksonomisine göre incelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı.
- Kurudayıoğlu, M. (2011). Zihinsel ve fiziksel süreç olarak okuma. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31 (1), 15-29.
- Longreads. <https://longreads.cbs.nl/jeugdmonitor-2019/school/> adresinden erişildi.

- Lüle Mert, E. (2011). 8. Sınıf Türkçe kitaplarındaki metinlerin metinsellik ölçütlerine uygunlukları. *Dil Dergisi*, 7-23.
- MEB. (2018). *Türkçe dersi öğretim programı (İlkokul ve ortaokul 1-8. sınıflar)*. Ankara: MEB.
- Molali, N. (2005). Romanya Türk toplulukları örneğinde iki dillilik. Ankara: Doktora Tezi. 21.12.2022 tarihinde file:///C:/Users/user/Downloads/159322.pdf adresinden erişildi.
- Öztürk, B. (2018). Tartışma metinlerinde dilbilgisel bağdaşıklık kullanımı. *DTCF Dergisi*, 1139-1168.
- Polat, İ., & Dedeoğlu, H. (2020). Sınıf öğretmenlerinin hazırladığı metin altı sorularının incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8 (4), 1468-1482.
- Şahin, A. (2015). *Yurt dışındaki Türk çocukları için hazırlanmış olan Pilot (5. sınıf) ders kitabının metinsellik ölçütleri bağlamında çözümlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Şen, Ü. (2011). *Belçika'da yaşayan Türk çocuklarının Türkçeye yönelik tutumları ve yazma becerileri*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Şen, Ü. (2016). Belçika'da yaşayan Türk çocuklarının yazılı anlatım yanılgıları üzerine tespitler. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(35), 1-18.
- Şimşek, N. (2012). *Türkiye ve ABD'de ana dili öğretimi (6. sınıf ana dili ders kitaplarındaki metinlerin karşılaştırılması)*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Toklu, M. O. (2015). Dilbilime giriş. Ankara: Akçağ.
- Türk Dil Kurumu. (t.y.). 10.10.2020 tarihinde www.tdk.gov.tr: <https://sozluk.gov.tr/> adresinden erişildi.
- Türkben, T. (2018). Beşinci sınıf Türkçe ders kitabı metinlerinin metinsellik ölçütleri açısından incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 961-986.
- Uğur, S., & Tavşanlı, Ö. F. (2022). Öğretmen rolüyle etkileşimli okuma uygulamalarının dördüncü sınıf öğrencilerinin okuduğunu anlama başarısına etkisi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 20 (2), 655-678.
- Ülper, H., Çetinkaya, G., & Bayat, N. (2017). Okuduğunu anlama testinin geliştirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(1), 175-187.
- W.Field, F. (2011). *Key concepts in bilingualism*. New York: Palgrave Macmillan.

- Yağmur, K. (2010). Batı Avrupa'da uygulanan dil politikaları kapsamında Türkçe öğretiminin değerlendirilmesi. *Bilig* (55), 221-242.
- Yakıcı, A., Yücel, M., Doğan, M., Yelok, & Savaş, V. (2004). *Türk dili ve kompozisyon bilgileri*. Ankara: Bilge.
- Yanık, M. (2011). <http://muzafferyanik.nl/hollanda-egitim-sisteminde-pedagogik-ve-ideolojik-cesitlilik/> adresinden erişildi.
- Yeşilyurt, S., & Çapraz, C. (2018). Ölçek geliştirme çalışmalarında kullanılan kapsam geçerliği için bir yol haritası. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 251-264.
- Yıldırım, & Şimşek. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (11 b.). Ankara: Seçkin.
- Yıldırım, K. (2012). Öğretmenlerin öğrencilerin okuduğunu anlama becerilerini değerlendirmede kullanabilecekleri bir sistem: Barrett taksonomisi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 45-58.
- Yılmaz, M. Y. (2014). İki dillilik olgusu ve Almanya'daki Türklerin iki dilli eğitim sorunu. *Turkish Studies*, 1641-1651.

EKLER

Ek 1. 2017 VWO ve HAVO Örnek Sınav Metni (Kaynak: İnternet sitesi)

Tekst 7

Erguvan Mevsimi

(1) İstanbul'da bahar geç gelir! Kış boyunca o şiddetli soğuklarla kavrulmuş Anadolu yaylalarında bile artık badem çiçekleri dökülmüş ve ağaçlar artık yeşile dönmüşken, İstanbul henüz Karadeniz'den kopup gelen poyrazların soğukluğu ile titremektedir. Ama eninde sonunda artık tabiat dayanamaz, insafa gelir ve nisan ortalarından itibaren İstanbul'da, özellikle Boğaziçi'nde erguvan ağaçları çiçeklenmeye başlar. Bu yeni bir mevsimdir ve İstanbullu için kış mevsiminin karanlığı, bunalımları sona ermiş, aydınlık günlerin müjdesi verilmiştir artık!

(2) Japonlar nasıl yabancı kirazların çiçek açmasını sabırsızlıkla bekler ve sonunda kiraz ağaçları çiçek açtığında bayram ederlerse, İstanbullular da kendi Sakura bayramlarını işte erguvan çiçekleri ile yaşarlar. Bu mevsimde her gün sabah akşam Boğaziçi köprülerinden geçerek şehrin iki yakası arasında seyahat eden şehirli ve dışarıdan gelenler, tabiatın yeşil ile harmanlanan o erguvan rengi uyanışını hayranlıkla seyreder, ruhlarını tazelerler.

(3) Başka şehirler kusura bakmasınlar ama, erguvan ağacı ve erguvan çiçekleri mevsimi en çok İstanbul'a yaraşır! Ve özellikle Boğaziçi'nde bu mevsimde korular o kahverengi ve siyahi yeşil rengini bırakır, yerini uyanan tabiatın fosforumsu yeşili ile harmanlanmış erguvan çiçeklerinin adını bu çiçekten alan erguvan renginden, onun tonları olan mor, pembe ve magenta rengi alır.

(4) Toplumun idrakini oluşturan edebiyat bile, erguvan çiçeğini İstanbul ile özdeşleştirmiştir: "Her sene yalıya dönünce, baharın genç, mavimsi günlerine kavuşurduk. Hayat sanki yeniden doğar, ağaçlar yeniden yeşillenirken, beyaz pembe çiçekleri ile erguvanlar lâl'den alevlerini açarken, çiçek kokularıyla dolgunlaşan hava gönlümüzü saadette kaplardı." der Abdülhak Şinasi Hisar. Gerçi edebiyatçının idealize ettiği gibi erguvanın baskın bir kokusu olmasa da, sorun değildir. Erguvanlar bu mevsimde çiçek açan mor salkımların, erkenci güllerin ve leylakların kokusunu alır harmanlar ve kendi kokusu gibi bize sunar!

(5) Oya Baydar 'Erguvan Kapısı' kitabında şöyle yazıyor: Kurtarmak için kayıp ruhunu şehrin / Gizli, viran bir kapıdan giriyor / Erguvan kapısından / Başında erguvan tacı / Erguvan giyinmiş / Yaraları erguvan / Münkir bir keşişin ardından / Kutsal bilgelğe doğru yürüyor.

(6) Adalet Ağaoğlu ise 'Bahar Fısıltıları'nda şöyle der: "Marmara'da boğazın sularında gün batımlarının ayak izleri hâlâ erguvandır. Şeker pembeliklerinden portakal kıvılcıklarına alacalanan renk cümbüşü bir zamanlar bu kıyıların yoğun yeşilliğine uzaklarda kat kat açılan sabahın sisine vurup durmuş mor alacası da erguvan şenliğiyle tanımlanır!"

(7) Bu kadar güzellemenin üzerine, Ahmet Hamdi Tanpınar ise "Gülden sonra bayramı yapılacak bir çiçek varsa, o da erguvan olmalıdır!" diyerek son noktayı koyar. Siz ne dersiniz? En azından gönüllerimizde bir erguvan bayramı olmasın mı? Bu erguvanın Japon Sakura'sından aşağı kalır bir yanı var mıdır?

Ek 2. 2018 VWO ve HAVO Örnek Sınav Metni (Kaynak: Atlas Dergisi)

Tekst 4

Gizli Vadi

Çığlıkara Tabiatı Koruma Alanı uzak, ıssız ve yabani... Antalya'da, Batı Toroslar'ın yükseklerinde gizleniyor Çığlıkara Tabiatı Koruma Alanı. Burada yerleşim yok. İçeri sadece özel izinle girilebiliyor. Bitki ve hayvanıyla baş başa; o kadar uzak, ıssız ve yabani.

İlkbahar Antalya'da neredeyse yok denecek kadar kısa sürer. Ama ilin yükseklerinde, Çığlıkara'da tüm renkleri ve kokularıyla kendini 16 geri durmaz. Yörenin kayıp baharının peşinden geliyoruz biz de Çığlıkara'ya. Özellikle de sedir ormanlarına. Çünkü Akdeniz'in efsanevi ağacı sadece Türkiye'de değil, tüm dünyadaki en geniş yayılımını burada yapıyor. Türkiye'de toplam 20,7 milyon hektar orman alanı içerisinde 99 bin 325 hektar sedir var. Bunun yüzde 30'u da Antalya'nın Elmalı ilçesinde. En güzel, en zengin ve en yaşlı sedir ormanları ise Elmalı - Finike - Kaş üçgeni arasında kalan Çığlıkara'da uzanıyor.

Çığlıkara Tabiatı Koruma Alanı, Elmalı ilçe merkezinin 55 kilometre güneyinde, 15 bin 889 hektar büyüklüğünde. Bunun yaklaşık yarısı sedir ve ardıç ormanı; gerisi ise alpin karakterdeki yükseklikler. Avlan Gölü, birkaç girişe sahip Çığlıkara'nın kapılarından biri. Üzerinde gri balıkçılların, batağanların, angıtların süzülüp gittiği gölü ikiye bölen yol (ki aslında doğal yaşam için son derece sakıncalı) Çığlıkara'ya uzanıyor. Kokulu ardıç ve katran ağaçları arasında yükselen yol nihayet koruma alanının ünlü sedirlerine varıyor. Buradan manzaranın 17 doyum olmuyor. Batı Torosların 3 bin 70 metrelik zirvesi Kızlar Sivrisi karşımızda dikilmiş duruyor, aşağıda ise Avlan parlıtları saçıyor. Renkleri ve kokuları birbirine karıştıran, çok özel bir coğrafya bu...

Çığlıkara Tabiatı Koruma Alanı bin bir çeşit bitkinin yurdu. Baharın sonlarına doğru don çukurlarında biriken sular alanı nemlendiriyor. Bu çukurluklardan Dokuz Gölle mevkii uçsuz bucaksız yeşilliğini hep koruyor. Çığlıkara'nın manzarası aklımıza 'sedir ağacının 18' de getiriyor. Havva ile birlikte cennetten kovulan Adem iyice yaşlanmış ve öleceğini hisseder. Tanrı'dan kendisini ve tüm insanlığı bağışlamasını dilemeye karar verir. Bu amaçla üç oğlundan birini cennet bahçesine gönderir. Bahçenin bekçiliğini yapan melek, Adem'in oğlunun duası üzerine iyi - kötü ağacından aldığı üç 19 ona verir ve öldükten sonra babasının ağzına koyup öyle gömmesini söyler. Adem ölür ve şimdi Lübnan'ın

bulunduğu topraklara gömülür. Ve Adem'in ağzından yeşeren üç tohumdan Akdeniz ikliminin simgesi üç ağaç filiz verir: zeytin, servi ve sedir...

Sedir ormanları tarihte en geniş yayılımını Lübnan'da yapmıştı; efsanenin çıkış noktası belki de budur. Ama Lübnan'daki sedir varlığı Fenikelilerle başlayıp Asur, Babil ve Pers döneminde süren tahribatlarla bitme noktasına geldi. Bugün Lübnan'ın bayrağına ve parasına 20 olan sedir ağacı günümüzde orada sadece 7 hektarlık bir alanda görülüyor. 2500 yaşında olduğu tahmin edilen 400 ağaçtan ibaret oradaki sedir varlığı.

Ek 3. 2019 VWO ve HAVO Örnek Sınav Metni (Kaynak: Gazete)

Tekst 4

Dalgın Suların Güzelliği

(1) Köyceğiz Gölü denize varacak yolların peşine mi düşmüş yoksa Akdeniz su içecek bir göl mü aramış? Dalyan'dan bindiğim dolmuş tekneyle dolambacı andıran kanalların dalgın dalgın akan sularında ilerlerken kafamda böyle bir soru doğuyor. Yaz günlerinde moda olan şarkılardan birini o sırada

çalmaya başlıyor kaptan. Hoparlörden yükselen ritim etkisini hemen gösteriyor. Birkaç turist dans etmeye başlıyor. Sakin sulara, sazlıkların arasında ilerlerken birden hareketleniyor teknenin içi. O zaman şunu fark ediyorum: Köyceğiz Gölü'nün Akdeniz ile bağı da teknede yaşadığıma benziyor. Gölün dingin suları İztuzu kumsalında deniz ile buluştuğunda, birdenbire dalgalarla karşılaşır dans etmeye başlıyor. Sanırım Dalyan ve çevresini etkileyici kılan şeylerden biri de doğadaki bu buluşmalar. Bunlardan birini artık ünü Dalyan'ı çoktan aşmış olan caretta caretta gerçekleştiriyor. Her yıl yaz aylarında, annelerinin kumun altına gömdüğü yumurtalardan çıkan yavru deniz kaplumbağaları denize iniyor. Caretta caretta Dalyan'ın da sembolü. Bir sabah gün doğumunda İztuzu kumsalında yürürken onların izleriyle karşılaşıyorum. Bu ayak izleri yeryüzüne bırakılmış harfler gibi görünüyor bana ve coğrafyanın da gizli bir lisansı olduğunu hissettiriyor. Bu dili anlamak için Köyceğiz ile Dalyan arasında her gün küçük geziler yapmaya başlıyorum.

(2) Böylece plaja giden yolda asfaltın iki yanındaki zakkumların arasından geçerek yol alan bisikletlilerle, Likya uygarlığının sır küpü gibi duran kaya mezarlarıyla, sazlıklarla örülü deltayla, Antik Çağ'da ürettiği ve göz merhemi yapımında kullanılan tuzu ile de ünlenen Kaunos'la tanışıyorum. Gölün dip sularında dolaşan mavi yengeçlerle, leylek yuvalarıyla ünlü Ortaca restoranlarıyla, sıcak kükürtlü sular içinde yapılan çamur banyolarıyla da...

(3) Sazlıkların arasında sabah...

Dalyan'daki sabahlarımdan birinde, gün doğumunda, güneş daha tepelerin ardından görünmeden sulardaki karanlık yavaş yavaş turuncuya dönüyor. Sazlıklardan neşeli kuş sesleri yükseliyor. Sonra ışıkla yıkanmaya başlıyor Köyceğiz Gölü ve ötesindeki Akdeniz. Tekneciler gelecek yolcular için güverteye yastıkları dizerek hazırlık yapıyor. Kanallarda fazla dalga yapmadıkları ve sazlıkların doğal dokusunu bozmadıkları için piyade tekneleri kullanılıyor. Göl kıyısında kahvaltı veren

lokantaların ilk müşterileri masalarına yerleşiyorlar. Balıkçılar, dalyana girip ağların içini dolduran kefalleri kepçelerle sudan alıyordlar. Deniz kıyısına havlular seriliyor, şemsiyeler açılıyor, güneş kremleri çantalardan çıkarılıyor. İnsanlar koşarak kendilerini İztuzu'nda dalgalara atarken, mutsuzluklarını, yürek sızılarını da unutuyorlar.

(4) Kıyıda bunlar olurken Kaunos Antik Kenti'nde kazibilimciler büyük bir sabırla toprağın altından çıkardıkları buluntularla geçmişin dilini çözmeye çalışıyor. Yaşamlarını Kaunos Antik Kenti'ne adayan iki kazibilim duayeni, Baki Oğün ve Cengiz Işık şöyle diyor gezi önerilerinin başında: "Sizlere tavsiyemiz, istenirse eğer, önce Akropolis'i ziyaret etmenizdir. Değilse, Tiyatro, Ölçüm Platformu ve üzerinde Kubbeli Kilise ile Roma hamamının yer aldığı Palaestra Terası Düzlüğü gezilmelidir. Hamam binasının hemen güneybatı köşesi önündeki yaşlı çitlembik ağacının gölgesi altında biraz soluk almak; limanları, Küçük Akropolis'i ve şehir surları ile birlikte Aşağı Kent'ten başlayarak doyumsuz bir panorama sunacaktır sizlere." Ziyaretçilere hangi ağacın gölgesinde mola vereceklerini söyleyecek kadar ince düşünen iki güzel insanın verdiği emeklere teşekkür ede ede bir akşamüzerinin serinliğinde Kaunos'u dolaşıyorum. MÖ 4. yüzyılda inşa edilen Akropolis'e çıktığımda, aşağıdaki olağanüstü görüntünün içindeki yeşil dalgın sular, mavi denizin dalgalarıyla buluşmaya devam ediyor.

(5) Dalyan'ın çevresinde

Dalyan'ın su kanallarını ve İztuzu kumsalını yukarıdan görmek için Dalyan'a ve deltaya bakmak, coğrafyanın 21 üzerinde yapılan bir anatomi dersi gibi. Su kanalları yeşil damarlar gibi yayılıyor yeryüzüne. Feneri zar zor seçilen Delikada; Gökgöl, Ekincik Koyu ve gönlünüzü çelen ufuk çizgisi de görüş alanınızda. Radar Tepesi'ne çıktığınız aracınızla diğer günlerde Dalyan'ın çevresinde tur atmak, tarihle doğanın hakkını tam olarak verebilmek için iyi bir karar olur doğrusu. Böylece Aşı Koyu'na, Bakardı Plajı'na, ekolojik köy Çandır'a, Yuvarlak Çay'a kadar da uzanabilirsiniz. Hatta Sandras Dağı'nın zirvesine doğru Yayla (Ağla) Köyü'ne de çıkabilirsiniz. Burada sac kavurma, alabalık yiyebilirsiniz ama 'borana'yı tatmazsanız sofranız eksik kalır. Borana, kızartılmış biber ve patlıcanların üzerine sarımsaklı köy yoğurdu dökülerek yapılıyor. Eritilmiş tereyağı ve pul biber eklenerek yanında otlarla servis ediliyor. Sıkı yürüyüşçüler için Dalyan'dan Çandır Köyü'ne oradan Ekincik Koyu'na giden yaklaşık 3,5-4 saatlik yol, seyrine doyulmaz bir parkur. Dalyan'da Kaya Mezarları'na giden sandallardan birine binip karşıya geçin önce. Sonra Kaunos Antik Kenti'nin yanından Çandır'a ulaşacaksınız. Çam ağaçlarının arasından, denize inen yolların kıyısından geçip Mavi Yolculuk teknelerinin görüntülerini seyrede seyrede alacağınız bu yol, Dalyan'da geçireceğiniz günlerin unutulmazları arasına girecek. İskeleye teknelerden biriyle Dalyan'a geri dönebilirsiniz. Varınca, o şahane Ekincik Kumsalı'nda denize girip yorgunluğunuzu atın, sonra bir deniz ürünleri menüsüyle akşam yemeğinde kendinizi ödüllendirin bence.

Ek 4. 2017 VWO Örnek Sınav Soruları

Tekst 1 Erguvan Mevsimi

- 1p 1 Birinci paragraftaki 'aydınlık günlerin müjdesi' sözcük öbeği aynı paragraftaki hangi sözcük öbeğine gönderme yapmaktadır?
- A Bu, İstanbullu için dönüm noktasıdır.
B Erguvan ağaçları çiçeklenmeye başlamıştır.
C İstanbul'da ağaçlar yapraklarını dökmüştür.
D Kış mevsiminin uzun günleri sona ermiştir.
- 1p 2 Abdülhak Şinasi Hisar'a göre ruhumuza mutluluk veren şey nedir?
- A bahar mevsimi
B çiçek kokulu hava
C erguvanın tonları
D renk cümbüşü
- 2p 3 Welke vijf kleuren heeft de judasboom (erguvan ağacı) volgens de tekst?
Je moet in het Turks antwoorden.
- 1p 4 Welke drie andere bloemen hebben invloed op de geur van de judasboom?
Je moet in het Turks antwoorden.
- 1p 5 Yazar, erguvan ağaçlarını nasıl bir ruh haliyle anlatıyor?
- A hayran
B hüznü
C kızgın
D şaşkın

Tekst 1 Bir Yanımız Nazar, Bir Yanımız Boncuk

- 1p 1 Kies bij de open plek in de tekst het juiste antwoord uit de gegeven mogelijkheden.
- A ateşe
 - B renklere
 - C suya
 - D ustaya
- 1p 2 Üçüncü paragrafta 'Çin baskısına rağmen' ifadesi parçada hangi anlamda kullanılmıştır?
- A Çin desteğine rağmen
 - B Çin rekabetine rağmen
 - C Çin yaptırımına rağmen
 - D Çin yatırımına rağmen
- 1p 3 Welke twee Turkse kunstenaars zijn door UNESCO aangemerkt als Levende Menselijke Schat? Schrijf de namen op.
- 1p 4 Boncuklar fırından çıkarıldıktan sonra hava aldığında nasıl bir değişime uğrar?
- A hacmi küçülür
 - B parçalara ayrılır
 - C rengi değişir
 - D şekli değişir
- 1p 5 Welk woord gebruiken de amulet-meesters voor 'koelruimte' in de tekst?
- 1p 6 Waar maakt Mehmet Erdal zich zorgen over?

Tekst 1 Edebiyatı Sevdiren Öğretmenlerim

De schrijver heeft zijn liefde voor twee zaken te danken aan het verhaal 'Kirazlar' van Reşat Nuri Güntekin.

1p 1 Welke twee zijn dat?

1p 2 Üçüncü paragrafta geçen 'gönül borcu' ifadesinde hangi anlatım şekli kullanılmıştır?

- A alaycı anlatım
- B ironik anlatım
- C mecazi anlatım
- D sembolik anlatım

1p 3 Parçaya göre Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın 'Nimetşinas' eserinin en önemli özelliği aşağıdakilerden hangisidir?

- A gelişme kısmının okuru derinden etkilemesi
- B makalenin yazarına ilkokul yıllarını hatırlatması
- C Türkçe yazılmış nadir gençlik kitaplarından olması
- D Vedat Günyol tarafından önerilmiş olması

2p 4 Welke twee taalvaardigheden ontwikkelde Bakiye Ramazanoğlu bij haar leerlingen door buiten het studieprogramma om les te geven?

De tweede zin van alinea 10 "Dünyanın en ... olduğunu anlatırdı." verwijst naar een zin in alinea 9.

1p 5 Schrijf de eerste twee en de laatste twee woorden op van deze zin.

Tekst 1 Aşk Üstüne

- 1p 1 Birinci paragrafta geçen 'ağzınla kuş tutsan' deyimini aşağıdaki söz öbeklerinden hangisiyle desteklenmektedir?
- A bahaneler bulma
 - B gitmeyi kafaya koyma
 - C kendini paralama
 - D yaptıklarıyla yargılama
- 1p 2 Wat hoort op de open plek bij 2 te staan?
- A anlama
 - B değiştirme
 - C düşünme
 - D yargılama
- 1p 3 Üçüncü paragrafta aşağıdaki seçeneklerden özellikle hangisi vurgulanmaktadır?
- A değerlendirme
 - B eleştirme
 - C mücadele
 - D sorgulama

Tekst 1 Bu Kuşaktan Haberiniz Var mı?

- 2p 1 Zijn de onderstaande beweringen juist of onjuist volgens de tekst?
Noteer 'juist' of 'onjuist' achter elk nummer op het antwoordblad.
- 1 De helft van de bevolking behoort tot de generatie Z.
 - 2 In de derde alinea worden de kenmerken van generatie Z genoemd.
 - 3 De derde alinea gaat over de overeenkomsten tussen de generaties Y en Z.
 - 4 Smartphones hebben de kijk op het leven van generatie Y veranderd.
- 1p 2 Yazar, dördüncü paragrafta Z kuşağının hangi olumsuz yönünü belirtmektedir?
- A ben yerine biz'e önem vermesini
 - B birçok alanda yetersiz kalmasını
 - C bireysel haklarından taviz vermesini
 - D sosyal platformlarda pasif olmasını
- 1p 3 In welke alinea heeft de schrijver nadrukkelijk vergelijkingen gebruikt om zijn boodschap te verduidelijken?
- 1p 4 Waar hangt volgens de tekst het gebruik van social media van af?
Schrijf de eerste twee en de laatste twee woorden van de zin op waarin dat staat.
- 1p 5 Bu yazının amacı nedir?
- A geleneksel satış yöntemlerinin önemini vurgulama
 - B Y kuşağının yaşadığı sorunların bilinmeyen nedenini belirtme
 - C Z kuşağının davranış kalıplarını belirleme
 - D Z kuşağının gelecekte yaşayabileceği çıkmazların önüne geçme

Tekst 2 Yaban Güzelleri

- 1p 7 'Fotokapanlar'ın kullanılmasındaki en önemli amaç aşağıdakilerden hangisidir?
- A doğa turizmini geliştirmek
 - B doğal yaşamı sergilemek
 - C kaçak avın önüne geçmek
 - D vahşi hayvanları korumak
- 2p 8 Welke twee 'extra opbrengsten' hebben de wildcamera's volgens directeur Yilmaztürk?
- Drones worden ingezet om het gebied beter in beeld te brengen.
- 1p 9 Wat is het andere belangrijke doel van de inzet van drones volgens directeur Yilmaztürk?
- 1p 10 Yaban hayvanlarının davranış biçimlerini ve sosyolojisini bilmek neden önemlidir?
- A daha iyi bilimsel veriler elde edebilmek için
 - B insanların davranışlarıyla karşılaştırabilmek için
 - C yaban hayvanlarını daha iyi koruyabilmek için
 - D yeni türleri daha kolay ayırt edebilmek için
- In de tekst zijn er maatregelen genoemd om de illegale jacht te stoppen.
- 2p 11 Schrijf vier van deze maatregelen op.

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR..